ג' באדר תשמ"ז, 4.3.1987 מיספר 2583 שנה 51 המחיר 3.50 שקל חדש (כולל מע"מ)

העולם הזה

פרשת הקרקעות בגדה:

המישטרה שינתה את עמדתה

כך ניצלו שמיר ודקל

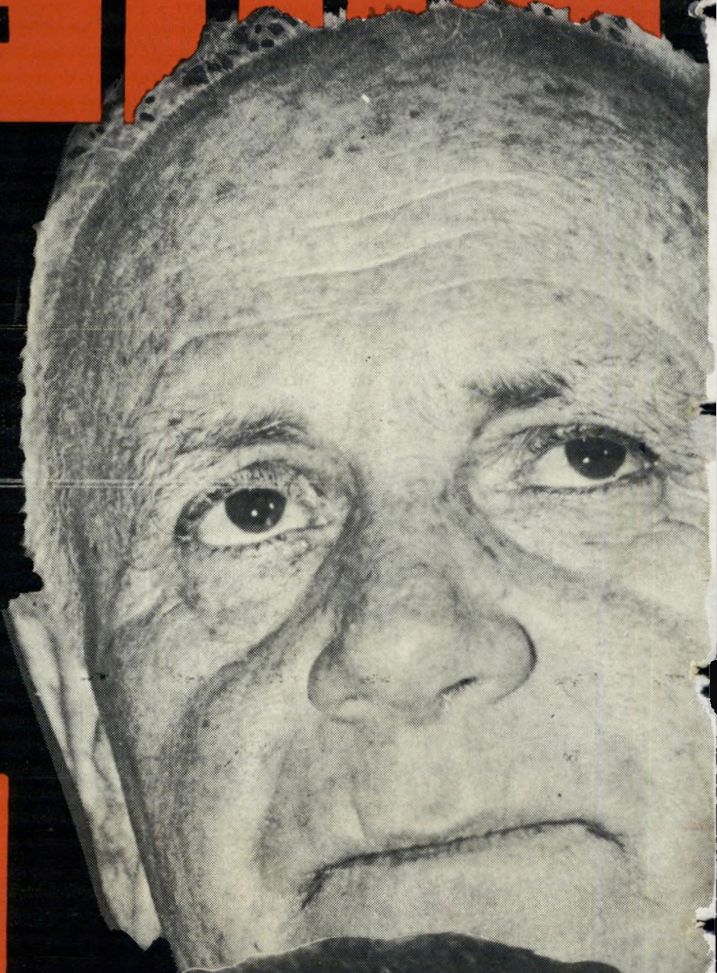

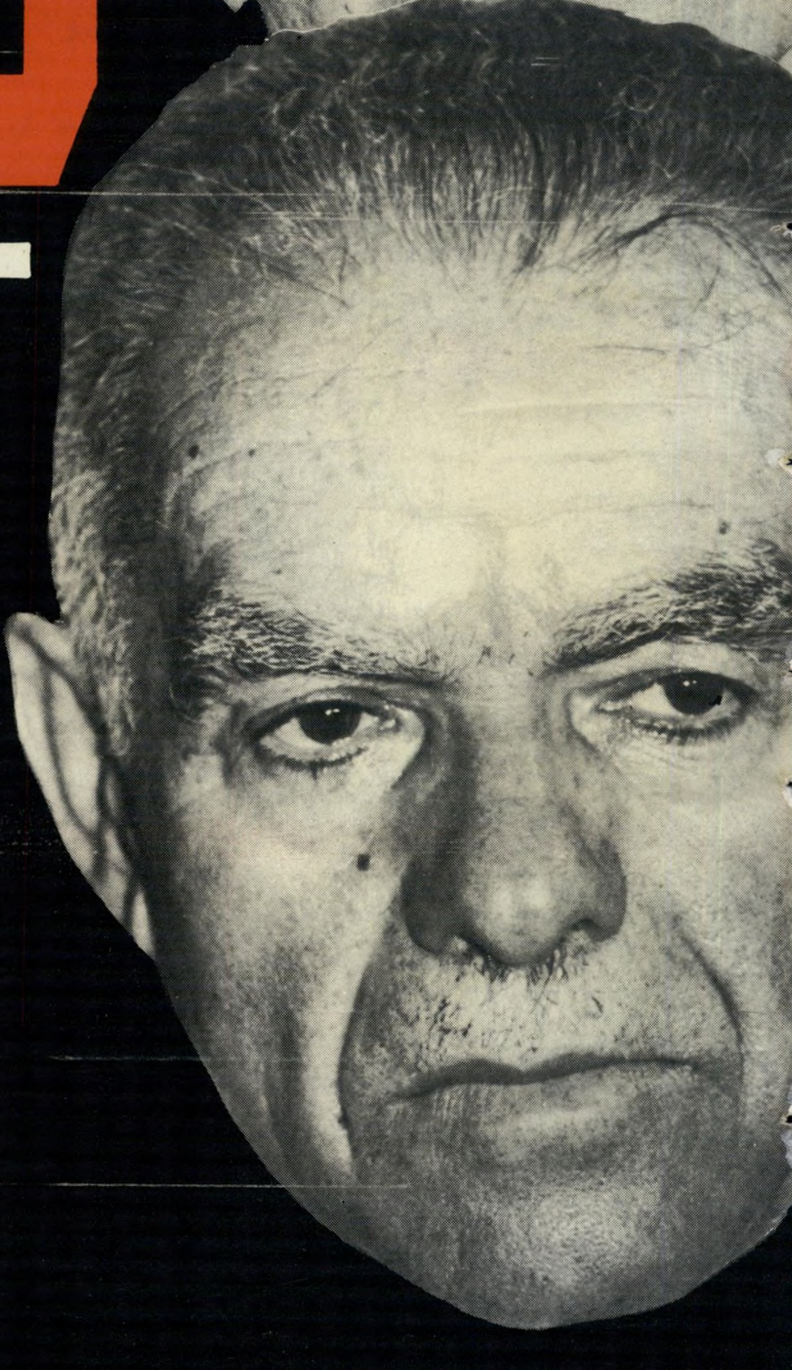

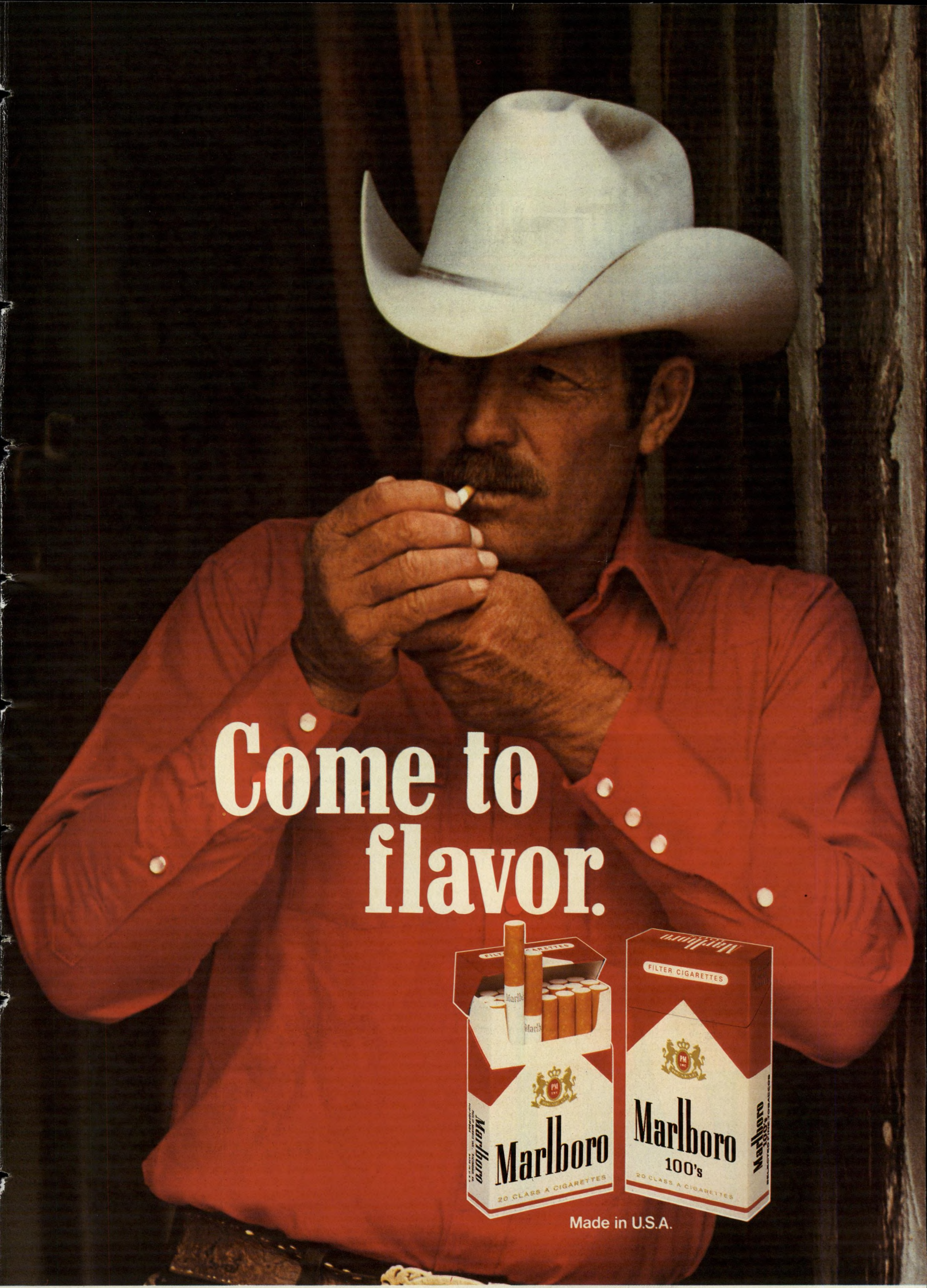

אזהרה: משרד הבריאות קובע כי- העישון מזיק לבריאות

מיכתבים

מי הוא באמת

על מישפטו של ג'ון דמיאניוק („האם אפשרי זיכוי?", העולם הזה 25.2.87).

יש נקודה אחת, כל־כך פשוטה, בפרשת ד־מיאניוק, שאינני מבין כיצד אף אחד לא עלה עליה במשך שנות המישפטים של דמיאניוק ב־ארצות־הברית וחודשי הכנת התיק שלו בארץ.

הוא אומר שהוא איננו דמיאניוק. בסדר. אז שיגיד מי הוא כן. **מאיר טאובר**, בת־ים

● ● ●

כל אחד והזבוב שלו

עוד על השעון של שימעון פרס („מכתבים", העולם הזה 4.2.87 ואי־לך).

הקורא זרחין מאשים את אורי אבנרי בכך ש־עשה מזבוב פיל, כאשר הוא כתב על פרשת שעון המתנה של דויד בלס לשימעון פרס.

כל אחד והזבוב שלו.

כאשר דוייט אייזנהאור גילה, בהיותו נשיא ארצות־הברית, שיד ימינו, שרמן אדאמס (לשעבר מושל מדינת ניו־ג'רסי, שמילא במימשל של אייזנהאור תפקיד מקביל לזה של ראש־ממשלה) קיבל במתנה מאיש־עסקים מעיל ויקונה (מין צמר משובח), הוא לא היה צריך להגיד הרבה. אדאמס התפטר על המקום, וסיים בן־רגע קריירה ציבורית מפוארת. **אריה מלמד**, תל־אביב

● ● ●

אמינותה של האימפריה

על אמינות החומר המופיע בעיתונים.

בראיון רדיו מרתק עם אורי אבנרי (נושא ל־עיון) הוא הציע להקים בתי־ספר לקריאת עיתונים. רעיון מעניין, אך אין בו כדי להפחית מאחריותה של האימפריה השביעית לגבי אמינות החומר שהיא מציגה.

כשם שמוצע להקים בתי־ספר לקריאת עי־תונים, יש להציע הקמת בתי־ספר לעיתונאים ול־חייב כל עיתונאי לעוברו.

כי העיתונות היא כמעט התחום היחידי שאליה יכולים להצטרף אנשים בלא הכשרה מסודרת, המצויה תחת פיקוח ציבורי כל שהוא. כשם שלא ייתכן מינוי שופטים, פסיכולוגים ושאר אנשים בעלי כוח־השפעה, בלא שיעברו הכשרה מת־אימה, כך לא ייתכן שהעיתונות תמשיך לפעול ללא פיקוח וביקורת כל שהם.

סמי ארגון, נתניה

● ● ●

עורך העולם הזה מנצל את הכוח שבעטו בציניות. מתוך ידיעה שהאיזרח הקטן חסר־אונים כנגד עיתון היכול לכתוב כהל העילה על רוחו.

בשער האחורי של העולם הזה (18.2.87) הופיעה כותרת „הקברניט עיכב טיסת מטוס כדי למנוע מאשתו לצאת מהארץ". בגוף העיתון, בכתבה („גירושין נוסח ישראל"), לא הופיעה אפילו עובדה אחת שתיארה את מה שנאמר בכותרת השער, כך שלא היה שום קשר בינה לבין הכתבה.

ולא בכדי לא הופיעה אף עובדה. הסיבה היא שלא קיימת עובדה כזאת. לא עיכבתי שום טיסה, לא את ההיא ולא אחרת.

עורך העולם הזה מתפאר ברמה הגבוהה של עיתונו. לגבי אותה כתבה, אין לו סיבה להתפאר. נהפוך הוא.

קברניט נדב מרגלית, תל־אביב

● ● ●

העיראקי והעוזרת

על הלווייתו של מאיר יערי („מות הקצין האוסטרי", העולם הזה 25.2.87).

לא מגיע לזיכרו של מאיר יערי שיכתבו עליו בחצי־לעג, חצי־התחכמות והמון סרקאזם: הוא היה „הכי ותיק, הכי מייסד, הכי מנהיג, הכי אי־דיאולוג" וכו'.

מזל שהעולם הזה לא סקר את הלווייתו של אברהם אבינו. אחרת היה בוודאי מדווח על מותו של העיראקי הזקן שהתעסק עם העוזרת (הגר) של אשתו. **יאיר פאפו**, תל־אביב

● ● ●

יעקובי בבאר־שבע

על קידומם של מי שהיו שגרירי ישראל בארצות־הברית („יעקובי תלוי באוויר", העולם הזה 25.2.87).

אם מסתפקים בארבעה השגרירים, שכיהנו

(המשך בעמוד 4)

כתבת השער הקידמי:

מדוע לא נחקרו פרשיות רצח?

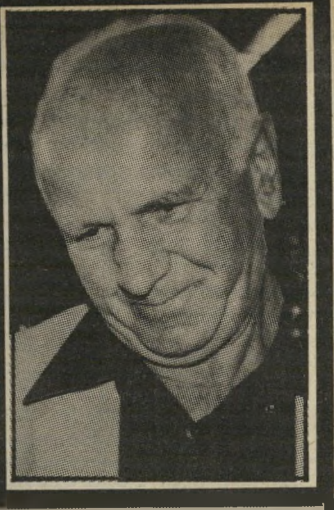

מיכאל דקל סירב לענות על שאלה, והעולם הזה חושף עובדות חדשות בשערוריית הקרקעות בשטחים הכ־בושים: איך ביקש אחמד עודה מדויד לוי שיסדר לו עוזי, איך הוא כמעט הצטלם עם פרס ומדוע לא חקרה המישטרה מיקרים מיסתוריים סביב עיסקי הקרקעות? **14**

המשבר המפוברק

העסקנים הפוליטיים אוהבים משברים. בריגעי משבר הם הופכים להיות חשובים ועסוקים. אך אורי אבנרי מונה לפחות שלוש סיבות טובות לכך שלמתיחות בין הליכוד למע־רך אין כל סיבה להידרדר. **5**

זיהוי תמונות

בידי הסניגוריה במישפט דמיאניוק מצויות תמונות מתקופות שונות של חייו. האם הנאשם העומד כיום לדין הוא האיש המופיע בתצלום זה, מפינקס־החוגר הנאצי? „העולם הזה" מציג את תצלומיו זה לצד זה — לשיפוטו של כל קורא. **36**

כתבת השער האחורי:

„המצפון שלי!"

וידוי נדיר שכתב דני כץ, איש התיאטרון הנאשם בשורה של מעשי אונס. הוא מספר בו בפרטי פרטים על מעשיו ועל הרגשתו בעת ביצועם, ועל שבירתו במישטרה: „הפעמון הקטן שבתוכי, הנקרא מצפון, זימזם במשך כל תקופת מעצרי, עד שהחלטתי – אפתח את סגור ליבי לפני החוקרים!" הוא מספר על הפעם הראשונה, על התפתחות השיטה שלו וכיצד הגיבו קורבנותיו. **34**

העריץ השני

בדרכי שוחד ציבורי והונאת הבריות מנסים להקים בארץ גולם: „הערוץ השני" שמו. הגולם אשר יקום על הדמוקרטיה הישראלית, על חופש העיתונות, על המשק ועל החב־רה. מה מריץ את השר ממיפל־גת השינוי אמנון רובינשטיין? **6**

ליל פרקליטים

אחד ממשתתפי „הפגישה הלילית" בתיקו של הח"כ שלמה עמר עורך חשבון־נפש. „חקרו איתנו במישטרה כאילו היינו פושעים" הוא מבהיר, וטוען: „מקנאים בי, כי אני מצליח". **8**

רופאים לכלא

באחרונה הורשעו כמה עובדי רפואה ברשלנות ונשלחו לכלא. אולם רק החלשים נענשים. הממונים על המערכת לעולם לא נותנים את הדין — למרות שאשמתם ברורה: הרי אילו נקטו אמצעים בזמן, ניתן היה למנוע אסונות. **16**

מעשנים: בעד או נגד

שרת־הבריאות הפעלתנית מציעה לאסור את העישון במקומות עבודה ובילוי. מה אומרים על כך מעשנים ושאינם־מעשנים? שימעון פרס: „זהו תחום הפרט!" אברהם שפירא: „שהיא תציע חוק נגד חילול־שבת!" חנה זמר: „אוי, לא!" לבנה גלי־און, פקידה: „אולי סוף־סוף יפסיקו לעשן לי בפנים!" **24**

דף חדש

עונת הספרים

ספרים חדשים מופיעים בעת האחרונה בהמוניהם, ערבי קריאה וספרים חדשים וישנים, בתי־קפה לספרים ולסופרים. האם יש ממש בגל עשיית הספ־רים העובר כיום על ישראל? שימעון צמרת מנסה להשיב. **26**

ראש־עיר במלכודת

ראש עיריית באר־שבע רוצה להתפטר. יש לו הסכם רוטציה עם מיפלגת העבודה, והוא רוצה לקיים אותו. הבעיה שלו: אין לו למי להעביר את התפקיד – כי במיפלגת העבודה לא מצ־ליחים לקבוע את היורש! **39**

אוזניים להמן

כיצד אופים את משולשי הבצק הטעימים ביותר ואיך אפשר להתחפש בפורים בלי לקנות תחפושת מוכנה של נינג'ה? די בסדין אחד כדי להיות רוח־רפאים, ובשביל להיות פסל־החרות – רק חולצה וחצאית לבנים. **21**

רחל המרחלת

מרווחת:

איך נדבקו שישה זוגות חיפאיים מכובדים במחלת־מין אחת ● היא עזבה את טל ברודי, הוא עזב את ענת כרם (בתצלום), ועכשיו בני־הזוג החיפאיים גילה ויעקב פיינגולד שוב ביחד ● מתי מורגנ־שטיין, מנכ"ל צים: „שום דבר קלאסי לא קורה לי עכשיו. סתם בעיות עם אשתי!" ● ישראל ושלומית סולוביציק: ירח־דבש עם סחלבים ● מייק סטולוביצקי התחתן עם גרושה לבית זאק נאסר ● תמונות עירום בכס־פת בשווייץ ● יצר־הרע והרבי של מנדי־רייס־דייוויס־שאולי. **40**

עו"ד בחירות

שלושה הם הפרקליטים המתמודדים על תפקיד יו"ר לישכת עורכי־הדין, בבחירות שיהיו בשבוע הבא. מי רוצה להציל את כבודו הא־בוד של המיקצוע? מי בטלן וחסר השפעה — ומי שבר שרותי מישרד ליחסי־ציבור? **31**

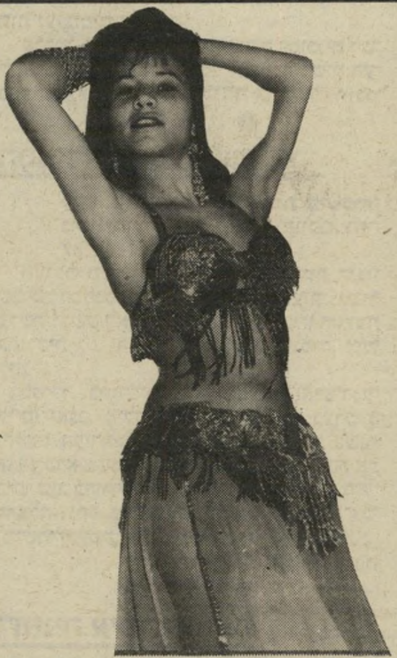

אלינה רוקדת בטן

הצגת בכורה לרקדנית בטן בת 16, עולה מלנינגראד: אלינה פיצ'רסקי (בתצלום), שלמדה בירושלים אצל מורה ערבי, מקשיבה למוסיקה מיז־רחית ואוהבת אותה. בברית־המועצות חלמה להיות טכנאית שי־ניים. „כאן קיבלתי ראש ארטיסטי," היא אומרת. **28**

המדורגים הקבועים:

מיכתבים – הסנהר הסעודי ומפקד חיל־הצלה קאוקג'י 3
איגרת העורך – ארבע אבני־פינה 4
במדינה – מרגלים באמריקה 5
הנדון – טלוויזיה לרובינשטיין 6
חשבון נפש – של עו"ד לילי 8
תשקיף – בדרנים ל„נווה־תירצה" 10
יומן אישי – כולם מאושרים בסטאלאג 11
אנשים – מיהו „אדולף"? 12
בלי הרדמה – רעל במקום תרופה 16
מה הם/ן אומרים/ות – נילי קרן, יהושע פרץ, משה גרנות ויוסי הדרי 18
זה וגם זה – סופר של ספר ראשון 20
לילות ישראל – תחיית המתים 22
דף חדש – דן מירון על יהושע קנז 26
תשבצופן 32
הורסקופ – חיי־המין של הדגים 33
שידור – חתונה מקולקלת 38
רחל המרחלת – על עיר הכרמל 40
חור ברשת – אשת הכדורסלן 42

• בלי משוא פנים •

קורא יקר,

כאשר קראה תמר גולן, כתבת מעריב בפריס, את המאמר על „הפריפריה" (העולם הזה 28.1.87) היא נזכרה שכבר קראה דברים כאלה בשבועון זה. יש לה זיכרון טוב. מה גם שהיא חיתה באתיופיה.

לפני 25 שנים פירסם העולם הזה (21.11.62) מפה של „4 אבני־פינה", שתיארה את הברית הסמויה בין ישראל, איראן, תורכיה ואתיופיה (שנקראה אז עדיין חבש. שם זה בוטל, מפני שהאתיופים רואים בו עלבון.)

העילה לאותו מאמר כמעט־נשכח היתה הגשת כתב־ההאמנה של השגריר הראשון של ישראל העושה מאמצים נואשים לחולל רפורמה כלשהי, לפני שתפרוץ מהפכה לאומנית או קומוניסטית. בתורכיה קיימת דיקטטורה צבאית בהסוואה אזרחית.

„...הברית עומדת על יסודות איתנים — כל עוד יחזיקו מעמד המישטרים הרעועים החברים בה."

ממשלת־ישראל דאז, עדיין בהנהגת דויד בן־גוריון, לא שעתה לאזהרה זו. הנבואה הקודרת התגשמה בשתיים מתוך שלוש המדינות. תחילה נפל גור־אריה־יהודה, מלך־המלכים של אתיופיה. במקומו באה דיקטטורה צבאית מארכסיסטית,

מפת „העולם הזה" (2.11.62)
אחרי 25 שנים, אותו הדבר

באדיס־אבבה, ויציאת מישלחת חקלאית ישראלית לאיראן, בראשותו של עזרא דנין, איש שמילא שליחויות פוליטיות חשאיות רבות לפני קום המדינה ואחר־כך.

הנה כמה קטעים מהכתבה של אז:

„מה מאחד את ממשלות ישראל, תורכיה, פרס וחבש? ...כל הארבע קשורות לחיים ולמוות עם המחנה המערבי...

„קשר שני: כל ארבע המדינות חוששות מפני עליית הלאומנות הערבית. חבש חוששת מפני התפשטות מצריים דרומה, לאורך הנילוס, ומפני תעמולת־השינאה של רדיו קאהיר בקרב המיעוט המוסלמי בדרום המדינה. תורכיה מסוכסכת עם סוריה, התובעת לעצמה את חבל איסקנדרון. פרס חוששת מפני עיראק.

„קשר שלישי: בשלוש המדינות שולטים דיקטטורים־ריאקציוניים של שיכבה פיאודלית קטנטנה, החוששים מפני מהפכה חברתית, בנוסח מוסקווה או קאהיר. בחבש קיימת דיקטטורה רקובה של הקיסר, החושש בכל יום מפני הפיכה צבאית. בפרס קיימת דיקטטורה של השאה, הקשורה כיום במוסקווה. אחר־כך נפל השאה, ובמקומו באה דיקטטורה לאומנית־דתית, שונאת־ישראל.

אולם הברית הישנה בין המדינות, המבוססת על נתונים גיאו־פוליטיים, שוב מרימה את ראשה. עיסקת־הנשק עם איראן היא חלק מתפיסה זו.

התנגדתי לתפיסה זו אז, ואני מתנגד לה כיום. לדעתי היא היתה ונשארה מבוססת על הנחה כוזבת: שהעולם הערבי כולו הוא אוייב טיבעי של ישראל, וכי על כן האוייבים של האוייב הם ידידים טיבעיים. הצעתי אז, כפי שאני מציע כיום, להתגבר על האיבה הערבית על־ידי הפיכת העולם הערבי לידיד ולשותף, אחרי פיתרון הבעיה הפלסטינית.

מבחינה זו לא השתנתה תפיסתנו ב־25 השנים האחרונות, כפי שציינה תמר גולן במיכתבה.

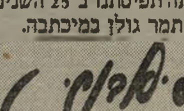

מיכתבים

(המשך מעמוד 3)

בוושינגטון החל מתקופת יצחק רבין (רבין, דיניץ, ארנסט, עברון) הרי הכדאיות ליעקובי לקבל על עצמו מישרה זו היא רבה: 50% סיכוי להיות שר בכיר מאוד (שר־הביטחון); 25% סיכוי להיות אפילו ראש־הממשלה.

אבל אם פורשים את היריעה אחורה, כפי שצריך לעשות, ומתייחסים גם לשלושת השגרירים שקדמו לרבין (אליהו אילת, אבא אבן ואייב הרמן) המסר הוא חד־משמעי: אם אתה משגרר כוושינגטון, יש לך סיכוי גדול לעמוד, בשובך ארצה, בראש מוסד אקדמי.

בבקשה: מתוך שיבעה השגרירים בוושינגטון עד כה, חמישה (70%!) עברו לפחות זמנית לעולם האקדמיה — אבא אבן, נשיא מכון וייצמן; אילת והרמן נשיאי האוניברסיטה העברית; דיניץ, סגן נשיא האוניברסיטה העברית, עברון, נשיא אוניברסיטת חיפה.

מישהו רואה את גד יעקובי כנשיא אוניברסיטת בן־גוריון בבאר־שבע?

אפרים וכטל, ירושלים

● ● ●

עוול לחתולים

על השוואת בני־אדם מסויימים לחתולים („סוחרי ההשפעה", העולם הזה 18.2.87).

מפליא הדבר כיצד כינה, בעקיפין, אורי אבנרי, הידוע כחובב חתולים מושבע, חיות־בית חמודות אלה גנבים (לפי כותרת־המישנה של אותו הנדון: „החתולים החליטו שלא לגנוב עוד בשר מהמיטבח").

להשוות את החתולים האמיתיים והמקוריים עם החתולים המזוייפים (חברי־הכנסת), זה ממש עוול. הראשונים נלחמים את מילחמת הקיום שלהם, עוזרים לאנושות בכך שמחסלים את העכברים המזיקים ומפיצי המחלות ובטוחני שאם החתולים (המקוריים) היו יושבים בכנסת ומנהלים את המדינה, המצב היה הרבה יותר טוב, כי הם ניחנו על־ידי הטבע בחוכמה מופלגת.

אבקש, לכן, להימנע בעתיד מהשוואות בלתי־צודקות כאלה.
ל' גטניו, הוד־השרון

● ● ●

מי אמר 2500?

על המשכורות המשתלמות לצעירים, היורדים מן הארץ באין ברירה („המהגרים", העולם הזה 18.2.87).

הכתבה מאוד מעניינת, אבל נראה לי כי יונתן שם־אור טעה כאשר כתב על משכורות של 2,500 שקל חדש ברוטו. אם המשכורות היו באמת בסדר־גודל כזה, לא היתה הגירה ולא היו שביתות רופאים, אחיות ועובדי־מינהל בשרותי־הבריאות. ואפילו במערכת החינוך ובטלוויזיה לא היו שביתות ועיצומים.

פרסמו, בבקשה, מקומות־עבודה המוכנים לשלם משכורות כאלה ותגרמו למהפכה בשוק העבודה בארץ.
יהודה גרבטר, חולון

● ● ●

הסנדלר והקצין העיראקי

על האיות הנכון של שמות מישפחה מסויימים („מה שמו", העולם הזה 25.2.87).

העולם הזה הגיע למסקנה כי האיות הנכון של שם המישפחה של המיליארדר הסעודי, גיבור פרשת הנשק לאיראן, הוא כשוכג'י, בגין הסיומת התורכית ג'י. זה נכון ומי שרוצה דוגמות, יכול לקבל:

סנדלר, בתורכית, הוא כונדרג'י (איש־הנעליים) ואגב, מילה זאת משמשת גם בערבית. והקצין העיראקי, ממוצא תורכי, שעמד בשנת 1936 בראש המרד הערבי בארץ ואשר ניסה את כוחו שוב בחורף 1948, עת חש ארצה בראש חיל־ההצלה ונחל מפלות קשות בשערי טירת־צבי ומישמר־העמק, היה, כידוע, פאוזי אל־קאוקג'י.
חיים שטרן, חיפה

● ● ●

רומניה איננה פולניה

על מיקומה של העיר קישינב („במדינה", העולם הזה 25.2.87).

60 שנה זה הרבה זמן ביחס ליציבותם של הגבולות המדיניים באירופה, אבל הזקן חביב־המבט ששוטט בין הבאים להלווייתו של מאיר יערי, טעה כאשר הציג תמונה של יערי משנת 1927, בחברת אנשי קן השומר הצעיר, והסביר שזה מהקן בקישינב שבפולניה.

קישינב, עיר ההריגה והפוגרומים (ראה על השחיטה של ביאליק) היתה ב־1927 ברומניה, ואף שאחרי מילחמת־העולם השניה סופחה לברית־המועצות, בה הפכה לבירת הרפובליקה הסובייטית המולדאבית, מעולם לא היתה עיר פולנית.
דויד אנגלברג, רמת־גן

● ● ●

שלא נדע מצרות

רישמי־מסע של קורא במיזרח הרחוק.

כקורא נאמן של העולם הזה, דאגתי לכך שבכל תחנה במסעותיי במיזרח הרחוק ימתין לי גליון של העיתון. זה עובד יופי וכך אני מצליח להתעדכן, לעיתים מזומנות, בכל הבלגאן שאני מגלה בעת מסעותיי. רק עכשיו חזרתי מסיבוב במקאו, המושבה הפורטוגלית הקטנה צפונית להונג־קונג, ומה שקרה שם, זה משהו מדהים:

בגלל רשלנות המדפיס של מיפעל־הפיס המקומי במקאו, הונפקו 600 כרטיסי־פיס שנשאו

מפקד חיל־ההצלה קאוקג'י*
הכל בגלל הסיומת

מיספר זהה ודוקא המיספר הזה עלה בגורל כזוכה בפרס הראשון.

אל תשאלו מה שהלך שם. שלא נדע מצרות.
בנימין ברנט, טוקיו (זמנית)

● ● ●

גנבים!

על מצב האומה.

פעם אמרו שהאחרון יכבה את האור, עכשיו זה כבר לא מעשי. כי כבר גנבו גם את השאלטר.
ג' נח, חולון

● ● ●

לשון ביצי התרנגול

על שפתו של אחד מכוכבי לילות ישראל („מגפיים מסונדלים", העולם הזה 25.2.87).

שאלה: הזכרתם בריטי אחד, גארי נייפן, המופיע בסירטה החדש של חברת קאנון חתול במגפיים, וציינתם כי הוא מדבר אנגלית בניב קוקני כבד.

מה זהי? **מרקו מלבי**, טבריה

● תשובה: לשונם של בני מעמד הפועלים במיזרח לונדון. המונח **קוקני** הוא סירוס של המילים האנגליות ביצי תרנגול, כשהכוונה לביצי תרנגולת דווקא, אך ביצים קטנות וחסרות חלמון.

● ● ●

פרה אדומה ושרופה

על קיום טקסים ארכאיים („תשקיף", העולם הזה 25.2.87).

אני מתפלא על אנשי בני־ברק, המקפידים על קיום פדיון פטר חמור, שהיא מיצווה מן התורה, ומתעלמים ממיצוות פרה אדומה, אחת שכמותה צריך, לעיתים מזומנות, לשחוט ואחרי ששורפים את גופתה (כלשון הכתוב „את עורה, ואת בשרה ואת דמה, על פירשה ישרוף") משמש האפר כחומר־חיטוי כנגד כל מיני עבירות מטמאות.
רמי זלינגר, הרצליה

* *גלויה משנת 1936. הכתובת בערבית: „פאוזי אל־קאוקג'י, מפקד המורדים."*

במדינה

העם

מי ייעץ ליועץ?

אין מזל ליועצי הטרור. עמירם ניר הפך כוכב בעל כורחו, וכך גם רפי איתן

אין מזל לאנשים הממלאים את התפקיד הקרוי „יועץ ראש־ממשלה לענייני־טרור”.

הבעל הנוכחי של התפקיד נתון בצרות, וכמוהו גם היועץ הקודם.

כרטים לטהראן. עמירם ניר, היועץ הנוכחי, תופס מקום נרחב מאוד בדוח של ועדת־החקירה רמת־הדרג, שמונתה על־ידי הנשיא רונלד רגן כדי לבדוק את פרשת איראן־קונטראס.

ועדה זו, כמו ועדת־החקירה של הסנאט (העולם הזה 25.2.86), לא יצאה מגידרה כדי להרשיע את ישראל. ישראל כשלעצמה כלל לא עניינה אותה. היא ביקשה לבדוק רק את האחריות של נשיא ארצות־הברית ופקידיו. אולם גם מבלי שרצתה בכך, צץ שמה של ישראל לכל אורך הדוח. והשם הקובע הוא עמירם ניר.

נראה כי ידו של ניר היתה בכל. הוא הציע, הוא הביא רעיונות, הוא נפגש, הוא אירגן, הוא קישר. הוא שהביא

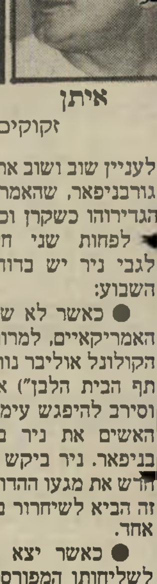
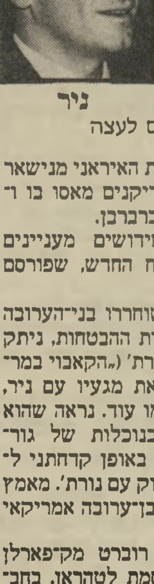

איתן ניר

זקוקים לעצה

לעניין שוב ושוב את האיראני מנישאר גורבניפאר, שהאמריקנים מאסו בו ו־הגדירוהו כשקרן וכרברבן.

לפחות שני חידושים מעניינים לגבי ניר יש בדוח החדש, שפורסם השבוע:

● כאשר לא שוחררו בני־הערובה האמריקאיים, למרות ההבטחות, ניתק הקולונל אוליבר נורת' („הקאבוי במרתף הבית הלבן”) את מגעיו עם ניר, וסירב להיפגש עימו עוד. נראה שהוא האשים את ניר בנוכלות של גורבניפאר. ניר ביקש באופן קדחתני ל־חדש את מגעו ההדוק עם נורת'. מאמץ זה הביא לשיחרור בן־ערובה אמריקאי אחד.

● כאשר יצא רוברט מק־פארלן לשליחותו המפורסמת לטהראן, בחברת נורת' ואחרים, לא רצה לקחת עימו את ניר. שימעון פרס עצמו התערב אצל נשיא ארצות־הברית כדי להבטיח את צירופו של ניר למישלחת. ניר אכן טס, והוצג בטהראן כאמריקאי.

נראה כי ניר עוד יעסיק את האמריקאים הרבה זמן.

מרגלים ישראליים. גם קודמו של ניר, רפי איתן, מרתק את האמריקאים.

השבוע גילה ג'ונתן פולארד בבית־המישפט האמריקאי, הדן אותו בעוון ריגול למען ישראל, שרפי איתן הטיל עליו לרגל נגד ארצות־הברית, לספק לו רשימה של מרגלים ישראליים ה־פועלים בישראל לטובת ארצות־הברית, ולספק לו מידע אמריקאי על פוליטיקאים ישראליים.

פולארד, לדבריו, סירב. הוא סיפק רק חומר־ריגול שהיה דרוש בעיניו לביטחון ישראל, כגון חומר על מיתקנים צבאיים ערביים. את החומר הזה לא מסרו האמריקאים בעצמם לישראל, ונראה כי התכוונו למכור אותו לישראל תמורת מחיר. אגב, בתיווכו של ניר מכרו האמריקאים גם כמה פעמים חומר מודיעיני לאיראנים, להמשך מילחמתם בעיראק.

נראה כי איתן וניר, היועצים הנאמנים, היו בעצמם זקוקים לעצה טובה.

קצה הקרחון ללא קרחון

זה נראה כמו קצה־הקרחון. שימעון פרס טס למצריים לפני שחזר יצחק שמיר מאמריקה. שמיר שלל פומבית את זכותו של פרס להתחייב בשם ישראל. פרס הטיף במצריים למדיניות ששמיר מתנגד לה. העולם המשתאה ראה מדינה קטנה שיש לה שתי ממשלות.

בלי ספק: משבר ממשלתי בדרך. זה היה קצה־הקרחון.

אבל מי שבדק מתחת לפני המים, גילה תופעה מוזרה: לא היה שם שום קרחון.

התנאים למשבר ממשלתי פשוט לא היו קיימים.

● 5 התנאים למשבר

משבר ממשלתי אמיתי יתכן כשיש חמשת התנאים הבאים:

● חילוקי־דיעות אמיתיים בין שני הגושים.

● סלע־מחלוקת המעניק פופולאריות לצד היוזם.

● האפשרות ללכת לבחירות.

● תיקוות הצד היוזם לניצחון מכריע בבחירות.

● או, לחלופין, האפשרות שהצד היוזם יקים ממשלה צרה בכנסת הנוכחית.

אף לא אחד מן התנאים האלה לא היה קיים — לא לגבי המערך, לא לגבי הליכוד.

● הוועידה שלא היתה

חילוקי־הדיעות בין הצדדים אינם אמיתיים.

הדיבור על „ועידת־שלום בינלאומית” הם דיבורים, ותו לא. אין למערך שום הצעה שהיא מקובלת על הערבים.

הליכוד מתנגד לכל ועידה. ומבחינתו — בצדק. בכל ועידה תעלה שאלת הנסיגה הישראלית מן השטחים הכבושים.

גם אם הוועידה לא תוכל לכפות זאת, היא תמסד את ההתנגדות העולמית לכיבוש הישראלי.

המערך היה רוצה בוועידה, בתנאי שהיא רק „תלווה” את המשא־והמתן הישיר, שהיא לא תוכל „לכפות”, ובעיקר: שלא תהיה בה נציגות של אש"ף.

השתתפות אש"ף היא הקובעת. לא יתכן כלל שמצריים, ירדן, סוריה ו־ברית־המועצות ישתתפו בוועידה כזאת בלי אש"ף. הדבר היה גורם לתסיסה עצומה בעולם הערבי, והופך את הוועידה בעיני ההמונים הערביים לוועידת־בגידה.

פרס מאמין כי אפשר לעקוף את המיכשול הזה על־ידי התחכמות: „ימנו „נציגים פלסטיניים מוסכמים”, שיהיו למעשה אנשי אש"ף וממוני אש"ף, אך שלא יופיעו בשם זה.

הדבר נתון בספק חמור. לא ברור כי ישראל, מצריים, ירדן ואש"ף יוכלו להסכים ביניהם על נציגים כאלה. ובעיקר: לגמרי לא ברור שאש"ף יסכים להיכנס לוועידה כזאת בדלת האחורית, שלא בשמו המלא, על זהותו ודיגלו.

לכל היותר יתכן כי בוועידה „מכינה” ישתתפו נציגים פלסטיניים חצי־רישמיים. אך ועדה כזאת לא תביא את השלום. היא רק „תעביר את הזמן” ותיצור רושם של התקדמות.

על כך מדובר, למעשה. אך גם עניין זה רחוק. אין זו עילה אמיתית למשבר.

גרוע מזה, מבחינת המערך: אין זו עילה פופולארית. מי שמסכים ממילא לקו המערך, יחייב עמדה זו. אך מי ש־מסכים לעמדת הליכוד או הדתיים, ישלול אותה.

העניין לא יעביר ביום־הבחירות מיספר ניכר של בוחרי־הליכוד אל מחנה־המערך.

● לא יהיו בחירות

מכאן גם המשך החשבון.

אין בכנסת רוב לפיזור הכנסת, ואין כל אפשרות לפזר את הכנסת בדרך אחרת.

הכנסת מורכבת מח"כים, שרק חלק מהם בטוחים שייכנסו גם לכנסת הבאה. כמעט כל הסיעות הקטנות נתונות בצרות. חרף דיבורים אמיצים לצורכי־פירסום, אין אף לאחת מן הסיעות הקטנות, מימין ומשמאל, עניין בהקדמת הבחירות.

משמע: רק הליכוד והמערך ביחד יכולים לפזר את הכנסת. אם אין להם עניין משותף כזה, הכנסת לא תתפזר.

גם אילו התפזרה הכנסת, אין סיכוי סביר לשינוי מפת הבחירות. המישאלים האומרים אחרת אינם רציניים. המישאלים הרציניים — אם בכלל יש כאלה — מלמדים כי תחול לכל היותר תזוזה קלה בלבד לטובת המערך וגרוריו. זה לא יספיק למערך להקים ממשלה חדשה, ובוודאי לא בלי רק"ח והרשימה המתקדמת. משמע: אחרי הבחירות יהיה המצב כמו לפניהן.

ואילו בכנסת הנוכחית, אין סיכוי להקמת ממשלה צרה בהנהגת המערך. פרס לא הצליח למשוך את הדתיים לצידו. המפה נשארה כמו שהיתה עם היבחר הכנסת.

גרוע מזה: אם יפרשו שרי־המערך מן הממשלה, אין כל ביטחון שהממשלה תיפול. היא תוכל להמשיך ולהתקיים כממשלת־מיעוט, או כממשלת־מעבר, במשך תקופה ארוכה — בלי המערך.

מבחינת המערך, זה יהיה אסון.

לכן אין כל ממש במשבר ממשלתי מתוכנן.

● האיש החזק: רבין

השאלה היתה: האם יוכל להיווצר משבר ממשלתי בלתי־מתוכנן? האם יכולים הדברים להישמט מן הידיים?

השאלה נוגעת לשימעון פרס. אישיותו ומצב־רוחו עמדו במרכז החשבונות.

פרס האיש מתוסכל ומרוגז. יש לו סיבות טובות לכך.

בין השאר:

● מעמדו החדש כשר־החוץ מתסכל אותו. בישראל אין לשר־החוץ סמכויות של ממש. מישרדו עלוב, בהשוואה למישרדיהם של ראש־הממשלה ושר־הביטחון. מכיוון שבתקופת כהונתו של פרס כראש־הממשלה לא לקח עימו את שמיר לשום מקום. גומל לו שמיר כיום באותו המטבע.

● **האשראי שצבר פרס במשך שתי שנותיו כראש־הממשלה אוזל במהירות. פרשת־השעון של דויד בלס העלתה שוב את כל הבעיות הקודמות שלו לגבי אמינות.**

● כפי שהיה צפוי מראש, מעמדו של יצחק רבין מתחזק במהירות.

כבר עם הקמת הממשלה היה ברור כי אחרי הרוטציה יהיה רבין האיש החזק. הדבר טבוע בטיב המציאות הפוליטית הישראלית. שר־הביטחון חשוב לאין שיעור משר־החוץ. לרשותו עומד תקציב ענקי, הוא חולש על עניינים אדירי־חשיבות, הוא עומד אוטומטית במרכז דיווחי התיקשורת.

רבין, הנוקט עמדה ימנית הקרובה ללב הליכוד, הוא עתה לשון־המאזניים בממשלה. איש אינו מעז לנגוע בתקציב שלו. איש אינו מעז להעלות נושא שהוא אינו מעוניין בו. כאשר הפר האיש של פרס, יוסי ביילין, כלל זה בעניין דרום־אפריקה, ירד עליו רבין כמו פצצה של טונה.

רבין מודע היטב למצב זה, ואין לו שום נכונות לוותר עליו. כאשר יצר פרס את המשברון האחרון, שאל רבין בישיבת הצמרת של המיפלגה: „מי בכלל החליט על אסטראטגיה של משבר?” די היה להציג את השאלה, ולא היה צורך בתשובה.

למעשה אין פרס בטוח שיש לו רוב אף במיפלגתו שלו ליצירת משבר. השרים רוצים לשמור על נחלותיהם ומעמדם. הח"כים פוחדים שלא ייבחרו מחדש. גד יעקובי רוצה לקבל את אישורו של שמיר למינויו כשגריר בוושינגטון.

רק עזר וייצמן מעוניין במשבר, מתוך תיקווה שיהיה שר חשוב בממשלה הבאה. הוא גם הבטיח את מקומו שלו ומקום אנשיו בכנסת הבאה, בלי קשר לתוצאות. אין לו מה להפסיד.

אך לוייצמן אין כיום המישקל הדרוש כדי לגרום למשבר. מישקלו של יצחק רבין, יריבו הוותיק, כבד הרבה יותר.

● תאומי־סיאם ממשיכים

נותרה הבעיה של יצחק שמיר. האם היה הוא מעוניין במשבר?

פרשנים רבים סברו כך. לשמיר יש מה להרוויח: אם יוקדמו עתה הבחירות, תירגע מילחמת־המחנות בחרות. אם הבחירות ייערכו לפני הוועידה, יהיה שמיר בלי ספק המועמד הבא של הליכוד לראשות־הממשלה. אם הוועידה תיערך בצל הבחירות לא יעז איש במיפלגה לפגוע בשמיר.

אולם נראה כי פרשנות זו מוגזמת מאוד, גם אם יש בה גרעין כלשהו של אמת. לשמיר ולכל חבריו בחרות יש אוטומטית דיעה נחרצת נגד ועידה בינלאומית. וככל שימשיך שמיר לכהן כראש־ממשלה, כן מתחזק מעמדו גם בתוך חרות. אין לו אינטרס מובהק להקדים את הבחירות.

לכן, אחרי ששככו ההכרזות המפוצצות, נשאר הכל כמו שהיה.

הליכוד והמערך, תאומי־סיאם של האחדות הלאומית, דבוקים זה בזה. הם מתחלקים בשלל התקציבי, לטובת הקיבוצים, המושבים וההתנחלויות. הם משתיקים בצוותא את פרשת־בלס, הפוגעת במערך, ואת פרשת־הקרקעות, הפוגעת בליכוד. יד רוחצת יד. האינטרסים המשותפים שלהם חזקים הרבה יותר מאשר ההבדלים ביניהם, שהם מילוליים בעיקר.

המשולש שמיר־רבין־פרס ימשיך לתפקד — אם אפשר לקרוא לזה תיפקוד.

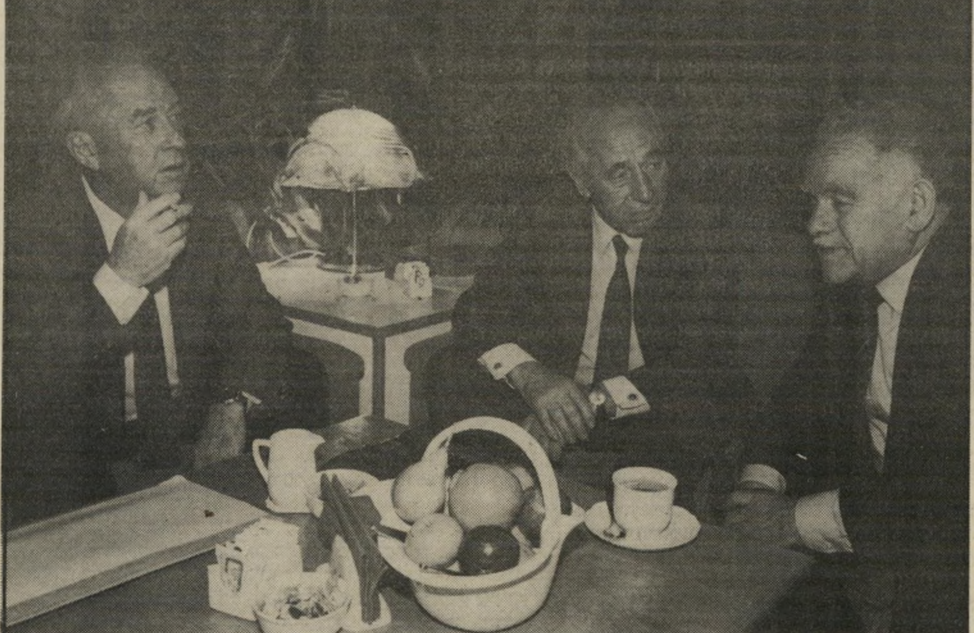

עוזי קרן

המשולש שמיר־פרס־רבין
השלישי הוא הצוחק

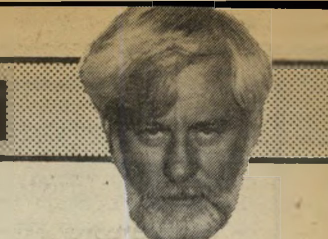

הנדון:

בדרכי שוחד ציבורי והונאת הבריות מנסים להקים בארץ גולם אשר יקום על הדמוקרטיה הישראלית, על המשק ועל החברה

העריץ השני

זהו חוק ההפכים הפוליטיים:

כדי לעשות שלום עם מצריים, דרוש לאומן מצחצח־חרבות כמו מנחם בגין.

כדי לנצח על תוכנית כלכלית ימנית־ריאקציונית, דרוש סוציאליסט כמו שימעון פרס.

ועל אותו המישקל:

כדי לחסל את העיתונות החופשית בארץ, דרוש ליברל מיקצועי כמו אמנון רובינשטיין.

■ ■ ■

לפני שקמה הקואליציה הנוכחית, כאשר גורלו של המערך היה תלוי בין השאר בשלושת הקולות של אמנון רובינשטיין בכנסת, הוא לחם כארי להגשמת חלום־חייו.

לא על מדיניות של שלום, לא על חקיקת חוקה, לא על הבטחת זכויות־האדם בארץ. רובינשטיין התעקש על מטרה נעלה הרבה יותר.

הוא רצה להגשים את חלום־חלומותיו, את חזון ימי־המשיח: הקמת ערוץ שני לטלוויזיה.

ואכן, הדרישה האחת הזאת הוכנסה לכל הסכמי הקואליציה. עכשיו עומד השטר לפירעון, בבחינת ייקוב הדין את ההר. ייהרג ולא יעבור.

יש כאן בעיה פסיכו־פוליטית. מה גרם לו לרובינשטיין לראות בהקמתה של תחנת־טלוויזיה את פיסגת כל שאיפותיו, את תרו־מתו הבלעדית להיסטוריה העברית?

אומנם, הטלוויזיה הזאת תהיה כפופה לשר־התיקשורת, והוא יעשה בה כבתוך שלו. אך הרי לא לעולם ישמש הוא כשר־התיק־שורת. אם כן, מה גרם לו לרובינשטיין לרקוד סביב האנטנה השניה, כמו שרקדו בני־ישראל סביב עגל־הזהב?

יש לכך רק הסבר אחד: הסיכוי לשלוט בכלי־תיק־שורת אדיר־כוח כזה, ולוא גם במשך שנה־שנתיים בלבד, כל־כך משכר את חושיו, עד כי שיתק כל מחד שבה הגיונית.

שהרי המחשבה ההגיונית אומרת: זה יהיה אסון.

אסון משולש.

■ ■ ■

האסון הראשון, והגדול ביותר, נוגע לעיקרו של המכשיר המתוכנן: הפירסומת. הערוץ השני יהיה כולו מבוסס על פיר־סומת מיסחרית.

פירסומת טלוויזיונית אינה דומה לכל פירסומת אחרת. היא פונה אל קהל שאינו יכול לברוח, קהל שבוי. היא פונה בו זמנית אל שני החושים העיקריים. היא פונה אל האדם בפינתו הפרטית ביותר. היא טו־טאלית.

צופה ההולך לקולנוע, והרואה שם סירטון־פירסומת, יודע ש־הוא נמצא בעולם של חלומות. קורא של עיתון מסתכל במודעת־פירסומת כשכל חושיו הביקורתיים עימו. הוא מצפה לקבל מידע, ולהעבירו תחת שבט הביקורת. אך צופה־הטלוויזיה רואה את הפירסומת בטרקלין ביתו, או אף במיטתו. היא תוקפת אותו באופן טוטאלי, טוטאליטרי.

אין זו פירסומת רגילה. זוהי שטיפת־מוח.

כאשר הפירסומת הזאת אומרת לו: כולם קונים מכונית מפר־ארת, אין זו הצעה. זוהי פקודה.

במשך שנים פועלות כל ממשלות־ישראל כדי למנוע את הע־ליה הרת־האסון של רמת־המיחיה בארץ, שאינה נעוצה בהגברת המאמץ ובשיפור הייצור, אלא במשק־חמס האוכל את עצמו.

למען מטרה זו אומללו זקנים וילדים, הוטלו אגרות על חינוך ובריאות, צומצמו סובסידיות על מוצרי־יסוד.

ממשלה זו, המטילה על הציבור חומרות נוספות כדי להוריד את רמת־המיחיה שלו, באה עכשיו ומכניסה למדינה מכשיר אדיר־עוצמה, שכל־כולו יהיה מוקדש למטרה אחת: להמריץ את הציבור לקנות עוד ועוד, להגביר את הצריכה בלי גבול.

מאז ימי־טרויה העליזים, כאשר ממשלת־טרויה הכניסה לעיר את סוס־העץ המפורסם, לא עשתה ממשלה מעשה כה אווילי.

הטלוויזיה הפירסומית, המיסחרית, תדרבן בהכרח את הצריכה בארץ מעבר לכל יכולת כלכלית, תיצור לחץ אדיר לרכישת מיצרכי־ראווה, מיצרכי־ביזבוז.

כמו מהר"ל מטורף, היא יוצרת גולם שיקום עליה.

זהו טירוף־מערכות.

■ ■ ■

יש לעניין הפירסומת היבט נוסף, חמור עוד הרבה יותר.

בעולם המערבי נערכו מחקרים מדעיים רבים על נושא המטריד את מיטב המוחות: כיצד משפיעה הפירסומת בטלוויזיה על דמות החברה והמדינה.

בגלל עוצמתה הכבירה של פירסומת זו, הגובלת בשטיפת־מוח לאומית, היא משפיעה על דמותה של החברה כולה. היא יוצרת סולם־ערכים חדש, דגם של חיקוי, דמות של גבר ואשה אידי־אליים.

מובן שזוהי דמות של האדם הצורך, האיש בעל מוצרי־הראווה, החי בחברה החומרנית, שבה נמד־דים הצלחתו של אדם וערכו על פי הדברים שהוא קונה.

כאשר תעבור שטיפת־מוח זו על מדינת־ישראל, ייעלמו בה השרידים האחרונים של חלוציות, הכבוד לעבודה, הערכת האדם על פי תרומתו לחברה. הם ייעלמו כקנה־מידה לערכו של אדם.

המצליחן יהיה בעל המכונית הגדולה ביותר, בעל מכשיר־הטלוויזיה החדיש ביותר, בעל הווילה המפוארת ביותר.

בעיני הנשים, הדוגמה לחיקוי תהיה הצעירה הב־לונדית, שתצא ממכונית אמריקאית ענקית כדי לחזור לווילה שלה בסביון, בעלת הריהוט הדני וה־

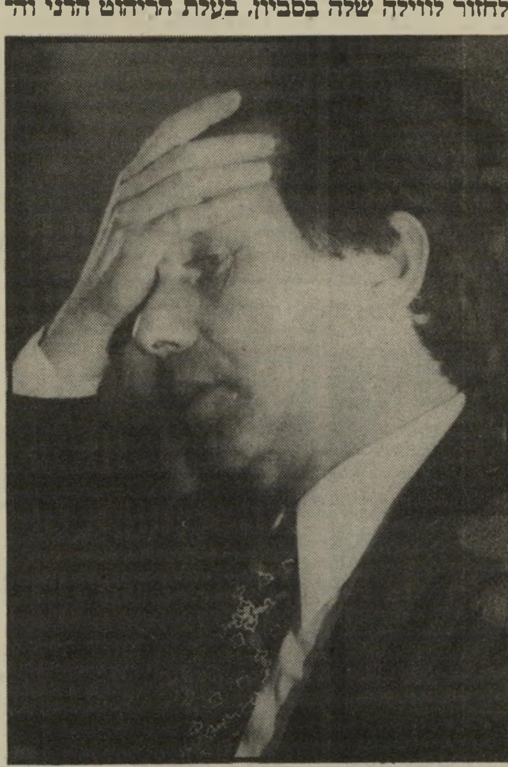

השר רובינשטיין: סוס ליברלי בטרויה

שיש האיטלקי, כדי לראות טלוויזיה ליד בריכת־השׂ־חיה המחוממת.

את הדגם הזה יראו לא רק ברמת־אביב ובהר־הכרמל, אלא גם בקריית־שמונה, בשדרות, בירוחם ובשכונת־מוצררה. גם שם יראו את הדוגמה הזאת, לא בקולנוע, אלא בחדר־האורחים, בחדר־המי־טות.

יווצר לחץ חברתי עצום. מי שלא זכה בכל אלה (ומי מאיתנו זכה?) ירגיש שהוא נכשל, שילדיו בזים לו, שאשתו מזלזלת בו (או שבעלה מואס בה).

זוהי מהפכה של צפיות, שתמצא את ביטויה בתופעות חברתיות שאת סופן מי ישורנו.

■ ■ ■

אפשר לומר, כמובן, שמגמות אלה כבר קיימות בחברה היש־ראלית ממילא.

זה נכון. אך כל המגמות השליליות האלה, שעליהן שופכים הפוליטיקאים דמעות־תנין, יקבלו תאוצה חזקה יותר ללא־שיעור כאשר מכשיר אדיר זה של שטיפת־מוח יועמד לרשותן. זאת תהיה מציאות חדשה.

ועל כל אלה אומר המבוא להצעת־החוק, בהת־חסדות הראויה לספר־השיאים של גינס, שהערוץ השני בא ללחום בסרטי־הווידיאו שבהם „ישנה הש־פעה ניכרת של תרבות זרה!"

■ ■ ■

הרובינשטיינים יטענו כי יש בחוק המוצע ערובות מפני מגמות אלה.

ואכן, יש בחוק סעיפים למכביר המקימים כל מיני מוסדות ומועצות וועדות, שתפקידם יהיה לפקח על הפירסומת, ואשר יוכלו להגביל את אורכה ותוכנה וצורתה.

אשרי המאמין.

כל הסעיפים האלה הם אחיזת־עיניים. הם באים לר־מות את הציבור, או — גרוע יותר — את בעלי ההצעה עצמם.

שום כוח בעולם לא יגביל את הפירסומת הזאת. כי זה טיבעה של פירסומת מסוג זה: מי שפותח לפניה חריץ קטן, יוצף על־ידי מבול.

הרובינשטיינים הקטנים יהיו דומים לשוליית־הקוסם, שביקש להפעיל מטאטא כדי שיביא לו מים, ושעמד לטבוע במים שהביאו אלפי מטאטאים, אולם בניגוד לאגדה, במציאות לא יבוא מכשף זקן ומנוסה שיציל את השוליה.

תחנת־טלוויזיה היא מכשיר יקר מאין כמוהו. היא תבלע מיל־יונים, ותדרוש עוד ועוד. לעולם לא יספיקו לה הכנסותיה.

על מיזבח המולך הזה יהיה צורך להקריב את הכל — שיקולי אסתטיקה, שיקולים לאומיים, שיקולים חברתיים. כי תמיד תישמע הזעקה: אם לא יבטלו את המיגבלות, אם לא יתנו חופש מוחלט לפירסומת, תפשוט התחנה את הרגל. או שלא תוכל לספק את רעב ציבור הצרכנים, שיפנה אל סירטי הווידיאו.

ישראל היא מדינה קטנה, ולה משק זעיר. כל הפירסומת האפ־שרית תספק בקושי את הצרכים המינימאליים של תחנה כזאת — במיקרה הטוב ביותר.

הערוץ השני יהיה שואה חברתית.

■ ■ ■

מעולם לא הוכנסו בהצעת־חוק אחת כל־כך הרבה סיסמות חסודות, כל־כך הרבו: מישאלות־לב וכל־כך הרבה הבטחות חסרות־כיסוי כמו בהצעה זו.

זה נוגע גם לסכנה השניה הטמונה בה: השתלטות הממשלה על החדשות.

אחת הסיבות העיקריות לפופולאריות של רעיון הערוץ השני בקרב הפוליטיקאים היא הדיעה הכללית הרווחת בקרב הפו־ליטיקאים שהטלוויזיה הקיימת אינה משרתת אותם כראוי. ובי־עיקר: שאינה מגישה את החדשות שהממשלה היתה רוצה לשדר.

צרה זו תבוא על תיקונה.

אומנם, בהצעת־החוק מדובר הרבה על איסור כל תעמולה פו־ליטית בערוץ השני (סעיף 8), על החובה להגיש שידורי־חדשות „מדוייקים, מהימנים ומאוזנים" (סעיף 70), ולשמור על „איזון נאות" (סעיף 51) ועוד דברים יפים שכאלה.

ומי ידאג לכך?

מנהל כללי, שישמש גם כעורך ראשי. את המנהל הזה תמנה מועצת־המנהלים „באישור הממשלה".

ומי זאת מועצת־המנהלים? גוף שרוב חבריו ימונו על־ידי „הרשות השניה".

ומי ינהל את הרשות? מועצה של 15 חברים, אשר שר־התיקשורת יציע אותם והממשלה תמנה אותם. מבין ה־15 המופלאים, שמונה יהיו עובדי־הממשלה ושיבעה נציגי־ציבור.

אילו נציגי ציבור? כבר ראינו בערוץ הראשון מי הם נציגי־הציבור: עסקני־מיפלגות המתמנים על פי מפתח מיפלגתי וסי־עתי, בשמות־צופן שונים. (נציג הסופרים יהיה חבר מחנה־לוי בחרות, נציג העיתונאים יהיה איש מיפלגת־העבודה ממחנה רבין, נציג המורים יהיה איש־המפד"ל, וכו'.) גם בהצעת־החוק הזאת יש רשימה מרשימה של גופים ציבוריים שיהיו מיוצגים (סעיף 9). בסוף יהיו כולם עסקני־מיפלגות.

ומי ימנה את יושב־ראש המועצה? שר־התיק־שורת, כמובן. היו"ר יקבל שכר של דירקטור. (יפה!)

ומי ימנה את המנכ"ל? לא קשה לנחש: שר־התיקשורת „יציע", הממשלה „תאשר", והמועצה (זו שמונתה על־ידי הממשלה לפי הצעת שר־התיקשורת) „תמנה".

דרושה סבלנות של ברזל כדי לקרוא את כל עשרות הסעיפים, היוצרים מעטה עבה של קורי־עכביש לגליסטיים כדי לכסות את האמת הפשוטה:

הרשות הזאת תהיה כפופה לחלוטין לשר־התיק־שורת. קרי: לאמנון רובינשטיין. הוא שימנה את כל השולטים בה להלכה, בצורה זו או אחרת, ישירה או עקיפה. הוא יהיה העריץ של הערוץ.

ואם יתפתה חסיד שוטה של השר רובינשטיין למחשבה כי „אדם כל־כך ליברלי לא יכול להזיק" — מוטב לו לחשוב שלא לעולם חוסן, ולא לעולם כיסא. אחרי רובינשטיין יבוא מישהו אחר.

אריאל שרון, למשל. ואולי גאולה כהן, בממשלה ימנית. או חיים בר־לב, בממשלה שמאלית. ואולי — מי יודע? — זבולון המר. ואולי יצחק פרץ.

שילטון אדיר נמסר פה בידי איש אחד.

ומכיוון שהראשון יהיה אמנון רובינשטיין, אשר

עשה את כל המינויים הראשונים ויצוות את כל המישרות, הרי נמסר בידיו כוח אדיר פי כמה. יתכן שחלם על כך כאשר התחיל בדרכו הטלוויזיונית והד־ציבורית כמנחה התוכנית „בומראנג".

■ ■ ■

אל יילך איש שולל אחרי סיסמאות ריקות כמו „שידורי־חד־שות מדוייקים, מהימנים ומאוזנים".

דרושה מידה רבה של התחסדות עזות־מצח כדי לתבוע מאדם אינטליגנטי להאמין במליצה כה שטותית.

כל תלמיד השנה הראשונה במדעי־התיקשורת יו־דע שאין דבר כזה. א י ן ידיעות אובייקטיביות, מדוייקות ומהימנות.

אם נאומו של השר אמנון רובינשטיין יופיע בראש מהדורת החדשות, בכתבה מצולמת של חמש דקות, תהיה זאת ידיעה מדוייקת, אך ידיעה זו תהיה שונה מהזכרת אותו הנאום עצמו, בסוף המהדורה, ללא כתבה מצולמת, בעשר שניות. ומישהו צריך להחליט אם בכלל להכליל את הנאום במהדורה, או לא.

כל החלטה כזאת תהיה „מדוייקת" ו„מהימנה" ואפילו „מאו־זנת" (שהרי יהיו גם נאומים אחרים). אך זוהי תעמולה פוליטית פשוטה, לכאן או לכאן.

זה נכון לגבי כל חדשה בכל עיתון, ועל אחת כמה וכמה במהדורת־טלוויזיה, המגיעה למיליונים, והד פונה בו־זמנית אל כל החושים.

הצעת־החוק הזאת מוסרת בידי הממשלה, באמצעות שר אחד, שליטה בלעדית על שידור־החדשות העיקרי במדינה. זהו צעד גדול לקראת מישטר טוטאליטרי ומודרני, שאינו זקוק עוד למ־חנות־ריכוז ולקג"ב, מפני שהוא שולט במכשירים של שטיפת־מוח, שהם יעילים הרבה יותר.

■ ■ ■

לצד ההשתלטות על מכשיר־התעמולה העיקרי במדינה, באיצטלה של „חברה פרטית לשידורי־חדשות" (סעיף 69), באה התקפת־המחץ על עצם קיומה של עיתונות חופשית במדינה.

זוהי הסכנה השלישית הכרוכה בהצעה זו.

העיתונות החופשית חיה ממודעות. מי שסותם את זרם המו־דעות לעיתון, חוסם כאילו את זרם האוויר לריאותיו של אדם. הוא מחניק אותו. הוא רוצח אותו.

שום עיתון כתוב אינו יכול להתחרות עם טלוויזיה מיסחרית על הפירסומת הגדולה — בגלל אותן הסיבות שכבר הבאתי אותן לעיל. האפקטיביות של שטיפת־המוח הטלוויזיונית תהיה לאין־שיעור גדולה מכל פירסום מודפס גם בעיתון הנפוץ ביותר במ־דינה.

אין זה רק הבדל כמותי, אלא גם איכותי. הסניה עצמה שונה.

העיתונים יצטרכו להוריד את מחירי המודעות כדי להציל מה שניתן להציל, ולהסתפק בנתח מצטמק והולך. תהיה זאת מילחמה לחיים ולמוות משני הצדדים — שהרי גם הטלוויזיה תהיה זקוקה לכל דולר של פירסומת כדי להתקיים.

היא תצטרך להוריד את הרמה עוד ועוד, לפנות אל הרבדים הפרימיטיביים ביותר של נפש הציבור כדי לרצות את המפרסמים התובעים ציבור־צופים מירבי.

■ ■ ■

הרובינשטיינים באים לסבר את האוזן ולפייס את הדוא־גים לשלום העיתונות.

הטלוויזיה תביא להגברת כמות הפירסומת, הם אומרים. זה הוכח בארצות־הברית. יהיה די והותר לכל — גם לטלוויזיה, גם לעיתונות היומית. הם גם מביאים סטטיסטיקות המוכיחות את עליית כמות הפירסומת המיסחרית בלא גבול.

רק שוטה גמור יאמין לכל אלה.

ישראל אינה ארצות־הברית. לנו יש משק זעיר, זערורי.

הפירסומת המיסחרית כבר הצטמקה בארץ בשנים האחרונות. הסטטיסטיקות בעניין זה כוזבות, מפני שכמעט כל העיתונים בארץ הורידו את מחירי־הפירסומת מתחת לשולחן. הם מעניקים הנחות מפליגות, ואחדים מהם אף מפרסמים מודעות־חינם כדי לעשות רושם ולמלא את עמודיהם.

אין שום ספק כי הטלוויזיה המיסחרית תוציא מן העיתונות את הפירסומת הכדאית ביותר. בעלי הצעת־החוק עצמה מודים בכך בפה מלא, ולא בלי שימחה־לאיד, כאשר הם מדברים במבוא על „פגיעה אפשרית בעיתונים היומיים בשל ירידת הכנסותיהם מפירסומת."

על העיתונות, הכוח היחידי במדינה המבקר כיום את מעשי־הממשלה ביעילות, כפי שהוכח שוב ו־שוב, תרד מהלומה מוחצת, אולי מכת־מוות. במקום הגוף הזה יבוא גולם תעמולתי, הכפוף כולו לממשלה — ולמעשה לשר־הדואר, שיהיה עתה מעין דיקטטור תעמולתי.

■ ■ ■

אם כן, מדוע לא הזדעקו עורכי־העיתונים? מדוע אינם מר־עישים שמיים וארץ? מדוע אינם יוצאים למאבק לחיים ולמוות, מכריזים על שביתה, מרעידים את אמות הסיפים?

זהו אחד הסיפורים המבישים ביותר בפרשה זו כו־לה.

בעלי־ההצעה סתמו להם את הפה.

הם שיחדו אותם. הם שילמו להם דמי לא־יחרץ.

כלומר, הם לא שילמו עדיין. הם רק הבטיחו. ולפי העיקרון שפתי יאמין לכל דבר, בעלי־העיתונים מאמינים.

■ ■ ■

טאליראן אמר שהמילחמה היא עניין הרבה יותר מדי רציני מכדי להשאירו בידי אנשי־צבא.

על אותו המישקל אפשר לומר: חופש־העיתונות הוא עניין הרבה יותר מדי רציני מכדי להשאירו בידי בעלי־העיתונים.

חלק מבעלי־העיתונים אינם אלא סוחרים רגילים, הסוחרים במרכולת ששמה עיתון. אפשר לפתות אותם בכסף.

במרוצת השנים נתנו בעלי־העיתונים והעורכים את ידיהם ל־קישרי־השתקה בלא־ספור, וליחכו את פינכתם של כל השליטים. עכשיו הם הגיעו לשפל חדש של כניעות.

הם עשו קנוניה עם בעלי־ההצעה. הם עשו עסק.

מתוך המחשבה ש„אם אינך יכול ללחום בהם, הצטרף אליהם", הם הבטיחו לעצמם נתח מהעוגה. או כך, לפחות, נדמה להם.

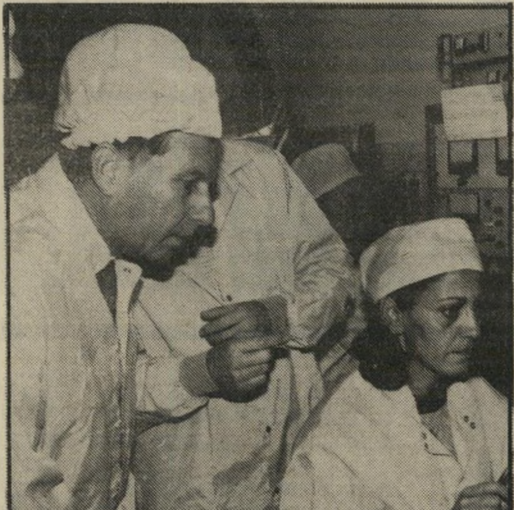

י.פ.פ.א.

רובינשטיין בתצלום יחסי־ציבור

הסעיף 114 בהצעה קובע כי „הרשות תשלם לעיתון יומי מענק שנתי, כפיצוי על הקטנת הכנסותיו בשל הפעלת פירסומת בשי־דורי טלוויזיה."

המענק ישולם על־ידי בעלי־הזכיונות מתוך הכנסותיהם.

כמה? זאת לא נאמר. לפי אילו קריטריונים? גם זאת לא נאמר. זה ייקבע בתקנות, „באישור שר־האוצר ובהסכמת ועדת־הכספים של הכנסת."

זה יכול להסתכם גם במאה דולארים בשנה, אשר יחולקו („על־ידי שופט") בין העיתונים היומיים.

■ ■ ■

אין מילים כדי להגדיר את הבגידה המונומנטלית הכרוכה בעיסקה זו — עיסקה שגם ההגדרה „עיתונות" מחמיאה לה.

יתכן שלא היתה עיסקה כזאת מאז שעשיו החכם מכר את זכות־הבכורה תמורת נזיד־עדשים.

כי הרי אין כאן שום התחייבות אמיתית. לכל היותר היתה כאן „התחייבות" מתחת לשולחן. התחייבות של פוליטיקאי, שדיברתו שווה כקליפת־השום.

תמורת עיסקה מטופשת כזאת ויתרו בעלי־העי־תונים על המאבק להצלת העיתונות החופשית (ומ־מילא: על חופש־העיתונות עצמו). הם הפכו את העי־תונות לפילגש מוחזקת של המימסד הפוליטי.

שהרי מה תהיה התוצאה?

אם יהיה כסף בקופת הערוץ השני, יצטרכו העיתונים להתחנן אצל שר־האוצר וחברי ועדת־הכספים של הכנסת כדי לקבל „מע־נק". הם יצטרכו להדביק את לשונם לעכוזיהם, פשוטו כמשמעו. והרי כל המדינה ראתה בימים האחרונים דווקא איך משיגים כסף מחברי ועדת־הכספים.

ואם לא יהיה כסף בקופת הטלוויזיה (ואני מוכן להינבא שלא יהיה) תעמוד העיתונות החופשית, הגאה, בתור אצל שר־האוצר ועמיתיו כדי להתחנן על נפשה, ולקבל באקשיש ממשלתי להמ־שך קיומה.

מה יהיה אז על כושרה של העיתונות למתוח בי־קורת על הממשלה, לחשוף שחיתויות, לבקר, להז־עיק?

■ ■ ■

כל העיסקה הזאת היא בגדר הבטחה של שוחד.

מהי ההוכחה לכך?

פשוטה מאוד:

אילו היה מדובר סתם על פיצוי, היה נאמר בהצעת־החוק שכל מי שייפגע על־ידי ירידת הכנסותיו מפירסומת מיסחרית יקבל פיצוי, על־פי קריטריון קבוע בחוק.

זה ל א נאמר. שום קריטריון אובייקטיבי לא נק־בע. אבל נקבעה זהות המקבלים (אם יקבלו).

נאמר כי המענק (כך זה נקרא בחוק!) ישולם רק לעיתונים יומיים. ומי הם העיתונים היומיים? עיתון שהוא „חבר באיגוד העיתונים היומיים בישראל".

האיגוד הזה הוא גוף פרטי בהחלט של בעלי־עסק, כמו איגוד בעלי־המכולת. אין הוא כפוף לשום בי־קורת.

לא כל העיתונים היומיים חברים בו. ובוודאי לא המקומונים, החינמונים, השבועונים, כיתבי־העת האחרים.

ברור לגמרי שמי שניסח סעיף זה, התכוון בפירוש לשלם שוחד לקבוצת־לחץ מסויימת מאוד, כדי לסתום את פיה — מתוך תיקווה שאם היא תשתתק, אפשר יהיה להתעלם מכל שאר המחאות.

השימוש הציני הזה בנשק השוחד, המונח ביסודה של הצעת־חוק זו, מעיד על רמתה וכוונתה. הוא לא הופעל רק כלפי בעלי־העיתונים. נסתם גם פיו של שר־החינוך־והתרבות — הראשון שהיה צריך להזדעק נגד הצעה חמורה זו. השוחד כלל סעיף המבטיח לתת חלק מן העוגה לטלוויזיה החינוכית (סעיף 59).

הטלוויזיה החינוכית היא הבייבי הפרטי של שר־החינוך. השולט בה שילטון מוחלט. השר אמנון רו־בינשטיין זרק פירור לשר יצחק נבון, ובזה נסתם פיו.

■ ■ ■

בכלל, אפשר להתפעל מן התיחכום שהושקע בהצעת־חוק זו, משאת־נפשם של איש אחד והאינטרסנטים המתחבאים מאחוריו.

אין גבול להתחסדות הכלולה במבוא להצעת־החוק, הבאה להו־כיח מדוע דרוש הערוץ השני: כדי להילחם ב„השפעה זרה", כדי למנוע מן האוייב הערבי להשתלט על תדרי־שידור, ועוד ועוד.

אין גבול לכוונות הטובות המונחות ביסוד עשרות הסעיפים, הבאים „להבטיח" שהכל ינוהל בצורה ליברלית, ציבורית, בידי מומחים אובייקטיביים, כשמכל סעיף מבצבצת הכוונה האמיתית של השתלטות שילטונית גסה.

מרוב ליברליזם מתקתק לא שכחו בעלי ההצעה לקבוע (בסעיף 46) שניתן יהיה למנוע גישה למכשיר זה מכל אדם בלתי־רצוי בתואנות של „סיכון לביטחון המדינה" (מה זה?), או ממי ש„נוגד את טובת הציבור" (מה זה?). הם לא שכחו גם לשחרר מראש את הרשות שלהם מאימת החוק לאיסור לשון הרע, אשר חל על כל העיתונים (סעיף 117).

וסעיף ליברלי קטן הזועק לשמיים, המגיע לשיא ממש: סעיף 99, המטיל חמש שנות מאסר על מי ש„מונע, מפריע או מעכב ביצוע שידורים בכל דרך שהיא"!

ציון סווירי, חזי קוקה — להם לא ייתן להבא לפגוע בקודש־הקודשים של האומה החדשה, בעידן הערוץ השני של רובינשטיין הראשון.

חמש שנות־מאסר — בעד עיכוב פירסומת קלו־קלת בתחנת־טלוויזיה מיסחרית!

■ ■ ■

את כל הדברים האלה הבאתי השבוע לפני הוועדה המיו־חדת, שהוקמה בכנסת כדי לטפל בהצעת־חוק זו.

אמרתי שאינני מתנגד עקרונית להקמת ערוץ שני. אם ייקבע כי אכן זהו הצורך העליון של האומה הישראלית בתקופה זו, שיקום.

ב ת נ א י .

בתנאי שכל שלוש הסכנות האלה, שהצבעתי עליהן, יחוסלו בעודן באיבן.

כלומר: שלא תהיה בערוץ השני שום פירסומת מיסחרית, ושהוא לא יהיה כפוף לממשלה בשום צו־רה שהיא.

אם המכשיר הזה דרוש לציבור, הציבור יכול לשלם בשבילו במישרין, על־ידי מס או אגרה.

אל תהיה כאן שום אשליה: הצרכן ישלם ממילא עבור המכשיר הזה. אין ארוחת־צהריים חינם, וגם אין טלוויזיה חינם.

הפירסומת, שתשודר בערוץ השני, תעלה בהרבה כסף. את הכסף הזה לא ישלמו פילנטרופים. המפרסמים יוסיפו אותו על מחיר המוצר. האזרח ישלם עבור הפירסומת כחלק מן המחיר של המוצר.

מדוע ישלם הכבש בעצמו עבור הוצאות השחיטה שלו? מדוע ישלם האזרח עבור שטיפת מוחו שלו עצמו?

אם הוא משלם ממילא עבור קיום הערוץ השני, מוטב שישלם במישרין, מבלי להזדקק לתיווכם של שוטפי־המוחות.

ואשר לשליטה: אסור שתהיה לממשלה, ובראש וראשונה לשר־התיקשורת צמא־הכוח, נגיעה כלשהי במכשיר הזה.

את המנהל הכללי צריך למנות גוף שאינו כפוף לממשלה, ובלי אישור הממשלה. אולי מליאת־הכנסת, הבוחרת כיום בנשיא־המ־דינה ובמבקר־המדינה. אולי פורום מיוחד המורכב מבעלי תפ־קידים ציבוריים בלתי־תלויים, פחות או יותר (נשיא המדינה, נשיא בית־המישפט העליון, מבקר־המדינה, נשיאי אוניברסיטות, ראשי ארבעה־חמישה גופים ציבוריים ותרבותיים חשובים).

בעיקר: בלי התערבות כלשהי של הממשלה, ותוך צימצום מירבי של השפעת המיפלגות.

אחרת נשחרר כאן שד, אשר שום כוח לא יחזיר אותו עוד לבקבוק!

מאת אורי אבנרי

מונולוג עם משתתף ב„פגישה הלילית"

חשבון נפש עם דפנה ברק

תכתבי. **שהפגישה** התנהלה בבית־קברות! לאור־הירח, ב־2 לפנות־בוקר, מאחורי אחת המצבות, כך שאיש לא יידע מקיומה...

הפגישה הלילית בהא־הידיעה. אני משתגע! זה כבר הפך למושג! גם אנחנו מנהלים עכשיו פגישה לילית. הרי מדובר על פגישה שנקבעה לשעה 6 בערב. אנחנו הגענו בזמן. חיכינו, חיכינו וארון אזולאי בושש להגיע. אחרי כשעה וחצי, כשכבר עמדנו לפרוש

בדיוק? איני זוכר. יגאל ארנון מילא בכתב־ידו, שהוא כתב רחב וגדול, כשיבעה עמודי פרוטוקול. זה נמשך אולי חצי שעה.

כשאני חושב על התנופה שהעניין קיבל, זה יכול היה להיות מגוחך, לולא זה היה כל־כך עצוב. הטרדת־עד! את יודעת מהי הטרדת־עד? זה אם את צריכה להעיד בעניין כלשהו מחר בבוקר, ואני מטלפן אלייך כל חצי שעה ויוצר מצב שבו את תהיי מוטרדת.

היו מעורבים בפרשיות ביטחוניות כגון פרשת־השב"כ ופרשת פולארד, המתבררת בימים אלה. זה עורר קינאה עצומה. לאנשים קשה לסלוח על כך.

הפגישה הלילית זהו רק קישקוש בדרך למטרה. אנחנו המטרה!

הנה, למשל, חבר־הכנסת מרדכי וירשובסקי כתב מיכתב ליועץ־המישפטי־לממשלה מייד עם הפירסומים הראשוניים של הפרשה — עוד בטרם החלה החקירה — והדגיש: נא לא

לשכוח את שני עורכי־הדין! המיכתב פורסם אולי אפילו לפני שהגיע לשולחנו של יוסף חריש.

אין לי התנגדות שפוליטיקאים ידליפו תוכנו של מיכתב פוליטי לתיקשורת. זה מקובל. אבל ליצור כזה לחץ כשמדובר בחקירה מישפטית? בעצם פירסום המיכתב, בשלבים כה מוקדמים של הפרשה, הוא כבר יצר התשתית הרעיונית להתפתחויות האחרונות, שהמסר שלהן הוא: יש כאן

„חקרו אותנו במישטרה כמו פושעים!"

והתיקים שלנו כבר היו בידיים, הופיעו ארון אזולאי, פרקליטו ומעבידו.

ההסבר היה שהם התעכבו, מכיוון שהמתינו לפרקליט החיפאי, שרגא בלזר, שיגיע לתל־אביב. מימיי לא ראיתי את השלושה קודם־לכן.

אגב, ביחס לטענתו של אזולאי — שנפגש עם עמר בפורום גדול של אנשים — יכול בהחלט להיות ששניהם צודקים: הם אכן נפגשו, אך אינם מכירים זה את זה.

הפגישה המפורסמת — זה ממש מגוחך על מה שמדובר כאן — ארכה כ־20 דקות, אולי חצי שעה. בשלבים המוקדמים של הפגישה התרחש הקטע הבא: כספי לא התאפק, הביט לאזולאי בעיניים ושאל אותו: „האם אנחנו מכירים מאיזשהו מקום?" אזולאי הביט בו בחזרה וענה: „לא." כספי המשיך:

תחשבי: במה מנסים להיאחז כאן? בתחילה דיברו על „הדחת־עד" או „שיבוש חקירה". אחרי כל הרעש התיקשורתי נתלו ב„הטרדת־עד". איך ניתן להטריד עד שביקש את „ההטרדה" הזאת? הרי כספי הצהיר בתחילת הפגישה — וזה כתוב בפרוטוקול — ש„נתבקשנו לקיים הישיבה הזאת!" איש לא השמיע הסתייגות מהניסוח

ברגע שאזולאי הודיע שהוזמן כבר לחקירה במצ"ח, הודיע ארנון על הפסקת הפגישה. זהו! זה סיפור הפגישה הלילית.

הרי לא זהו הסיפור. הסיפור האמיתי הוא שמחפשים מצליחנים. אני מעריך שמאז מילחמת יום־הכיפורים והטראומה הקשורה בה, יש בארץ נטיה לחפש שעירים לעזאזל — והמדובר באנשי־

פרוטקציה. הם מצליחים, חשובים, בעלי־כוח, חברים טובים.

בכלל, על איזו חברות מדובר כאן? ניתן לחשוב מהפירסומים, שמדובר כאן על חברים טובים המבלים יחד, המבקרים בקביעות זה בביתו של זה, ולא בהיכרות בת־שנים. אם אלה הקריטריונים לחברים, אז יש לי המוני

פרקליט ארנון
מחפשים מצליחנים

פרקליט כספי ואשתו
הוא שאל: „אנחנו מכירים מאיזה מקום?"

„אם כך, מדוע אמרת ברדיו שאנחנו מכירים והייתי אצלך בקריית־שמונה?" אזולאי: „אז מה? אז טעיתי! התכוונתי למישהו אחר..."

וסביב האיש הזה התפתחה כל הפרשה!

בשלב הרבה יותר מאוחר, הסתברה „טעות" נוספת שלו בקשר לטענה כאילו הוקלטה השיחה, אבל אני לא יכול עדיין לדבר על כך.

בפגישה עצמה לא היה שום־דבר מרגש. היא נמשכה זמן קצר. כמה זמן

„התבקשנו".

בהצהרת הפתיחה גם נכלל המידע שעמר כבר פנה לשר־הביטחון, שתהיה חקירה בעניין הפירסומים נגדו. עוד נאמר שם, שאין כל כוונה למצוא נוסחה של פשרה, או של ירידה מהעץ, אלא יש כוונה לדעת את האמת, לאור הפירסומים שהיו. כמו־כן נאמר שם, שכל מה שייאמר במיסגרת הפגישה יועבר או ליועץ־המישפטי־לממשלה או למפקד מצ"ח (מישטרה צבאית חוקרת).

ציבור, במישפטנים, בבנקאים וברואי־חשבון. ככל שהמדובר במצליחן גדול יותר — כך גוברת ההתלהבות בעניינו.

מדוע מתלהבים כל־כך לטפל ללא הרף בפרשה? בגלל השמות הידועים שמופיעים בה. ראית כותרת על משתתף בשם שרגא בלזר? הוא גם עורך־דין שהשתתף בפגישה. אבל נדמה כי שכחו מקיומו. מדוע? כי יש מטרות קורצות יותר.

מדובר בחבר־כנסת, בעורכי־דין ש־

חברים טובים, כמעט כל מי שאני פוגש מדי פעם.

שפיטה בטרם אישום

בכלל, הפירסומים בתיקשורת — כל בוקר אני מתעורר בחודשים האחרונים ומחכה לי הפתעה חדשה.

למשל, הפירסום הסנסציוני האחרון

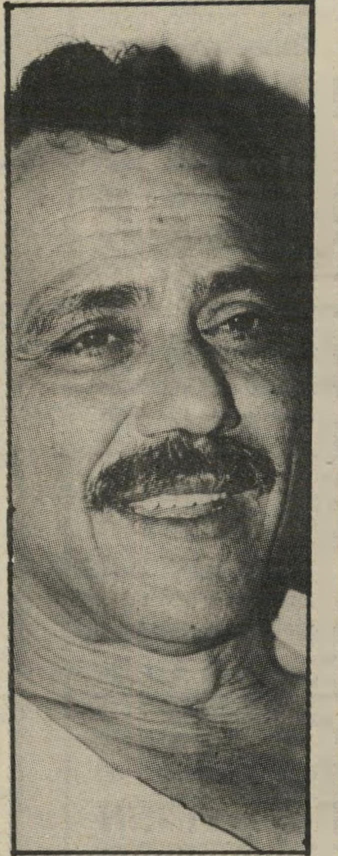

עוזי קרן

נחקר אזולאי
„אז טעיתי!”

חשוד עמר
דרש עורך־דין

על השיחה הטלפונית שעשה כספי לחריש באמצע החקירה. מה התרחש שם באמת? החוקרים אמרו לכספי: „שלמה עמר נמצא בחדר השני. תענה על כמה שאלות בעניינו.” כספי השיב, שהוא מוכן לעשות זאת בתנאי שעמר יסיר בכתב את החיסיון שנתן לו. מה השיב עמר? „אני רוצה להתייעץ עם עורך־דין...”

היו אז שתי אפשרויות: או להפסיק מייד את החקירה, לכתוב מיכתב ללישכת־עורכי־הדין, שממילא היתה מעבירה זאת ליועץ־המישפטי־לממשלה והעניין היה נסחב עוד שבועות, או לטלפן ישירות לחריש.

אל תשכחי, שבעת שהחקירות בעניין הפגישה הלילית התנהלו, דווח על כך ברדיו ובטלוויזיה בדרמאתיות: „החקירה עדיין נמשכת...” תארי לעצמך מה היה קורה אילו היו מפסיקים את החקירה באמצע?

לכן, בעצה אחת עם תת־ניצב שימעון סביר, הוחלט לטלפן לחריש. מה לא תקין בכך? והגיחוך בפרשה הוא שחריש החליט נגד כספי! החלטה דומה הוא החליט עשרה ימים קודם לכן, בעניין השב״כ.

או הפירסומים בדבר היחס המיוחד שבו זכינו בתחנת־המישטרה בפתח־תיקווה. אנחנו לא רגילים לבוא ולהיחקר בתחנות־מישטרה. קצין־מישטרה, אני לא זוכר במדוייק מה דרגתו, החליט לבוא ולהקביל את פניו של אחד מאיתנו. פיתאום קופצים מהשיחים צלמי־עיתונות ומנציחים את המעמד בלהיטות, כאילו היינו פושעים.

מה היה הרעיון המחוכם? להשיג תמונות שלנו במצבים מביכים.

בדיעבד אני לא מצטער על כל מה שקרה. למדתי הרבה מכך: מהדלפות־המישטרה הנדיבות לתיקשורת ועד לעולם־התיקשורת בכלל, עולם שלא היה לי מושג על הנעשה בו. נעשתה

„בהתחלה דיברו על הדחת־עד ואחר־כך על שיבוש־חקירה. היום זה נקרא — הטרדת־עד!”

כאן שפיטה שלנו בטרם הוגש אפילו אישום!

אמרתי כבר בעבר: כשהכל יתברר וייגמר, אז אעשה חשבון נוקב עם מי שצריך לעשות. אני אולי לא קורא עיתונים מושבע, אבל כל קטע שנכתב בהקשר לפרשה נגזר וגוייק אצלי, ויגיע היום לפתוח את הפה בגדול.

אני מתכוון להתחיל ולהשמיע דברים חריפים כבר בשלב השימוע, שייערך אצל היועץ־המישפטי־לממשלה [illegible]

הפרקליטים המתעסקים בפרשה. אין לי מושג מתי ייערך השימוע, ואני עדיין שוקל אם בכלל לגשת לשם.

ההשתוללות בתיקשורת יצרה כזה לחץ פסיכולוגי, שאולי מיותר לי לגשת לשם, ועדיף לי להוכיח עד כמה העניין מגוחך ישר בבית־המישפט.

על כל פנים, אם אחליט בכל זאת שיש טעם ללכת שמה — אומר שם דברים חריפים ביותר! אחרי שנים כה רבות של פעילות, כשאני חושב במה מאשימים אותי — אני ממש מתעצבן.

היכן טעינו? אני חושב שהטעות שלנו היתה תיקשורתית יותר מאשר טעות מישפטית או ציבורית. אני לא יודע כיצד עובדים עם תיקשורת, אני מודה בכך. פשוט לא קראנו את המפה נכונה — את יחסי־הכוחות בין התיקשורת והשפעתה על המציאות. לא צפינו את הלחצים שהמיתקפות התיקשורתיות ייצרו על אלה שאמורים לקבל החלטות.

הפירסומים גרמו לי נזק, אני מודע לכך. מה שמרגיז אותי במיוחד הוא, שאנשים ברחבי הארץ קוראים עיתונים כפשוטם, ולא מכירים את מערכת הלחצים וכיצד דברים מתנהלים. לכן ברור לי שהנזק שנגרם לי הוא כפול ומכופל.

לאחרונה שקעתי עוד יותר בעבודה, כדי לא לחשוב על כל מה שקרה. במבט לאחור, אולי טוב שזה קרה. קודם לכן הייתי שאנן מדי.

אופרת סבון לילית

הפגישה שלי עם הדובר בכתבה זאת נקבעה לשעה 6 לפנות ערב – אותה השעה שבה עמדה להתחיל „הפגישה הלילית”, לפני יותר משנה. הפגישה ההיסטורית החלה אז באיחור בן שעה וחצי, ונמשכה 20 דקות עמוק אל תוך הלילה – 8 בערב לערך.

מעבר לפרטים הספציפים של האירוע, מצטיירת תמונת־מצב כזו: כמה אנשי ציבור ומישפטנים בכירים – שנחשבו לבלתי־פגיעים, ולאחרונה הסתבר שהם פגיעים כבני־תמותה רגילים – אינם יודעים כיצד להתמודד עם כך. להיפך: הם מגיבים בצורה חובבנית להדהים, ולא מחמיצים כמעט שום מוקש אפשרי.

מובן שמבין שמונת משתתפי הפגישה־הלילית, התמקדו הכותרות בחבר־הכנסת שלמה עמר ושני המישפטנים, רם כספי ויגאל ארנון. ההתמקדות במישפטנים הפכה לפופולארית במיוחד והשתלבה בכותרות בלתי־מחמיאות על מישפטנים בכירים נוספים, כגון אמנון גולדנברג, שהיה מעורב יותר מדי בפרשת ארנסט יפת, או הפרופסור דויד ליבאי, שספג לאחרונה ביקורת על היותו הן היושב־ראש של הוועדה לביקורת־המדינה של הכנסת והן עורך־דין פרטי.

בהמשך התנפחותה של הפרשה, התנהל על מיגרשה גם חלק מהמאבק נגד היועץ־המישפטי־לממשלה, יוסף חריש. מבלי להביע עמדה בפרשה, אני יכולה לקבוע שאין ספק כי חלקם של משתתפי הפגישה, במיוחד הידועים שבהם, לא קיבל ביטוי הוגן בתיקשורת, בגלל החלטתם לשתוק עד סיום הפרשה. זאת, למרות שהפכו לכוכבים־התורניים של אופרת־סבון מתמשכת, שבה צדים יומיום גיבורים חדשים עד שבקושי ניתן לעקוב אחרי התפתחויותיה.

ככל שהתפתלה והתמשכה הפרשה, כך ניתן ביטוי נרחב יותר להאשמות נגדם, ואילו הם – איש־איש, על פי החלטתו – לא השיבו מילחמה, ונמצאים עדיין בעמדת־המתגונן.

בימים האחרונים, עם הפירסומים על המגמה המסתמנת להעמיד את משתתפי הפגישה הלילית לדין, שוחחתי ממושכות עם כמה מהם. המכנה המשותף לדוברים הוא בטן מלאה ורצון עז לומר את אשר בליבם, בצורה הבוטה ביותר. בינתיים, עד לסיום הגלוי לעין של הפרשה, בחרתי להביא את דבריו של אחד המעורבים בפרשה. זו היתה, אגב, גם רוח הדברים שנאמרו על ידי הדוברים האחרים, שעימם שוחחתי.

הגב והחטוטרת

היועץ־המישפטי־לממשלה, יוסף חריש, כינה זאת לאחרונה, בשיחה פרטית, „הגב והחטוטרת...” הכוונה היתה לפרשה המכונה „הפגישה הלילית” של פרקליטי הח״כ שלמה עמר. היא קשורה, כמובן, בפגישה לילית אחרת, זו שבה נוסחה בקשת החנינה של אנשי־השב״כ — ולוא בגלל העובדה שבשתיהן השתתף עו״ד רם כספי. להלן תיזכורת על השתלשלות העניינים:

● **3.1.86, יום שישי:** בידיעות אחרונות פורסמה כתבה מאת מרסל זוהר ומרדכי גילת, אודות ח״כ שביקש מאדם בשם אלברט אזולאי לשחררו משרות־מילואים בלבנון, תמורת טובת־הנאה. שמו של הח״כ לא צויין, כדי להמחיש מה יקרה אם תתקבל הצעת־החוק לאיסור פירסום שמותיהם של חשודים.

הכתבה אכן עוררה סקרנות רבה סביב זהותו של הח״כ והמחישה באופן מבריק את הסכנה שבהצעת־החוק.

חבר־הכנסת החדש מטעם יחד, שלמה עמר, שבו דנה הכתבה, פנה אל עורך־הדין רם כספי והתייעץ עימו כיצד לנהוג. כספי המליץ לו להזדהות בפומבי, כדי שיוסר החשד מחברי־כנסת אחרים.

● **4.1.86, מוצאי־שבת:** עמר אכן הזדהה כח״כ המדובר. הוא הכחיש ההאשמות שהופנו נגדו בכתבה, ואף הודיע כי יפנה לשר־הביטחון בתביעה לפתוח חקירה בעניין. עמר טען שאינו מכיר כלל את אלברט אזולאי, ועל־כן לא ביקש ממנו מעולם לפעול למען שיחרורו משרות־מילואים בלבנון.

● **5.1.86, יום ראשון:** אזולאי, גיבור השעה, התראיין ברדיו: „חבר־הכנסת עמר מכיר אותי בתקופת־הבחירות האחרונות עזרתי ל,יחד’. במיסגרת זאת היו בביתי, שבקריית־שמונה, עזר וייצמן, שלמה עמר ורם כספי.”

המליץ לעמר לקיים הפגישה רק אם יתקיימו תנאי־היסוד:

(א) אזולאי יגיע כשהוא מלווה בעורך־דין.

(ב) עמר יגיע עם עורך־דין.

(ג) הפגישה תיערך במישרדו של עורך־דין שלישי.

אחרי שהוסכם על תנאי־יסוד אלה, נבחר יגאל ארנון לשמש כעורך־הדין השלישי. ארנון נבחר מפני שהוא עורך־דין בכיר. הוא לא עשה בעיות מיוחדות בנוגע לפגישה.

● **7.1.86, יום שלישי:** אזולאי נחקר במישטרה הצבאית. ידיעה על כך שודרה ברדיו. ב־10 בבוקר חלה הפסקה בחקירתו. אזולאי הבטיח לחוקריו כי ישוב מקץ זמן קצר, ולא שב. על פי גירסתו, הוא הוזעק על־ידי מעבידו, יורם בן־עמי, שלקח אותו לדירתו ברמת־גן.

● **8.1.86, יום רביעי:** על־פי גירסתו של אזולאי, הפגישו בן־עמי עם יוסי הוכמן מאגד, הפצוע מאוטובוס־הדמים בצומת־גלילות, המשמש בתפקיד בכיר בקואופרטיב, ועם חוקר פרטי שעבר בשרותו של עמר. אזולאי טען,

רם כספי מעולם לא היה חבר במיפלגתו של וייצמן ומזה 15 שנה לא ביקר בקריית־שמונה. פיתאום שמע ברדיו שהוא השתתף באסיפת בחירות של „יחד” בגליל

כספי, ששמע זאת בעת שנהג במכוניתו, נדהם. מאוחר יותר הסתבר כי מזה 15 שנה לא ביקר בקריית־שמונה, ומעולם לא היה חבר בתנועת ,יחד’ — כי אם במיפלגת־העבודה.

● **6.1.86, יום שני:** עמר טילפן בצהריים לכספי וסיפר לו, שאזולאי מבקש להיפגש עימו, כדי להבהיר מה האמת בדברים שפורסמו בשמו.

הקשר בין אזולאי לעמר נעשה על־ידי צד שלישי. כספי יעץ לעמר שלא לקיים את הפגישה, שכן בסופו של דבר יפורשו הדברים נגדו. עמר טילפן ואמר לו שאזולאי בכל־זאת מבקש להבהיר כמה דברים בנוגע לפירסומים. כספי

שבפגישה ניסו לשכנעו שהוא טועה לגבי ההאשמות שהטיח בעמר.

בינתיים נקבעה פגישה במישרדו של ארנון בכיכר־אתרים בתל־אביב, ל־6 בערב. בפגישה השתתפו שמונה: עורכי־הדין כספי וארנון, הח״כ שלמה עמר, אלברט אזולאי, שרגא בלזר, שהוא פרקליטו של אזולאי, בן־עמי, מעבידו של אזולאי, ושני חוקרים פרטיים.

זוהי „הפגישה הלילית” המפורסמת, שהולידה כותרות ומאמרי־מערכת.

היום יש כוונה להעמיד את משתתפי הפגישה לדין, בעוון „הטרדת־עד”.

דף תשקיף

תואמו התשובות בפרשה

● את סוף־השבוע בילו גיבורי פרשת איראן־גייט בישראל בישיבה במישרד ראש־הממשלה, בגיבוש עמדה אחידה לשאלונים, שקיבלו מידי האמריקאים החוקרים בפרשה.

שמיר ידחה הוועידה?

בלישכתו של יצחק שמיר שקלו השבוע לדחות שוב את ועידת־חרות, כדי למנוע את העימות הצפוי במהלכה עם דויד לוי.

יעקובי בספק

סיכוייו של גד יעקובי לקבל את השגרירות בוושינגטון הולכים ומתמעטים.

שמיר התבטא השבוע, בפורום סגור, כי כל עוד יימשך המשבר, לא ימונה שגריר חדש. עוזריו גם מסיתים אותו נגד יעקובי, בטענה ששגריר המקורב לפרס יגרום לו כל שבוע נזק מדיני, כפי שגרם לו לפני שבוע נמרוד נוביק, בביקורו הקצר בארצות־הברית.

המטרידן המיני: במישרד־התיירות

הפקיד הבכיר שהטריד עובדות ודרש מהן לשכב עימו הוא עובד מישרד־התיירות, ממקורביו של השר.

אברהם שריר, שהוא גם שר־המישפטים, מגונן על הפקיד, ועשה השבוע מאמצים למנוע את פירסום השערוריה.

רבין נזף בזמר

הצנזורה הצבאית קנסה את היומון „דבר", על שגילה כי קיים חרם אמריקאי על אלוף־מישנה אביאם סלע.

העיתון דבר היה הראשון שפירסם, ביום השישי שעבר, כי הציר האמריקאי ארט יוז הודיע ליצחק רבין, במיכתב סודי, שזרועות צבא ארצות־הברית יחרימו כל יחידה שבה ישרת סלע, אשר היה מפעילו של המרגל ג'ונתן פולארד.

באסיפה סגורה, שבה השתתפה גם חנה זמר, הביע רבין את זעמו על הפירסום.

דולצין סחט 6 מיליון

תמורת הבטחתו להתפטר בעוד תישעה חודשים, הצליח אריה דולצין לחלץ מחבר־הנאמנים של הסוכנות אישור לתוספת של שישה מיליון דולר לתקציב ההסתדרות הציונית.

קודם לכן התנגדו הנאמנים, במשך תקופה ארוכה, להגדלת התקציב — אבל תמורת הבטחתו של דולצין להתפטר הם היו מוכנים לשלם כל מחיר.

עוד מגבית

בעיקבות פרשת־דולצין, שוקלים בהנהלה הציונית להקים עוד מגבית — מערכת עצמאית של איסוף כספים, שלא תהיה תלויה במנהלי המגביות האמריקאיים. בעל ההצעה הוא חבר־ההנהלה אפרים אבן.

המיצעד למישפט איוואן

לפני שנפתח מישפטו של ג'ון דמיאניוק, והיה חשש כי האולם יישאר ריק, הסכימו ביניהם יצחק נבון ויצחק רבין להצעיד למקום באופן מאורגן חיילים ותלמידים.

התעניינות הציבור במישפט ביטלה את הצורך בכך.

הסכם עם ארגנטינה

בסוף השבוע יחתום משה שחל על מיזכר־הבנה לשיתוף־פעולה בענייני תחומי האנרגיה עם ארגנטינה.

שחל מארח בארץ את הד"ר פדרו טרוקו, שר בממשלת ארגנטינה, הממונה על חמישה מיניסטריונים, ביניהם: בינוי, שיכון, תחבורה, תשתית ואנרגיה.

בעיתונות הזרה פורסמו באחרונה ידיעות על שיתוף־פעולה הדוק בין מוסדות הביון של ישראל וארגנטינה.

ברעם: בחירות באוקטובר

בעוד המשבר הנוכחי בין המערך לליכוד הולך ורועך, ממשיך מזכ"ל העבודה, עוזי ברעם, להתעקש שהבחירות הבאות יוקדמו.

להערכת ברעם, שאותה השמיע בפורום פנימי במיפלגתו, יתקיימו הבחירות באוקטובר הקרוב.

מישפחת וענונו למיתקפה

שימעון פרס טען, באיגרת ששלח לשר־החוץ האוסטרלי, שמרדכי וענונו מוחזק ב„תנאים סבירים, כפי שזוכה להם כל עציר בישראל". היה זה בתשובה לשאלה מקנברה, שבפרלמנט שלה הוגשה שאילתה בעניין הבידוד החמור של וענונו.

אחיו של וענונו, מאיר ואשר, עומדים לפתוח במאבק ציבורי למען אחיהם. הם תובעים שמישפטו יתקיים בפומבי, שיתירו לו להסביר את מניעיו ושיופסקו הלחצים הקשים עליו במקום מעצרו.

לוי יקדם אותם

עובדה שמעטים שמו לה לב: בכינוס מחנה דויד לוי, לצד כל הח"כים שלו, ישבו על הבימה גם מיכאל קליינר וניסים אבולוף. בזוזות רואים בכך רמז כי לפחות אחד מהשניים ייכנס מטעמו של לוי לכנסת הבאה.

אביחי לדין ציוני?

אריה דולצין מאיים לתבוע את הד"ר אברהם אביחי, יו"ר „קרן היסוד", לדין בפני בית־הדין של התנועה הציונית.

כשיא פרשת־יפת הודיע אביחי על כוונתו להתפטר, במחאה על אוזלת־ידו של דולצין, וזכה בכותרות נלהבות בעיתונות. אחד מעיתוני־הבוקר אף הכתיר אותו כ„צדיק יחיד בסרום". לאחר מעשה התברר, שלא היה זה אלא תרגיל תיקשורתי מבריק, ואביחי לא נפרד מכיסאו עד היום.

דולצין טוען שהתרגיל של אביחי גרם נזק למגביות. למעשה, זעמו הוא על כך שאביחי גילגל את האבן הראשונה במסולת, שבסיומה נאלץ דולצין להבטיח כי יתפטר.

אלה „הגורמים המישפטים"

דורית ביניש, יהודית צור ויורם בר־סלע הם „הגורמים המישפטיים" שדרשו השבוע מחריש לפתוח בחקירה פלילית נגד 52 הדיינים, שביזו את בית־המישפט העליון.

בינתיים עומדת להגיע לשולחנו של חריש עוד פרשה הקשורה בדיין: השר זבולון המר משתמט מזה ארבעה חודשים מטיפול בתלונה נגד דיין בבית־הדין הרבני בתל־אביב, שהשתולל בעת סידור גט.

עצת ליבאי לשנקר

הח"כ דויד ליבאי, יו"ר ועדת־ביקורת המדינה, יעץ לפני שנתיים לשימחה שנקר להתאפק עם גילוייו על האי־סדרים בבל"ל, כל עוד לא יסכם את תנאי פרישתו מהבנק.

שנקר גילה השבוע עובדה זו, בתגובה על טענותיה של גליה מאור נגדו.

מרתון חילוני

מרתון של חילוניים, בהשתתפות עשרות דוברים, ייערך ביום הרביעי בשבוע הבא, ה־11 במרס, בצוותא־תל־אביב. המרתון הוא ביוזמת „עמותת נפגעי החזרה בתשובה".

זו הפעם הראשונה שאירגונים הרחוקים זה מזה מתארגנים לפעולה משותפת. יקחו בה חלק האגודה ליהדות הומניסטית־חילונית, המדגישה דווקא את ה„יהודיות" שלה, השרות החילוני והאגודה ההומניסטית החילונית, הדוגלות בהפרדת היהדות מהמדינה ומן התרבות הישראלית, ונעמת, המסתפקת ברפורמה בדיני־האישות הדתיים.

רחוב ילין־מור

עיריית תל־אביב עומדת לקרוא רחוב בעיר על שמו של נתן ילין־מור, מי שהיה הדמות המרכזית במרכז מחתרת לח"י, חבר הכנסת הראשונה מטעם רשימת „הלוחמים" (שאחד ממנהיגיה היה יצחק שמיר) ואחר־כך ממייסדי „הפעולה השמית", עורך ביטאונה „אתגר" ופעיל למען שלום ישראלי־פלסטיני.

איש מיפלגת־העבודה בעיריה, דב בר־מאיר, הודיע על ההסכמה העקרונית לעורך־הדין שלמה כהן־צידון, גם הוא ח"כ לשעבר, הפעיל למען עניין זה.

פורעי־חברון לדין

הסתיימה החקירה המישטרתית נגד פורעי התחיה וכך, שתקפו ח"כים ואנשי־ציבור, בעת שהיו בדרכם לכינוס של „שלום עכשיו" בחברון, לפני 11 חודשים.

בתשובה לשאילתה של הח"כ מתי פלד מסר שר המישטרה, חיים בר־לב, כי התיק הועבר להכנת כיתבי־אישום.

„מעריב" חדש

אם לא תהיה דחיה של הרגע האחרון, יופיע מעריב בעיצובו החדש ביום השישי הקרוב.

אפרתי מסתגר

מיכה אפרתי, שהיה דירקטור בבל"ל ואחד מהשלושה שאישרו את שכרו של ארנסט יפת, מסתגר בחדרו שבקיבוץ גבע.

לכיש נגד הימ"ר

קציני־מישטרה בכירים במרחב לכיש מותחים ביקורת קשה על חבריהם בתל־אביב, ובמיוחד בימ"ר, בשל טיפולם בפרשת רון וינר, הגבר שהיה חשוד כ„האנס הדרומי".

אחת הקורבנות, לוסי איימוס, נרצחה בתחום מרחב לכיש.

עולים לרגל לכלא

הנהלת כלא „נווה תירצה" כורעת תחת עומס הפניות של אמנים, המציעים להופיע בהתנדבות לפני האסירות.

מקורם של יצרי־ההתנדבות הוא בכך, שכל הופעה בכלא־הנשים מזכה את האמנים והבדרנים בהזדמנויות־צילום וביחסי־ציבור חינם, מפני שבהופעות אלה צופות אסירות מפורסמות.

ינון ימשיך בתפקידו

יתכן שמיכה ינון, היו"ר הנוכחי של הוועד־המנהל של רשות־השידור, ימשיך בתפקידו חצי שנה אחרי תום הקדנציה שלו.

ינון מסיים את הקדנציה החודש, והממשלה אמורה לבחור יו"ר חדש לרשות. אחד המועמדים הרציניים לתפקיד הוא ד"ר ישראל פלג, איש המערך, מנהל לישכת־העיתונות הממשלתית. מועמד אחר ששמו עלה הוא פרופסור שימעון שיטרית.

בגלל המתחים והמריבות בין שתי השותפות הגדולות בקואליציה יתכן שמינויו של יו"ר חדש יידחה בכמה חודשים.

ראשי עיריות מהמערך: פרס יזיק לנו!

לובי של ראשי עיריות מהמערך מנסה לבטל את סמיכות התאריכים בין הבחירות הבאות לכנסת לבין הבחירות לרשויות המקומיות, המתוכננות לסתיו 1988.

הנימוק: הבוחרים יזהו אותם עם שימעון פרס ויענישו אותם בקלפי.

מזג־האוויר במוסקווה

בכנסת מסודרים מקומות הישיבה לפי גודל הסיעות. משום־כך ישבתי בדרך כלל ליד חבר־הכנסת מאיר וילנר.

פעם הערתי לו, ברוח טובה: „הקשבתי במשך שנים לכל הנאומים שלך, ומעולם לא שמעתי בהם אף מילה אחת של ביקורת על ברית־המועצות. אך גם במדינה הנהדרת ביותר לא יתכן ש ה כ ל בסדר. הייתי רוצה לשמוע ממך איזושהי ביקורת. אולי מזג־האוויר במוסקווה קר מדי. אולי הרכבת התחתית של מוסקווה אינה מדייקת. משהו.”

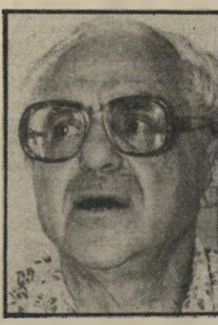
וילנר

אבל לא זכיתי לכך. מזג־האוויר במוסקווה היה בסדר, וגם התחתית.

לכן ממש התפעלתי לא מכבר כאשר הופיע וילנר בטלוויזיה, ובתשובה לשאלה של מראיין אמר שיכול להיות שיש בברית־המועצות תקלות בירוקראטיות.

הייתי יוצא מעורי מרוב שימחה, אילמלא קראתי בבוקר של אותו יום עצמו שדברים דומים הופיעו בפראבדה, בעיקבות נאום של החבר מיכאיל גורבאצ׳וב.

חוששני שמזג־האוויר במוסקווה ימשיך להיות בסדר, וכי גם התחתית תמשיך לדייק להפליא.

לך תסביר!

ועוד על טביעת ליברטי. קשה היה לשכנע אמריקאי אינטליגנטי, כמו שר־החוץ לשעבר דין ראסק, שהטביעה היתה פאשלה, ולא רצח מתוכנן.

קשה, מפני שהבחירה היתה בין שתי אפשרויות: מעשה מחושב של מאקיאווליזם או ערימה נוראה של פאשלות מטומטמות, זו על גבי זו.

ככל שאני מרבה בשנים, אני יודע שכאשר יש בחיים בחירה בין מאקיאוולי ובין טימטום, הטימטום מנצח. השיעור של מעשי־הטימטום לעומת מעשי־התיחכום הוא 100 ל־1. בחיים הצבאיים כמו בחיים הפוליטיים.

אבל לך לשכנע בזה את הגויים!

בעולם יש תמונה של הסופר־מן הישראלי. סופר־מן מתוחכם מאין כמוהו, ערמומי, מחושב עד לפרטי־פרטים. יש אגדה של המוסד הכל־יכול, שאינו טועה לעולם.

אחר־כך באה פרשת מרדכי וענונו. העולם צוחק. אי־אפשר לרמות אותו. הוא יודע שאיש כמו ועננו לא יכול היה לעשות מה שעשה בכור ברימונה. מכאן: הוא שתול. זה הכל מתוכנן על־ידי המוסד. מאקיאוולי היהודי המציא את ועננו. (בשבוע שעבר הופיעה גירסה זו שוב בדוח של קרן קארנגי האמריקאית, רבת־היוקרה.)

פרשת ליברטי? ברור שחיל־האוויר הישראלי המהולל וחיל־הים הישראלי המפואר לא יכלו להתנהג כמו ענפים מפגרים של הצבא האלבאני. משמע: הכל היה מתוכנן, מחושב.

פעם שוחחתי עם יאסר ערפאת ועוזריו על אחת הפאשלות של ישראל. שכחתי איזו. הסברתי שזאת היתה סתם טעות מצערת. הפלסטי־נים חייכו באריבות. הם לא האמינו לי. הם היו בטוחים כי המוח הישראלי המתוחכם, השטני, תיכנן את הכל.

לך תסביר!

מחלקה אלמונית

אפשר למצוא הרבה הגדרות לסרט פלאטון („מחלקה”) — מזעזע, מבריק, מצויין, מאלף, מחנך.

אך ההגדרה הטובה ביותר היא גם הפשוטה ביותר: מהמם.

הצופה יוצא מהסרט מהומם, קהה־חושים, כאילו זרקו אותו במשך שעה וחצי לתוך מילחמה אמיתית.

כל מי שהיה פעם בקרב מבחין מייד, אינסטינקטיבית, בין התיאור הנכון של הקרב ובין הזיוף.

אני זוכר שלקחתי לידי את סיפרו של ליאון יוריס, זעקת־הקרב. קראתי חמישה־שישה עמודים וזרקתי אותו בבחילה. כל מילה בו היתה מזוייפת. מאז איני מסוגל לסבול קשקשן מיסחרי זה.

סמוך לאותו הזמן התחלתי לקרוא את סיפרו של נורמן מיילר, העירומים והמתים. הבחנתי מייד שכל מילה בו אמת.

פלאטון הוא אמת. זוהי המילחמה. כל מילחמה. הוא צולם בפיליפינים במרחק של כמה עשרות קילומטרים מאתר־הצילום של סרט אחר על מילחמת וייט־נאם, אפוקליפסה עכשיו. גם זה היה סרט מצויין. אך אפוקליפסה היה גראנדיוזי. היה בו גיבור, מארלון בראנדו. היתה בו מוסיקה של ריכארד ואגנר. דימדומי האלים. זוועה מסוגננת. הכל בגדול.

בפלאטון אין גיבורים. ריכארד ואגנר מת. אין בראנדו. אין ראמבו. אין דימדומים ואין אלוהים. יש רק מילחמה, המילחמה.

אין עלילה. אין חתיכות. אין מומנטים מצחיקים. אין פשרה עם שום דבר. אין רחמים על הצופה, כשם שאין רחמים על האוייב. ישנה המילחמה כמו שהיא, כפי שמעטים העזו אי־פעם להראות אותה, בלי כחל ושרק, בלי איפור. אנשים הפוחדים למות. אנשים הזועקים וגוססים. אנשים הנאבקים עם עצמם כדי לשמור על השרידים האחרונים של אנושיותם, במצב שהוא בלתי־אנושי.

האמריקאים לחמו בווייט־נאם מילחמה אבודה, מול אוייב מיומן יותר, בעל מצביאים מוכשרים יותר ומוטיבציה חזקה. ובעיקר: מול עם שסבל והחזיק מעמד והצליח לגרש את הכובשים.

הסרט מראה את פישעי־המילחמה, שהפכו דבר יומיומי — רציחת איכרים, נשים וילדים, שריפת כפרים שלמים ומעשים אכזריים אחרים מידי חיילים מיואשים ומבולבלים. הוא מראה כיצד ירד הצבא האמריקאי לשפל המדרגה, כשהוא שוקע בסמים, בתיסכול ובחוסר־תיקווה, כשאיש אינו יודע בשביל מה הוא לוחם ומקריב את חייו.

החיילים הם „תחתית החבית”, כפי שאומר הגיבור, אנשים שגוייסו מעיירות נידחות, ובעיקר משכבות־המצוקה, רבים מהם כושים. גיבור הסרט, שאינו גיבור אלא מעין מנחה, הוא חריג: כריס טיילור, אנגלו־סכסי בן שיכבת־העילית, תלמיד־אוני־ברסיטה, שהחליט להתנדב כדי להתחלק עם בני־עמו במילחמה

פטריוטית. הסרט הוא סיפור חינוכו והתפכחותו. הוא נקרע בין הטוב והרע: בין הסמל הטוב, אליאס, המנסה לשמור על הדמות האנושית של החיילים ובין הסמל בארנס, ותיק־הקרבות המצולק שהפך חיית־אדם, שמטרתו היחידה היא לשרוד ולהרוג.

לסרט אין מסר, זולת המסר הישן: המילחמה היא גיהינום. וגם: „בווייט־נאם לא לחמנו באוייב. לחמנו בעצמנו. באוייב אשר בתוכנו.”

גם חיילי מילחמת־לבנון יכלו להגיד זאת. אך לבנון היתה פיקניק לעומת הזוועה ששמה היה וייט־נאם.

כולם מאושרים

הסרט האנטי־נאצי הטוב ביותר שראיתי בחיי היה פימפרנל סמית, שבו שיחק לסלי הווארד את הפרופסור מאוכספורד, מציל־היהודים.

אחד הקטעים המשעשעים ביותר בסרט הראה את ביקורם של כתבים זרים במחנה־ריכוז נאצי. המפקד והעיתונאים נכנסים לאחד הצריפים. האסירים קופצים לדום. „כולם מאושרים?” שואל המפקד. „כולנו מאושרים!” עונים האסירים במקהלה. סוף הביקור.

השבוע קראתי באחד העיתונים דיווח על ביקור מודרך של כתבים במחנה „אנצאר ב'” ברצועת־עזה. כולם מאושרים.

תמהני על כתב המסוגל לכתוב דבר כזה מבלי להתבייש. אם הוא רוצה לדעת מה קורה באנצאר ב', מוטב שיסתובב ברחובות עזה וישאל את הצעירים שהיו שם. מה הטעם לשאול את האסירים עצמם, בשעה שהם מופקרים לחסדי סוהריהם?

מובן שזה לא עלה על דעת הכתב. הוא כותב כמו פקיד של מישטר־הכיבוש. למשל: במחנה יש כך־וכך מקומיים. „מקומיים” ולא „ערבים”, וכמובן לא „בני־אדם”.

פלאטון: הסמל אליאס מתפרץ

„מקומיים” היא מילה קולוניאלית מובהקת. האנגלים קראו לזה „נייטיבס”, „ילידים”. המקומיים, הנייטיבס, הם פחות מבני־אדם.

בכלל, כדאי לשים לב למילון הקולוניאלי החודר בלי־משים לכלי־התיקשורת שלנו. יהודים מפגינים, ערבים „מתפרעים”. יהודים מסבירים, ערבים „מסיתים”. אצל יהודים יש התרגשות או זעם, אצל ערבים יש „תסיסה”.

כאשר מפגין יהודי חוטף כדור בעת הפגנה, זה נורא. אסור להרוג בני־אדם. למזלנו, „בשטחים” אין בני־אדם. יש רק „מקו־מיים”. וכאשר נהרג אחד „המקומיים” בשעת „התפרעות”, זה אירוע נורמאלי. אירוע, לא מאורע.

כולם יומתו

הטלוויזיה מחללת את השבת מדי שבוע. אחרי כניסת השבת היא משדרת הרבה דברים: שירים, דברי־חוכמה של שמואל אבידור הכהן, מבט של שבת, סיבה למסיבה, סרט גנגסטרים, חדשות מסכמות. לקראת הסוף היא משדרת גם פסוקים מהתנ"ך.

בליל־שבת האחרון שידרה הטלוויזיה את הפסוקים הראשונים של פרק ל"ה בספר שמות, לאמור: „אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'. כל העושה בו מלאכה — יומת.”

אחת מן השתיים: או שעובדי הטלוויזיה — עורכים, טכנאים וכל השאר — סבורים כי אין אלה אלא דיברי־קישקוש, ואז מדוע הם משדרים אותם לציבור החילוני הצופה בטלוויזיה בליל־שבת, או הם סבורים כי אלה הם דברי אלוהים חיים — ואז הם מת־חייבים בנפשם.

אולי זה פאראדוקס, אולי צביעות. ואולי סתם טימטום. כמו כל דבר שעושים חילוניים כאשר הם מתחנפים לחרדים.

הזכות להישמע

את אוייב העם של הנריק איבסן, שהוצג השבוע בטלוויזיה במהדורה אמריקאית, קראתי שכשהייתי נער בן 12. דומני שהיתה זאת אחת היצירות שהשפיעו עליי ביותר בגיל שבו אמור אופי־האדם להתגבש.

המחזה נכתב לפני סוף המאה שעברה, כמה שנים לפני שנולד אבי. אך הוא חזה כבר את הבעיות המרכזיות של המאה ה־20: שילהוב הרוב על־ידי הפאשיזם, הדיקטטורה של הדמגוג. במחזה מדובר, בכוונה, על עניין פעוט: טיב המים בעיירה קטנה בנורווגיה. אך מדובר בו גם על עיירה קטנה בפולין, שאיבסן בוודאי לא שמע מעולם את שמה: אושוויץ.

איבסן

למראית־עין זהו מחזה אנטי־דמוקרטי. במרכזו עומד פסוק אחד של הדוקטור הטוב, המזהיר מפני המים המורעלים: „הרוב אינו צודק לעולם!”

הרוב הריע כאשר צלבו את ישוע. הרוב צהל כאשר הכניעו השילטונות את גליליאו גליליי והכריחו אותו להתכחש לעובדה שכדור־הארץ מסתובב סביב השמש. ואנחנו יכולים להוסיף: רוב העם הגרמני רצה באדולף היטלר, והלך אחריו עד לאבדון.

אילו היתה הדמוקרטיה רק שילטון הרוב, היה איבסן אנטי־דמוקרט. אך הדמוקרטיה אינה מכריחה שום אדם להכיר בצידקת הרוב. היא מחייבת אותו רק להסכים למישטר פוליטי, המוסר בידי הרוב את ניהול ענייני הכלל — תוך שמירה קפדנית על המיעוט, גם מיעוט של איש אחד, להתנגד לדעת־הרוב ולהפריך אותה, ולשכנע את הרוב לקבל את דיעותיו.

יש במחזה לקח חשוב מכל: במישטר דמוקרטי אמיתי, לכל אדם הזכות לא רק ל ה ש מ י ע את דעתו החורגת, אלא גם ל ה י ש מ ע.

ידידי מתי פלד חוזר ומדגיש נקודה מכרעת זו. הוא יודע על מה הוא מדבר, כי הוא מתנסה עתה (כפי שהתנסיתי במשך שנים) במציאות של הכנסת, שבה אין איש מקשיב לדיברי רעהו, ואין כמעט לעולם ויכוח אמיתי, שפירושו הקשבה הדדית והתדיינות משותפת.

הדמוקרט האמיתי אינו מוכן רק למסור את נפשו על זכות הזולת להשמיע דברים שהוא מתנגד להם, כדברי וולטייר, אלא גם על זכותו של הזולת להישמע. כאשר נשללת במחזה זכות זו מן הדוקטור דובר־האמת על־ידי הצבעה של הרוב, מתה הדמו־קרטיה.

סוף הסרט לא נראה לי, ועל כן עיינתי במחזה המקורי. הוא מסתיים בצורה דומה, אך גישתו של איבסן מפורטת שם יותר. בפי הדוקטור יש הטפה אקטואלית מאוד: „אני רוצה רק להסביר לכלבלבים האלה שהליברלים הם האויבים הזדוניים ביותר של כל אדם חופשי, שמצעי־המיפלגות מחניקים את כל האמיתות הצעירות והחיוניות... קודם כל צריכים לעקור מן השורש את כל ראשי־המיפלגות. כי מנהיג־מיפלגה הוא כמו זאב — זאב רעב עד מוות — הזקוק מדי שנה למיספר גדול של בעלי־חיים קטנים כדי להתקיים...”

הצופה שלא היה לו עניין בפילוסופיה, בוודאי שאל את עצמו שאלה אישית יותר: אם יקרה לי מה שקורה לדוקטור בסרט, אם כל העיר תקום עליי מפני שאני דובר־אמת, אם ילדיי יוכו ברחוב, בתי תגורש מעבודתה, בעל־הבית יתבע לפנות אותי, והזגג יחשוש לתקן את השמשות שנופצו בביתי — מי יישאר לצידי? אילו ידידי־אמת יש לי?

אנשים

מיהו „אדולף", החבר של פרס, באיזה חלקים מהעוגה לא נגע השר ומדוע הלנה משדכת

■ **יצחק רבין**, שר־הביטחון, חגג את יום־הולדתו. המסיבה נערכה בביתו של **אבי פירוסוף**, חתנו הטרי של השר. המוזמנים היו חברים קרובים, ביניהם כמה אלופים לשעבר. לאירוע הוזמן גם מיספר קטן של עיתונאים הנחשבים חברים אישיים של רבין: **עידו דיסנצ'יק**, עורך מעריב, **משה ז"ק** ממעריב, **יואל מרקוס** מהארץ, **דב יודקובסקי**, עורך ידיעות־אחרונות, **עליזה ולך**, הכתבת המדינית של דבר ו**ניבה לניר**, כתבת דבר, לשעבר עוזרת של רבין.

■ אומנם אין מעיד בדרך־כלל נחתום על עיסתו, אך שר־הביטחון יצחק רבין התבטא השבוע: „מעולם לא הבנתי דבר בנימוסים..."

■ הכל מכירים אותו בשם **„אל שווימר"**. אך איש לא ידע מה זה „אל". עכשיו זה התברר, בדוח של ועדת־החקירה האמריקאית שחקרה את פרשת איראן. מדובר בה על שליחו של ראש־הממשלה **שימעון פרס**, אחד ששמו „אדולף שווימר". נראה כי שווימר אינו שש להופיע בשם זה דווקא.

■ **מרק או'קונור**, פרקליטו של **ג'ון דמיאניוק**, לקה בצרידות מראיגה לקראת סוף־השבוע. אצל או'קונור לא נבע הדבר מסיבות של חורף, כי אם מהמאמץ שהוא משקיע בדיבוריו מעל בימת בנייני־האומה בירושלים, שם מתקיים יומיום המישפט.

■ גם כתב גלי־צה"ל **ירון דקל**, לקה בשבוע שעבר בצרידות, כרבים אחרים בעונת החורף. הבעיה פגעה גם בעבודתו: דקל העביר החומר שהתכוון לשדר לעמית מהתחנה, שישדר עבורו.

■ **אייבי נתן** אינו מסכים לניסוח דבריו בהעולם הזה (25.2.86) כאילו הוא מתפלל שאונייתו תטבע, כדי לקבל פיצויים מהביטוח. אייבי עומד על כך שאמר כי הוא מקווה שהאוניה תטבע ושכל הצוות יינצל — ושאינו מתכוון לתבוע דבר מהביטוח.

■ אם יזכו באליפות המיוחדת, יסעו שחקני בית"ר ירושלים בקיץ הקרוב לאמריקה, למסע ניצחון מחוף־אל־חוף. **יוסי מיזרחי**, שוער־הקבוצה, יקבע כנראה את המסלול שם: אחיו, המשמש כשליח של תנועת־הנוער בית"ר בלוס־אנג'לס, מנסה למצוא ברחבי היבשת קבוצות שישחקו מול בית"ר ירושלים.

■ אם **מיכאיל גורבאצ'וב**, המזכ"ל הסובייטי, ימשיך במדיניותו החדשה, המסכנת את המעמד השליט בברית־המועצות, ייתכן שהצבאות של פולין וצ'כוסלובקיה יתבקשו לפלוש למוסקווה, „להגן על הסוציאליזם". הם הרי חייבים את זה לאחיהם בברית־המועצות.

■ באותו עניין סיפרה השבוע **רוחמה מרטון** את הבדיחה הבאה („אני לא אחראית לנימה הגיזענית"): מה יקרה אם כל השוטרים הפולניים יישלחו לפתע לברית־המועצות? רמת האיי־קיו הממוצעת משני עברי הגבול תזנק פלאים!

■ חברי־הכנסת בוודאי יתפלאו לשמוע שהכנסת העניקה המלצה לשדכנית **הלנה עמרם**. כך, על כל פנים, נאמר בכתבה ארוכה על הלנה, שפורסמה בשבועון־נשים בריטי. בכתבה הנלהבת, המתארת את עמרם כ„יפהפיה מהממת", נאמר כי הכנסת העניקה לה המלצה (או ציון־לשבח). בין השאר הסבירה הלנה בכתבה מדוע הפכה לשדכנית: „בעלי היה בצבא. היו לו הרבה חברים שנפלו במילחמה. התחלתי לדאוג לאלמנות, להוציא אותן לחברה. בהמשך הזמן התחתנו. אז ראיתי שאני מוכשרת לזה."

■ המיליונר **סטיב שלום** הגיע השבוע ארצה, לביקור קצרצר עם רעייתו הציבעונית **ליליאן ויין**. שלום היה עסוק בתיווך בין מי שרוצים להדיח את **אריה דולצין** מתפקידו כיושב־ראש הסוכנות היהודית בגלל מעורבותו בפרשת **ארנסט יפת**, לבין שוחרי טובתו.

■ מישהו, שמשך פחות תשו־

מת־לב, אך הפגין נוכחות ממושכת במיזנון־הכנסת, היה **יעקב לורברבוים**, מנהל הטלוויזיה החינוכית. לורברבוים עסוק בימים אלה בקידום ענייניו בקשר לערוץ השני.

■ איך ניהל יושב־ראש ועדת־הפנים של הכנסת, **דב שילנסקי**, את הישיבה שבה נכחו המפכ"ל **דויד קראוס** ותת־ניצב **יורם גונן** על פרשת **דויד בלס** וספיחיה? חבר־הכנסת **מיכאל איתן**, כוכב הפרשה: „הוא ניהל והעניין התנהל..."

■ איתן מרוגז במיוחד על־כך שהמפכ"ל סירב למסור לו מידע נוסף על זהות המטלפנים לביתו של דויד בלס, פרט לסגן־השר **עדי אמוראי**. „איני יודע!" — זאת היתה תגובתו של קראוס לשאלותיו הנוקבות של איתן. „אז תשאל את גונן. הוא פה, לידך!" הציע בחביבות איתן. קראוס הביט לעבר גונן, אך לא קיבל את ההצעה.

■ שמו של **עמירם ניר** אינו יורד מהכותרות בקשר לאיראן־גייט. בהקשר זה גם נשמעות רכילויות שונות על האיש. למשל נזכר מי שנזכר השבוע, במיזנון־הכנסת, כי חבר־הכנסת **מרדכי** („מוטה") **גור** הקים, כשנכנס לפוליטיקה, צוות חשיבה שכלל את ניר, **חנן קריסטל** ו**אבנר רגב**. מייד אחרי פגישתם הראשונה של אנשי הצוות, דלף דבר הפגישה להעולם הזה. ההדלפה הכעיסה את גור, שביקש דווקא מניר שלא לבוא עוד לפגישות.

■ ימים קשים עוברים על **נעמה הניג**, דוברתו של השר **גד יעקובי**, המועמד לתפקיד שגריר ישראל בארצות־הברית. „מתי את עוברת לוושינגטון?" אין מפסיקים להציק לה עמיתיה. הניג אינה צריכה לחכות למינויו של יעקובי. היא מתגוררת כעת בוושינגטון — ברחוב וושינגטון בירושלים. אין היא מועמדת לנסוע לוושינגטון האמריקאית, ואף אינה מעזה להתייחס לרמזים המופנים אליה בדבר הצעות־עבודה.

דויד פדרמן (יושב משמאל), המנכ"ל החדש על עלית, מתרגש וצועק בעת מישחק הכדורסל שנערך ביום החמישי שעבר בין מכבי תל־אביב לאורטז. עלית היא החברה המאמצת של מכבי. זו הפעם הראשונה שפדרמן נראה במישחקי מכבי. במשך כל המישחק צעק פדרמן והתרגש, ומפעם לפעם נופף בידיו. לידו, בתצלום הימני: אמנון אבידן, המנהל המיקצועי של מכבי.

אורלי יניב קריינית הטלוויזיה, שהיא אורחת קבועה במישחקי מכבי תל־אביב, ישבה ליד חיים יבין, מנהל הטלוויזיה. יניב דווקא התביישה מן המצלמה והרכינה את ראשה על השולחן שלפניה. השניים ישבו ליד שולחן הטלוויזיה, בסמוך לצוות שהעביר את המישחק בשידור חי.

חמשיר בשישה בתים

• לפני שבוע פורסם כי חבר־הכנסת **בני שליטא** מרוגז ומתוסכל על כך ש„ביקשו ממני לחבר חמשיר עבור תוכנית־הבוקר של שלום קיטל וגבי גזית. ישבתי ועמלתי כל הלילה – הרי אני לא דידי מנוסי – ובסוף שכחו לטלפן אליי שאקרא את השיר..."

הנה שני הבתים הראשונים מהיצירה, שלא זכתה לראות אור:

בני שליטא
לא דידי מנוסי

שישה מופלאים של הכנסת
נושאים על גבם חטוטרת
ממישחק למישחק
השומע יצחק כיצד מפסידים הם בקצב

אז יצאה קריאה בחוצות הבירה
שמדיניות וכלכלה יפילו ממשלה
למרות גודלה
של המכשלה אוי לאותה בושה...

„השאר פחות מוצלח," הסביר שליטא וקרא ארבעה בתים נוספים, שבהם הוא מבכה את ההפסד הצורב שנחלה ניבחרת־הכנסת מרגלי ניבחרת־הטלוויזיה בקט־רגל השנתי המסורתי.

צבי טל

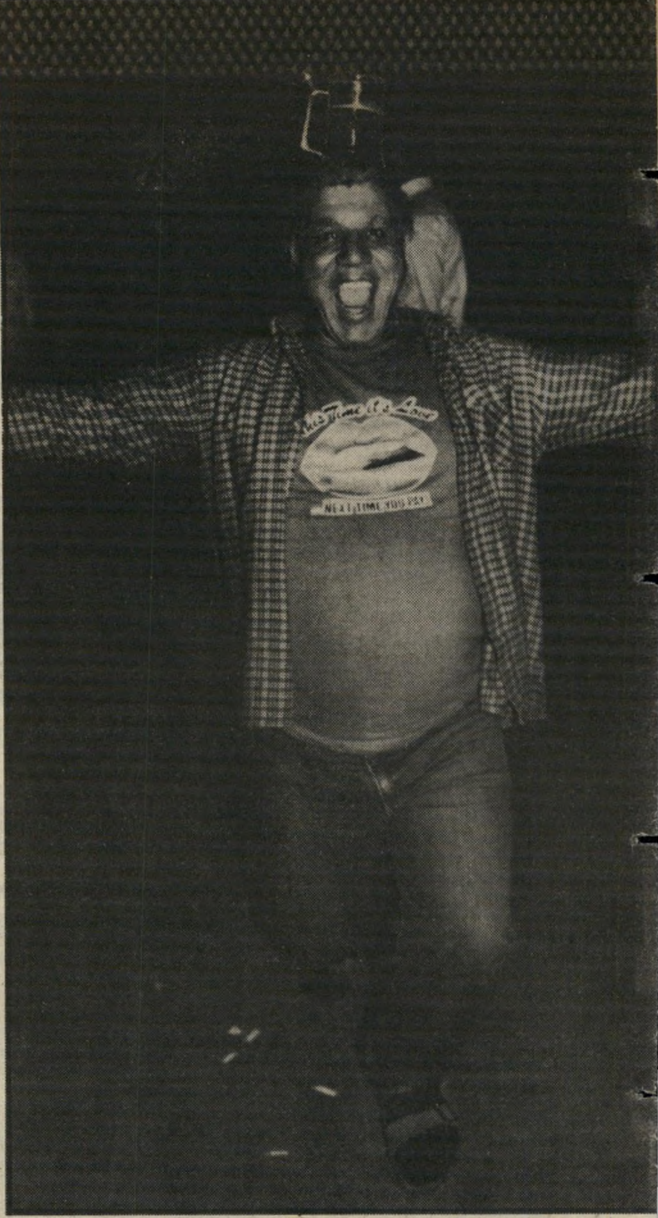

אלי גיל בעליו של הבית האדום במוצא ואחיו של יעקב גיל, המיועד לתפקיד ח"כ אם גד יעקובי יקבל את מישרת השגריר בוושינגטון, הסתובב במסיבת יום־ההולדת של צחי הנגבי (ראה לילות ישראל) במצב־רוח מרומם – אולי בזכות שיח־רורו מהכלא, אחרי 45 יום, בגלל הסתבכותו עם שילטונות־ המס.

קשבנו בדבר לילדים

בין המשתתפים בגליון הכ"ה של דבר לילדים במרס 1956 היה ילד תל־אביבי, בן 11, שכתב שיר רווי פאתוס והתרגשות: "דבר לילדים שלנו / הוא עיתון בשביל כולנו / העיתון מעניין / בו נעים לעיין / הנה סיפורים / והרבה ציורים / תמונות, אגדות / והרבה חידות / כה לחי עיתוננו / אתה ידידנו."

כאשר העולם הזה הציג לו את השיר, שהתגלה בארכיון, **מיכאל גורדוס** צחק. "אני בכלל לא זוכר שכתבתי שיר כזה. המאורע הזה ממש נמחק מזיכרוני. כנראה זה היה מין פרץ זמני של יצירה, שחלף מהר מאוד.

"משונה שאני כתבתי דבר כזה. אני בכלל לא אוהב שירים. אף־פעם בימי חיי לא החזקתי ביד ספר־שירה. אני לא מתרגש משירה, זה לא עושה לי כלום. סתם מילים. אפשר להגיד שאין שום כימיה ביני לבין שירה.

"כשהייתי ילד קטן התעניינתי רק בדבר אחד: בכדורגל. רק יעקב חודורוב ושייע גלזר הסתובבו לי בראש כל היום.

"אחר־כך הרחבתי קצת את תחומי ההתעניינות שלי, והקמתי חבורת־רחוב. קראנו לה: הגולגולת הצהובה. המיפ־קדה שלה היתה על צמרת עץ, הסמוך לביתי. שם הייתי מבלה את כל שעות היום.

"אז נזקקתי לסיפרות מקצועית, ואלה היו הספרים היחידים שקראתי אי־פעם: חסמבה. בלעתי ממש את כל הספרים שבסידרה, כדי שאדע איך להתנהג במצבים קשים."

מיכאל גירדוס (בן 11)
כותב ושונא שירים

צבי טל

■ חבר־הכנסת **בני שליטא** זועם ואחוז־עלבון בגלל השתת־פותו הדלה בתוכנית כניסה חופשית. שליטא נעלב עד עימ־קי נשמתו על שזכות־הדיבור ניתנה לו רק על עברו — ההא־שמות שיוחסו לו בעבר והחקירה שנאלץ לעבור — ולא על בע־יות מהותיות יותר, שבהן יש לו עמדה. במיוחד זועם שליטא על־כך שלא ניתנה לו רשות־הדיבור בעניין הוועדה לביקורת־המדינה של הכנסת, שבה הוא חבר. שליטא שטח תלונתו טלפונית לפני **חיים יבין**, מנהל־הטל־וויזיה, וזה ענה: "בני, אתה צו־דק!"

■ בימים אלה קורם עור וגי־דים סרט על המחלקה הערבית של הפלמ"ח. האיש העומד מא־חורי ההפקה הוא **חיים חפר**, והמפיק המיועד הוא **חיים מי־לובן** מהטלוויזיה. הסרט ממומן על־ידי עמותה מיסתורית, שב־ראשה יעמוד שר־הביטחון **יצ־חק רבין**. העמותה מחפה על המממן האמיתי של הסרט שזהו־תו — על פי בקשתו — תישאר עלומה.

■ בעת שהכותרות בעניין "הפגישה הלילית" (שאגב, נוע־דה ל־6 בערב) השתוללו בארץ, שהו שניים מהגיבורים שאליהם כוונה האש, בחו"ל: **רם כספי** שהה בחו"ל עוד לפני שהחלו ההתפתחויות האחרונות, ואילו **יגאל ארנון** נסע לחו"ל בשל־ווה גם אחריהן.

■ ואילו היועץ־המישפטי־ל־ממשלה, **יוסף חריש**, כבר מפ־חד להתבטא גם בפורומים פר־טיים, ומקפיד על נוסחיו תוך כדי אווירה של חשדנות מופ־לגת. חריש מגיב קשה במיוחד על הפירסומים כאילו השיחה הטלפונית שניהל עם כספי, באי־שורו של תת־ניצב **שימעון סביר**, במהלך חקירה, לא היתה תקינה.

■ השחקן־בימאי **יהודה ברקן** אינו נראה באחרונה רבות בארץ. ברקן קפץ ארצה מדרום־אפריקה לצורך הקרנת־הבכורה של סרטו החדש בשיטת המצ־למה הנסתרת. ההקרנה התקיימה בהרצליה־פיתוח במגדל־דניאל. משם המשיך ברקן ללוס־אנ־ג'לס.

■ שר־האוצר **משה ניסים** ביקר עם רעייתו הנאה, **רות**, בהצגה מירלה אפרת ביום ה־חמישי בערב. אחרי ההצגה, המו־עלית בתיאטרון הלאומי, סעדו השניים ופמלייתם את ליבם ב־קפה של התיאטרון. לכבודם הוכנה עוגה מקורית — עוגת־התקציב בתחום התרבות והא־מנות. מה הותירו השר המופקד על חלוקת העוגה ומלוויו? פי־סול, ציור, מוסיקה ומחול — אלה התחומים היחידים בעוגה שלא נאכלו.

■ מדוע האפיל **שמריהו בן־צור**, ממלא־מקום מזכ"ל הסתדרות־המורים על המזכ"ל ה־ידוע יותר, **יצחק ולבר**, בהצגה החגיגית לכבוד 600 ההצגות לאהבה אפשרית? מפני שכל משתתפי ההצגה שייכים לעדה התימנית, וכך גם בן־צור, שאגב נשוי לאשה ממוצא אשכנזי, בדיוק כמו גיבור ההצגה.

■ אשה מטופחת בירוק, מ־כף־רגל ועד ראש, משכה את תשומת־ליבם של הסועדים וה־מזדנגפים למיניהם במיזנון־הכנ־סת. היתה זאת **גליה אלבין**, אלמנתו של **מיכאל אלבין**. גליה שוחחה ממושכות עם חבר־הכנסת **מיכה רייסר**, מידידיו הקרובים של בעלה המנוח.

דפנה ברק

צבי טל

סיני פתר ממקימיו של תיאטרון נווה־צדק, המשחק בימים אלה בהפקת הסרט החולמים לצידה של קלי מק־גיליס, במסיבת יום־ההולדתה של שחקנית התיאטרון רזיה ישראלי. פתר הפתיע את מכריו בשפם עבות שצימח, לצורך תפקידו בסרט.

רחל אבנרי

מיקי מסקין נכדו של אהרון מסקין ז"ל, מבקר בקפה כסית מגיל צעיר. מיקי, בנם של יובל וחסידה מסקין, נושא רישמית את השם מיכאל־אהרון, אך "מיקי" הוא קיצור של מיקי מאוס. בכסית שיחק איתו עמיקס ("קול שדי") גורביץ.

יגאל לביב מגלה בסידרה חדשה עובדות מדהימות על רכישת הקרקעות בגדה

שמיר ודקל ניצלו

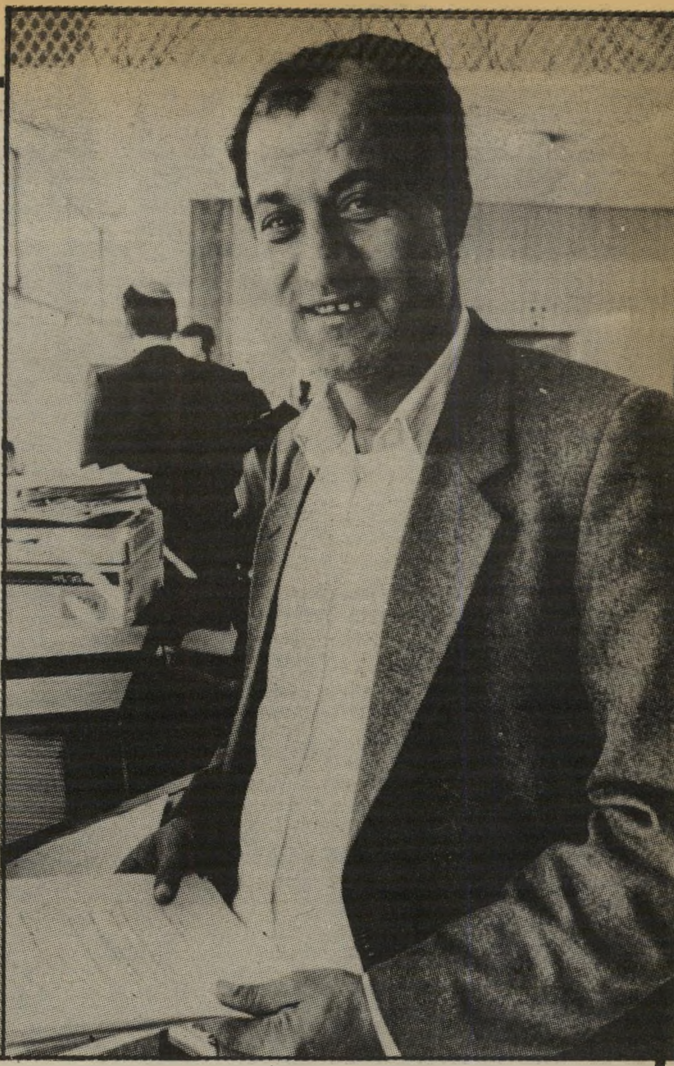

נאשם עודה
14 מיליון דולר הוברחו לחו"ל

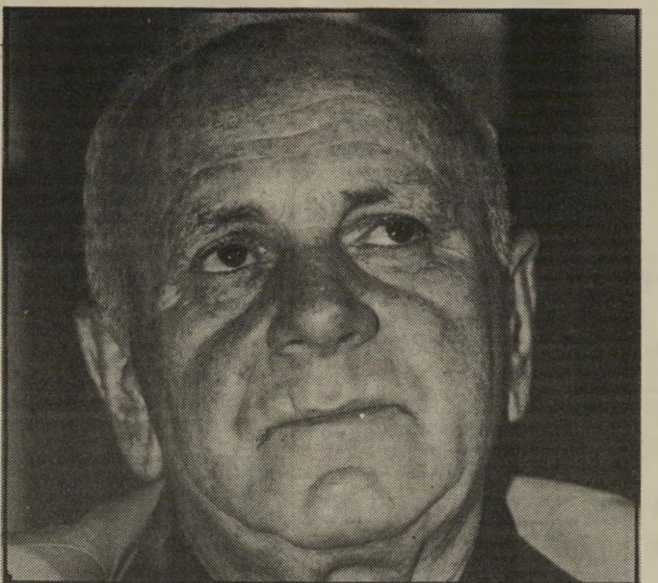

סגן־שר דקל
האם חיים בר־לב הקשיב לציתותים הטלפוניים?

ביום הרביעי האחרון, ה־25 בפברואר, בבית־הדין הבצאי בלוד, בראשות סגן־אלוף זאב ליסון, קרא התובע, ראובן וולף, כתב־אישום חדש, קצר ומוסכם על עורך־הדין דן פרידמן, פרקליטו של הנאשם אחמד עודה.

מלבד הנאשם ישב באולם גם יועצו המישפטי והפינאנסי של עודה, עורך־הדין יעקב חרותי. לאחר שבישיבה הקודמת של בית־המישפט הוסכם בין התביעה וההגנה, כי כתב־האישום המקוצץ מקובל על הנאשם, הסתיים המישפט ללא עדים וללא גילויים — כי עודה הודה. עורך־הדין פרידמן טען לעונש קל, ובית־הדין ישקול את בקשת התובע אם לתת עונש הולם למעשים, ומה הוא העונש ההולם.

בכך תסתיים פרשה שהסעירה את המדינה חודשים רבים, וראש־הממשלה, יצחק שמיר, יוכל לברך את עורך־הדין חרותי, רעו מהמחתרת, על שהצליח להחזיר את השד לבקבוק ולפקוק אותו היטב.

עודה יירצה את העונש שיוטל עליו, כמה שיהיה. התמורה שהוא מקבל: איש לא תובע ממנו להחזיר למדינת ישראל 14 מיליון דולר שאותם קיבל מיזמים תמורת קרקעות שמכר במירמה ושהבריחם לחו"ל. הוא יוכל לצחוק ליזמים, שמהם גנב את הכספים, שכן הדרך היחידה הפתוחה לפניהם היא תביעה אזרחית בבית־המישפט הערבי בשכם או ברמאללה, לפי החוק הירדני.

כך במעט כולם מרוצים: עודה נשאר עם הכסף, גם אם יישב בפועל כמה חודשים. שמיר, מיכאל דקל, דויד לוי — הם יודעים שהוסר הסיוט מעליהם. הליכוד יוכל להמשיך לחגוג את פרשת בלס, שכן הפרשה שלו הומתה מות־נשיקה.

חוקרי היחידה לפשיעה חמורה, בראשותו של שימעון סביר, שעסקו כמעט כולם בנושא זה, יוכלו להפסיק לעסוק בקרקעות ולעבור לתחומים אחרים. ואכן כבר כיום, רק ארבעה חוקרים ממשיכים לעסוק בפרשות של קרקעות בגדה, ומרבית אנשיה של היחידה עברו לנושאים של זיוף רשיונות־בניה ועוד.

מיזוודה לקצין

העיתונות עלתה על הפרשה בתחילת 1985. המישטרה ערכה חיפוש, מסיבות שלה, אצל שני ברוקאים בחולון, יהושע מיזרחי ואברהם סלים. בחיפוש נמצאו גם יפויי־כוח מזוייפים של ערבים למכירת קרקעות בגדה, באמצעות אחד אחמד עודה.

בדיון בבקשה להארכת מעצר השניים, לפני השופט אורי שטרוזמן, טען עורך־דינם כי המישטרה עוצרת דגי־רקק ומתעלמת מהלווייתן אחמד עודה, שהוא הדמות העיקרית בפרשה.

שמו של עודה לא פורסם, והסיפור על האישיות המיסתורית עורר את העיתונות, שנכנסה לפרשה.

באמצע 1985 נעצר עודה כחשוד בזיוף מיסמכים, והחלו להתפרסם בעיתונות פרטים על ההיקפים הגדולים של עסקות שעשה. עודה עצמו מסר לעיתונות פרטים על קשריו הטובים עם ראשי הליכוד, ועל תרומה בסך 50 אלף דולר שתרם למערכת־הבחירות של הליכוד.

הפירסומים תכפו, ושר־המישטרה, חיים בר־לב, ששמע קרוב לוודאי הקלטות של שיחות־טלפון בין עודה לבין יהושע מיזרחי, שלטלפון בביתו האזינה המישטרה, שמע בהן תיאורים רבים על פגישות ועסקות בין עודה לראשי הליכוד.

המישטרה החליטה כי היחידה של סביר תרכז את הטיפול ברכישות־הקרקע בגדה, ויותר מ־15 מחוקריי היחידה החלו עמלים באיסוף חומר.

תרומות לשמיר, עוזי מדויד לוי

במיזנון־הכנסת ישב סגן־ראש־הממשלה, דויד לוי, בראש שולחן גדול. לידו עוזריו הנאמנים. ביניהם אישים המוכרים למישטרה, כמו יהושע מיזרחי ואברהם סלים, ולידם אחמד עודה.

היה זה לאחר שעודה, מיזרחי וסלים נעצרו בחשד לזיוף מיסמכי קרקעות. המישטרה לקחה לעודה את דרכונו ואת הנשק, שהחזיק קודם ברשות: תת־מיקלע עוזי.

על הדרכון היה עודה מוכן לוותר. דרכונים קל להשיג. אבל החזקת העוזי היתה סמל למעמד בכיר ביותר. הנשק סימל כי הוא מקורב לשילטון. עודה לא חסך במאמצים כדי להחזיר לעצמו את העוזי הנכסף. כך גם הגיע אל השר דויד לוי, שהאזין בשעת הסעודה לעוזריו, אשר סיפרו כמה כסף תרם עודה, אוהד־הליכוד, למימון־הבחירות, וכן כמה הוא חיוני למערכת רכישות־הקרקע בגדה.

דויד לוי השתכנע, ואחרי הסעודה לחצו הוא ואנשיו על הממונה על השטחים הכבושים, שמואל גורן, להחזיר לעודה את העוזי. גורן כה נלחץ, שבשלב מסויים התלונן לפני שר־הביטחון, יצחק רבין, על הלחצים עליו. הלחצים לא נשאו פרי.

התערבותו של דויד לוי הושפעה, כמובן, גם מפניות של סגן־שר־החקלאות דאז, מיכאל דקל, לסייע לעודה. דקל היה בן־בית אצל עודה, השתתף בסעודות רבות אצלו ואף היה בחתונת בנו של עודה. דקל ועוזרו, אבי צור, אף קיבלו מתנות שונות מעודה, שעל חלק מהן הוגש כתב־אישום נגד אבי צור.

לפני הבחירות האחרונות עסקו דקל וצור בהתרמת יזמי־הקרקעות בגדה למערכת־הבחירות של הליכוד. באחד מכינוסי־ההתרמה השתתף גם ראש־הממשלה, יצחק שמיר. באותו כינוס נכח גם אחמד עודה. עודה תרם, לדבריו, יותר מ־100 אלף דולר לליכוד. חלק מהסכום, 50 אלף דולר, הוא נתן בהמחאות בשקלים לידיו של דקל, בעת ביקור במצודת זאב, אחרי שהצטלם כשהוא לוחץ את ידו של שמיר. גזבר תנועת־החרות, איתן לבני, אישר למישטרה תרומה זו.

אולם עודה טוען במפגיע, כי תרם עוד סכום דומה. מי שתורם סכומים כאלה, זכאי ששר כמו דויד לוי יתערב לטובתו. אגב, לפני הפנייה לדויד לוי, פנו בשמו של עודה לחבר־הכנסת עוזי לנדאו. זה, זהיר וחושש, בדק את העניין והחליט שלא לסייע לעודה.

חודש לפני מערכת־הבחירות החליט עודה כי מסוכן להמר רק על הליכוד. הוא חיפש דרך לשימעון פרס. נקבעה לו פגישה עם פרס, והוסכם כי תמורת תרומה של 50 אלף דולר יצטלם כשהוא לוחץ את ידו של פרס. ברגע האחרון ביטל פרס את הפגישה.

יהושע מיזרחי, עוזרו של עודה, הוא פעיל־בחירות ותיק. בשעתו סייע ליעקב חלפון בהכנסת פלאטו־שרון לכנסת, ולו קשרים טובים במערך ובליכוד. הוא מצהיר חד־משמעית כי מביתו נהג עודה לשוחח עם ראשי הליכוד, כמו דקל ודויד לוי, שיחות שכולן מצויות בידי המישטרה. בשיחות גם נוהלו פרטי־הפגישה עם שמיר והתרומה לליכוד.

גם יזמי־קרקעות אחרים, השוהים רבות בחקירות המישטרה, מאשרים את קיום ההקלטות הללו.

המישטרה נמנעת מחקירת מיקרי־רצח הקשורים בעודה

תלונות על מיספר מיקרי־רצח, הצתת בית־המישפט בשכם ושיחוד קציני־מישטרה על־ידי אחמד עודה, נשלחו לשר־המישטרה, חיים בר־לב, על־ידי יזמי־קרקעות בשטחים. המתלוננים טוענים, כי עד היום לא נערכה כל חקירה ואיש לא הועמד לדין.

אחד הנרצחים הוא עלי עומר מכפר סנירייה. עודה זייף את חתימתו על שטר־מכר של 46 דונם, שהוא היה בעליהם. לפי סעיף 15 לכתב־האישום נגד עודה, הוא מכר קרקע זו, אחרי זיוף שטר־המכר לחברת יאה־יקיר, של אברהם שמאי, להקמת ההתנחלות נריה. כאשר התגלה הזיוף, החל עומר מתנגד לעבודות על אדמתו, והוא נרצח במהלומות־גרזן.

מיקרה־הרצח השני הוא של יד־ימינו של עודה, עאמר עומר, שהיה מתחזה לבעלי־קרקעות וחותם בשמם, כביכול, לפני נוטריון, על שיטרי־מכר. בכתב־האישום נגד עודה מופיע עומר כמי שהתחזה וזייף שיטרי־מכר רבים. עומר נפטר בנובמבר 1984, בבית־החולים בשכם. הוא הובא לשם אחרי שנדקר בביטנו. שלושה ימים שכב בבית־החולים, ואז נפטר לפתע. בדיקה שנערכה במכון הפאתולוגי ביפו, על־ידי הד"ר דניאלה פיליפס, העלתה כי מת מהרעלת פרתיון. בני־מישפחתו העידו במישטרה כי לפני מותו ביקרו אותו אחמד עודה ואנשיו. עד היום לא נערכה כל חקירה של מיקרה־הרצח ומעורבות עודה בפרשה.

יהושע מיזרחי, שהיה עוזרו הקרוב של אחמד עודה וישב בזמנו יותר מחודש במעצר, על קשר שלו לזיופי יפויי־הכוח של עודה, היה נתון, זמן רב לפני המעצר, במעקב מישטרתי, שבו הוקלטו שיחות הטלפון בביתו. בשיחות יש גם שיחות רבות של אחמד עודה עם קצין־המישטרה הממונה על חקירות מירמות־הקרקע. שיחות המראות, לדיברי מיזרחי, על יחס לא מקובל בין השניים. גם יזמי־קרקעות התלוננו במיכתבים לשר־המישטרה על יחס מפלה לטובה של הקצין לגבי עודה. לאחרונה הוחלף האיש בקצין־המישטרה שימעון שרביט.

סגן־השר דקל סירב להשיב על שאלה בקשר למכונית שכורה שהועמדה לרשותו על־ידי סוחר־קרקעות

חקירה במיטה

כמו שוטר תנועה, עמד עורך־הדין אורי סלונים בכניסה למושב השיתופי נורדיה, וחיכה לשופט אליהו מצא. סלונים מייצג את סגן־השר

צביה דקל
סוודר סרוג ביד

מיכאל דקל, שנחקר ביום השישי בבוקר כעד הגנה במישפטו של סוחר־הקרקעות שמואל עינב.

ליד ביתו הצנוע של דקל עמדו מיספר רב של מכוניות. שישה עיתונאים, צלמי עיתונות, טלוויזיה ומכונית של חברת ההקלטה בבתי־המישפט חנו ליד הבית. השמועה אמרה כי לפי בקשתו של דקל לא יוכנסו עיתונאים לבית במהלך החקירה. אבל העיתונאים עמדו וחיכו.

בשעה 9 בבוקר יצאה צביה, אשתו של סגן־השר, לבושה מיכנסיים וסוודר סרוג ביד, נכנסה לשכנים וחזרה מייד הביתה. הצלמים מצלמים בינתיים את הבית. מיבנה מיושן, משנת 1949, ה־שנה בה עלה המושב על הקרקע. ב־מיבנה שניים וחצי חדרים שלא הוסיפו להם שום תוספת. גינה מוזנחת, כמה צמחי כובע נזיר וסרפדים. על הגג, לצד אנטנת־טלוויזיה עתיקה, ניצבת אנטנה חדישה. „זה החתן שלו הקים כאשר חלה דקל" מספר אחד מאנשי המושב, שיחר עם סלונים שומר על בעל הבית.

השופט אליהו מצא הגיע עם מת־מחה, החנה את מכוניתו, וצעד באומץ

שופט מצא
גבס עד הצוואר

אל מול סוללת הצלמים. אחריו הגיעו שתי התובעות, רחל שיבר ודורית שפירא, מפרקליטות מחוז־המרכז. גם הן נכנסות לבית ונבלעו בתוכו. הנאשם, עינב, נשאר עומד לו לצד העיתונאים, סיפר בדיחות וחיכה לסניגורו.

עורך־הדין דני שיינמן הגיע אחרון, ויחד עם עורך־הדין זאב ולנר, סניגורו של אבי צור, נכנס גם הוא לבית הקטן. העיתונאים חיכו עדיין בחוץ, כשהם מקווים כי מישהו יזכור שגם לציבור יש זכות לדעת. „אני מקווה שלא יתחיל גשם," אמר אחד, „כדי שלא נעמוד כאן כמו כלבים בגשם."

אחרי שהות קלה יוצא הסניגור וב־שורה בפיו: מכיוון שהדירה קטנה מ־אוד, ואין בה מקום לכל העיתונאים, הוחלט על־פי בקשת הסניגור להתיר לשני נציגי העיתונות להיות נוכחים בדיון, בתנאי שלא יביאו אתם מצ־למות.

מתחת לחגורה

הצצתי לרגע לתוך דלת־הרשת של הבית, וראיתי את דקל יוצא מחדר, לבוש טרנינג בצבע תכלת, נשען על מקל והולך לעבר החדר, שם חיכו לו השופט ועורכי־הדין.

אברהם ברזילי, מהטלוויזיה, הוציא בינתיים פיסת־נייר, קרע אותה לשישה חלקים שווים, וערך הגרלה. הוא עצמו ונתן רועי מדבר זכו בהגרלה ונכנסו לבית. „הם ידווחו ליתר העיתונאים," נאמר לנו.

ביתו של דקל בנורדיה
רק האנטנה חדשה

שעתיים וחצי נמשכת חקירתו של סגן־השר. הסניגור, שיינמן, חקר אותו על תפקידו בשנים 1982 עד 1984, כסגן שר־החקלאות והממונה על ההת־יישבות בגדה. דקל, שגופו מגובס עד הצוואר, נשען על כריות במיטתו וענה בלי היסוס לשאלות. הוא הודה כי הוא ומחלקתו היו הגורמים הדוחפים וה־מדרבנים להתנחלויות בגדה. הוא מודה כי הוא מאמין בכך עד עימקי נפשו.

הוא סיפר כי לקראת הבחירות של 1984 פנה לשמואל עינב, שאותו הכיר כשלוש שנים, ועל עברו באצ"ל שמע הרבה, וביקש ממנו לתרום לליכוד. „פ־ניתי לסוחרי־קרקעות ויזמים כדי ש־יתרמו לליכוד. הבהרתי להם כי המשך שילטון הליכוד הכרחי להתיישבות בשטחים," אמר דקל.

דקל סיפר על שתי הפגישות שנער־כו לפני הבחירות, עם ראש־הממשלה דאז, יצחק שמיר, ולא הכחיש כי יתכן מאוד שאבי צור, שהיה אז עוזרו, פנה לאנשים אחרי הפגישות וביקש מהם תרומות.

אחרי חקירתו של הסניגור התחילה התובעת רחל שיבר בחקירה נגדית. ה־חקירה הנגדית הובילה את דקל לש־אלות בעניינים מוסריים. „האם זה נאה שאבי צור קיבל תרומות לליכוד ב־מישרד־החקלאות?" „האם חשבו כי עי־נב, שאינו אדם עשיר במיוחד, יציל את המיפלגה?" היא שאלה. „תורמים כמו עינב לא יכולים להציל מיפלגה," אמר דקל, „רק אנשים כמו בלאס יכולים להציל מיפלגה." מכה מתחת לחגורה, המכוונת למיפלגת העבודה.

סלונים, עורך־דינו של דקל, כמעט שלא התערב. הוא רק הזכיר לסגן־השר, עם פתיחת החקירה, כי יש לו זכות לשתוק כאשר שאלה מסויימת נראית לו מפלילה.

רק פעם אחת השתמש דקל בזכות זו, כאשר שאלו אותו על מיסמך מסויים שהוגש בתיק, המתייחס לחברה בשם דלתא. במיסמך זה כתוב, בין היתר, כי בעל החברה, אלי ישראלי, סוחר־קרקעות העומד כיום לדין על שוחד לליכוד ולאבי צור, נתן לדקל מכונית שכורה לשימושו. דקל ביקש שלא לענות על שאלה זו.

כבר ממבט חטוף בביתו של דקל ומכוניתו, ניכר מייד כי הוא איש ישר והגון, שלידיו לא נדבקה אפילו אגורה מכספי התרומות לליכוד. אבל גם לא־דם כזה יש כנראה מה להסתיר, אפילו אם מדובר רק במכונית שכורה, שקיבל לכמה ימים מסוחר־קרקעות בגדה.

עברו שעתיים וחצי, סגן־השר נראה עייף, הוא לגם מעט מים מהכוס שליד מיטתו, השופט קם, המקליט של בית־המישפט אסף את מכשיריו, וכולם הלכו הביתה. בעוד ימים ספורים ייקבע מועד לסיכומים בתיק עינב, ואחר־כך יינתן פסק־הדין. עדיין לא סוף פרשת־הקרקעות.

אילנה אלון ■

נאשם עינב וסניגור שינמן
הנאשם סיפר בדיחות

עודה יוצג על־ידי עורך־הדין אורי רון, שהכיר היטב את היחידה של סביר. במשא־ומתן ממושך הצליח רון להביא לחתימת הסכם, לפיו יהיה עודה עד־מדינה בשורה של פרשות שבהן היה מעורב, ויעיד במיסגרת כיתבי־האי־שום: החל בסוחרי־קרקעות כמו שמר־אל עינב, יצחק ינאי ואברהם שמאי, יזמים כמו שלושת האחים גינדי, או פקידים ופוליטיקאים כמו אבי צור וסגן־שר־החקלאות מיכאל דקל. נרמז כי היד עשויה להגיע גם לדויד לוי וליצחק שמיר.

לאחר חתימת הסכם עד־המדינה, הורשע עודה בסעיף פעוט, ונידון למאסר של כמה שבועות. הוא שוחרר בערבות של 500 שקל, להבטחת עדותו במישפטים. דרכונו הוחזר לו, והוא העביר את זמנו במישרדי היחידה לפשיעה חמורה של שימעון סביר, או בנסיעות לחו"ל, בלוויית עורך־דינו, יעקב חרותי.

חרותי היה יועצו המישפטי והפינאנסי הצמוד. כאשר היו לעודה בעיות עם שילטונות־המס, לקח, בעצת חרותי, את עורך־הדין יעקב נאמן, שטיפל בנושא. קשריו עם חרותי היו כה הדוקים, שפעם נסע לציריך עם חרותי ורעייתו.

בהתאם לכתב־האישום שבו הודה עודה, ביום הרביעי, הוא קיבל מיזמים בגדה כ־14 מיליון דולר, תמורת קרקעות שאת תעודות־הבעלות עליהן זייף. הסוחרים והיזמים לא יכלו לעשות כל צעד להחזרת כספם, שכן כאשר שוחרר עודה בערבות, הורה בית־המישפט שאסור לו לקיים מגע עם אף גורם בעיסקי־הקרקעות. כך יכול היה להימנע מכל מגע עם הנפגעים, שראו כיצד הוא נוסע ומעביר את כספם לחו"ל.

הם ערכו מעקב יסודי אחריו, וגילו כי הבריח את הכספים לחו"ל באמצעות החלפן הגדול בשטחים, אבראהים מוחמד קרסוע, שנפטר בינתיים, ושבנו ממשיך בעסקיו.

היזמים אף דאגו לדווח למישטרה כי עודה טס ללונדון יחד עם מי שהיה סגן־מושל טול־כרם, רב־סרן אמנון שאשא, שעסק בקרקעות עם עודה. כאשר עודה חזר ארצה, ניגש למטוס קצין־מישטרה ישראלי, ששירת בגדה, קיבל מעודה מיזוודה והוציאה החוצה.

בעיקבות החקירה במישטרה, הוש־עה הקצין מתפקידו, אולם לא הוגש נגדו כתב־אישום.

שנת 1986 חלפה לאיטה, ועימה ירדה העיתונות מעניין הקרקעות. היחידה של סביר צימצמה את החקירה, כיתבי־אישום הוגשו רק נגד עינב ואבי צור, ואף הם נסחבים ונגררים.

ביולי 1986 הודיעה המישטרה לפתע על ביטול הסכם עד־המדינה עם עודה, מפני שהפר את ההסכם, ועצרה אותו. הוא ישב במעצר כחודשיים, ועורך־דינו, אורי רון, הביא לבסוף לשיחרורו בערבות. כשבוע לאחר ה־שיחרור הוגש נגדו כתב־אישום ארוך, בן 67 סעיפי־אישום, בעבירות של זיוף, מירמה ואף אלימות.

כמה שבועות לאחר מכן נערך חיפוש בביתו של עודה, והמישטרה הגישה כיתבי־אישום נגד שלושה אזרחים ישראלים על סיוע לעודה לזייף דרכון ירדני ודרכון ישראלי, במטרה לסייע לו להימלט ממישפטו. עודה עצמו נעצר הפעם עד תום ההליכים. אחרי כמה שבועות בכלא, החליט עודה להחליף את עורך־דינו. הוא לקח את עורך־הדין דן פרידמן.

עורך־הדין חרותי ממשיך להיות נוכח בישיבות בית־המישפט וללוות את עודה.

תחילת 1987 הביאה למיפנה נוסף בעמדתו של עודה. הוא היה מוכן לוותר על התגוננות במישפט והבאת עדים, תמורת מחיקת כמה סעיפים. נערך כתב־אישום חדש, בן 45 סעיפים בלבד, שבהם הסכים עודה להודות בשבוע שעבר.

חשוב להדגיש, כי בכל התקופה שבה ישב עודה במעצר, הוא לא נשאל אף לא פעם אחת לגורל 14 מיליון הדולר שקיבל והבריח לחו"ל.

פגישה עם שמעון פרס!

עתה גם לא יופיע כעד במישפטים שכתבי־אישום בהם הוגשו או ממתינים להג־שה. שורה של עדויות שמסר על קשריו עם צמרת הליכוד, הכספים שנתן וטובות־ההנאה שהשפיע על ראשי כל אלה לא יבואו לידיעת הציבור באמ־צעות עדותו בבית־המישפט.

עודה עצמו נמצא במעצר. כל עורכי־דינו סירבו לומר דבר. עורך־הדין פרידמן הדגיש, כי חשוב לו מאוד למנוע, ככל האפשר, כל פירסום של הפרשה או איזכורה.

מה קרה לסכום של 50 אלף דולר שנתן עודה תרומה לליכוד בהמחאות? היכן הצילום בו הוא נראה לוחץ את ידו של יצחק שמיר במצודת זאב, ב־מערכת־הבחירות האחרונה? מה עם המכונית שנתן לאבי צור ומיכאל דקל? מה היו קשריו עם דויד לוי ועוזי לנדאו, וכיצד נמנעה פגישתו עם שימעון פרס?

התשובות לשאלות אלה לא יובאו כנראה לבית־המישפט. אולם הן יובאו בהמשך הסידרה.

ד"ר יולי נודלמן — בלי הרדמה

גם אם יש רופאים ואחיות הנשלחים לכלא — הממונים על המערכת לעולם לא נותנים את הדין. אילו נקטו אמצעים בזמן, ניתן היה למנוע אסונות

זה מכבר התרגלנו לכך שהשילטון בישראל אינו מגיב על ביקורת ציבורית. אך כאשר הוא אחראי לפשעים של ממש, הוא יוצא זכאי ואינו משלם את המחיר הזעיר ביותר.

המצב גרוע ביותר במיקרים שבהם אחראי השילטון במישרין או בעקיפין לפשעים הנעשים על־ידי אנשים הכפופים לו. לציבור אין כלים המאפשרים לו להוכיח את אחריותם של אנשי־השילטון למעשים, והשילטון מעולם אינו מקבל על עצמו אחריות.

המופקדים על החוק המדינה אף הם אינם מעזים להאשים את אנשי־הממסד, גם במיקרים שבהם המערכות המישפטיות מרשיעות את הכפופים להם. אני מעז לומר שהמצב בארץ לעיתים אף גרוע מן המצב הקיים מעבר למסך־הברזל. שם, אם מישהו פשע, לא רק הוא עצמו אחראי ונענש, אלא שכל הממונים עליו נענשים גם הם.

לא כך בארץ. המצב בולט במיוחד בשטח הרפואי, ובעיקר במיקרים של רשלנות רפואית.

בתקופה האחרונה מסתמנת תזוזה בהרשעת עובדי־רפואה על טיפול רשלני. אך רק החלשים מואשמים ונענשים. את האחראים על העבריינים ברפואה אין מושיבים על ספסל־הנאשמים. התובעים מטעם המדינה אינם מזכירים לרוב את שמותיהם של הממונים על הנאשמים, ואף אינם דורשים להאשים אותם.

לפני כמה ימים, לראשונה בהיסטוריה של הרפואה בארץ, פרופ' ברפואה שהורשע ברשלנות נשלח לכלא.

עד כה מעט מאוד רופאים הורשעו ונשלחו לכלא. קיימת בארץ סלחנות כלפי הרופא־העבריין, גם במיקרים שהוא גורם למותו של אזרח. עד כה הורשעו בבתי־המישפט בעיקר עבריינים בשטח של עבריינות גרידא, ולא בשטח הטיפולי.

יש לציין שלמרות הרשעתם בבית־המישפט, התייחס מישרד־הבריאות לעבריינים אלה בכפפות משי והפגין כלפיהם אוזלת יד.

מי זה אדם הגון

אנסה לנתח מספר מיקרים של הרשעות במערכת־הבריאות, כדי להגיע לשורשי הבעיה.

לעסוק ברפואה לא נשלל ממנו כלל.

● **הד"ר מנשה דולברג** הורשע בהונאת־נשים, אשר נזקקו להפריה מלאכותית. הוא נשפט לכמה חודשי־מאסר בפועל, אך רשיונו לא נשלל.

● **הפסיכיאטר המחוזי בחיפה, הד"ר יצחק פרומקין**, נשלח לכלא ל־11 חודשי־מאסר על שיחרור מהצבא של אנשי־מילואים על־ידי מתן אישורים כוזבים תמורת תשלום. אחרי שריצה את עונשו, נשלל ממנו רשיונו — לחודשיים בלבד.

● **הד"ר אליהו משה** מקופת־החולים בקרית־אונו הורשע אף הוא על מתן אישורים כוזבים לשם שיחרור משרות צבאי, אך גם ממנו לא נשלל רשיון־העבודה.

אך בהחלט יש להאשים את מישרד־הבריאות בכך שאינו מונע מהעבריינים להמשיך בעבודתם בטענה הדמגוגית ש"רופאים אלה כבר ריצו את עונשם." ועוד: "לא קל להשעות רופא מעבודתו" (הפרופ' דן מיכאלי).

ברור ללא ספק שהרופאים שהורשעו בעבירות פליליות אינם "אנשים הגונים", ומחובת מישרד־הבריאות היה לפעול לפי רוח פקודת־הרופאים.

בקטגוריה של אדם הגון אינו נכלל גם הפרופ' דויד מנדס, מנהל המחלקה האורתופדית בבית־חולים רוטשילד בחיפה, אשר הורשע בעבירות על פקודות מס־ההכנסה ונדון לשלושה חודשי־מאסר על־תנאי, ולקנס של מיליון שקלים (1984). מהפרופ' מנדס לא נשלל הרשיון, והוא גם לא הושעה מעבודתו — למרות שראש עיריית חיפה, אריה גוראל, הבטיח שהפרופ' מנדס יושעה אם וכאשר יורשע בבית־המישפט.

גם במיקרה מותה של היולדת ציפורה זנזורי בבית־חולים הלל יפה בחדרה, ועדה של מישרד־הבריאות לא גילתה רשלנות במעשי הרופאים, אולם בית־המישפט קבע אחרת.

השופט־החוקר האשים את המתמחה־המרדים ד"ר דורון יערי, שתחת לדאוג להעלאת לחץ־הדם לפני שהתחיל את ההרדמה, הזריק ליולדת חומר הידוע כמוריד לחץ־דם. המרדים גם לא דאג להכניס צינור לדרכי־הנשימה של המנוחה, כדי להנשימה בחמצן.

מרדימים רוצחים

לפי מסקנות השופט, אף הגינקולוג־המיילד יעקב גרוס התרשל בתפקידו. מישרד־הבריאות לא הסיק מסקנות גם ממיקרה זה, ואיש לא נענש. המיקרה הזה בולט במיוחד, כי מדובר על ליקויים חמורים בשטח ההרדמה.

מדוע מתה עליזה אייזנברג (36)? היא עברה הפריה מלאכותית בבית־החולים הדסה עין־כרם, ומתה מדי־מום שנוצר בשל סיבוך בתהליך ההפריה. בעלה והוריה מנהלים כמעט שנתיים מילחמה לגילוי נסיבות המוות, לשווא. כרגיל, ועדות מישרד־הבריאות מחפות על הוועדות הפנימיות של בית־החולים.

באחרונה התבשרנו שכ־30 איש בשנה מתים כתוצאה מליקויים בהרדמה. לפי דבריו של המרדים, הד"ר מרק טברסקוי: "אנחנו, המרדימים, רוצחים אנשים אלה, השוכבים על שולחן הניתוחים."

במישרד־הבריאות טוענים שרק חמישה אנשים בשנה מתים מסיבה זו, ולא 30! (תגובתו של דובר מישרד־הבריאות).

גם אם נכונה העובדה שרק חמישה אנשים מתים מליקויים בהרדמה — מוטלת אחריות כבדה של מישרד־הבריאות למצב השורר בתחום זה.

מלבד המיקרה של ציפורה זנזורי, היו כבר מיקרים שרופאים־מרדימים הואשמו בטיפול רשלני בחדרי־ניתוח, שגרם למותם של אנשים.

● כך הושב על ספסל־הנאשמים הד"ר מוריס פרידמן, מבית־החולים השרון בפתח־תיקווה, שלפי כתב־האישום עזב במהלך הניתוח את החדר, כאשר המנותחת היתה שרויה בהרדמה מלאה, וזאת כדי לשוחח עם אשתו בטלפון.

● **בבית־החולים "אסף הרופא" מתה יולדת בת 23, לאחר ניתוח קיסרי, עקב טעות במתן גאז־הרדמה במקום חמצן. הרופאים נשפטו.**

רופא ראשון לכלא

● **הד"ר שבתאי פרוק** מקופת־החולים באשקלון נשפט וריצה שנת־מאסר אחת בכלא על עבירת־סמים. כאשר הוא חזר מהכלא, נשלל ממנו רשיון העבודה שלו לחודשיים בלבד על־ידי שר־הבריאות מרדכי גור, למרות העובדה שלד"ר שבתאי פרוק היו כבר שתי הרשעות קודמות על עבירות פליליות. הראשונה — מתן תעודה רפואית כוזבת, והשניה — ביצוע הפלה מלאכותית בלתי־חוקית.

מנכ"ל מישרד־הבריאות, הפרופ' דן מיכאלי, הסביר את קלות העונש בזה שמישרד־הבריאות שלל ממנו את ההרשאה לרכוש ולספק סמים, ובכך הוא עשה את המקסימום כדי לשמור על אינטרס הציבור.

● **הגינקולוג הד"ר משה יתניאן** נשפט לארבעה חודשי־מאסר בפועל על על מעשה מגונה במטופלת. רשיונו לא נשלל ממנו, והמישרד לא נקט שום צעד.

● **הפרופ' אלברט ברטל**, מנהל המחלקה הנירוכירורגית בבית־החולים איכילוב בתל־אביב, שילם כופר של מיליון שקלים על עבירות של מס־הכנסה ורפואה שחורה. מישרד־הבריאות לא נקט נגדו בשום צעדים.

● **הד"ר דוב קלודין** מואשם בבית־המישפט בכך שהונה משקיעים — הוא פיתה אותם לתת לו את כספם, בתירוץ שישקיע אותו בחברות מיסחריות לשרות רפואי. רשיונו לא נשלל ממנו, והמישרד לא נקט שום צעד.

למי שתמה מה הקשר בין אישומים בכספים ובמירמה לבין שלילת רשיון־רופא, כדאי להזכיר את אחד התנאים בחוק לקבלת רשיון: "(הרופא) הוא אדם הגון." [פקודת הרופאים ונוסח חדש, 1976, סעיף 4 (א)].

במיקרים אלא אכן אין להאשים את הממונים על האשמים בביצוע עבירה.

● ידועים כמה מיקרים של "קילקולים" טכניים במכשירי־ההרדמה עצמם, וכתוצאה מכך גם מתו אנשים.

על כל המיקרים האלה היה ידוע למישרד־הבריאות שנים רבות, ואף היה ידוע המחסור החמור בכוח־אדם במיקצוע־ההרדמה. עוד ב־1983 טען ראש איגוד המרדימים בארץ דאז, הד"ר גבריאל גורמן, כי מחסור חמור בכוח־אדם של רופאים־מרדימים יגרום טרגדיה לאומית.

מאז עברו שנים רבות. המצב בתחום זה רק החמיר, ולא ננקטו כל צעדים לשיפור המצב.

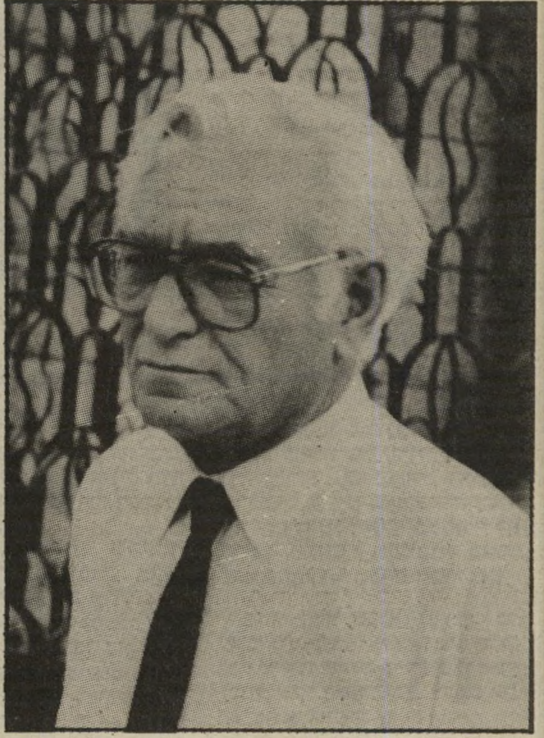

פרופ' בר־טל
כופר

פרופ' אניים
למאסר

ד"ר אנצל
זכאי

הפלות ברשיון ובלעדיו

אלפי נשים עוברות הפלות בקליניקות פרטיות, למרות החוק

האוסר על הרופאים לבצע הפלות כאלה. קל מאוד לאתר את העבריינים, אך לא נעשה דבר כדי להפסיק את מגיפת־ההפלות.

גם בבתי־החולים מתים מהפלות. כך, שלושה רופאים מבית־החולים מישגב לדך בירושלים הואשמו לא מכבר בגרימת מותה של רגינה סויסה. אך כתב־האישום הוגש רק אחרי שנ־תיים של לחצים כבדים מצד המיש־פחה.

אילו נקט מישרד־הבריאות צעדים מתאימים, ייתכן שלא היתה מתה הנערה יעל שריקי מצפת, ולא היה צורך להגיע למצב שבו הואשם הרופא הצעיר דורון קולר בהריגתה.

רעל במקום תרופה

לפני שנים אחדות הזדעזע הצי־בור ממותם הטראגי של יוסף שימלמן, בן ה־48, ונתן סטרוסטה, בן

קורבן עמר
מוות בגלל ניתוח בקע טבורי

ה־40, כתוצאה משתיית פורמלין, בבית־החולים בילינסון.

בית־מישפט השלום בפתח־תיקווה גזר שלושה חודשי־מאסר על־תנאי על זהבה אופנהיים, אחות שהורשעה באחריות למותם של שני חולים אלה. אכן, האחות היתה אחראית ישירה למותם: היא התרשלה קשות, וכתוצאה מהתרשלות פלילית זאת מתו החולים.

אך לא נאשמו האחראים, שלא הקפידו על שמירת נוהלים שיכולים היו למנוע מישגים טראגיים כאלה. נוהלים אלה — שמירת רעלים בנפרד מכל חומר רפואי — קיימים כבר מאות שנים.

מנהל המירפאה, מנהל בית־המיר־קחת ומנהל בית־החולים היו אחראים למותם של השניים לא פחות, אם לא יותר, מאשר האחות שהתרשלה. אך, כרגיל, הורשע הפיון שעל לוח־השח־מת והבוסים יצאו נקיים.

גם לא ננקטו צעדים אדמיניסטר־טיביים, לא הוסקו מסקנות — וכעבור שנים אחדות, בבית־החולים רמב״ם שבחיפה, מתו חמישה אנשים כתוצאה מאי־שמירת נוהלים אלה.

לאחרונה נודע על חולים במחלות זיהומיות אשר קיבלו בטעות, תחת דוקסילין (אנטיביוטיקה), תרופה ב־שם קורדיל המיועדת לחולי־לב. כמובן, הואשמו בכך האחיות בלבד. האחיות הן השעירים לעזאזל.

רק לפני שבועיים הורשעו שתי אחיות אחראיות בבית־החולים בצפת, שרה מטלמן ואסתר שחרור, בגרימת מות יולדת מתוך רשלנות.

ב־20 ביוני 1981 הגיעה לבית־החולים מרים מסרי וילדה בן. לאחר הלידה הועברה למחלקת היולדות, ואז התלוננה על כאבים. האחיות אמרו, בלא לבדוק אותה כלל, כי כאבי־היולדת נובעים מהלידה, וניתקו את פעמון־האזעקה שלה.

כעבור שעות אחדות מתה היולדת מדימום שלאחר הלי־דה.

האחיות התייחסו לתלונותיה ברש־לנות ובקלות־דעת. אך היכן הרופאים האחראים? היכן מנהל המחלקה? היכן מנהל בית־החולים? אלה היו צריכים לדאוג לנוהלים תקינים, לטיפול נאות ומתאים, והם־הם האחראים העיקריים במותה של מרים מסרי!

בתי־ספר ללא השגחה

יוסף נאווי, תלמיד־תיכון ביהוד, מת לאחר ריצה בשיעור־התעמלות. הרופאה, לאה קלדור, הורשעה בבית־המישפט ברשלנות שגרמה למותו של התלמיד, מאחר שלא הורתה לשחררו מפעילות גופנית תחרותית. בהתחשב בגילה (68), הרופאה רק נקנסה.

ידועים עוד מיקרים שילדים ניזוקו או אף נפטרו מפעילות גופנית בבתי־הספר ללא השגחה רפואית. מעולם לא הואשמו ראשי מישרד־הבריאות, כולל ראש שרותי־בריאות־הציבור, במותם של ילדים אלה. אך, למעשה, הם האחראים הישירים באי־הצבת השגחה רפואית מתמדת בבתי־הספר. זהו מחדל של מערכת שלמה.

ילדים שניצלו בנס

חיזוק לטיעון זה נתן השופט שמואל מינצר מבאר־שבע, במיש־פט על מותה של הילדה ליבנת אמר (בת 5 וחצי) בבית־החולים סורוקה בבאר־שבע. היא מתה כתוצאה מניתוח בקע טבורי.

הרופאים פגעו בזמן הניתוח במעי הדק שלה, לא הבחינו בפגיעה בעת הניתוח ולאחריו, וכתוצאה מכך הילדה מתה.

השופט זיכה את שני הרופאים, הד״ר יוסף קליינמן והד״ר נתן אנדל, והעביר את האחריות לצוות הרפואי בכללותו. הוא האשים את בית־החולים במחדל רפואי, ״ואילולא המחדל היתה נשארת הילדה בחיים,״ קבע השופט.

למרות ההחלטה העקרונית של השופט, לא הוסקו מסקנות ולא השתנה דבר בבית־החו־לים.

בבית־חולים זה היו כבר מחדלים רבים קודם לכן. כך נפטר יצחק כוננה, כתוצאה ממתן דם לא מתאים בזמן הני־תוח, והרופאים הורשעו בבית־המיש־פט.

הדס עמר, בת ה־2 וחצי, הגיעה לחדר־המיון של ״סורו־קה״ עם כאבים־בבטן, ונבדקה על־ידי הד״ר חיים ראובני. הרופא לא נתן לה כל טיפול אלא המליץ על ממתקים, ושלח או־תה הביתה. אחרי כמה ימים היא נפטרה מצהבת.

מותה של הדס התרחש שנתיים לפני מותה של ליבנת. גם אז לא הוסקו המסקנות.

קורבן אייזנברג
סיבוך בהפריה

קורבן שריקי
הפלת מחתרת בצפת

הד״ר נטליו קריסטל, מנהל מחלקת טיפול־נמרץ־לב באותו בית־חולים, הורשע על־ידי בית־המישפט בגרימת נזק לתושב אופקים, חיים אסא, שעבר בדיקת צינתור. מסקנות לא הוסקו.

בכל המיקרים האלה, העונש של ה־רופאים הרשלנים היה קל מאוד, פשרני מאוד וסלחני מאוד. רק השבוע, לראשונה, הוכנס רופא לכלא בגלל רשל־נות וגרימת מוות.

הפרופ׳ יוסף אנייס, רופא השיניים הירושלמי, הורשע בגרימת מוות לילדה איה צימרמן, ונדון לשישה חודשי מאסר בפועל.

מיקרהו של פרופ׳ אנייס הינו דוגמה קלאסית, המצביעה על אחריות מיש־רד־הבריאות למיקרי הרשלנות. ל־פרופ׳ ברוך מודן, מנכ״ל מישרד־הבריאות דאז, ולד״ר משה משיח, ראש־שירותי־האישפוז, לד״ר משה קלמן, ראש שרותי־בריאות־השן ב־מישרד־הבריאות — לשלושתם היו ידועים, הרבה זמן לפני מותה של איה, לפחות שני מיקרים של ילדים שניצלו בנס, לאחר שטופלו בצורה דומה לזו שבה טופלה איה צימרמן.

האחראים במישרד־הבריאות לא התערבו, לא לאחר המיקרה הראשון ולא לאחר המיקרה השני. אילו נקטו בצעדים המתאימים אז, לא היה קורה האסון.

יחד עם הפרופסור הרשלן, הפושע, היו חייבים לשבת על ספסל־הנאשמים אותם שידעו על המתרחש בקליניקה של הפרופ׳ אנייס, ושלא מנעו ממנו המשך הטיפול הרשלני והמסר־בן.

דמי כופר תמורת דם

יש מיקרים רבים שמוסד רפואי, ורופאים המועסקים על־ידו, גורמים נזק רב למטופלים. מעטים מהם מגי־שים תביעות נגד המימסד.

כאשר למעביד ברור שהוא יתקשה להוכיח את חפותו של המוסד, הוא מנסה לשלם לנפגעים פיצויים, בעיקר כדי להשתיקם ולמנוע הבאת העניין למישפט. הדוגמות הבאות מאפיינות תופעה זאת:

● חיפאית בת 49, מנהלת־מיסעדה, טענה כי בגלל הזנחה ורשלנות של רופאים בבית חולים רמב״ם נאלצו רופאים אחרים לכרות לה שד. היא קיבלה פיצויים בסך 30 אלף ש״ח (יולי 1986), בלא שהרופאים הודו באשמה.

● חמישה מיליון שקלים פיצוי קיבלה מישפחה מנתניה (1984), שטענה כי נגרמה פגיעה בילוד כתוצאה מרשלנות, חוסר־זהירות, פזיזות וחוסר מיומנות מיקצועית של צוות בית־החולים מאיר בכפר־סבא.

(המשך בעמוד 39)

העולם הזה קובע:

1 במערכת הבריאות לא קיימת מילחמה של ממש בפשעים המסתיימים לא אחת במותם של מטופלים.

2 את רוב מיקרי הרשלנות אפשר היה למנוע, אילו היו נוקטים צעדים אירגוניים מתאימים ומסיקים מסקנות מכל מיקרה ומיקרה, וכל השותפים להתרשלות היו נענשים ממש.

3 במיקרים בודדים, שבהם בכל זאת הוטל עונש על רופאים ואחיות, עונש זה היה קל מאוד, שלא התאים לעבירה. האחראים, שהזנחתם ואי־נקיטת צעדים מצידם הינה הגורם לעבירות של הרופאים והאחיות, יוצאים כמעט תמיד זכאים.

4 כמעט בכל מיקרה של רשלנות רפואית, כובד האשמה חייב להיות מוטל על הממונים על מערכת־הבריאות, על אותם הקובעים את המדיניות ומופקדים על שמירת נוהלים, אך הם אינם נותנים את הדין.

5 למען שמירת בריאות־הציבור יש לשנות את המוסר הפגום, ולהעמיד לדין לא רק את האשמים הזוטרים, אלא גם — וראשית כל — את המנהלים והאחראים למערכת.

ה הם אומרים...מה הן אומרות...מה הם אומרים...מה הן אומרות...מה ה

עוזי קרן

נילי קרן:

„לא רק האשכנזים מתעניינים במישפט הזה!"

בנייני האומה בירושלים הפכו להיות מוקד עליה־לרגל. מזה שבועיים מתקיים שם מישפט דמיאניוק: עשרות ומאות מנסים את מזלם, מגיעים מוקדם לתפוס מקום באולם, המלא מפה־לפה. המישפט נערך באולם הקטן של בנייני האומה ובהנהלת בתי־המישפט חששו שגם זה לא יהיה מלא. כעת מתברר כי ההתעניינות בו עולה על כל הציפיות. השבוע גם הודיע שר־האוצר כי יוקצה כסף להקמת אולם נוסף, ובו מסך טלוויזיה גדול.

שאלתי את נילי קרן, חוקרת־שואה ומחנכת, מה גורם למישפט דמיאניוק להיות במרכז ההתעניינות הציבורית.

פיתאום התברר לכולם שהמישפט עוסק בזוועה. אנשים שלא ידעו דבר, רואים שהמיספרים הפכו לבני־אדם. הניצולים, אנשים שחוו את הזוועות, מעידים, וזה הופך את המישפט לדרמאתי,

דמיאניוק

לאמיתי. לציבור יש צורך עמוק להיות שותף קרוב יותר, להיות חלק מן העניין.

כששאלתי בני־נוער למה באו למישפט, הם הסבירו שהתעורר בהם צורך לא רק לדעת יותר, אלא גם להיות בתוך חלק מן הדראמה. גם אני מרגישה צורך להיות שם כל יום, להיות קרובה לאנשים, לבני־מישפחה שיושבים שם. לציבור יש צורך להזדהות.

● מה יקרה, לדעתך, אחרי שפרק העדויות יסתיים?

אני חושבת שאז לא יבואו הרבה אנשים. את האולם ימלאו בעיקר חוקרי־השואה, עיתונאים, בני־מישפחה, אבל כל עוד יספרו ניצולים על עצמם, העניין ימשיך לרתק.

● זה דומה למישפט אייכמן?

גם במישפט אייכמן האולם היה מלא. אבל רק באשכנזים. הפעם אפשר למצוא את כולם, כל חתך האוכלוסיה הישראלית: תימנים ומארוקאים, פולנים ורומנים, כורדים, ילידי־הארץ, ובעיקר — חובשי־כיפה. הפעם יותר אנשים מרגישים צורך להתקרב לנושא.

(רונית אנטלר)

משה גרנות:

„חרפה היא לאינטלקט לשמש אסקופה לתנ"ך!"

„אני נחרד מהמחשבה שדורות על דורות השתמשנו בחריפות השכל כדי להוכיח שכל תעלומות החוכמה מצויות אך בו. דרשנו, סירסנו, המצאנו כללים, השוללים זה את זה, ובלבד שנוכל להמשיך ולקדש את הטקסט גדוש־הסתירות שבידינו. חרפה היא לאינטלקט, אשר הסכים להירמס במשך דורות רבים כל־כך, וממשיך, מעשה־שיגרה, לשמש אסקופה לצווים חסרי־שחר."

כל האמור לעיל מתייחס לספר־הספרים, הוא התנ"ך. הציטוט הוא מתוך ספר חדש התנ"ך, כף החובה, מאת הד"ר משה גרנות, ד"ר למיקרא ומפקח במישרד־החינוך־והתרבות.

השאלה הראשונה ששאלתי אותו היתה פשוטה: איך אתה מעז לכתוב ולפרסם ספר ש„גומר" על התנ"ך?

מה להגיד לך, שאני אמיץ? האומץ שלי לגמרי לא מספיק להוצאת הספר. אני כתבתי את הספר הזה במשך ארבע שנים ועוד שנתיים חיפשתי מו"ל שיוציאו אותו לאור. אני מוכרח להגיד שהמו"לים ממש נבהלו. אחד מהם אפילו אמר לי: „אתה רוצה שאני אכניס חזיר למיטבח הכשר שלי?"

● ובכל זאת, הספר ראה אור, ואף לא קמה מהומה.

נכון, מהומה גדולה לא קמה, ואני מייחס את זה לעובדה שאינני דמות מפורסמת, שעשתה מעשה חריג בתחום אחר.

● זה גם עבר בשקט במישרד־החינוך, שבו אתה מועסק כמפקח?

חינוך

לא. זה לא עבר בשקט במישרד־החינוך. אינני רשאי לפרט, אבל היו לי צרות.

● אולי עבור הקוראים, שעוד לא קראו את סיפרך, תגיד בכמה מישפטים: מה טמון בו, מה המסר שלו?

אני חושב שצריך להתייחס לתנ"ך כמו אל העבר שלנו, אסור לו בשום אופן לשמש לנו מתכון ליצירת הווה או לתיכנון עתיד. אני, כמובן, מנמק זאת בספר. בגלל התנ"ך אנחנו יודעים, כביכול, מה חושב אלוהים, ויש שמדברים בשם האלוהים, ובשמו הרי מותר לעשות את הזוועות הגדולות ביותר.

● למשל?

בספר דברים, למשל, כתוב במפורש „לא תחיה כל נשמה", כשהכוונה לכנענים. מכאן ברור, שלפי דעתו של אלוהים יש עמים שנועדו מראש להשמדה. אנחנו צריכים להסתכל ולראות מה קורה אצל עמים אחרים, המדברים בשם אלוהים. חומייני מדבר בשם אלוהים, השיעים מדברים בשמו, וגם אצלנו. כהנא כבר מדבר בשם אלוהים ומוכן לעשות. אבל זה באמת רק בשני מישפטים שנתת לי כאן.

(דניאלה שמי)

איפי מנשה

יהושע פרץ:

„אני רוצה לראות הרבה יהושועות פרץ!"

במשבר האחים והאחיות נמצאו הנשים בראש המאבק. בעניין שכר השוטרים עומדות בראש הנשים המנהלות מאבק, במקום בעליהן. בשביתת עובדי־המינהל־והמשק שוב עומדות בראש נשים. גם אצל המורים – המורות הן המנהלות את המאבק. בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות למאבק אצל הנשים. הן חברות פעילות בוועדי־עובדים, מנהלות מאבקים, שביתות והפגנות, נותנות את הטון במאבקי־העבודה בישראל.

פניתי ליהושע פרץ, מנהיג שביתות נמל־אשדוד בראשית שנות השיבעים, ושאלתי מה קרה שדווקא הנשים מובילות היום את מאבקי־העבודה.

זה מה שנשאר במדינה. ההסתדרות הרגה את ועדי־העובדים. היא לא נותנת להם יפוי־כוח להילחם. הפועלים היום אדישים, מפני שההסתדרות עושה אותם לכאלה. אז הנשים יוצאות למאבק.

שביתות

● הנשים טובות יותר במאבקים אלה?

כל מי שרוצה לנהל מאבק ומאמין בו, אין סיבה שלא ינהל אותו טוב ושלא יצליח. חוץ מזה, לנשים קל יותר לנהל מאבקי עבודה.

● מדוע?

כי הן מסכירות טוב יותר בכלי־התיקשורת. הן יותר חיגניות ורגועות. הן לא מתפרצות ולא אלימות. יש להן גם יותר תחושה, והן מצליחות להעביר את המסר טוב יותר מגברים. חוץ מזה, הנשים מכירות את המחירים בשוק ובסופרמרקט. הן משלמות את מיסי החשמל והמים, והן באמת יודעות מה אי־אפשר לעשות עם המשכורת בסוף החודש.

● אתה מאמין בנשים?

בטח. כל אשה יכולה לנהל מאבק כמו גבר, ואפילו טוב יותר. אני רוצה לראות הרבה יהושועות פרץ בישראל.

(רונית אנטלר)

בועז אפלבאום:

"הופתעתי לגלות בקולנוע הישראלי את האינטריגות!"

הצעת־החוק שהגיש בועז אפלבאום, העומד בראש המכון הישראלי לקולנוע, להקמת רשות ממלכתית לקולנוע, מעוררת טרוניה אצל רבים. קשה לומר שקלטתי התלהבות רבה מהחידוש המוצע. פניתי אל בעל־הרעיון, ושאלתי אותו במה בדיוק מדובר.

מדובר בהצעת־חוק שהגשתי ביד לשרי־התרבות־והחינוך והד־תעשיה־והמיסחר לפני כמה ימים. השניים כבר הביעו, בעל־פה, תמיכה בהצעה. אני עומד להציע לשני השרים שיוקם צוות משותף לשני המישרדים, והוא יעבוד בשיטת־השימוע של הקונגרס האמריקאי — יזמין עדויות של בעלי עניין. אני לא מתיימר לומר שההצעה שהגשתי לשני המישרדים היא מושלמת.

אחרי זה יעבור החוק לוועדת־השרים לענייני־חקיקה. הליך זה יזרז את אישור הצעתי במליאת־הכנסת. גם שיתוף־הפעולה בין שני המישרדים נועד למנוע ניגוד אינטרסים בינמישרדי ובינ־מיפלגתי — יצחק נבון ואריאל שרון הרי משתייכים לגושים פוליטיים יריבים.

● **הבנתי את הפרוצדורה. אבל מהו תוכן ההצ־עה?**

קולנוע

יש שישה גופים שונים המנסים לעסוק בקולנוע בארץ. כשהתמניתי לפני כשנה וחצי לעמוד בראש המכון הישראלי לקולנוע, חשבתי לתומי שיהיה אפשר לאחד את שלל הגופים תחת מיטריה אחת. הסתבר לי, להפתעתי, שבקולנוע יש לא פחות אינטריגות וליכלוך מאשר בפוליטיקה. על פי הצעת־החוק שלי, יתפרקו כל הגופים הקיימים ויקום גוף ממלכתי, אוטונומי בפעולתו, שיהיה מוסמך לכונן קרנות־מימון. הגוף הזה יטפל גם בשיווק אגרסיבי של הסרט הישראלי, שהרי השיווק כיום מסתיים בנמל־התעופה בן־גוריון.

על־פי הצעתי, יטפלו נספחי־התיירות הישראליים ברחבי־תבל גם בתחום הקולנוע.

● **זה נשמע טוב. מדוע, אם כן, הבחנתי בהתנג־דות בקרב אנשי־המיקצוע?**

נו, באמת! ההתנגדות היא מצד חלק מהגופים הקיימים, ש־ייאלצו להתפרק. זה לא ישרת אינטרסים של חלק מהאנשים הקשורים לגופים האלה. איך את מעזה להשוות את עתיד ענף הקולנוע לגורם חשוב כמו אינטרסים אישיים? (דפנה ברק)

יוסי הררי:

"המונופול בטיסות־פנים פוגע בעיקר בציבור!"

"ארקיע" מול שחף!" "שחף נדרשת להפסיק הובלה במ־טוסיה!" – אלה רק שתיים משלל הכותרות שהופיעו באחרונה בעיתונות. פניתי אל יוסי הדרי, הבעלים של שחף, ושאלתי אותו האם הרושם שקיבלתי הוא נכון. האם זוהי מילחמה!

בהחלט ניתן לומר שיצאנו באחרונה למילחמה.

● **תן לי נתונים בסיסיים על הכוחות הלוחמים.**

אני יכול לספר על שחף: היא קיימת מאז 1970. הגרעין לחברה היה בית־הספר לתעופה, שעדיין קיים בהרצליה. ברשותנו 11 מטוסים. החברה עוסקת הן בהובלת מיטענים והן בהסעת נוסעים.

● **מהי, בעצם, טענתכם?**

הטענה היא ששחף מופלית על־ידי מינהל התעופה האזרחי לרעה מול ארקיע. ב־1981 הוקמה ועדת־חקירה על־ידי מנכ"ל מישרד־התחבורה. בין היתר קבעה הוועדה: "בכמה פרשיות שבדקנו אין מנוס מלקבוע שאנשי המינהל התייחסו לשחף ביחס של איפה ואיפה, והיפלוה לעומת חברות אחרות, למשל כנף..." כנף רכשה את ארקיע.

● **מדוע אתם מופלים לרעה? איך אתה מסביר זאת?**

תשאלו את ראש המינהל לתעופה אזרחית. איך נקרא לזה? יחסים? מדובר בכישרונם ובקיסמם האישי של בעלי־המניות בארקיע, שאגב זהותם לא פורסמה. אני, שאולי איני נחמד ואיני מסתובב במיזנון־הכנסת איני זוכה להתקבל פגישות אצל שרים, ולעיתים איני זוכה אף לקבל מהם תשובות על מיכתביי. שזוהי זכותי האלמנטארית כאזרח.

תעופה

● **מדוע עוררתם את הרעש דווקא עכשיו?**

מכיוון שפנינו לבג"ץ. שם אומנם התקבלו הסבריו של שר־התחבורה לפעולותיו, אולם היתה שם תוספת: יבחנו את בקשותינו מחדש, אם יחול שינוי במיספר הנוסעים בתיירות־הפנים. הנה, מיספר הנוסעים הוכפל באחרונה, ולא השתנה דבר.

● **מדוע מה שאתה מתאר במאבק שלך נגד פרו־טקציוניזם צריך לעניין את הציבור?**

כי הציבור הוא הנפגע העיקרי מכך. ברגע שיש מונופול, זה פוגע בציבור. לדוגמה: בזמן האחרון התחלנו לטוס מחיפה לאילת. מחיר־הטיסה אצלנו היה נמוך מהמחיר שגובה חברת ארקיע והטיסות היו ישירות — ארכו כשעה — לעומת חניית־הביניים שמבצעת ארקיע בתל־אביב, ולכן הטיסות אורכות זמן כפול. אנחנו טסים גם במטוסים חדישים יותר.

מי הרוויח מהטיסות שלנו? האזרח. ארקיע לחצה על המינהל לעשות לנו כאלה בעיות עד שלא יכולנו לעמוד בכך והפסקנו את הטיסות. עכשיו ארקיע ייקרה את הטיסות חיפה־תל־אביב־אילת. נו, אז מי נפגע מכך? (דפנה ברק)

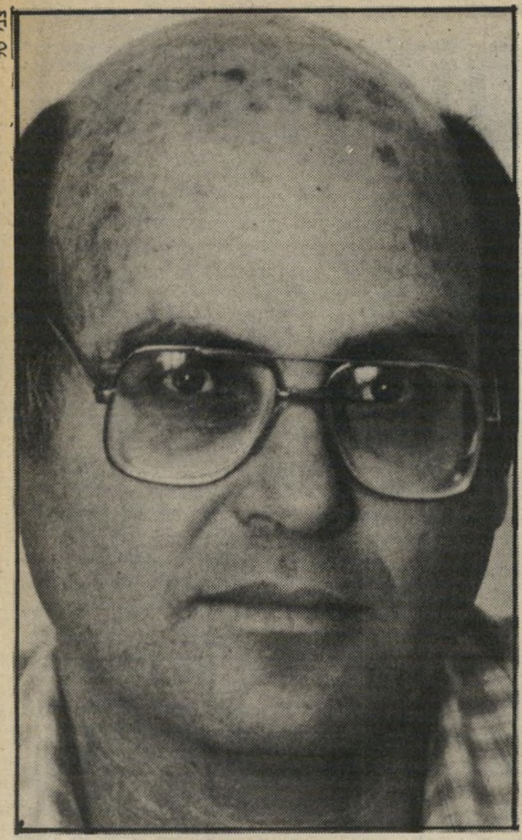

דני שטרוזמן:

"המכשיר היפאני נגד נימנום יגרום לאסונות!"

אחיו הצעיר של השופט המחוזי אורי שטרוזמן, שהיה ראש מחלקת־ההדרכה במועצה הלאומית למניעת־תאו־נות וראש מדור־ההדרכה־וההסברה בענף־הבטיחות־בד־רכים בצבא, ושהוא כעת מבעלי מרכז להדרכה לב־טיחות־בדרכים, נתיבים, נלחם בלהיט החדש של הנהגים למרחקים ארוכים: אוזניות יפאניות.

תחבורה

● **מהן האוזניות היפאניות?**

הן נראות כמו מכשיר־שמיעה של חרשים, ונצמדות לאוזן בזמן הנהיגה. כאשר ראשו של הנהג נוטה קדימה, תוך כדי נימנום, מצפצף המכשיר אל תוך האוזן, ומעיר את הנהג. נטיה אחורה או הצידה אינה גורמת לציפצוף.

● **מה כל־כך גרוע במכשיר הזה?**

זהו מכשיר קולני, שיגביר את מיספר תאונות־הדרכים. כאשר ראשו של הנהג נוטה קדימה, הוא כבר כמעט ישן, ואז כל ציפצוף, ואפילו הכי מעורר ורעשני, מגיע מאוחר מדי. ועוד דבר: הנהגים התחילו להבין שעליהם להיזהר מעייפות בזמן נהיגה. רבים למדו לנות ולחלץ את עצמותיהם בעת נסיעה ארוכה, או לא לצאת לדרך כאשר הם עייפים. עכשיו, בזכות המכשיר, יאמר לעצמו נהג עייף: אני יכול לצאת לדרך, אני יכול לחסוך לעצמי הפסקה לחילוץ העצמות. ממילא המכשיר יעיר אותי אם ארדם.

● **אז למי מתאימות האוזניות?**

רק למי שנרדם במסיבות חברתיות. מומלצות במיוחד לטדי קולק. (שרה ליבוביץ)

פגישה עם סופר של ספר ראשון

סחף ימים. רומאן ישראלי חדש. הוצאת מעריב. 489 עמודים צפופים. לך תדע אם כדאי בכלל להתחיל לקרוא. ליד סחף ימים כתוב שם המחבר: בנימין שלמון. לא מכירה סופר כזה. אולי מישהו מהצעירים, מהמתחילים. לא. אחד צעיר לא מרביץ 489 עמודים במכה.

בעמוד הראשון הקדשה: לבנותיי, לונדה ואורלית. לונדה? בשביל השם עצמו אקרא שלושה עמודים. בעמוד השני מוטו: „מכל תענוגות החיים נעלה מן המוסיקה רק האהבה, והיא עצמה מנגינה”. חתום: פושקין. ארקיי. שישה עמודים אני אקרא.

דוד כוזרין, סטודנט לכלכלה, סוציולוגיה וסטטיסטיקה בירושלים של שנת 1949. חיפושים אחרי חדרים עלובים אצל זקנות קמצניות ושומרות־מוסר. קפה עטרה. בניין טרה־סנטה. גישושים אחרי אהבות. אילו חייתי בירושלים בשנת 1949, בטח הייתי מוצאת את עצמי בין דפי־הספר. לא חייתי שם אז, אז לא מצאתי את עצמי. מצאתי את דויד כוזרין והלכתי בעיקבותיו. הרבה מעבר לשישה עמודים, שהייתי חייבת לשם לונדה ולמוטו של פושקין.

בועטת, נושכת, הורסת, מכאיבה

חי סטודנט בירושלים. מה שבאמת מטריד אותו כבן 20 הוא אתגר ההשכבה. בנות, אלא מי?

לימודים, תרגילים, עבודות, השכבה. הרצאות, ניירות, בחינות, דפיקה. שיעוריו של מרטין בובר מתוארים בהרחבה. רב־שיח בין לא שווים. השור את היסודות הדומיננטיים בדתות הנפוצות בעולם. לא פשוט להבנה. במיוחד כשברקע אסתר, נערה בת 15, שדוחה את אהבתו. מהאולימפוס הפילוסופי אל בעיות המישגל.

ככה בירושלים של 1949־52. אחר כך לתדרון וגלזגו, ואני הולכת איתו בדרכים, וכל הזמן בעדו. שיצליח, שלא ירמו אותו, שלא יעלילו עליו עלילות־שווא. בחור יפה כזה, בחור טוב. איזו תערובת מרתקת של אינטלקטואל סקסי, קשוח והגון!

שוב לתדרון. שוב אסתר. עכשיו כבר בת 20, ועדיין דוחה את אהבתו. דוחה את הרכות ואת הפתיחות הבודדת שהוא יכול לגייס לעיתים רחוקות. כחרין אוהב, מתייסר, כותב שיר. אסתר בועטת, נושכת, הורסת, מכאיבה.

כבר עמוד 200, ואי־אפשר לעזוב, כי תפשתי צד ואני צריכה ללכת הלאה, עד לנצחון שלנו. של כוזרין ושלי. של האנשים ההגונים.

אי־שם בין נערות לבגרות הוא ממציא את ה„אלקטיוויזם”. זה אחרי שהתאכזב קשות הן מהקומוניזם והן מהקפיטליזם. חיפש מירשם יעיל לקידומו הנאות של הפרט ושל הכלל, של חברות ומדינות. של האנושות. חיפש ולא מצא.

אז הוא המציא, יחד איתך הקורא, מירשם בקידום חברות־האדם, על פי מודלים כלכליים אקלקטיים — לפי צרכים והתאמות — תוך שימוש בטכנולוגיה חדישה והשתחררות מפרות אידיאולוגיות קדושות. כך נולד האלקטיוויזם. מעניין מאוד, אפילו, ואולי בעיקר לקורא שלא מבין עד היום מה מסתתר אחרי המילה „כלכלה”.

שנת 1977, תל־אביב. ד"ר דויד כוזרין כבר נשוי; אב לילדים. התחתן אי־שם בין העמודים. לא סופר עם מי ולמה. בעל חברת ניסן למיכשור מדעי. בורגנות שקטה. מילחמות העצמאיים. נסיונות פריצה לשוקים של חו"ל. אף־פעם לא ידעתי שמשאים ומתנים בעניין מכירת מכשיר אלקטרוני מתוצרת־הארץ לחברה אמריקאית יכולים להיות מעניינים. זה לא בגלל המו"מ. זה בגלל כוזרין. איש מעניין. נרגע, סוף־סוף, מעיסקי־נשים. בן 50 פלוס, יצרן מיכשור מדעי. כמעט משעמם פיתאום. אבל הוא חבר שלי, אז אני בעדו.

יותר מסובך ופחות קריא

כדי שלא ישקע במצולות, הוא נכנס לפרוייקט מהפכני של יצירת נפט מפלנקטון. אולי סיינס־פיקשן. מי יודע? אין זמן לברר. בחצי האחרון של הספר רודף כוזרין אחרי הפלנקטון, הנמצא אי־שם בערבות אוסטרליה. פוגש באיל־ממון אמריקאים, סיניים, אוסטרליים בדרכו אל... מי יודע אל מה? אולי הפלנקטון, אולי התרגשויות מחודשות. איש בן 50 בדרך המלך. רק עסקים ומישפחה וקצת כבוד.

ושם, בין דרום־אפריקה לאוסטרליה, הוא מגלה אותה: מרים. בת־דמותה של אהבתו הישנה, שלא הוגשמה מעולם. הבת של אהובתו אסתר.

„הוא משך אותה אל מיטתו והם צנחו כשכפות ידיו חופנות את שדיה הגמישים והמלאים, ופיטמותיהם המזדקרות. היא ציפתה להתעלסות ממושכת, והוא חש בכך, וגחן ונישק את שדיה וביטנה, כשאצבעות ידו הימנית בוחשות בלטיפות קצרות בעימקי קיפולי ערוותה... החל בחדירה איטית לתוכה. לאט הרגיש שהיא נפתחת ומתרחבת לקראתו...”

בן 50. נאחז בחיים. באוסטרליה, רחוק מהמישפחה, רחוק מההתחלה בירושלים של שנת 1949. סיפור. אבל מי זה, לעזאזל, בנימין שלמון? עם שם כזה הוא יכול לגור ממש לידי, ברחוב רופין, למשל. טוב, אז לא רופין, אלא ברחוב מאפו דווקא.

טילפנתי. ביקשתי פגישה. רוצה לכתוב על הספר? שאל. אולי, עניתי. קבענו פגישה בסביבה. במלון דן ב־9 בבוקר. לא שאלתי איך אכיר אותו, כי עוד לא ידעתי שלא. ביקש תיאור שלי. גימגמתי משהו על בגדים שחורים.

כשנכנס, הכרתי אותו מייד, כי היה הכי פחות דויד כוזרין שראיתי מעודי. מיכנסיים חלקים גבוהי־מותן. ז'אקט מישבצות לא אופנתי. שערות עומדות כאלה מצחיקות, כמו של אפרוח שקצת הזדקן. רגע מבוכה.

הורג אותי שהתאכזבתי. למה ציפיתי? לד"ר דויד כוזרין? מטומטמת. זה מה שאני.

שני קפה פילטר עם חלב קר. קוראים לו בנימין סלומון. גר ברחוב מאפו. נשוי לאשה אנגליה, עקרת־בית. אב לארבעה ילדים , עשה דוקטורט באנגליה. עבד במכון וייצמן במשך 18 שנה. היה במיפלגה הפרוגרסיבית, פעם, מזמן. כל השנים רצה להיות סופר. זאת אומרת לכתוב ספר. לקח שנה חופש וכתב ספר.

אני קראתי את הספר ועכשיו אני יושבת מולו והוא עדיין לא בטוח שהוא סופר. החלפת השם מסלומון לשלמון עוד לא עושה אותך סופר. עכשיו, פיתאום, אחרי שהספר כבר נמצא בחנויות, הוא הבין שמה שהוא רצה לכתוב זה סיפרות. יצא לו רומאן. לפי מיטב הבנתו, סיפרות זה משהו יותר מסובך ופחות קריא ממה שהוא הצליח לכתוב. הבעיה שלו שהוא רוצה לכתוב סיפרות, אבל גם שיהיה קריא.

אולי בפעם הבאה הוא יילך בין הטיפות. קצת פור וקצת לא מובן.

מבקר אחד אמר לו, שסחף ימים זאת סיפרות אמריקאית. מצידו של בנימין סלומון סיפרות אמריקאית זה בסדר גמור. אבל מצידו של המבקר שאמר את זה, זה לא.

למה קראת לבת שלך לונדה? אני שואלת. פשוט, כי היא נולדה בלונדון. ובגלל זה אני קראתי 489 עמודים?

חתיכת חיים לצד מישהו

בן־אדם גר ברחוב מאפו. יש לו עבודה טובה ודירה טובה ואשה טובה, ובכל זאת הוא רוצה פיתאום להיות מישהו אחר. אז הוא ממציא את דויד כוזרין וחי לצידו, ועובר איתו חוויות וריגושים ועוד חתיכת־חיים.

אחר־כך הוא מדפיס את דויד כוזרין והופך אותו לנחלת הכלל, ושוב הוא נשאר בנימין סלומון מרחוב מאפו, שגובה שכר־דירה מהדיירים שלו, שגרים בדמי־מפתח, והולך לעבודה שלו בבוקר, וקונה במכולת לבן ולחם וגבינה צהובה. וכבר הוא רוצה לכתוב עוד ספר ולחיות שוב חתיכת־חיים לצד מישהו. מתת אל.

כמה טוב לי שאינני מבקרת סיפרות ואני יכולה להגיד, אפילו מבלי לנמק, שאהבתי את הספר.

מובאה מהספר

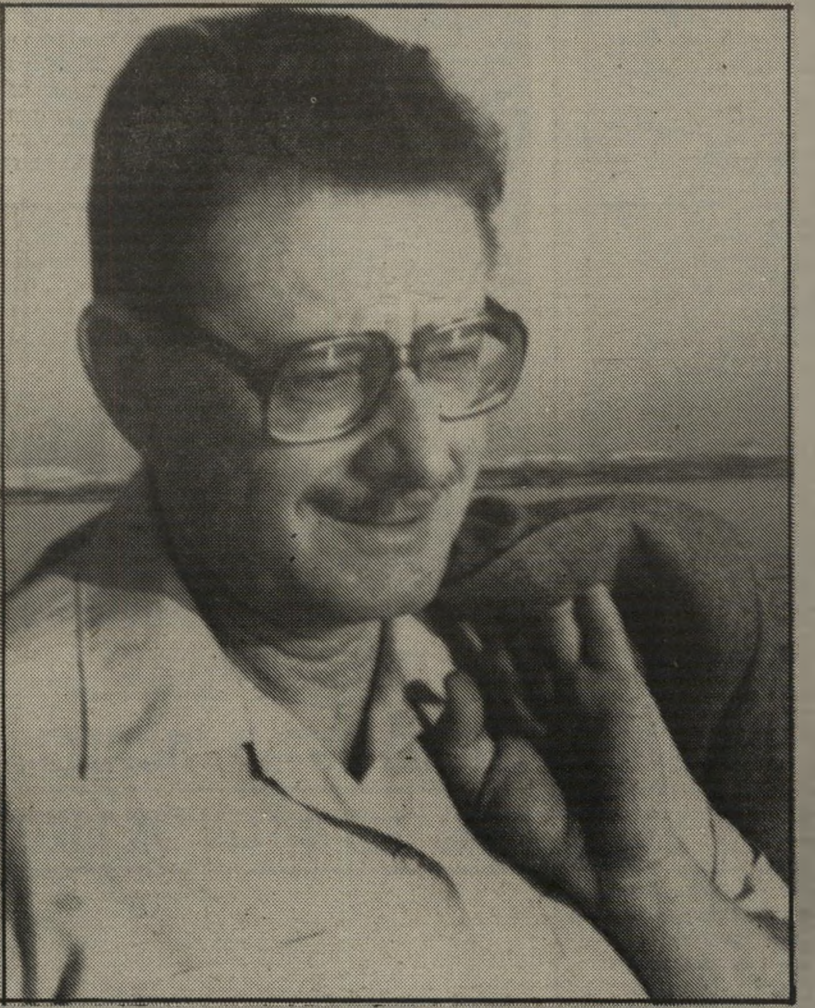

בנימין סולומון־שלמון, צולם על־ידי לונדה

„מה לדעתך מניע, מר כוזרין”, שאל ארתור פיאו, „את המדענים להתמסר לפרוייקט כה מסובך וממושך?”

„לדעתי”, השיב דוד לאחר הרהור, „זהו אותו הדחף שחש קומפוזיטור וסופר וכל אדם המנסה ליצור משהו אישי עבור הציבור הרחב.”

„איזה מין דחף זה?” הקשה מקדונלד פיאו.

„אפשר להגדירו כרצון לזכות באל־מותיות”, הפטיר דוד תוך הקשה באצבעו על השולחן. „זהו אימפולס שאינו פחות מקנאה, אהבה, בצע ושנאה”.

„ומה מניע אדם כמוך”, המשיך מקדונלד בחקירתו. „לטפל בארגונו של פרוייקט כזה? הרי אין לך סטטוס של ממציא אלא רק של איש ארגון”.

„במחקר כמו בפוליטיקה”, החזיר דוד בחיוך דק, „אתה תומך באנשים הנהנים מאמונך. אינך יודע מראש לאן יתגלגלו הדברים, ולכן מחקר, כמו צעד פוליטי, הינו הימור. הימור של החוקר והימור של אלה התומכים בו”.

„על מה בדיוק אתה מהמר?” הפציר בו מקדונלד, כשהוא מטה את גוו לפנים ומרים את גבות עיניו.

„איני משוכנע ששאלתך מובנת לי”, השיב דוד בקמצוץ שפתיים. „אבל אוסיף זאת: תמיכה בחוקר היא גם אקט של הזדהות. אתה מזדהה עם מטרותיו, עם שאיפותיו, עם שיקול־דעתו – עם התבוננותו על מה שאפשרי ומה שאינו אפשרי”.

„מה קורה”, המשיך מקדונלד בתחקיר, „כאשר אתה מתחיל להטיל ספק בשיקול־הדעת של החוקר?”

„אתה מברר אתו את העניין”, החזיר דוד באנחה קלה. „ואם הסבריו אינם מניחים את דעתך ואינך מאמין עוד בהצלחתו של הפרויקט – אתה פורש. כשנגמרת ההזדהות אין עוד טעם להמשיך”.

„את תשוקת האדם לאלמוות אפשר לנצל בצורות מטורפות”, מלמל ארתור פיאו בצרידות, כשהוא מעביר עיניו מדוד אל בנו וחזרה. מבטו היה מופנם ומוכתה כשל אדם שהבחין במשהו נסתר ופגום.

„למה אתה מתכוון?” שאל אותו הבן.

„לאפשרות להפעיל עם שלם”, אמר ארתור פיאו, כשהוא מרים את כפות־ידיו בתנועת אזהרה. „אינכם רואים? מה הבטיח היטלר לעם הגרמני? האם לא להקים להם וליוצאי־חלציהם אימפריה גרמנית לאלף שנה, דוגמת האימפריה הרומית? כלומר, את האלמוות! האם לא נרתם העם הגרמני למימוש הרעיון הפנטסטי הזה כדי להיהפך לדור אלמותי? כי זכרו של דור ששינה אורחות היסטוריה והפך חלום מתמכני כזה למציאות, יישאר חרות אצל צאצאיו לנצח. אני מסוגל להסתכל קדימה, לקראת העתיד, ולומר לכם, שמי שירתום עמים לנהייה כזאת, על בסיס אתני־לאומי, יכתוב את הדפים הבאים בהיסטוריה האנושית, והם יהיו עקובים מדם”.

„נקווה שהחשש ממלחמת־עולם גרעינית”, ניסה דוד להרגיעו, „ירתיע את האנושות מלהסתבך בצורה מסוכנת מדי”.

„מי זאת האנושות?” שאל ארתור פיאו, ושאלתו נשארה ללא מענה. דוד משך בכתפיו ומקדונלד רק נתחייך לעצמו.

„האנושות”, המשיך ארתור פיאו, „היא כמו משפחה שבניה אינם יודעים שהם אחים”.

„אבל, היכן המציאות”, הקשה דוד בהגבהת גבות. „ומהי האשלייה?”

„האנושות היא המציאות”, השיב ארתור פיאו בקפידה וללא היסוס. „והשלום הוא האשליה – והנסתר הוא המניע”.

כשנפרד דוד מאורחיו לא היה מסוגל לחזות אם יצטרך להיפגש איתם שוב; הוא לא היה בטוח שאף אם יכלו כל הקצין, ויתביישו כל מקורותיו הכספיים של הפרויקט, ירצה למכור את גורל המחקר והמשכו דווקא לאנשי מסתורין כארתור פיאו ובנו.

כל שנה אותו הסיפור

הנה זה מגיע שוב, הפורים הזה, שאמור להיות חג עליז ומצחיק, אבל הוא תמיד נגמר בדמעות בגלל הגשם והביטולים של העדלאידעות. נכון שהכל יקרה רק באמצע מרס, אבל הורים נבונים צריכים כבר עכשיו להתחיל לדאוג לשאול את הילדים למה בדיוק הם רוצים להתחפש ולמה זה מחייב אותם. אני רוצה להזכיר לכם, שיומיים לפני החג כבר אי־אפשר למצוא בחנויות אף תחפושת של נינג'ה, והבכיות של הילדים שלכם יעשו לכם שערות לבנות, דווקא איפה שאתם לא רוצים. אז למה לדחות? כל שוקי ארצנו עמוסים

כבר היום בתחפושות מכל דת גזע ומין, במחירים שבין 20 ל־100 שקלים, ועכשיו, כשעדיין אין לחץ, עוד אפשר למדוד ולהתייעץ ולחשוב ואף אחד לא יאמר לכם: „יאללה גברת, תיקני או תצאי מהחנות!"

אילו לא היו גרים בביתי שני ילדים ישראליים ממוצעים, בוודאי הייתי נותנת לכם כמה רעיונות לתחפושות. אבל כאם לשניים הנזכרים למעלה, אני יודעת שהדור הזה לא מעוניין בעצות, לא שלי ולא שלכם, והוא יודע בדיוק למה הוא רוצה להתחפש, ושום דבר לא ישנה את דעתו.

אז בזה גמרנו את עניין הילדים.

עכשיו אנחנו. אני מתארת לעצמי שכבר הוזמנתם לשתיים־שלוש מסיבות־פורים אצל החברים שלכם, וכבר החלטתם לאיזו מהמסיבות תלכו ומה תגידו לשניים שאליהם לא תלכו (כדאי להמציא תירוץ כבר עכשיו, שייראה משכנע). אם המסיבה שאליה החלטתם ללכת היא בביתם של הנודניקים האלה, שאומרים במתק־שפתיים „אבל תזכרו שתחפושת חובה!" — אז אולי יש לכם בעיה, ואולי אני יכולה לעזור בהצעות לכמה תחפושות סבירות. תחפושת סבירה לדעתי היא כזאת שאינה עולה כסף רב, מצריכה עבודה של שעה מקסימום, והכי חשוב: שאפשר לפשוט אותה, אחרי קבלת־המחמאות, כמובן, בחדר־השינה של בעל המסיבה, לפני שהוא הופך לחדר האינטימי של באי־המסיבה.

הנה שלוש הצעות, ואתם יכולים להחשיב אותן כמישלוח־המנות הפרטי ששלחתי לכם:

(1) כדי להיות אורח אפשר להתלבש למסיבה בבגדים רגילים ונוחים, ועל הבגדים לשים פשוט סדין ענק ולבן, שבטח נשאר באיזו עליית־גג או בארון של האמא שלכם (שלא זורקת כלום). שמים את הסדין על הראש ועושים שני חורים במקום של העיניים. נחמד לשרוף את החורים בעזרת גפרור, שייראה שחור ומפוחם. זה הכל. לובשים, כולם צוחקים, אומרים משהו, ואחרי שמילאת את חובתך לאומה, אפשר לפשוט את הסדין וללכת לרקוד פסדובלה.

(2) בשביל פסל־החרות אפשר להסתפק בסתם שימלה לבנה או חולצה וחצאית לבנים, בכתר־זהב משונץ, דומה להוא שיש לגברת המקורית באליס־איילנד. אם מתעקשים על אותנטיות מוחלטת, אפשר להחזיק איזה ספר ביד האחת וביד השניה נר גדול, שיסמן את אבוקת־החרות.

(3) התחפושת של תאומי־סיאם יכולה לפתור בעיה של שני מתחפשים, אבל רק בתנאי שהם בגובה דומה. תחפושת זו צריכה הכנה מוקדמת, אבל לא מוגזמת. לוקחים שתי חולצות טריקו, באותו צבע או בצבע נוגד, פרמים חולצה אחת מצידה השמאלי וחולצה שניה מצידה הימני, ואז עושים תפר שיחבר את שתי החולצות. לובשים מיכנסיים ארוכים (כל בן־אדם זוג אחד).

מה שלא עושה הטבע

כמה עצות לילדים חריגים, שלא יתחפשו השנה לנינג'ה, אלא לדברים אחרים הדורשים צביעת־הפנים. הקוסמטיקאית והמאפרת אלישבע חיימובסקי מציעה למרוח על פניו של הילד/ה מנה נדיבה של קרם לחות, לפני שמתחילים בעבודת הצביעה. אפשר להשתמש בכל ציבעי האיפור של האמא, אבל אם מחליטים להתחפש לכושי, למשל, אשר עבורו צריך למרוח שחור על כל הפנים, או לגיישה יאפנית, שעבורה מורחים את הפנים בלבן, כדאי לקנות ציבעי־איפור לתיאטרון. אלישבע ממליצה מאוד על ציבעי התיאטרון של חברת יגר בתל־אביב.

אסור בתכלית האיסור להשתמש במישחות־נעליים, מישחות־שיניים ושאר מישחות, שלא נועדו למריחה על הפנים. בתום ההופעה המחופשת בציבור יש להסיר את הצבעים בעזרת חלב־פנים, ואחריו שטיפה במים פושרים. אם לא הכל יורד, מתחילים את העניין מחדש, כלומר שוב חלב־פנים ושוב שטיפה במים. אין לשפשף את הפנים בליפות ושאר מגרדים. אין לישון עם הצבעים על הפנים. אם רוצים להתחפש במשך יומיים, צריך להצטבע פעמיים. כמו שאמר קזבלן, כבר לפני שנים: בשביל כבוד צריך לעבור.

אוזני המן ברצינות

מאז שביקרתי בבית־הספר לאפיה של השף הנס ברטלה, חלו בי תמורות גדולות. נדבקתי, כנראה, ברצינות של הנס לעבודת־האפיה, ויותר לא תשמעו ממני את העצות הטיפשיות בסיגנון „לכי למיגדניה הקרובה, קני 500 גרם אוזני־המן מוכנים ותהיי מאושרת".

עכשיו, אם אני רוצה אוזני־המן — אני אופה אותן בבית. כמעט מעליב איך אנשים זרים לגמרי מצליחים לשנות לי את האופי, בשתי פגישות.

אז תשמעו. עבור 30־40 אוזני המן, צריך להכין:

לבצק — 500 גרם קמח, 250 גרם חמאה רכה, 75 גרם אבקת־סוכר, חצי כוס מיץ־תפוזים, גרידת־תפוז אחד, רבע כפית אבקת־אפיה, קצת וניל, רבע כפית־מלח, 2 ביצים.

למילוי — 350 גרם אגוזי מלך, 200 גרם סוכר, 50 גרם צימוקים, 150 גרם פירורי טורט או פירורי ביסקוויטים, 4 כפות רום, חמישית כוס מים חמים.

אופן ההכנה:

(1) לעבד במערבל חשמלי את החמאה, אבקת־הסוכר, הביצים, הווניל, המלח וגרידת־התפוז.

(2) לאחר 2 דקות של עיבוד להוסיף את הקמח ומיץ התפוזים וללוש את הבצק עד שיהיה חלק.

(3) להכניס את הבצק למקרר למשך שעה. באותו הזמן יש לעבד את כל חומרי־המילוי ל־מישחה עבה.

(4) להוציא את הבצק מהמקרר ולרדד אותו לעובי של חצי ס"מ. בעזרת כוס יש ליצור עיגולים בקוטר של 8 ס"מ.

(5) במרכז כל עיגול בצק יש לשים מעט מהתערובת, ולקפל לצורת אוזן.

(6) לשמן קלות תבנית־אפיה, לסגור את אוזני־ההמן עליה ולאפות בתנור שחומם ל־180 מעלות במשך כ־20 דקות.

רציתי רק להזכיר לכם, שמיכתבי־קוראים הביאו אותי לבית־הספר לאפיה. זה לא היה רעיון שלי, ואין להאשים אותי בתוצאות. עבודה נעימה לכם.

מתנה

אפרים סידון ורוני ארן החליטו כנראה להתלבש על חגי־ישראל ולעשות מהם שימחה והנאה. קודם הם עשו ביחד (סידון כתב וארן ייצר הובות פלסטלינה) את אגדה של הגדה לחג־הפסח. בחנוכה שוב יצא לאור ספר מקסים בשם אגדה של סביבון – מסע בסביבון חלל. ועכשיו, לקראת הפורים, הספר השלישי: אגדה של מגילה – הרפתקה במסכות.

רותי ודני, ילדים בני זמננו יוצאים למסע הרפתקות בארמונו של המלך אחשוורוש. בין מעלליהם המצחיקים והמפחידים מתחבאים גם מקורותינו, אבל לגמרי לא באופן מוגזם. בין הנפשות הפועלות תמצאו את חרבונא ואת אחשוורוש ואסתר ווייזתא וזרש, אבל תמצאו גם מצלמות, טייפים ומחשבים, שבלעדיהם כנראה לא היו לנו הוכחות היום למה שקרה אז, לפני כל־כך הרבה שנים.

בובות פלסטלינה יפהפיות של רוני ארן, צילומי־צבע מרהיבים של ג'ודי וקני, שעושים מהספר משהו שנראה כמו תוצרת־חוץ, למרות שזה לא. בפורים, אפילו ספרים מתחפשים. לילדים בכל הגילים.

בילויים

בשני ימי הפורים יהיו עדלאידעות (אם ירצה השם ולא יוריד גשם) ויהיו הצגות ויהיו אירועים מיוחדים כמעט בכל נקודה מתקבלת על הדעת ברחבי־הארץ. יהיה הופה היי של ציפי שביט והופה היי של יגאל בשן. תהיה הצגת־ילדים נחמדה מאוד לגיל הרך, בשם אני וקישקשתא הכי בעולם — תחפשו בלוחות המודעות.

ובטלוויזיה החינוכית ישדרו גם ביום ראשון וגם ביום שני מ־9 בבוקר ועד 5 וחצי אחרי־הצהריים. יהיו כמה שעות־כושר בתחפושת, קומדיה בשם איש הצעצועים, יהיו סרטים קצרים והמון קטעים של זהו זה, יהיה סרט על רוחות־רפאים וגם פנטו יהיה.

רחוב סומסום יופיע גם הוא בהופעה פורימית מיוחדת. וכמובן — איך אפשר בלי לורל והרדי?

על כל צרה שלא תבוא

ובכל זאת, למרות שמישרד־המיסחר־והתעשיה הוציא פקודות והוראות ובקשות שלא למכור שום דבר שעושה פיצוצים ושריפות ורעשים מחרישי אוזניים וכוויות לילדים, איכשהו, מתוך נסיון העבר והווה, יש לי הרושם שהיהודים יקחו גם את ההוראות הללו ויתחכמו להן. זה בגלל מסורת ההתחכמויות בעם־ישראל.

אני במו עיניי כבר ראיתי בחנויות הצעצועים מסיכות עטורות זקנים וכל מיני קפצונים שלא נראים לי מבשרי־טוב. כמובן, אני מציעה לכל האמהות והאבות לאסור על ילדיהם לקנות את הסיכונים הללו, אך מנסיוני אני יודעת שגם ילדים יהודיים אוהבים מאוד להתחכם, ובמיוחד לאיסורים של ההורים שלהם.

אז אם תהיה לכם בעיה של כוויה קלה (כאשר הכוויה רצינית רצים לרופא, כמובן) תוכלו לגשת לבית־המירקחת הקרוב ולקנות בו משהו חדיש ביותר ששמו אומידרם, והוא משמש כתחליף זמני לעור. היצרנים (חברת אומיקרון מקריית־וייצמן) ממליצים להצמיד את האומידרם למקום הכוויה. היריעה תישור מעצמה כשהפצע יגליד.

מחיר אריזה אחת, בת שתי יריעות בגודל 10×8 ס"מ, הוא 9.30 שקלים.

גם בלי קשר לפורים, טוב שיהיה בבית.

דניאלה שמי

הוועדה המיפלגתית

תדון בהרחבת המישפחה

★ יהלומן ויתר לטובת נכדו החייל

★ רוקנ'רול של ותיקי שנות השישים

תחיית המתים

האחים **שוקי** ו**חיימון אלגרנטי** לא האמינו למראה עיניהם: מאות אנשים באו לרוק קפה לחגוג את הקאם־באק של להקתם, האריות, להקה שהיתה פופולארית מאוד בשנות ה־70 המוקדמות. הנוסחה שמעלה אותם בחזרה היא פשוטה: ביצוע מעולה ללהיטי שנות השישים.

הקהל הגיב בשתיית בירה וויסקי בכמויות, בחזרה על מילות השירים וריקודי רוקנ'רול סוערים, עד כי המקום נראה כתפאורה לסרט בנוסח אמריקן גראפיטי. „האשם תמיד", הוא **יאיר ניצני**, סמנכ"ל הד־ארצי, נראה מרוצה ביותר. האריות שבחסותו שאגו כראוי. סיבה נוספת לשביעות־רצונו: להקת תיסלם, שהוא היה אחד מחבריה, מתאחדת למסע הופעות מחודש.

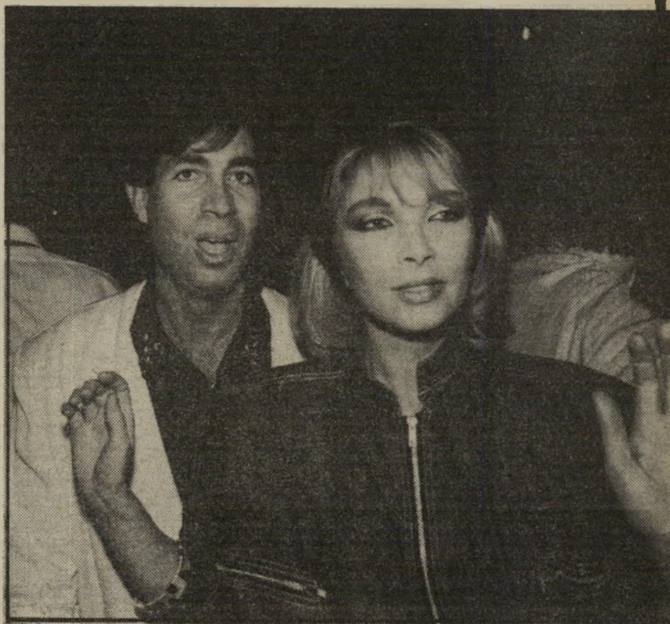

מירי אורן אשתו של חיימון אלגרנטי. סולן להקת האריות, שהיא דוגמנית־מסלול מצליחה. רקדה לצלילי להקת הרוק־נ'רול, בחברתו של ידידה, בנצי גרשון, הנמצא בארץ בחופשת־מולדת.

דורי בן־זאב בחברת השחקן ואיש־העסקים אייל גפן. בן־זאב מנהל משא־ומתן לקבלת ניהול הרוק קפה. בתצלום למטה: רופא־השיניים ואיש־הבוהמה עמי ויז'נסקי ואשתו.

תמי בן־עמי רוקדת בחליפת־עור ובמישקפי־שמש, להגנה מפני ברק המעריצים, סיפרה לנוכחים על נסיעתה הקרובה לחוף־השנהב, בחברת בן־זוגה הגינקולוג קובי זר. בתצלום משמאל למטה: הדוגמנית סמדר גנזי רוקדת. סמדר היא חברתו של הארכיטקט עגנון גרנות.

רוויטל מור תלמידת תיכון בת 18, מצליחה ביותר בעבודתה כדוגמנית צילום ומסלול, מרבה בנסיעות־עבודה ליפאן, שם היא מבוקשת מאוד. בתצלום: בזמן ריקוד בחברתו של ידידה.

והספינה שטה

400 פליטים וניצולים מטביעתו האחרונה של המועדון התקבצו, בגירסתו המחודשת, למה שכונה מסיבת ותיקים. ותיקים רבים לא נראו שם, יש אומרים שחלקם ככר בעולם האמת, ואחרים מפוזרים בבתי־אבות.

קברניטי־הספינה בגילגולה הקודם, עברו לניהולה של נושאת־ההמונים, הסינרמה. המנהלים הנוכחיים מקווים לנווט את המקום בסיגנון סולידי ואלגאנטי, בנוסח ספינת־הדגל קווין־אליזבט.

האורחים הרבים שהסתובבו בסיפונים השונים נראו נבוכים בחיפושיהם אחרי חברים ותיקים. עורך־הדין **צבי לידסקי**, שהיה מלווה בחתיכה תורנית, ו**יוסי חכמי**, מהפניקס, שהיה מאושש לחלוטין מהתקפות העיתונות עליו בעניין חברת־הברוקרים פיט, הסתודדו להם בלובי.

הדוגמניות **תמי בן־עמי** ו**איזבל טמיר** סיפרו מנפלאות המקום בימי הזוהר, מילים שנשמעו לדוגמניות הצעירות **סמדר גנזי** ו**רוויטל מור** כלקוחות מעולם האגדות.

יהלומן ידוע, שהעדיף להישאר בעילום־שם, חיזר במרץ אחר רוויטל מור היפה. כשנודע לו שהיא רק בת 18, החליט שעדיף להציג אותה לנכדו החייל.

ימני בבית האדום

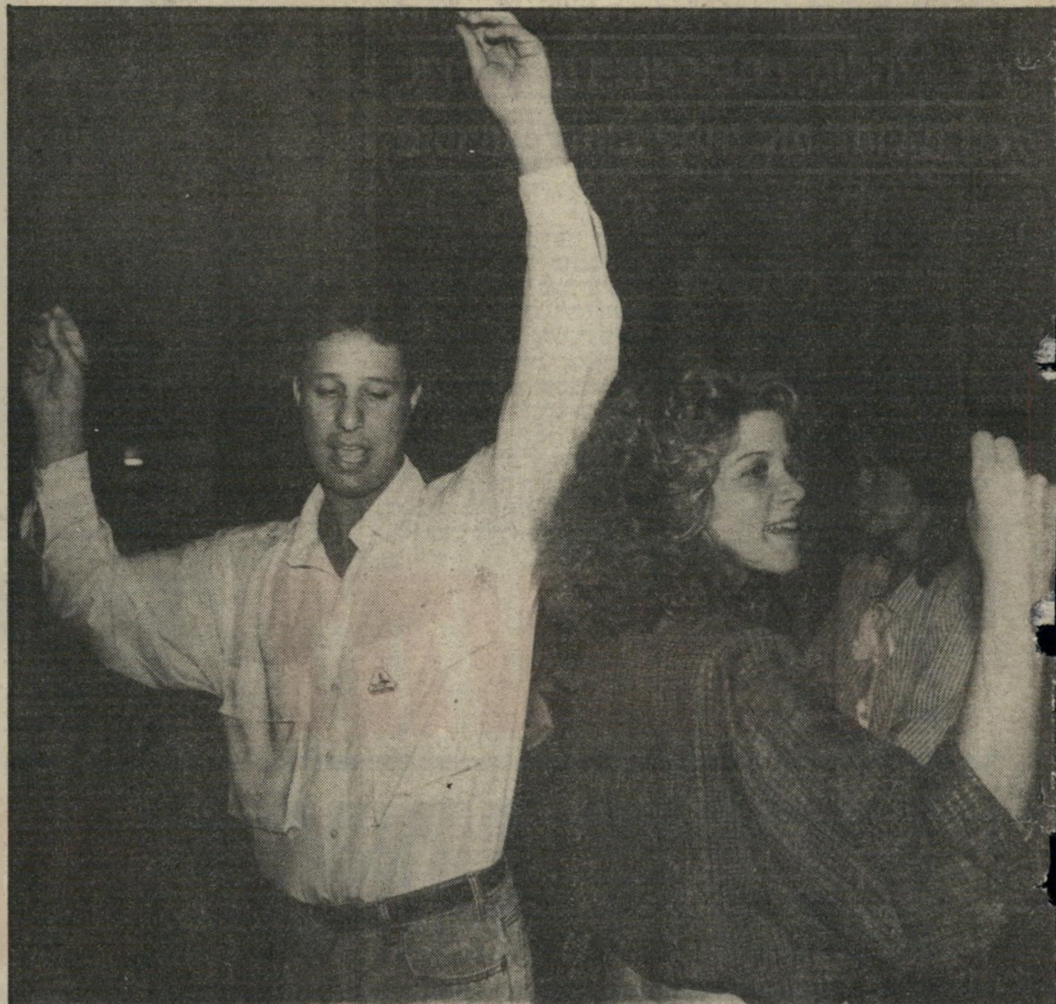

ראנדי הנגבי רעייתו של צחי הנגבי רוקדת בחברת בעלה. ראנדי, אמריק־ית במוצאה, הנשואה לצחי שלוש וחצי שנים, היתה מוקפת בחברותיה הטובות, ששימשו לה כדוברות, למרות שליטתה בעברית. כשנשאלה בעניין הרחבת המישפחה, ענתה בהומור: „הנושא בטיפולה של ועדה מיפלגתית!"

מיכל צור האוהבת להציג את עצמה כ„רל"שית של ח"כ רוני מילוא", היתה אחת הנשים היותר יפות במסיבה, והלהיבה את באי החגיגה בריקודיה. גם חיוכה הקורן גרר מחמאות רבות.

גאולה כהן אמו של חתן־השימה היתה אחת מכוכבות־הערב. הח"כית מהתחיה העדיפה רוב הזמן לעמוד בצד ולהתבונן בחוגגים. למרות זאת, הסכימה לריקוד אחד, בחברת קרוב־מישפחה צעיר. לצידה בתצלום: נעמי בלומנטל, שהיא פעילה בנשות־הליברלים וידידת המישפחה.

למי שמעוניין לדעת איך התנהלו חיי הלילה בתל־אביב לפני 20 שנה, שיעלה לירושלים. שם, המושג „שנות השישים" אינו נוסטלגיה, זאת מציאות יומיומית. אולי הם לא כל־כך מקוריים ומעודכנים, הירושלמים, אך שימחת־החיים, העליצות, וההתפרקות אצלם באים מהקרביים והלב.

אווירה כזאת איפיינה את מסיבת יום־ההולדת ה־30 של **צחי הנגבי**, ראש־הלישכה של יצחק שמיר ובנה של **גאולה כהן**. צחי, הנשוי מזה שלוש שנים ל**ראנדי**, נראה ונשמע עצוב. כשנשאל לפשר העניין, השיב שהיתה זאת שנה קשה ביותר עבורו, חברים בגדו בו ואחרים היפנו לו עורף, ומישאלתו היחידה שהחברים הנוכחים הערב ימשיכו לשמור לו אמונים. המע־מד היה כה עצוב, שלרגע היה חשש שיפרוץ בבכי וירוץ לאמא גאולה. אך זה לא קרה — הוא המשיך לרקוד, כחברת אשתו היפה. **דויד** („דודו ראש העיר") **קופפרמן**, הציע לחרות להתקין בשולחן הוועידה הבאה כמה רגליים רזרוויות — כדי שאם הוועידה תתפרק, הם יפלו על הרגליים. **שמו־ליק סלבין**, היועץ הכלכלי של ראש־הממשלה ו**נעמה הניג**, הדוברת של גד יעקובי, רקדו טאנגו, להדגמת אחדות לאומית. **אליקים רובינ־שטיין**, מזכיר־הממשלה, והתת־אלוף **עזריאל נבו**, שמרו על איפוק ולא נסחפו למחולות. **דויד מנע**, סמנכ"ל הביטוח הלאומי, ו**רונית להב**, מזכירתו של מוקה כהן, יו"ר מישקי חרות ובית"ר, רקדו בהנאה מרובה.

העולם הזה שאל אזרחים ואישי־ציבור: האם לאסור את העישון במקומות עבודה ובילוי

שרת־הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, יזמה הצעת־חוק חדשה לאיסור העישון במקומות עבודה ובילוי. במילים אחרות: המקום היחידי שבו יהיה מותר לעשן: הבית, ואם מישהו מבני־הבית סובל מהעישון, ייאלץ המעשן לרדת למחתרת, או לעשן ברחוב.

הטלוויזיה הצטרפה באופן מאסיבי למסע נגד העישון. היא גייסה לצורך כך כוכבי כדורגל מקומיים וכוכבניות קולנוע בינלאומיות. הם מופיעים כולם בתשדירי־שרות נגד העישון. המעשנים התחילו להרגיש כמי שעורכים נגדם מסע־צלב. מי שאינו מעשן, מרגיש חופשי להתנגד שיעשנו לידו.

בארצות־הברית הצליח המסע נגד העישון, אך הדברים נעשים שם באופן כזה שבכל מקום ציבורי מוקצה מקום מיוחד למעשנים, למשל: בבתי־קולנוע ובמיסעדות גדולות.

„העולם הזה" יצא לשאול אנשים לדעתם על הצעת־החוק.

התשובות התחלקו שווה בשווה. מצד אחד הזועמים על הגזירה, החודרת לתחום הפרט, לדבריהם, ומנגד ניצבים הנושמים לרווחה, הנחושים בדעתם לא פחות.

„לא נסכים ולא נשמור על החוק!" מול „כל הכבוד, הקץ לעישון!"

„עושים לינץ' למעשנים!"

„שהמעשנים ישתו חלב!"

יוסי צוריאל, עצמאי: יופי של חוק. אני בהחלט בעד. שיפסיקו לעשן בחוץ, מי שרוצה לעשן, שיעשן בבית. אני לא צריך לסבול מהמעשנים. מה יהיה על המעשנים? שיעברו למסטיק.

אייל פנקינסקי, חייל משוחרר: מה? חוק שיאסור עישון במקומות בילוי ועבודה? אי־אפשר לאכוף חוק כזה. בית־קפה נועד לבילוי, יש אנשים שבלי סיגריה לא נהנים. מי שהעישון מפריע לו, שלא יישב בבית־קפה!

בת־שבע ברטל, סוכנת מכירות: איזה שטות. אי־אפשר לעשות דבר כזה. בכלל, כדאי שיפסיקו עם הלינץ' נגד המעשנים. כל תשדירי־השרות גורמים לכך שיתייחסו ל־מעשנים כאל פושעים.

אביבית אריחא, חיילת: אני חושבת שזה חוק חיובי. העישון מפריע לכל הסביבה של המעשן. אם מישהו רוצה להרוס לעצמו את הבריאות — תפאדל, אבל למה שאני אסבול מזה?

אברהם שפירא, ח"כ: אני מוכן להפסיק לעשן ממחר בבוקר, אם שרת־הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, תציע הצעת־חוק שלא לחלל את השבת. שמירת־השבת היא מעשרת הדיברות, ואילו החוק ממישרד־הבריאות.

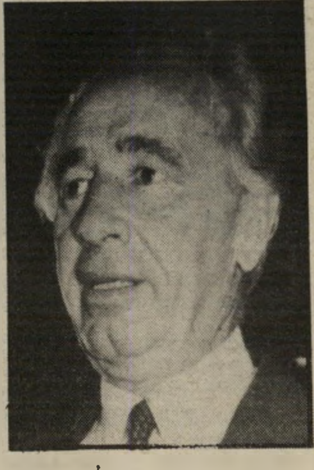

שימעון פרס, ממלא מקום ראש־הממשלה ושר־החוץ: יש כאן עניין של חופש הפרט וזכויות האדם.

דויד כהן, שחקן כדורסל: חוק רבילי. גם מפני שאין לו שיניים וגם מפני שעצם האיסור הוא מטופש. אילו הייתי ח"כ, הייתי יוצא נגד החוק. עד שאהיה ח"כ, אצא נגד כל מי שיתמוך בחוק הזה.

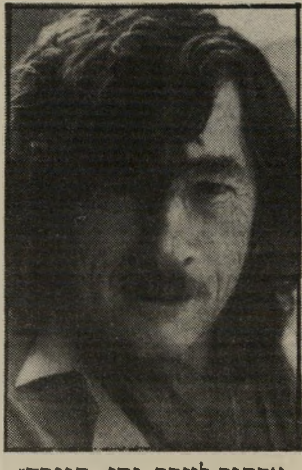

ארתור לינדר, נהג „תנובה": אין להם במה להתעסק שם, בכנסת? ששרת־הבריאות הנכבדה תתעסק עם החולים, ולא עם הבריאים. אני מכור לסיגריות וגם אם ארצה, לא אוכל לשמור על כזה חוק.

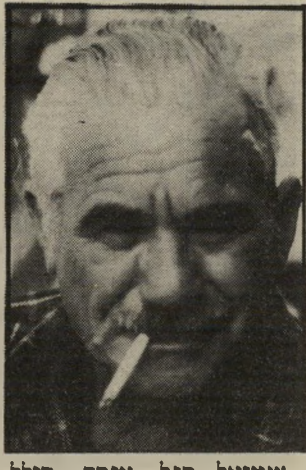

שמואל סגל, עובד „סולל בונה": סבא שלי עישן עד גיל 97, ואני לא זוכר אותו בלי סיגריה בפה. גם צ'רצ'יל עישן עד מותו בשיבה טובה... שיפסיקו עם הבלבולי־מוח. סיגריה לא מזיקה לבריאות יותר מדברים אחרים.

יעקב צייג, משווק חלב: החוק עלא כיפאק. שכל המעשנים יעברו לשתות חלב. לידי אף אחד לא מעשן. אשתי הפסיקה והבן שלי יודע שאם הוא יעשן הוא יקבל שתי סטירות מצלצלות.

ז'ורז'ט, בעלת סלון כלות: אני נגד, אבל מי שבאמת צריך להילחם בזה הם בעלי מקומות־הבילוי. הם אלה שיפסידו מזה. חוץ מזה, יש גבול כמה אפשר להיכנס לתוך הנשמה. אפילו את התענוגות הקטנים רוצים למנוע?

בני תעיזי, עצמאי: בחיי שזה מוגזם. הרי רוב האנשים מעשנים, אי־אפשר שלא להתחשב בהם. אם למישהו מפריע שאני מעשן, אני אכבד את זה. אבל על חוק כזה לא אשמור.

עמי תעיזי, פועל הידראולי: מתנגד. העשן שמוציא אגזוז של אוטובוס אחד מזהם יותר מאלף סיגריות. עם הזיהום־אוויר שיש היום, סיגריות זה כלום. קודם שיפתרו את הזיהום.

מוניקה, עולה מגרמניה: לי החוק לא ישנה כלום. אני לא מעשנת וגם לא סובלת מעישון. בחו"ל יש מנטאליות שלא מעשנים בציבור. זה לא מנומס. אבל חוק שמחייב? זה קצת מוגזם.

לבנה גלאון, פקידה: אני עובדת במישרד סגור, וממש מתענה מעשן הסיגריות. בכל זאת, כמי שמשרתת קהל, לא נעים לי להעיר למעשנים, במיוחד לא לבוס. אולי בעזרת החוק יפסיקו לעשן. הלוואי.

נינה בקר, סוכנת־ביטוח: למרות שאני מכורה לעישון, אני תומכת בחוק בשתי ידיים, כולל זו עם הסיגריה. אני מתה להפסיק לעשן. חוק כזה יכול רק לעזור. אולי גם יוציאו חוק האוסר לאכול במקומות־העבודה?

חנה זמר, עורכת העיתון „דבר": אוי, לא! אם החוק יתקבל המעשנים ייאלצו לעבור על החוק או שייצאו החוצה כל אימת שירצו לעשן, דבר שיוריד את פריון העבודה. הירוד ממילא.

שרה דורון, חברת־כנסת: למרות שאני הפסקתי לעשן, אני חושבת שזה באמת מוגזם! זו ממש פגיעה בחופש־הפרט. במקומות ציבוריים צריך להקצות חדרים נפרדים למעשנים.

דויד ויזל, בעל בית־קפה: מה זה בית־קפה? באים לשתות, לדבר, לעשן. למה שלא יעשנו? הרחוב לא סטירילי. מי שלא רוצה זיהומים, שיישב בבית ולא ייצא החוצה.

נחצה ליבוביץ, מובטל: מותר לעשן בכל מקום. אני, למשל, מיואש ומדוכא. מה נשאר? לעשן. נשבר כבר מכל הכפיה. אבל, בעצם, מה איכפת לי. יהיה חוק, לא יהיה — אני אעשן, בכל מקום!

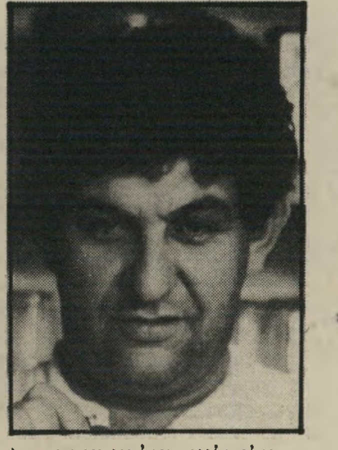

אלי קליין, בעל מיסעדה: אצלי, מי שרוצה — יעשן גם אם יהיה חוק. אם רוצים לחוקק חוק כזה, שלא ימכרו סיגריות, וזהו. כל עוד מוכרים סיגריות, אפשר גם לעשן.

ישראל הנדין, גימלאי: יופי. אולי ככה יפסיקו לעשן בכלל. מה שפחות עישון, יותר טוב. אני סובל בנשימה ולא מסוגל לשבת ליד מעשנים. אני גם לא מסוגל להבין מה ההנאה בסיגריה. סתם אוויר מזוהם.

יהודית בבאי, עקרת־בית: אני תומכת בשרת־הבריאות. כל הכבוד לה, רק שיהיה לה הכוח להילחם בכל מזהמי־האוויר. איך אומרים בתשדירי־השדות? „סיגריה זה מגעיל אותי!"

בת־שבע פרי, עקרת־בית: בסדר. חוק שיכול להגן על כל אלה שלא מעשנים וסובלים מעשן הסיגריות. בסופו של דבר, זה תפקיד הממשלה לחפש את טובת־האזרח. כפיה? גם מיסים הם כפיה.

שולמית אלוני, ח"כ: קודם כל ששרת־הבריאות תדאג שיבוצעו השתלות־כיליה, ושמכוניות הנוסעות בכבישים לא יפלטו עשן. אי־אפשר לשגע אנשים במקומות־עבודה ולומר להם להפסיק לעשן.

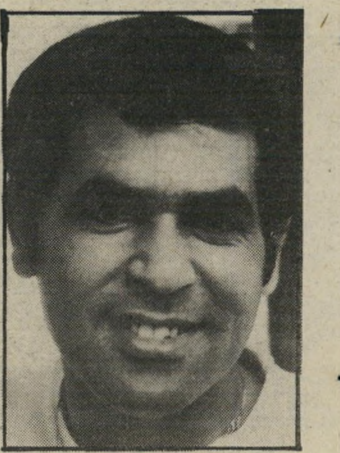

יוסי שלום, עצמאי: למרות שאני שונא עישון, אני נגד החוק. גם אריק שרון עושה לי רע, אז מה, אני אבקש שיוציאו חוק נגדו? סה לאווי! אחד נהנה, השני סובל. צריך ללמוד להסתדר עם זה.

עליזה פיקלר, מטפלת: חז"ל אמרו: אין גוזרים על הציבור גזירה שאינו יכול לעמוד בה. זה נאמר על הלכות חמורות. קל וחומר על העישון. הסתדרנו 38 שנה בלי החוק, נמשיך להסתדר בלעדיו.

יצ[illegible] זערו, נהג מונית: אם יעשו חוק כזה היום, מחר יגידו שאסור לנשום. גוזלים לנו את החופש. אני לא מעשן, אבל חארם על החבר'ה שמעשנים.

חגית בן־שלום, מנהלת חשבונות: יש גבול לשלילת חופש הפרט. למרות שאני לא מעשנת, אני לא חושבת שאפשר לכפות חוק כזה. זה מתחיל בכפייה כזו, ולא יהיה לזה סוף.

דויד לוי, מנהל חברה: מי שמעשן, שיהיה לו לבריאות! למה כל הזמן מדברים על מה שמזיק לבריאות? שיתנו לחיות בכיף. מי שלוקח את החיים ברצינות, לא ייצא מהם חי!

דן מירון:

מן השוליים אל המרכז ובחזרה

**בחלקים האחרונים של „התגנבות יחידים" נהרסת לנגד עינינו יצירה, שהיתה יכולה להיות נקודת תפנית לא רק בהתפתחות אמנותו של יהושע קנז אלא בפרוזה הישראלית כולה.
דן מירון בניתוח אוהד, מעמיק של הרומאן האחרון של יהושע קנז, מחבר „אחרי החגים" ו„האשה הגדולה מן החלומות".**

כמעט מרגע הופעתה קנתה לעצמה הפרוזה הבלטריסטית של יהושע קנז מעמד ייחודי בפרוזה הישראלית; מעמד שיש בו איזו כפילות מביכה. מחד־גיסא, לא נעשה קנז עד היום דמות „מרכזית" בתודעה הסיפרותית־הישראלית וסיפוריו כאילו עדיין לא „נגעו" בצומת הרגישויות של קוראי סיפרות זו ומעריכיה. הוא היה ועד־כה גם נשאר דמות שולית־משהו בתרבותנו. מאידך־גיסא, אי־אפשר היה שלא להבחין באיכות המיוחדת — הסיפרותית וגם, ניתן לומר, המוסרית — של יצירתו; איכות, המעמידה אותו כסופר „נקי" וראוי לכבוד יותר מסופרים ישראליים רבים אחרים, מהם ידועים ופופולאריים פי־כמה ממנו.

האיכות המיוחדת ליצירתו של קנז התבלטה מראשית יצירתו, ובוודאי מהופעת הרומאן השני שלו, האשה הגדולה מן החלומות (1973), בשלוש תכונות, שלא היו אופייניות ביותר לגיבורי־היום של הפרוזה הישראלית בימי כניסתו לסיפרות — שנות השישים וראשית שנות השיבעים: סקרנות ורגישות אמיתית ביחס לזולת האנושי, ישרות — מה שקוראים בלעז Integrity — ותרבות כתיבה מאוזנת, מנועה מכל ראוותנות.

סופר המעוניין באמת בעולם שמחוץ לו

אשר לרגישות לזולת: הפרוזה הישראלית של אותם ימים (ובחלקה הגדול גם זו של ימינו) עמדה לא בסימן ההתבוננות והקשר לנסיון האנושי הרחב, נסיונם של אנשים רבים ושונים, אלא בסימן ההאדרה וההעצמה של ה„אני' של המספר, ששימש כלי ביטוי ישיר־כמעט ל„אני' של הסופר. הפרוזאיקנים הבולטים של שנות השישים יצרו תמונות מציאות שהיו בעיקרן הקרנות מיטאפוריות־סימבוליות של עולמם הריגשי וההגותי. קנז, לעומתם, גילה מראש עניין באנשים מוחשיים, „חיצוניים"; אנשים שאינם דומים לו (אף כי לא נמנע מלספר גם על חוויותיו האישיות). עניין זה התפתח למעין התחייבות אמנותית מוכרת ומגובשת. אף כי קנז לא ויתר מעולם על חישוף הממדים המטאפוריים והסימליים במציאות שתיאר, הוא קבע לעצמו, בכל זאת, נורמה מימטית ברורה. קודמת לכל אצלו הזיקה התיאורית הישירה למציאות הפסיכולוגית והחברתית המוחשית של גיבורים (לרבות גיבורי נובילות אוטוביוגראפיות כמומנט מוסיקאלי) הנתונים בזמן ובמקום מוגדרים. זוהי נקודת המוצא הפואטית שלו, הקובעת לו מעמד ברור של ריאליסט. הבלטתם של מימדים בתר־ריאליסטיים במציאות שהוא מעצב הינה אפשרית, אך אין היא יכולה לבוא על חשבון הנורמה הריאליסטית־המימטית, אלא היא נעשית באמצעותה או מבעד־לה. תכונה זו של יצירת קנז היקנתה לה בשעתו (ובעיני אחרים עדיין היא מקנה לה) טעם־לפגם של „שמרנות", אך קנז לא נבהל מ„אות־קלון" זה. הפואטיקה הריאליסטית שלו נבעה לא רק מתחושותיו האמנותיות העמוקות ביותר אלא גם מרגישותו המוסרית. ברומאן החדש שלו, התגנבות יחידים (הוצאת עם־עובד, תל־אביב 1986) מבטא הגיבור־המספר, אמן בשלב העיצוב הראשוני שלו, את הסתייגותו המוסרית מכל צורת התנהגות שיש בה מן הנרקיסיות, מן ההסתגרות המאוהבת של ה„אני' בתוך עצמו. נרקיזם זה, אף כי הוא מוכר לאותו גיבור מתוכו, כאפשרות רוחנית עקרה ומשמימה האורבת גם לו, מוגדר על־ידיו כ„מחלה מכוערת", ומעורר בו זעם בלתי־אופייני בעוצמתו:

משהו התהפך בקִרבי מרוב שינאה וזעם. ההיתממות האירונית, המתנשאת, המתנכרת, האנוכיית, המתגרה, המופגנת, הנישאת כדגל של מקוריות, עצמאות, חופש, יושר. הדברים הצטלצלו עתה באזניי כמו חריקה של מנגנון ישן החוזר שוב ושוב על פעולתו המוכנית, המטומטמת, עד לזרא. כמה דלה האירוניה הזאת, כנגד שימחת־היחד חסרת־המעצורים, כנגד ההשתחררות מכבלי הפרט, הממלאה את הנפש רצון טוב ותיקווה וריגשי הזדהות עם מה שגדול מכולנו, עם הכוח המלכד אותנו לגוף אחד, עם ההיסטוריה.
(עמ' 377)

אף כי הדברים מוצגים רק כפוזיציה אחת בתוך ויכוח פנימי, יש בהם כדי להצביע על העומק הרגשי־המוסרי של החלטתו של קנז לפתוח את אמנותו בפני הזולת האנושי, בפני הקבוצה, בפני המציאות הישראלית המוחשית. מכוחה של החלטה זו, אגב, נעשה קנז אחד מן המספרים (יחד עם יוצרים כיצחק בן־נר ויעקב שבתאי), שהכינו את השלב הבא בהתפתחות הפרוזה הישראלית; אותו שלב, שהחזיר באמצע שנות השיבעים גם מספרים אליגוריסטיים וסימבוליים מובהקים אל המציאות הישראלית ואל הנורמה של העיצוב המימטי. האשה הגדולה מן החלומות היה, למעשה, אחת היצירות שבישרו את ראשיתו של שלב זה.

בלי עומק מדומה

לעניין ה־Integrity של קנז: אין הכוונה לומר, שמספרים אחרים כיזבו ביודעין לקורא או, בלא יודעים, לעצמם. הכוונה היא לכך, שהשימוש שעשו כמה מספרים בולטים בפואטיקה אליגורית או סימבולית של העצמה והגדלה לא היה תמיד בבוקר, וכתוצאה מכך לקו יצירותיהם תכופות בעומק מדומה. המספרים שיוו לנסיון החיים שתיארו חשיבות, גורליות, דרמאתיות ו„פשר" חובק זרועות־עולם, שלא נבעו מן הנסיון גופו. הם העטו עליו זוהר מושאל, זוהר מטושטש; כשם שה„פשר" או המשמעות שחשפו בו היה מטושטש ובעצם באנאלי ככל שהיה גדול ו„מרשים" יותר. המספרים היו דומים במיקרים אלה לפסנתרנים בינוניים או חסרי ביטחון עצמי, שרגלם אינה משה מן הדוושה מאריכת־הצלילים, והמלודיות וההארמוניות שהם מפיקים הולכות לאיבוד בשפע של הידהודים, המרגשים את המאזין הקרתן אך מעוררים סלידה במאזין המחונך. קנז, לעומתם (כמו שבתאי, השותף לו בתכונה זו) סירב ללחוץ על הדוושה והיה נכון לקבל את המיגבלות של צליליו הטיבעיים. דהיינו, כמספר הוא התעקש להגביל את דיווחו לחוויות ולחלקי מציאות אותנטיים ומוכרים מבחינתו. הוא נמנע מלשוות לדיווח עמקות שלא היתה בו. לעיתים קרובות אף פיתח ביחס לדיווח זה טון של ספקנות פנימית, של הירהור מערער, שעמד בניגוד לריטוריקת־סימן־הקריאה הרווחת.

שקיפות, לא ציבעוניות

תרבות הכתיבה של קנז התגלתה בסיפרותיות התיקנית של סיגנונו מזה ובהימנעותו ממיפגני־ראווה סיגנוניים, המסיטים את תשומת־הלב מן המסופר אל מעשה הסִיפר עצמו, מזה. בשם הסיפרותיות התיקנית הסתייג מכל חיספוס וחוסר מיקצועיות — אם בשם האקספרימנטאליזם לשמו ואם בשמן של „כנות" או „מיידיות" סיגנוניות מתנשמות ומתנשפות. הוא לא הגיש לקורא שום קטע בלתי מעובד, בלתי חתום בחותם המיומנות של הסופר, שאמנותו היא גם בבחינת אומנות. ההימנעות מראוותנות סיגנונית התגלתה ביחס חשדני וזהיר לכל וירטואוזיות. קנז נזהר מהיאחזות ייחודית באיזה אלמנט סיגנוני אחד, שהבלטתו יש בה משום סיפרותיות, נמלט מכל מוסיקאליות מענטזת, מ„פיוטיות" עוגבת על הקורא. הוא וויתר על כל זרות מילונית ותחבירית (בעניין התחביר בולט ההבדל בינו לבין שבתאי). הוא העמיד את השפה — שפה סיפרותית עשירה למדי, אך בעיקר אחידה ומדוייקת — לרשות מעשה־סִיפֵּר ישיר, רגיש ומפורט. אמנות הכתיבה שלו חותרת לשקיפות ולא לציבעוניות, שתסתיר את האובייקט שהיא מעצבת.

מאיר פיצ'חדזה: נשים. שמן על קרטון

פריצה שלא התרחשה

כל התכונות הללו היקנו לפרוזה של קנז לא רק איכות ייחודית, אלא גם, מבלי שהתכוונה לכך, איזה תפקיד „חינוכי" בסיפרות, שמידת הכישרון עולה בה הרבה על מידות התרבות והאחריות האינטלקטואלית והאסתיטית. עובדה זו מעלה בתוקף־מישנה את השאלה מדוע לא חדרה הסיפורת של קנז אל עומק התודעה הישראלית, כפי שחדרו אליה יצירות הסיפורת של עמוס עוז, א"ב יהושע ולאחר מכן יעקב שבתאי ויצחק בן־נר. בראשית דרכו היתה השוליות שלו, ללא ספק, תוצאה של בחירה מכוונת. קנז, כמו בן־נר בהאיש משם או שבתאי בסיפורי הדוד פרץ ממריא, סטה סטייה מודעת מן הנורמות המרכזיות של הסיפורת של שנות השישים (אותן נורמות שהסתמכו לא על מודלים כבדמי ימיה, סיפור פשוט או שירה, אלא על אלה של ספר המעשים). סטייה כזאת לא יכלה שלא להיות מלווה בנכונות לשלם את המחיר. אבל גם בשעה שהנורמות של הסיפורת השתנו — ודווקא בכיוון שלקראתו חתר קנז — לא חל שינוי מכריע במעמדו הפריפרי. מבחינה זו בולט ההבדל בין ההתקבלות של האשה הגדולה מן החלומות או גם של סיפורי מומנט מוסיקאלי לעומת ההתקבלות של זיכרון דברים וסיפורי שקיעה כפרית. הפריצה שפרצו שבתאי ובן־נר מן השוליים אל המרכז לא חזרה על עצמה במיקרה של קנז — לפחות לא עד להתגנבות יחידים ואולי גם לא בו: ונשאלת השאלה מדוע היה גורלה של יצירת קנז, שניחנה במעלות כה רבות, שונה כל־כך מגורל יצירותיהם של המספרים האחרים.

אין זו שאלה שקל להשיב עליה. הביקורת הסיפרותית עקפה אותה; למעשה, התחמקה ממנה או (במרבית המיקרים) לכיוון ההתעלמות מיצירת קנז (מפתיע כמה מעטים המאמרים הרציניים העוסקים בה). או (במיקרים מעטים יותר) לכיוון של שבחים סופרלאטיביים, שיבחי איפכא־מסתברא, ליצירות שאינן עומדות בשבחים כאלה (כגון בכמה נסיונות בזמן האחרון להציג את האשה הגדולה מן החלומות כיצירת־מופת שלא זכתה להערכה שלה היא ראויה). אבל בחמיקה זו התנערה הביקורת ממילוי תפקידה העיקרי, הקשה באמת, שהוא תפקיד התהייה על השאלה מדוע אין ביצירתו של סופר מוכשר, ישר, תרבותי, משוחרר מכל זיוף והעמדת פנים, לגרום לעוררות רוחנית מלאה ולהביא את מרבית הקוראים הטובים לסיפוק אינטלקטואלי ואסתיטי מלא.

פרפרים נעוצים על סיכות

ניתן למַקֵד את השאלה לרגע בהאשה הגדולה מן החלומות, הישגו העיקרי של קנז לפני התגנבות יחידים. הרומאן, שאיננו אלא סידרה של נובילות אנאלוגיות משולבות, נקרא בעניין ובאמון. לפנינו קבוצה של אנשים מנותקים ולכודים — איש איש בעולמו הקטן, המעוות. המכנה המשותף להם — חולשה גדולה, היעדר מוחלט של הגמישות והכוח, הדרושים לשם התמודדות עם זולתם ועם המציאות המקיפה אותם, מזה, ואלימות גואה, אלימות פנימית המשותפת לקורבן ולמענו, מזה. כל אחד מן הסיפורים נעוץ בתודעתו של אחד מאנשים אלה (אם כי אינו כתוב בטכניקה של זרם התודעה ואינו מנסה „למסור", להביע את עולמו של הגיבור אלא רק לתאר אותו), ומתפתח באורח משכנע. עם זאת, משהו חשוב, הכרחי, חסר כאן הקורא חש במשהו זה כשהוא מבחין באיזו סטאטיות בסיסית, האופיינית ליצירה למרות ההתפתחות המסויימת, הכלולה בסיפורי גורלם של גיבוריה. זוהי סטאטיות הכרוכה בסגירות — לא בסגירותם הנפשית של הגיבורים, שהיא נושא היצירה, אלא בסגירות ומוגבלות של הסִיפֵּר עצמו, באיזה קִיבָּעון של העין המתבוננת באותם גיבורים. משום סגירות ומוגבלות אלה נראים הגיבורים כולם (מלבד אולי ציון, נהג המונית) כזבובים או פרפרים תקועים על גבי סיכות ומזמזמים רפויות. הסיכות אינן התיסכולים והחולשות שלהם עצמם אלא גילום הנוקשות של המספר המתאר אותם. לפתע אנו מבחינים, שהמספר, המעצב את כל גאלריית הדמויות הזו, אינו אומר לנו באמצעות הצבתן של הדמויות זו בצד זו שום דבר חשוב, שהדמויות המבודדות אינן יודעות אותו. מתברר שקנז אינו רואה את המימד העל־אישי של החוויה האישית. הוא אינו מכיר באמת את הסטיכיה החברתית־הקבוצתית, שרק בתוכה יכולים אנו להבין גם את המהות האמיתית של הבדידות, של כשל התיקשורת. משום כך החברה הקטנה המעוצבת בהאשה הגדולה, אף כי לכאורה מורכבת היא מנציגים לא בלתי־אופייניים של ישראל של עולים חדשים, של עקורים ומדוכָּאים, איננה שייכת באמת לזמן ולמקום מוגדרים ואינה ממחישה מציאות ישראלית דינאמית. קנז פונה אל המציאות החברתית, אך הוא נושא איתו בפנייתו זו אותן מיגבלות, ששילחו את המספרים בני דורו אל המיטאפורות המגדילות את ה„אני': חוסר התעניינות בדינאמיקה החברתית, אי־הבנה של רקויותיה. בקצרה, קנז של האשה הגדולה לקוי

בפגם האינטלקטואלי המרכזי של היוצרים בני „דור המדינה". האשה הגדולה מן החלומות הוא, בין השאר, רומאן חברתי שאין בו תמונת חברה. סיפוריו של קנז מנסים לתאר את הזולת האנושי המוחשי כשהוא נתון בתנאי חיים ספציפיים, אך חסר בהם ממד הכרחי, שבלעדיו לא תיתכנה מוחשיות וספציפיות בעיצוב דמות האדם. כשם שלא ייתכן תיאור ריאליסטי של אנשים ללא חדירה אל הדיאלקטיקה הפנימית הקובעת את מיבני האישיות שלהם, כך לא ייתכן תיאורם ללא חדירה לדיאלקטיקה החברתית־הקבוצתית, הקובעת את גבילות עולמם המנטאלי, את הנורמות המופנמות ביותר, שאליהן הם נצמדים או שבהן הם מורדים.

השוליות של יצירת קנז היא, איפוא, סימפטומאטית ביותר מבחינת התפתחותה של הפרוזה הישראלית. מגבלות ההישג שהושג בהאשה הגדולה מאלפות מבחינה זו לא פחות מגודל ההישג של שבתאי בזכרון דברים, הרומאן הישראלי הראשון שבו עוצב עולמה הפנימי של חברה שלמה בדקות שאינה נופלת ואולי היא אף עולה על זו המתגלה בעיצובם של כל אחד מן הפרטים המרכיבים אותה. על רקע אבחנה זו אנו ניגשים לקריאת התגנבות יחידים רחב היריעה (כ־600 עמודים), בציפיה, בדריכות, בספקנות: האומנם פרץ כאן קנז את המיגבלות של יצירתו הקודמת; מיגבלות שהן בעצם ביטוי לקוצר־יד אינטלקטואלי ואמוציונאלי של דור שלם?

יקיצה והתבהרות

התשובה על שאלה זו היא בתחילה, במשך הקריאה בשליש הראשון של הספר, חיובית ואף נלהבת. כן, איזו מיגבלה עקרונית נפרצת ונהרסת כאן לנגד עינינו. קנז נהפך בבת־אחת למספר חשוב ומרתק הרבה יותר משהיה עד כה, וצמיחתו זו מתמחשת לקורא כמין יקיצה והתבהרות: יקיצה המוצאת, אולי, את גילומה המרוכז, הסימלי, בתיאור יקיצתו של המספר הפותח את הרומאן. זוהי יקיצה ממצב של חוסר־הכרה, התעלפות צפויה של טירון בצה"ל שנעשה בו תרגיל של „הפלת זקיף". התיאור — מפתיע, בלתי־מובן בתחילה, עשיר, חיוני — מעביר לפנינו סידרה של תמונות, מעין תמונות קולנוע, שחלפו במוחו של המספר בעת ההתעלפות. עיקרו, מכל מקום, אינו בשיחזור התמונות עצמן אלא בבניית המצב ההכרתי של המספר אחרי התעוררותו וביצירת התובנה שלו ביחס למהותן של אותן תמונות, שהצטיינו „במין חומרה יבשה, לאקונית, תכליתית מאוד" והיו נקיות לגמרי מן „האבק הסיפרותי, הבארוקי לעיתים, הנלווה לתמונות חלום" (עמ' 7). מחד־גיסא, אלו הן תמונות המכילות את „קורות חייו", אמיתות פנימיות ואישיות ביותר, שהמספר מנסה בכל כוחו להיאחז בהן. לזכור אותן, לקבוע במחשבתו את צורותיהן, המכילות משמעויות שאינן ניתנות לניסוח מופשט. מאידך־גיסא, מבין הוא, אין אלה אלא מראות חבריו, הטירונים המקיפים אותו והמתבוננים בגופו המשותק בהתעניינות ובחשש. עיניו, שלא ראו דבר, קלטו בכל זאת את מראה האנשים שמסביב ומוחו עיבד את התמונות, חיבר אותן עם תמונות פנימיות, זכורות מאי־אז ויצר צירוף מוזר, חד־פעמי של פנים וחוץ, זיכרון ונוכחות, יחיד ורבים. כאן, נדמה, סמל רב־משמעות של התהליך הרוחני המשמש מתחת לפני־השטח התיאוריים של הרומאן — כך אנו סבורים בעת קריאת החלק הראשון של התגנבות יחידים, „איוושת הלב".

רומאן־חברה – רומאן־אמן

הסיפור מתפתח בחלק זה לאורך מסלול כפול. מחד־גיסא, זהו סיפור פנוראמי־חברתי, המעלה תמונת קבוצת טירונים בבה"ד ארבע שבצריפין בשנת 1956. התמונה מפורטת מאוד, מרתקת בדקות ההתבוננות בפירטי ההווי החברתי, הנוצר בתנאי הלחץ הטיפוסיים של תקופת הטירונות. מבחינת המהימנות ההיסטורית, הטיפולוגית והסיגנונית — התיאור הוא כמעט ללא פגם. הדמויות אמינות לחלוטין, ההווי הוא הווי שנות החמישים, בליל הסיגנונות טבוע גם הוא בחותם האמת ההיטורית. לכל היותר מתגלות לאורך הרומאן כולו שתיים או שלוש טירכות קטנות מן הבחינה הנדונה. ספק הוא, למשל, אם בשנת 1956 היה חסיד של מנחם בגין משבח את ה„מנהיג", אשר זה עתה עלה על הכנסת בראש המון מיידה אבנים, כאילו היה הוא אב רחום, אדם ה„אוהב את העם באמת, אוהב את האנשים הפשוטים" (עמ' 350). קרוב לוודאי שהיה משבח את בגין כמורד, כמנהיג המחתרת, כתולה הסרג'נטים, כמפוצץ מלון המלך דוד, כמי שקרא תיגר על הסכם השילומים. הרמות החסודה המצטיירת בדברים שבסיפור היא הקרנה של דמות

אהרון גלעדי: יחידים בצוותא, רישום

בגין מתקופת שלטון הליכוד בשנות השיבעים והשמונים. אבל טעות בודדת כזו אין לה, כמובן, חשיבות רבה.

רצף ההווי החברתי נבנה, איפוא, לאורך החלק הראשון (וכן לאורכם של חלקים ארוכים אחרים ברומאן) בצורה משכנעת לחלוטין. אלא שבצידו מתפתח בסיפור רצף אחר, משלים. מתחת לשיכבה המעובה, הסולידית, של התיאור החברתי מתרחש תהליך רוחני, תהליך החניכה הריגשית והאינטלקטואלית של אמן. אומנם, הגיבור המספר איננו מציג את עצמו בפירוש כמי שמתעתד להיות אמן. עם זאת, ברור שזאת היא מגמתו ועליה, על המשתמע ממנה, הוא נאבק לאורך הסיפור מאבק רוחני וריגשי קשה. כך מצרף קנז בהתגנבות יחידים צירוף בלתי־שיגרתי: רומאן פנורמי חברתי מן הז'אנר ה„צבאי" (ז'אנר רומאני המחנה והחזית) משמש כאן מעין כיסוי או רקע ל„רומאן אמן" (קינסטלר־רומאן). הצירוף משפיע השפעה מעדנת על שני אגפיה של המישוואה. בפנוראמה החברתית נחשפים רגמי עומק בלתי־צפויים. מתגלה לא רק הדימיון בין הגיבור המספר לדמויות אחרות, שגם בהן חבוי האומן בכוח (למשל, בן־חמו העלוב, שהכל נטפלים אליו, המבטא את ריגשותיו, את עצם זהותו בריקוד הפולחני שלו, שהגיבור המספר מתבונן בו אחוז קסם ובחילה כאחר), אלא גם הדמיון שבין עצם תהליך גיבושו של האמן לתהליך הבגרות הכללי, שבו נתונים כל הנערים שבקבוצת הטירונים, לרבות הגסים ודלי־הביטוי שבהם. „רומאן־האמן" גם הוא מתעדן. ניטלה ממנו הנרקיסיות האופיינית לז'אנר לעיתים קרובות. הגיבור המספר כמעט אינו מספר על עצמו, על קורותיו, על חוויותיו, על ילדותו. הוא חוסך לעצמו ולנו את כל החומר המוכר הזה, שהפרקטיקאנים של הז'אנר הספיגו אותו בכל־כך הרבה אהבה עצמית. תהליך התגבשותו כאמן מתגלה לא ביחסו לעצמו אלא דווקא ביחסו לסביבתו, בתגובותיו על המאודעות הקטנים, הטריוויאליים, המתרחשים סביבו במחנה ובאימונים, בהערות הקטנות, מלאות ההתבוננות והיושר האינטלקטואלי, שהוא מעיר לעצמו על רקע הקשיים והטירטורים השיגרתיים שהוא, ככל האחרים , נתון בהם.

בין הפנים והחוץ, בין המוסר והאסתטיקה

ואולם הקשר בין רומאן הפנוראמה החברתית לבין רומאן־האמן מתקיים כאן גם על מישור נוסף, עקרוני וחשוב הרבה יותר. קשר זה מגלם צירוף שאינו מיקרי כלל; שהרי התבגרותו של המספר כאמן כרוכה כאן ביצירת המגע המתרחב והולך בין רגישויותיו האישיות לבין המציאות החברתית. הגיבור מגיע אל המחנה מלא פחד וסלידה, כשהוא חרד כולו לגורל הרגישות הפרטית־האישית שלו, שאותה טיפח עד כה. החלטתו הראשונית היא להיות מבחינה מסויימת אדם „מת", בלתי־קיים בהקשר החברתי האלים והגס הנכפה עליו. הוא יחיה רק בתוכו, ואילו כלפי חוץ — „יתקיים" כמיטב יכולתו; כלומר, יתאפס, יעלים את עצמו אל תוך האפרוריות שמסביב. אבל החלטה זאת נשברת עד מהרה. הגיבור מגלה שאי־אפשר לעמוד בה לא רק משום הזיקות האנושיות המסובכות, הנוצרות עד מהרה בינו לבין אחרים (בעיקר בינו לבין אבנר) אלא גם משום שהיא נובעת משקר ומכיעור נפשי, המתחפשים במסווה של רגישות. מבחינה אינטלקטואלית ומוסרית כאחת ראויה ההחלטה להרקעה ולשבירה. עם זאת, הוקעה ושבירה אלו אינן קלות כלל. האחיזה ברגישות הנרקיסית מוטבעת בעומק נפשו, ושליחותו כאמן לא תיתכן בלעדיה. למרות החלטותיו החוזרות ונשנות לנתק את עצמו מן המופנמות הכפייתית, להשתחרר מן השינאה אל העולם החיצוני, לנער מעל נפשו את עול הניכור הקל והזול, אין הדברים עולים בידו לגמרי. די לו שהוא מוצא את עצמו לפתע בודד (בשעת תרגיל של „התגנבות יחידים") ומייד חוזר אליו הלוך־הנפש המקורי שלו. באותה מידה הוא נרתע ונמשך כאחד ביחסו אל אריק, ה„אידיאולוג" הגימנאזיסטי, שבו האמין בתקופת האינדיבידואליזם הקיצוני שלו, ועכשיו הוא מתחיל לתעב אותו ולחפש דרכים להרוס את סמכותו האינטלקטואלית. כך מנסה קנז לפתח לאורך הסיפור פרשה של טילטולים רוחניים, שיש לה משמעות אוניברסאלית־כוללת וישראלית־ספציפית בעת ובעונה אחת. בהקשר האוניברסאלי מגלה הרומאן ואריאנט משמעותי נוסף של מאבק האמן על ייצוב עמדה בין הפנים לחוץ, בין היחיד לחברה ובין המוסר והאסתטיקה. בהקשר הישראלי נאבק בו קנז על יצירת איזה מודוס ויוונדי פורה, חיובי, של דו־קיום בין האמן לחברה כוחנית פרימיטיבית, הצופנת בתוכה בכל זאת אפשרות של חיים נפשיים שהתגברו על הניכור; חברה גסה ומסוכנת באלימותה (ראה פרשת הרס הגיטארה של יוסי רסלר), שיש בה בכל זאת סיכוי לאינטימיות. קשה להגזים בחשיבות העיסוק, המבוקר, הרגיש והישר בנושא זה, בניסון ההתגברות, ולוא גם החלקית, על הסתירה, אשר תכופות נדמה שאין ממנה מפלט. אילו המשיך קנז בפיתוחו של נושא זה לאורך הרומאן כולו היה יוצר לא רק יצירה אחדותית, שלמה מבחינה אסתיטית והגותית, אלא גם רומאן ישראלי מן המדרגה הראשונה; רומאן, שהיה בו כדי לשנות את הנוף הסיפרותי והאינטלקטואלי שלנו. אבל, רא עקא, קנז איננו מצליח לשאת את המשא היקר לאורך שש מאות העמודים שכתב. הוא שומט אותו מידו ויצירתו נשברת לרסיסים לנגד עינינו. המראה מעורר צער גדול.

מהפך טכני – שאינו רק טכני

משהו לא טוב מתחיל להתרחש כבר בחלק השני של הרומאן, „ליל סליחות". אומנם, מבחינת העיצוב האמנותי גרידא מצויים כאן כמה פרקים מצויינים, אבל אובדן הדרך, טישטוש האוריינטאציה ניכרים כאן כמעט מן הרגע הראשון. הסיפור מתנתק כאן מתודעתו ומקולו של הגיבור המספר ועובר לתיאור מעשיהם של שלושה מגיבוריו האחרים בסוף־שבוע של חופשה: מיקי, הנער הספורטאי החוזר לבית הוריו במושבה; אבנר, הצעיר הצפון־אפריקאי ה„מת־אשכנז", החוזר לירושלים ומנסה למצוא בה את מקומו בקרב בני המעמד הבינוני האשכנזי, שאליהם הוא שואף להידמות; ואלון, הקיבוצניק שהתנדב להישאר במחנה כדי לדאוב כאן את כאב שילוחו ליחידה של לקויי־כושר, המיועדים להיות „ג'ובניקים", שעה שהוא טיפח בליבו את חלום ההתנדבות לצנחנים או לאיזו יחידת־עילית אחרת. המיפנה הזה בכיוון הסיפור מחייב מהפך טכני־צורני במעשה הסיפר. לאורך כל החלק הראשון סופר הרומאן בטכניקה של „מספר־עד" (דהיינו, אנחנו, הקוראים, יכולנו לדעת רק מה שידע או שיער המספר־הגיבור, ורק בעד עיניו שלו יכולנו לחדור במידת־מה לעולמם של גיבורים אחרים), עכשיו הוא מסופר בטכניקה של „מספר יודע־כל" (המספר יכול להכניס אותנו אל תוך מחשבותיהם הכמוסות ביותר של הגיבורים), ואפילו בטכניקה של זרם־התודעה (הירהוריהם של הגיבורים נמסרים, כביכול, „ישירות" כפי שהם מעוצבים בתודעתם). הדבר מביא לחוסר אחדות צורנית, לחוסר רציפות של טון ועמדה ריטורית בסיפור; אך גרוע מזה בהרבה — השינוי הטכני מבטא שבירת ציר תימאטי והגותי, שהיה עד כה עמוד השידרה של הסיפור. שוב איננו חיים את המתח, את הדינאמיות שבמערכת היחסים שבין המציאות החברתית לרגישות של האמן. במקום זה אנו נחשפים לסיפורים אישיים שונים של גיבורים, אשר אחד מהם (אבנר) ואולי גם שניים (מיקי) הינם מעניינים כשלעצמם, ואילו השלישי (אלון) הוא צרור של קלישאות וסטריאוטיפים, כישלון אמנותי ברור.

אבל הכישלון התבניתי הכולל חמור מן הכישלון החלקי באיפיון של גיבור מסויים. פירוקו של הצירוף אמן־מתבונן חברה־משתקפת ושבירת הרומאן למערכת סיפורים אנאלוגיים מבודדים מחזירה את התגנבות יחידים אל המקום שבו נמצא קנז בהאשה הגדולה מן החלומות ומשווה לסיפור החדש אותם סטאטיות וקיבעון שאיפיינו את הסיפור הקודם. אלו מודגשים יותר דווקא ככל שהולך המתח בסיפוריהם האישיים של הגיבורים השונים וגובר (אלון מסיים בהתאבדות), וככל שנזקק קנז יותר לפרקים הכתובים בטכניקה של „זרם התודעה". קנז אינו כותב היטב בטכניקה זו. המונולוגים הפנימיים של גיבוריו מחוסרי ייחוד לשוני וריתמי. בעצם, הם משעממים וארכניים. כל הקסם שברומאן נפוג ונעלם בהם, כיוון שקסם זה כרוך ישירות בהאזנה לקולו המיוחד של המספר־הגיבור של החלק הראשון (השב ומופיע תכופות בהמשך), בהנאה מחוכמתו ומישרותו של מספר־גיבור זה, מכושרו לתהות בדקות על הנעשה מחוצה לו ובתוכו.

בחזרה אל השוליים

בחלקים האחרונים של התגנבות יחידים נהרסת לנגד עינינו יצירה, שהיתה יכולה להיות נקודת תפנית לא רק בהתפתחות אמנותו של קנז אלא בפרוזה הישראלית כולה. אומנם, עדיין מצויים כאן פרקים מצויינים (כגון פרק תרגיל־הלילה), אבל התוואי, הרגם המשמעותי ששלט ברומאן, כבר התרסק. ושוב נשאלת השאלה שבה פתחנו. עתה — ביתר תוקף: מהו המעצור, הגוזר על אמן מוכשר וישר כקנז איזה גזר של בינוניות, שלא נשבר, בסופו של דבר, גם ברומאן החדש?

המעצור גלום, כמדומה, בכותרת עצמה, התגנבות יחידים, כמו גם במוטו שנוטל קנז מתוך לב המאפליה של ג'וזף קונראד: „אנו חיים, כשם שאנו חולמים — לבדנו..." שוב אנו חוזרים אל הסטאטיות של התודעה היחידה הגדורה בתוך החומות של עצמה, ואותה סטאטיות שהפריעה לנו בהאשה הגדולה. שוב נעשה לפנינו ניסיון לתאר את היחיד בתוך חלל חברתי קפוא, שכל אדם שבו כמוהו כפרפר שנעצו בו סיכה. אבל הרי כנגד סטאטיות זו עצמה יצא הרומאן כולו. אותה הוא הוקיע כסילוף אינטלקטואלי ומוסרי כאחד. באמצע הדרך נוטש קנז לפתע את המספר־הגיבור המקורי שלו וחוזר אל הז'אנר של תיאור קבוצת גיבורים סגורים כל אחד בעולמו שלו. משום כך הוא הופך את הרומאן מסיפור התגנבות של היחיד הרגיש מיחידותו אל המגע הזהיר אך המתעצם עם עולם הרבים לסיפור נוסף של „התגנבות יחידים", הנשארים כבולים ליחידותם. הוא עושה זאת כיוון שלמעשה, אין לו לאן לקדם את המספר־הגיבור מעבר לצעדיו הראשונים, מלאי המתח והעניין. הוא עדיין לא חשב עד הסוף על הדרך שבה הולך הגיבור ועל המציאות הממתינה לו בסופה. עדיין, כמו אינטלקטואלים ישראלים רבים כל־כך, בייחוד בקרב אלה שתהליך העיצוב הרוחני המכריע חל אצלם בשנות החמישים ובראשית שנות השישים, קנז

(המשך בעמוד 32)

עורך נתן זך

הצגת בכורה ◀ אלינה פיצ'רסקי

רקדנית-הבטן מלנינגראד

נורא קר בלנינגראד, רוב ימות השנה. האנשים הולכים ברחובות, עטופים בהרבה שכבות של בגדים.

אלינה פיצ'רסקי הקטנה נולדה ל־תוך הכפור הזה, ואת שנות ילדותה בילתה בתוך מיכנסי־צמר, מעילי־פרווה וכובעים המכסים את חצי הפנים.

כשהיתה בת 5, כבר היה העתיד ברור לה. היא תגור בלנינגראד ותהיה טכנאית־שיניים, כמו שני הוריה, או רופאת־שיניים כמו הסבא, גדליה פיצ'רסקי, ראש קהילת יהודי לנינגראד, ש־ריצה באותו זמן שבע שנות־מאסר, בגלל התעקשותו לעלות לארץ־יש־ראל.

בגיל 5 התחילה אלינה ללכת לגן־הילדים. על הקיר של גן־הילדים היתה תמונת־שמן ענקית של החבר לנין, ובכל בוקר היתה המורה מספרת לילדים הקטנים על „אביהם הנעלה", ועל הדרך להגשים את תורתו במולדת הסובייטית.

אלינה היתה ילדה מאושרת, כמו שאר חברותיה המאושרות בנות ה־5. ואז, בוקר אחד, שוחרר הסבא מבית־הסוהר ושינה לה את החיים מהקצה לקצה.

ראש ארטיסטי

עברו רק כמה שנים מאותו בוקר קר בלנינגראד. היום גרה אלינה פיצ'רסקי בתל־אביב שטופת־השמש, בדירה שכורה, ביחד עם החבר שלה, המתופף יקי לוי. בבוקר היא לובשת מכנסי־ג'ינס וחולצות־טריקו, ובערב, כשהיא יוצאת לעבודה, היא עוטה על עצמה חצאית מבריקה וחזיה רקומה בחרוזים, כי הגברת פיצ'רסקי הצעירה, ילידת לנינגראד הקרה, היא רקדנית־בטן.

בדרך ארצה, נשר אביה של אלינה ונסע לארצות־הברית. מאז, נותקו פ־חות או יותר היחסים בין האב לבתו, ואלינה עלתה רק עם אמה. ההת־אקלמות של הילדה בת ה־6 היתה ק־לה־יחסית. מזג־האוויר מצא חן בעיניה. אפשר היה לאכול כל היום תפוזים וב־ננות. אפילו הילדים הישראלים היו די נחמדים. רק השפה החדשה הזאת קצת עיצבנה אותה.

איכשהו, כל מישפט בעברית נשמע לאוזניה הרוסיות הקטנות כמו קללה מאוד עסיסית, וברוסיה נהוג להכות על קללות. אלינה הרביצה לכל הילדים במשך חודש ימים, ואחר־כך פשוט למ־דה בעצמה את שפת־הקללות.

היום אין לה כלל מיבטא זר, ישר־אלית לכל דבר.

כאן, בארץ החדשה, „קיבלתי פית־אום ראש ארטיסטי," אומרת אלינה. היא התחילה לצייר, לכתוב קצת, לפ־סל, לעשות קרמיקה, וגם לחלום, כמו כל החברות, על שיעורי־בלט.

סיפור טכנאות־השיניים נרחק הצי־דה. אחרי הלימודים נרשמה אלינה ל־קורס ריקודי־ג'אז, ואז, כשפרץ הריקוד האירובי לישראל, היא התאהבה בו והשתתפה בכל חוג אפשרי. היא נהנתה מאוד, ובכל זאת הרגישה כל הזמן שמשהו מפריע לה בעניין.

יום אחד הבינה שהריקוד כל־כך חשוב לה, שהיא רוצה להיות סו־ליסטית. שיראו רק אותה, שיבחינו רק בה.

באותו הזמן, דרך הסרט הערבי של יום שישי אחרי־הצהריים, היא גילתה את ריקוד־הבטן.

לאט־לאט העסק תפס אותה, ויום אחד היא החליטה שזה בדיוק מה שהיא רוצה. ריקודי־בטן. העובדה שאין לה ישבן רחב ושדיים גדולים קצת הציקה לה, ובכל זאת החליטה לנסות. עמדה

אלינה קוראת את העיתון הרוסי „אוף״
השפה החדשה המעצבנת

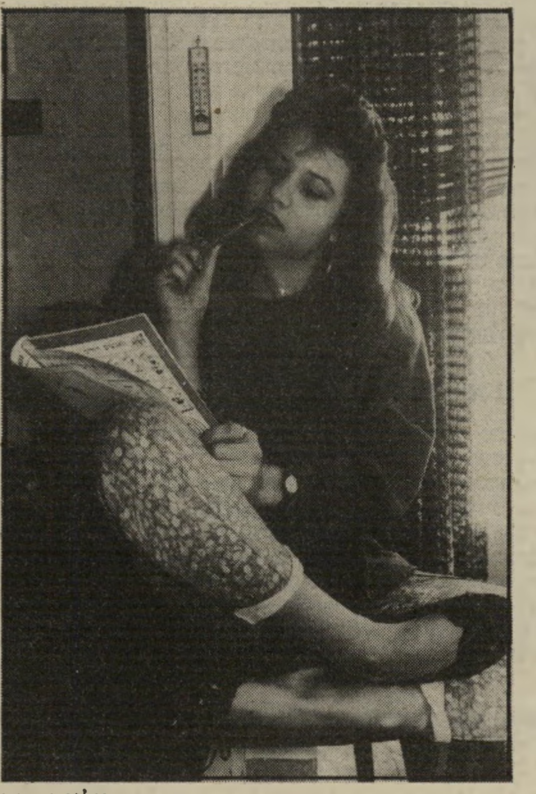

אלינה: בבית-ובתפקיד
בלי ישבן רחב ושדיים גדולים

אלינה בלנינגראד (1973)
סבא בבית־הסוהר

מול הראי והתחילה להתנועע.

אחרי חמש דקות מול הראי הבינה אלינה שהסיפור הזה לא נגמר בלהזיז את אגן־הירכיים ואת השדיים. זה נראה אמנם קל מאוד, אבל למעשה זאת אמנות קשה ומסובכת, וכנראה צריך ללמוד אותה ממש.

אלינה, בת ה־16, נכנסה לאמביציה והדביקה גם את האמא בהתלהבות. שתיהן עשו להן הרגל ללכת לעיר העתיקה ביום השישי אחרי הצהריים, להסתובב בין הסימטאות ולשאול את תושבי המקום מי מכיר מי יודע, איפה אפשר למצוא מורה לריקודי־בטן.

אחמר, בחור שהכירו, הבטיח להתעניין. כל יומיים התייצבו אצלו שתי הנשים ושאלו אותו: „נו, מצאת משהו?"

מורה ערבי

עד שיום אחד סיפר אחמד שהוא מצא. לא מורה, אלא דווקא מורה ממין זכר. הבעיה היתה שהוא מורה כל־כך טוב, שלגמרי לא בטוח שהוא יסכים לקבל צעירה יהודיה ושטוחה כמו אלינה. אבל אלינה לא ויתרה, והפגישה עם המורה סרקיס, ספר־צמרת מרחוב צלאח־אל־דין, נקבעה. בפגישה הסתכל סרקיס באלינה, בדק אותה מכל צד וכיוון, שם קאסטה של מוסיקה ערבית ואמר לה: „ריקדי!"

אחרי ריקוד אחד הפכה אלינה לתלמידתו של סרקיס. פעמיים בשבוע הוא היה מגיע לביתה, ושעתיים תמימות הוא היה מראה והיא רוקדת. את הנשמה הוא השקיע בה, והיא את נשמתה בריקוד.

מחדרי הדירה של שתי העולות

מרוסיה נשמעה רק מוסיקה מיזרחית. „לאט־לאט הבנתי כמה שהמוסיקה הזאת שבהתחלה ממש לא סבלתי אותה, היא רבגוונית ומרתקת. אפילו אמא שלי התאהבה בה לגמרי!"

שלא יגעו בה!

בהתחלה לא סיפרה אלינה לחברותיה־לכיתה מה היא עושה אחרי־הצהריים, אבל במשך הזמן זה התחיל להיוודע, והחברה התחילו ללחוץ עליה שתראה מה היא יודעת.

אמה של אלינה, טכנאית־השיניים הרוסיה, התחילה להסתובב שוב בעיר העתיקה ולחפש בדים דקים ונוצצים, כדי להכין מהם שימלה לבתה הרקדנית. כשהשימלה הראשונה היתה מוכנה, התרצתה אלינה והופיעה בריקודי־בטן בחגיגת־הסיום של בית־הספר.

ברגע הראשון היתה תדהמה כללית. בעיקר המורים לא ידעו איך להגיב. אבל כשהמוסיקה התעצמה וגופה של אלינה נע לקיצבו, התחילו מחיאות־הכפיים שהלכו וגברו, ובסוף נוספו אליהם גם מחיאות־הכפיים של המורים, והשימחה היתה גרולה, וגם הגאווה.

מאותו היום התחילו ההזמנות להגיע. פה מסיבת בר־מיצווה, שם חתונה של מישהו, ובעיר אחרת סתם מסיבה גדולה, שהיה צריך להוסיף לה פילפל.

בינתיים נפתח בירושלים בית־ספר

(המשך בעמוד 30)

כתבה דניאלה שמי, צילם ציון צפריר

Venta

הקץ לריחות, לאויר הדחוס, לאדים ולעשן

Venta

מאוורר דו־כיווני השואב את העשן והריחות ומחדיר אויר צח ונקי

Venta

מאוורר מיוחד לאוורור מטבחים, שרותים, אמבטיות ומשרדים.

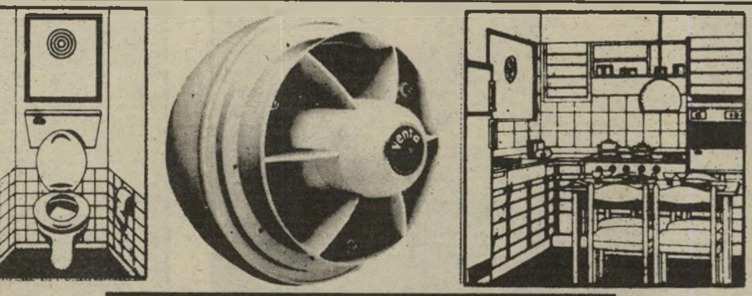

Venta

לאווירה טובה יותר

שרון תעשיות מיזוג אויר בע"מ
רח' הגלעד 2, רמת גן, טל' 7513251 (6 קוים)

סניף הצפון: שד' ההסתדרות 76, מפרץ חיפה, טל' 04־722611
סניף ירושלים: רח' ינאי 3, טל' 02־222550

אקורדיוניסטית
מארגנת שירה בציבור עם שיקופיות ומישחקי־חברה
במסיבות
תוכנית מיוחדת לימי־הולדת
טלפון: 221017, תל־אביב

ישראלי בארצות־הברית או בקנדה:
קבוצת ישראלים בחו"ל מתארגנת במסגרת פעילות והסברה
ישראלים בצפון־אמריקה
למען
שלום ישראל – פלסטין
•
POB 597
LENOX HILL STATION
N.Y. N.Y. 10021

רקדנית בטן

(המשך מעמוד 29)

לריקודי־בטן של לאה ובני גביש. אלינה נרשמה ולמדה שם. אחר־כך נפתחו עוד בתי־ספר, אחד ברמת־גן והשני בתל־אביב, וגם לשם הלכה אלינה. „כמה שידעתי יותר רציתי לדעת עוד יותר."

ההזמנות המשיכו להגיע. פעם אחת התפתתה והופיעה במועדון־לילה. מייד אחרי ההופעה החליטה שמועדוני־לילה זה לא בשבילה. הקהל שם מרשה לעצמו יותר מדי. אלינה לא רוצה שיגעו בה, לא רוצה כסף בחזיה ולא רוצה שיסתכלו בה כמו באובייקט מיני. במסיבות פרטיות מתייחסים אליה כאל אמנית, וזה בדיוק מה שהיא רוצה להרגיש.

אי־אפשר להפסיק!

היום, בדירה השכורה בתל־אביב, כמה חודשים לפני תחילת הלימודים באוניברסיטה, (מיזרחנות, כמובן!) חולמת אלינה על נסיעה למצריים. היא רוצה לבלות שם לפחות שבוע, ולראות את כל רקדניות־הבטן הטובות שם, לדבר איתן, לראות אותן רוקדות, להתייעץ איתן על בעיות מיקצועיות.

רקדנית פיצ'רסקי
לא משהו גס!

היום, בדירה השכורה בתל־אביב, כמה חודשים לפני תחילת הלימודים באוניברסיטה, (מיזרחנות, כמובן!) חולמת אלינה על נסיעה למצריים. היא רוצה לבלות שם לפחות שבוע, ולראות את כל רקדניות־הבטן הטובות שם, לדבר איתן, לראות אותן רוקדות, להתייעץ איתן על בעיות מיקצועיות.

„הבעיה היא שעד היום לא הצלחתי לשכנע אף אחד מקרוביי לבוא איתי לשבוע השתלמות כזה במצריים, ולבד אני קצת מפחדת!"

כן, גם החבר שלה מסרב לנסוע איתה. הם אמנם לא מדברים על זה, אבל לאלינה יש הרגשה שהחבר שלה יהיה מאוד מאושר אם יום אחד היא תפסיק לרקוד ריקודי־בטן.

אנשים מסויימים הדביקו למיקצוע הזה סטיגמה של משהו גס, לא־מכובד, מעין מופע חשפנות. אפילו יקי לוי, שהוא אמן בפני עצמו, נרבק בזה. הוא לא הולך איתה להופעות, לא רוצה לראות איך האנשים מסתכלים בה. הוא מאוד מקווה שאחרי הלימודים היא תפסיק את זה.

אבל לפי דבריה של הגברת פיצ'רסקי הצעירה: „אני ארקוד תמיד. אני ארקוד עם בעל ועם שני ילדים ועם דיפלומה ועבודה קבועה. את הריקוד הזה, באמת, אי־אפשר להפסיק!"

תמרורים

אחרי תשע שנים

נישאו ♦ בעתלית, שניהם בנישואין שניים, **יוסי הוכמן**, 40, מנהל מחלקת התרבות והספורט של אגד וקטוע שתי רגליו, כתוצאה מפגיעות־ירי באוטובוס הדמים בחורף 1978, ו־**יוכי שדה**, 39, פקידה באגד (ולשעבר מזכירתו של מי שהיה יו"ר הנהלת אגד וכיום ח"כ־יחד, שלמה עמר). הוכמן, יליד קיבוץ נווה־ים, ובאותם ימים נהג אגד, היה אחד הניצולים מאוטובוס חברי אגד ובני מישפחותיהם שיצאו לטיול־שבת ושנחטף בכביש־החוף לפני תשע שנים, ושבין עשרות קורבנותיו היו גם אשתו הראשונה של הוכמן ושני בניהם.

● ● ●

תורת הקרקע וההשקיה

נחוג ♦ יום־הולדתו ה־65 של **יצחק רבין**, שר־הביטחון (ומי שהיה בעבר ראש־הממשלה, שר־העבודה, שגריר ישראל בוושינגטון ורמטכ"ל צה"ל). רבין, יליד ירושלים ובנם של מתנדב יוצא ארצות־הברית לגדוד העברי של מילחמת־העולם הראשונה ומנהיגת־פועלים, פנה בנעוריו לחקלאות ומשסיים בהצטיינות (במיוחד: בנושא תורת הקרקע) את לימודיו בבית־הספר החקלאי על־שם כדורי בגליל התחתון, ביקש לצאת לחו"ל ללימוד תורת ההשקיה, אך במקום זה שוכנע להצטרף להכשרה ברמת־יוחנן, ממנה גוייס לפלמ"ח והחל בקריירה הצבאית שלו.

● ● ●

צייר מפות־הקרב

נחוג ♦ יום־הולדתו ה־70 של **גרשון פלוטקין**, מי שהיה משך שנים רבות בימאי־הבית של התיאטרון הקאמרי, שבו ביים יותר מ־30 הצגות (ביניהן: פיגמליון, מארי סטיוארט, וכינרת, כינרת). לפני שנתפש בקיסמי הבימה היה פלוטקין, במשך תקופה קצרה, מורה־התעמלות במישמר־העמק ומשך תקופה יותר ממושכת (רוב שנות מילחמת־העולם השניה) צייר מפות הקרבות באירופה ובאוקיינוס השקט ליומון ההסתדרות, דבר.

● ● ●

זמן לקריאת „בלשים"

נחוג ♦ יום־הולדתו ה־78 של הד"ר **יוסף בורג**, בעל הוותק הרב ביותר (35 שנים) בתפקיד שר בממשלות ישראל. בורג, יליד גרמניה ובנו של סוחר־יינות, מסתפק כיום, חודשים אחדים אחרי פרישתו מן הממשלה, בשני תפקידים ציבוריים: נשיאות תנועת המיזרחי העולמי וחברות בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת; ממשיך בעיסוק רדיופוני, שבו החל לפני 20 שנה — שיחה שבועית בקול ישראל, ביידיש, על פרשת השבוע ומצליח להתפנות יותר מבעבר לאחד מתחביביו הנכברים: קריאת ספרי־בלשים.

● ● ●

לזכר הבן־הטייס

לקה ♦ בהתקף־לב, **מאיר כהן־אבידב**, 61, סגן יו"ר הכנסת (מטעם הליכוד) ביום השנה העשירי לנפילת בנו, הטייס דב כהן, שלזיכרו הרחיב כהן את שם מישפחתו. כהן־אבידב, עורך־דין במיקצועו, מכהן בכנסת בקדנציה רביעית, והיה בעבר מבקר עיריית חיפה.

** אישי ציבור נוספים ששינו את שם מישפחתם מסיבה זהה: המשורר ראובן גרוסמן, ששינה את שמו לאבינועם, אחר נפילת בנו, נועם, בקרב במבואותיה הצפוניים של ירושלים ובכיר אירגון ההגנה ומפקד ההעפלה, שאול מאירוב, ששינה את שמו לאביגור, אחר נפילת בנו, גור, בקרבות הגליל.*

במדינה

מנגנון

הדוברמן והפיל הלבן

בניין מפואר, המיועד לנכים, עומד שומם בירושלים. האוצר מסרב להפשיר כספים להפעלתו

60 אלף דולר בשנה — זה הסכום אותו משלמים אזרחי המדינה תמורת אחזקת כלב־דוברמן ושומר. מזה שנה וחצי חיים השניים ברמת מלון של חמישה כוכבים, בשכונת גילה בירושלים, בבניין שהוקם למען 86 נכים קשה, הנמקים בינתיים בבתיהם — מעון הוסטל לנכים צעירים, אילן.

מדווחת רות מידן: בסוף 1985 הושלמה הבניה, במחיר שניים וחצי מיליון דולר. מאז, שנתיים וחצי, עומד הבניין ריק ומשמים.

„של מי החיים האלה לעזאזל?" שואל נ"ב בן ה־14, שנולד למישפחה חד־הורית. הוא משותק בארבע גפיו, מרותק למיטה, ומטופל על־ידי סבו בן ה־70. „מיקרה קשה," אומרת שכנה.

בעוד פרנסי־האוצר עוסקים בהזנת השומר וכלבו בבניין הנטוש עומד מולם נ"ב חסר־ישע, כשכל משאת־נפשו היא להגיע למעון.

מעון הנכים בגילה נבנה על צלע־הר, ומזכיר בחיצוניותו מינזר: שילוב של גגות־רעפים, מישטחי־בטון וציפוי־אבן. בפנים יש אולמות גדולים, חדרי־מגורים עם שרותים צמודים, פינות לטלוויזיה, למישחק ולאירוח. יש גם מישרדים מפוארים, אולמות־התעמלות, חדרי פיסיותרפיה וריפוי־בעיסוק, מיספרה, חדרי טיפול רפואי, מעליות, הסקה ותאורה.

למיבנה צמודה וילה, למגוריו של מנהל המוסד, ודירות־מגורים למתנדבים.

מיכל סולר'ג, בת 22, נכה קשה המרותקת לכיסא־גלגלים: „זה פשע, פשוט פשע לאור היום! איך נותנים לבניין כזה לעמוד ריק? פושע כל מי שאחראי לכך. עד מתי אבא שלי, שפרש לגימלאות, ירחץ וילביש אותי כל יום? האם הוריי יחיו עד גיל 200? ומה יהיה עליי? ממש השפלה לחיות עם המחשבה שעומד לו פיל לבן כזה, ופקידונים מנהלים מילחמות על גבם של הנכים.

„מה אני מבקשת, אולדסמוביל? בבית אין לנו אפילו אוטו!

„המעבר שלי למעון בגילה הוא חלק מהמאבק שלי במחלה. ככל שהפיתרון מתרחק ממני, הבעיות והמצוקה הנפשית שלי הולכות וגדלות. יש מאות נכים שלא רוצים לחשוף את עצמם לתיקשורת, והסבל שלהם בלתי־נסבל."

נכה סולרג'
„פקידונים על גב הנכים!"

לפני 13 שנה הציעו חברי אגודת אילן את הפרוייקט למישרד־הסעד. התוכנית אושרה, ומינהל־מקרקעי־ישראל העניק את השטח. אחר־כך הבטיח שר־הרווחה, ישראל כץ, לשאת בכל הוצאות האחזקה והתיפעול.

לאורך כל הדרך הערים האוצר קשיים, ושום צעד לא נעשה ללא אישורו. השתתפות הממשלה בפרוייקט היתה 17%. יתרת־הכסף, 83%, באה מכיסי תורמים, באמצעות אילן, שהיתה אחראית לבניה.

„אנחנו אגודה וולונטרית," אומרת מנכ"ל אילן, אורית אבנשטיין, „אין לנו אמצעים לתפעל את המעון."

למעון נרשמו עד עתה 200 נכים מירושלים ואיזור הדרום. מתוכם יתקבלו רק 86 חוסים. אבל מי ישא בהוצאות אחזקתם, כאשר האוצר מתחמק?

מתבצרים. לפני שנה הושגה סוף־סוף הבנה. משה הבא, סגן הממונה על התקציבים באוצר, היתנה את פתיחת המעון בגילה בסגירתו של מעון־נכים הקיים בירושלים מזה עשרות שנים, מעון סן־סימון, השוכן בבניין מט ליפול.

30 החוסים בסן־סימון יצאו למאבק לביטול ההחלטה. העובדה שרובם רתוקים לכיסאות־נכים ממונעים, תמנע, לדעתם, את האפשרות להגיע מגילה העירה. הקשר שלהם לסביבה הוא דבר שאינם מוכנים לוותר עליו.

האוצר ממשיך להתבצר בעמדותיו, מסרב להקצות כסף להפעלת המעון בגילה, וחוסי סן־סימון שרויים בלחץ ובמתח. „לא נצא מפה!" אומרת שרה קיסר, מוותיקות־המעון.

אורית אבנשטיין: „התורמים בחו"ל שולחים מיכתבים קשים. הם אינם מסוגלים להבין מדוע המעון לא נפתח, כמובטח, ומקפיאים תרומות לפרוייקטים דומים!"

בינתיים מונחים על צלע ההר בגילה שניים וחצי מיליון דולר, שומר־הלילה מכבה את האורות, יורד במעלית והולך לישון. גם הדוברמן שלו ישן בשקט. הוא יודע שלפעמים חיי־כלב יכולים להיות ענוגים מאוד, אם רק הצליח למצוא לעצמו מלונה ליד פיל לבן, שהאוצר מתעקש להשאירו בשיממונו.

בשביל כבוד צריך לעבוד

שוב בחירות בלישכת עורכי־הדין. מדוע הם רוצים בתפקיד?

„יש אומנם כבוד מסויים בתפקיד," אומר ראש־הלישכה הנוכחי, עורך־הדין מנחם ברגר, „אבל לא כל־כך בארץ. בעיקר בחוץ־לארץ." לשם כך הוא מרבה לנסוע לחו"ל.

הוא קשר קשרים עם לישכת עורכי־הדין בארצות־הברית, וכתב מיכתבי גינוי למדיניות האפרטהייד בדרום־אפריקה. אבל כאשר הוא מונה את רשימת הישגיו בתפקיד במשך השנתיים האחרונות, הם דלים מאוד.

„שיקמנו את המכון להשתלמות עורכי־דין. בנינו בית ללישכה בירושלים, והוצאנו מפתח ממוחשב לפיסקי־הדין," הוא אומר.

ברגר, עורך־דין תל־אביבי ותיק, בן 65, מזוהה פוליטית עם הליכוד. „אומרים עליי שאני אשף־ההסכמים," הוא מספר, ואומנם הפעם תומך בברגר גם פלג המערך בלישכה.

על הקריירה המישפטית שלו אין ברגר אוהב להרבות דיבור. „אל תביכי אותי," הוא מבקש, כאשר אני שואלת אותו על מישפטים גדולים בהם הופיע. כאשר הוא מתרצה לבסוף, הוא מספר על מישפט קרקעות נגד עיריית תל־אביב, שבו הופיע יחד עם עורך־הדין יגאל ארנון.

ב־1983, בבחירות האחרונות ללישכה, הפסיד ברגר לפרופסור דויד ליבאי. אחרי שנתיים בתפקיד, עזב ליבאי והמשיך בדרכו לכנסת. ברגר התמנה אז כראש הלישכה.

באחד ההסכמים הקודמים, שעשה בבחירות של 1983, הסכים לתמוך הפעם בצבי מיתר לראשות הלישכה. אלא שצבי מיתר, המשמש כיום ראש ועד מחוז־תל־אביב, הפתיע את ברגר. „חזרתי ארצה בחודש דצמבר, ומצאתי מיכתב ממיתר, בו הוא מודיע שלא ירוץ לתפקיד ראש־הלישכה, והוא מסתפק בתפקידו הנוכחי." וכך ממשיך ברגר להתחרות על התפקיד.

לקראת המירוץ הסופי, הבחירות של ה־9 במרס, נותרו שלושה מועמדים בלבד: ברגר, הד"ר גבריאל קלינג מתל־אביב ויעקב רובין מירושלים.

לא רוצה להשמיץ. קלינג, 52, יליד פולין, ד"ר למשפטים מאוניברסיטת לונדון, לקח את הבחירות ברצינות גדולה, האופיינית לו, והוא נעזר במישרד ליחסי־ציבור. „אני חושב שבכל דבר צריכים לעסוק אנשים הבקיאים בו," הוא אומר. „להגיש תביעות לבתי־מישפט צריכים עורכי־דין, לבנות בתים צריכים מהנדסים, ולהריץ מערכת־בחירות צריך להיעזר באיש יחסי־ציבור."

קלינג אומר כי הוא אינו אדם פוליטי, והוא מייצג את הרוב האדיש של חברי הלישכה. ברצונו לגרום לכך שהלישכה תהיה מעורבת יותר בעניינים הקשורים לשילטון־החוק, ובכך תשיב לעצמה את כבודה ומעמדה במדינה.

קלינג מספר כי הוא היה אחד האנשים שלחצו על ברגר לנקוט עמדה בעניין פרשת אוטובוס 300 והחנינה לאנשי השב"כ. אבל ברגר לא הסכים להתערב בעניין שאין עליו קונצנזוס לאומי. „אבל בעניינים שקשורים לשילטון החוק במדינה, חייבת הלישכה להתערב ולהביע דיעה, אחרת היא נשארת איגוד מיקצועי חסר־ערך," אומר קלינג.

קלינג מודע מאוד לעובדה שיש דמיון רב בינו ובין המועמד השלישי, יעקב רובין. שניהם בני 50 בערך, בוגרי הפקולטה למישפטים בירושלים. שניהם עורכי־דין פעילים, המופיעים כמעט יום־יום בבתי־המישפט. לשניהם אין רקע פוליטי ושניהם אנשי אקדמיה. גם קלינג וגם רובין פעילים זה שנים בלישכת עורכי־הדין בתפקידים מישניים.

אולי לכן אומר קלינג: „אני לא רוצה להשמיץ, בעיקר מפני שרובין הוא ידיד־נעורים שלי, אבל הוא משמש כבר ארבע שנים כראש ועד מחוז ירושלים וכחבר המועצה הארצית, ולא הראה שום פעילות בתחומים אלה."

הוא גם טוען כי התמיכה הרבה שבה זוכה רובין בירושלים מבוססת על פטריוטיות מקומית. „אינני רואה כל רלוונטיות לתפקיד ראש לישכת עורכי־הדין במקום מגוריו של המועמד," הוא אומר.

גם יעקב רובין, היחיד מבין השלושה שהוא בעל חוש־הומור, אינו משמיץ. הוא בוטח באהדה שמגלים כלפיו עורכי־דין רבים במקומות שונים בארץ, ובמוניטין שרכש כראש ועד מחוז־ירושלים.

בעוד שקלינג האיץ בברגר להתערב בעניין החנינה לאנשי השב"כ, ולא הצליח — היה רובין הנציג היחיד של הלישכה שהצהיר באופן פומבי על התנגדותו לחנינות שנתן נשיא־המדינה לאנשי השב"כ.

הוא אמר זאת בנאום בלישכה בירושלים, ובכך גרם להרבה עורכי־דין להרגיש כי הציל את כבודם.

„כשאתה שואל היום חבר לישכה מה אפשר לעשות בשבילו, הוא עונה בדרך־כלל שאפשר לתקן את החוק, כדי שהוא לא יהיה חייב להיות חבר בלישכה," אומר רובין. „אני רוצה לשנות את המצב הזה. אני רוצה שהחברים יכבדו את הלישכה ויתגאו בה."

לדעתו, הלישכה חייבת להיות מעורבת בחיים במדינה, אבל בזהירות. הוא אומר כי בעבר העיקו הקשרים הפרטיים של ראשי־הלישכה על יכולתם לפעול, מפני שתמיד פזלו לעבר מיפלגתם בכל עניין ציבורי.

כרגע מפזרים שלושת המועמדים הבטחות גדולות, אבל אם אכן יגשימו אותן — נלמד רק בשנים הבאות, אחרי שעורכי־הדין יבחרו בתישעה במרס את היושב־ראש החדש.

אילנה אלון ■

מועמד ברגר
אשף־ההסכמים

מועמד רובין בכרזת פירסומת
כדי לבנות בית צריך מהנדס – כדי להיבחר צריך יחצ"ן

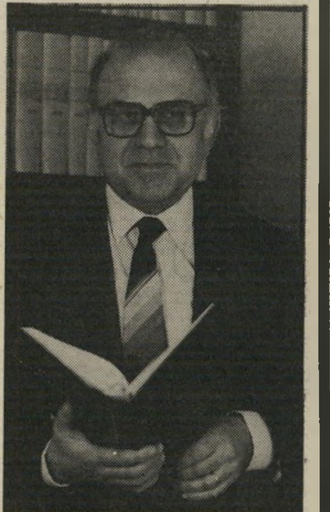

מועמד קלינג
הרוב הדומם

דף חדש

(המשך מעמוד 27)

אינו מסוגל להבין שדגים השרויים מחוץ לים, מחוץ לזרמיו, לסכנותיו, למרחביו, הם דגים מתים. כשהדגים חיים, הים שבתוכו הם שרויים הוא חלק פנימי מחיותם, מימד ממימדיה. אי־אפשר לכתוב רומאן חברתי ללא עניין אמיתי בחברה וללא הבנה דקה של מהותה החיה. חברה איננה הווי ואיננה לקט של תנאי מוצא, תרבות, כלכלה וכו'. היא הוויה חיה, הזורמת מחוץ לתודעות האינדיבידואליות ובתוכן. לשעה נרמה היה, שקנז סוף־סוף הבין אמת זאת, הפנים אותה ועלה על דרך המלך של אמנות סיפורית ריאליסטית רבת־תנופה. אבל בהמשך נתעמעמה ההבנה הראשונית, ואמנות הסיפור של קנז חזרה מן המרכז אל הפריפריה, שבו ראוי לה שתימצא עד לפריצה נוספת, עקיבה ומרחיקת־לכת יותר מזו שנעשתה בהתגנבות יחידים.

תרבוטק

עונת הספרים

בולמוס פיתאומי של „תרבות סיפרותית" שוטף בימים אלה את החברה הישראלית, חברת־השפע הקטנה שלנו, במיוחד העשירונים העליונים, זו הנגועה היטב בחיידק החומרי הבא לביטוי החל בנעלי־פרווה וחפתי־שרוול מוזהבים וכלה בנידנוד עגילי־יהלומים; זו אשר הירהורים של תרבות רוחנית הם בדרך כלל ממנה והלאה. בלא התראה מוקדמת ותוך הסתלקות נחפזת משאר תחומי ההתעניינות בחיי היומיום, כמו ארונות־מיטבח עץ־מהגוני, חרסינה צרפתית ומחירי מכוניות, דומה כי הכל עוסקים עתה, ולא בלי היסטריה, בספרים: בפתיחת חנויות ספרים, בפתיחת בתי־קפה לספרים, בפתיחת בוטיקים לספרים, בפיטפוט על ספרים וכו'. וככל שגל כזה מסוגל להשתקף דרך אמצעי־התיקשורת, או ככל שאמצעי־התיקשורת מסוגלים לשקף מציאות של ממש, כן יקשה לעמוד על הסיבות לכך, מבלי להיזכר בעונת הפיצריות, ומבלי להרהר בקולרם, שמא סקרנות שיטחית זו היא אחת מצורותיה של הריקנות.

●

וככל שגואה גל זה של חטטנות סיפרותית, כן גדל בולמוס ההדפסה של ספרים חדשים בתחום הסיפרות היפה, במיוחד בתחום השירה, עד שנוצר קושי של ממש במציאת פיסת־שטח מתאים במוספי־הסיפרות, אשר נועדו, לבד מתפקידיהם האחרים, לסקר, לדווח ולבקר. שפע ספרים זה מאיים להפר את האיזון העדין המתקיים במוספי הסיפרות, אותם מוספונים דקים המשמשים דרך קבע „כיבשות שחורות" אצל בעלי העיתון, רבי־החובלים של אמצעי־התיקשורת, הניצבים על סיפון המערכת ומאתרים יבשות חדשות של התעניינות ציבורית, אותם בעלים שמאיימים בלא הרף בהחדרת עמודי פירסום אל תוך היכלי־הסיפרות, כדי הרחקתם אל שולשולי־השוליים. וראה, לשם השוואה, את מוספי־הספורט עבי הכרס, את מוספי־הכלכלה רחבי־הממדים, את מוספי־הבידור הציבעוניים או את מוסף המילה האחרונה בתחום המוספים, הלוא הוא מוסף הלוח החדש, מדריך הטלפונים השבועי, שוק־הפישפשים של שישבת: קנה ומכור, תן־וקח, קחותן וכו'. כצפוי, סיפרות פיתאומית זו השוטפת את מרפי־הספרים, את המדרגות הנעות של חנויות הכולבו ואת טרקליני־הרוח למיניהם, עונת ספרים מעין זו, דינה לחלוף כשאר עונות השנה, אף כי הכל מחכים ליום בו גם סופרים ומשוררים ייהפכו לסקטור מיקצועי־מיליטאנטי האוחז את הציבור בגרונו ומשמיע דרישות. תרבות של רוח — כשמה כן היא, עניין חולף, ככל שמדובר במונחים של „הציבור הרחב". לפיכך, אופי ארעי זה של אופנה ועונה יוסיף, ככל הנראה, להיות מהותו של הבולמוס המדובר: עונת המשוררים, עונת המסיבות הסיפרותיות בחנויות הספרים, עונת העשורים של כיתבי־העת ואפילו עונת המכשפה, הלא היא תבוסת הצנזורה.

●

פן אחר של תופעה זו הוא מלאכת המבקרים, הרצנזנטים, הסוקרים, המעיינים, המדפדפים, המעלעלים ועוד זבובים לרוב, העטים על הדובדבן שבעוגת היצירה. אם יהושע קנז שקד על כתיבת סיפרו התגנבות יחידים כשתיים־עשרה שנה, הרי ברור שכדי לכתוב רצנזיה קצרה או מירשם־דפדפני או רצפט עלעלני, די במציאת ערב פנוי אחד, שכן העומס רב, החיפזון בשיאו וההספק מתחייב. ואם הביקורת (כפי שמכונה אגף זה של מוסף סיפרותי), בחפזונה ובגישתה השיטחית, מוסיפה לחטוא, לשגות ולחשבן חשבונות, הרי לפחות ניכרות פה ושם התעוררויות של איכפתניקים רגישים בתחום זה, כגון נילי מירסקי, מנחם בן ואחרים, הקמים להגיב על מה שנראה בעיניהם עיוות, אבחנה רופסת ואי־צדק מצד מבקרים כלפי היוצר. „נדמה לי" כותבת נילי מירסקי בהארץ, בנסותה לקרוא קריאה אחרת בספרו של יהושע קנז (ראה גם מאמרו של דן מירון במדור זה), „שזה שנים לא הופיע אצלנו ספר, שהביקורת המיקצועית גילתה כלפיו קוצר־יד מצער כל־כך כמו סיפרו של יהושע קנז התגנבות יחידים... כוונתי לכישלון התמוה שנכשלו המבקרים בעצם ,הבנת הנקרא'. כל הביקורות שנזדמן לי לקרוא טיפלו בטפל שעל פני השטח... והתעלמו מן העיקר, מן המירקם הפנימי העדין והסבוך של היצירה."

לא פחות נחרץ נגד גל הביקורת השלילית שפקד את סיפרו של עמוס עוז, הוא מנחם בן, הטוען בדבר כי קופסה שחורה הוא מעשה גאוני במלאכת הסיפרות.

וכך, עד עונת המלפפונים הקרבה ובאה, מתקיימת אצלנו עכשיו, במלוא עוזה, עונת הספרים.

שמעון צמרת ■

אהרון גלעדי

אימרות כנף אחת ולפעמים שתיים

שיטת הציור שלי נראית כאוואנגארד ברוורס.

●

אני אינני מוכר תמונות, מפני שהתמונות אינן שייכות לי. הן שייכות למוסיאון הלובר — בעוד כ־400 שנה.

●

כאשר בא אליי קונה לרכוש תמונה, הדבר הראשון שאני עושה הוא לצאת החוצה ולראות את טיב המכונית שלו. לפי זה אני קובע את המחיר.

●

כאשר אומרים לי: תמונתך יפה, כאילו שוחטים אותי בסכין חלבית. כוונתי לצייר תמונות טובות, לא יפות.

●

תמונות טובות אני לא מוכר — וגרועות אין לי.

●

בעבר הרחוק ביקשה המבשלת הראשית בקיבוץ עין־חרוד את המהנדס המתכנן את חדר־האוכל החדש שיקבע חלון במיטבח, כדי שתוכל לראות את האורח האחרון היורד מהרכבת ואז לסגור את ברז המים מהמרק.

●

בפינת הרחובות דיזנגוף־גורדון חציתי את הכביש באור אדום. לפתע הופיעה שוטרת תנועה ואמרה לי: „אדוני, עברת באדום." לא ידעתי מה להגיד לה ואמרתי: „אני עיוור צבעים." ענתה לי השוטרת: עכשיו אני מבינה את ציורי אהרון גלעדי.

●

ילדה קטנה אמרה לילדה הרוכבת על אופניים: „תהיי גבר ותני לי לרכוב קצת על האופניים שלך."

●

בספר האורחים של תערוכתו האחרונה כתב גלעדי: אבקש לכתוב כאן מה שאתם אומרים עליי מאחורי הגב.

תשבצופן העולם הזה 2583

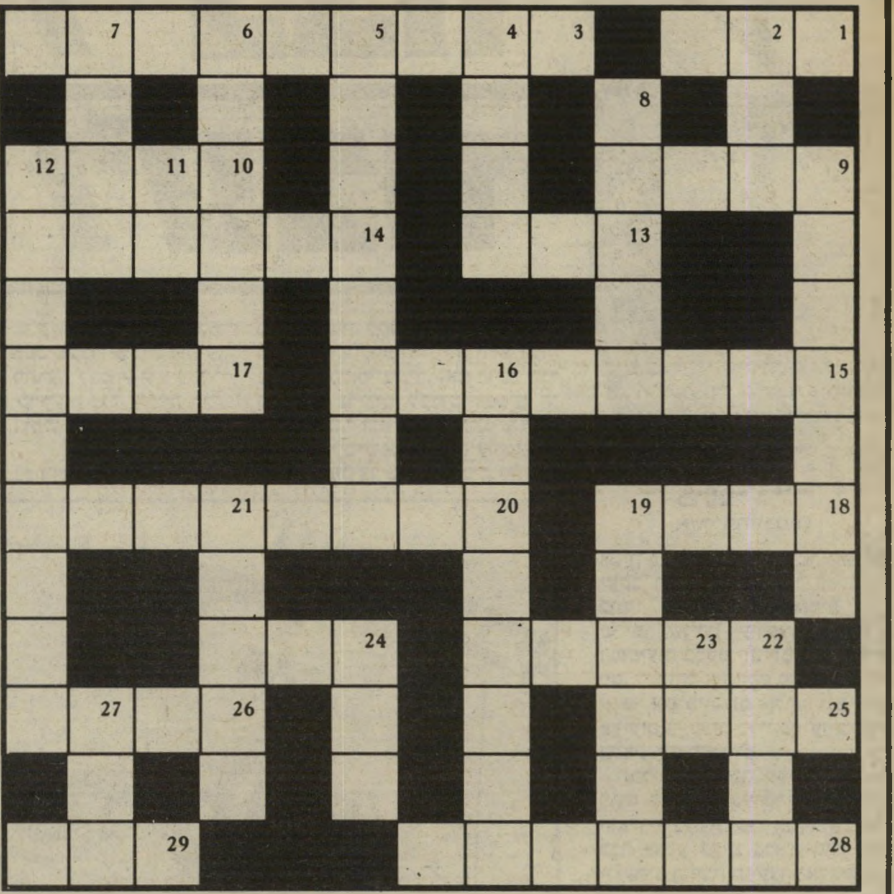

מאוזן:

1) היתה לו פתיחה טובה בכדור (3);
2) המלט התבלבל והרקויזיט נעלם (4,2,3);
9) במה בן־אדם עוסק בשעת הסעורה? (4);
10) נראה ממש לידו של ג'ומבלט בלידו (4);
13) המפקד עובר ושב (3);
14) אור גנוז בלי סוף בצמח (6);
15) נפרק את העולם ותבוא פרות גם משמיא (4,4ח);
17) רוצים אליל כמו לכנען (מ4);
18) הטו ראשיכם אל ההר (4);
20) ב„פתח־תקוה" למשל פעלו לפי הוראה מגבוה מאר (5,3);
22) פמליה גדולה של קוראי אידיש בבית השכיות (5);
24) חוזרים בצער אל הכתיב השומרוני (3);
25) לכל כוכב יש דרך (4);
26) אי אפשר למצוא במפקד מפחיד (4);
28) בסיסקאי מגדלים רק ירק (4,3);
29) זה מ־27 מאונך יחזור ברב טפשותו (3).

מאונך:

2) הצליח ליצר גם מלפפונים (3);
4) סרבו לטעום מהפרי הירוק ירוק הזה (4);
5) לא משיבים, שמענו, כי לא נותר בהם כח (5,3);
6) המחנכים עכשיו במשחקי מזל (6);
7) גם הוא במשפחה? ניחא! (4);
8) אם נתעלם מהאחרונה, היצר מת באמצע היום (5);
9) ג'ים הקר כוכב קטן (7);
11) מלגלג פעמיים (2);
12) ברכו מוקדם מרי את החבר בגת, הוא לא התקדם (5,4);
16) ירד ערך בוליו של האב מהמשל: „אי אפשר לצאת חובת ידי הכל" (4,4);
19) חש מורא בישיבה (3,3);
21) איזו ממשלה ארירה, ובלי כל עזרה! (5);
22) בורג כובש את יצרו? (4);
23) מה שהיתה ויויאן עבורי (2);
24) שרו באוטו (3);
27) בנו קל הרעת של הצדיק (3).

פתרון תשבצופן 2581

איתן עמיחי
הדברת מזיקים בע"מ
מומחים להדברת תיקנים (ג'וקים),
תולעי עץ, חרקי ספרים ובגדים,
עירפול מיוחד לארועים למניעת
יתושים וחרקים מעופפים.
רמת־גן רח' מודיעין 18, ת.ד. 2272 • טל. 790114-5-6
בשמירה על בריאותך ורכושך

מרים בנימיני

מזל החודש: דגים

חיי המין של ילידי מזל דגים

הוא מוכן להיות עבד למישאלותיה המיניות — אבל אם ירגיש ניצול, יסתלק מיד

● חיי המין שלו

קסם רב ומשיכה מאפיינים את הגבר בן מזל דגים. קשה לעמוד בפני קיסמו, רוב הנשים אינן יכולות להתעלם מהמגנטיות שהוא מקרין.

אשה שתאכזב אותו תרגיש מאוד לא נוח כשינעץ בה מבט פגוע. הוא מייד יגרום לה להרגיש ריגשי־אשמה, שתתהלך עימם זמן ממושך. הוא יתן לה הרגשה שהיא מנעה ממנו את הדבר שהיה הכי חשוב לו בעולם.

בדרך־כלל היא כל־כך תתחרט, שלא תוכל שלא לשנות את התנהגותה ולהתאים את עצמה לרצונו.

גישתו למין היא רומאנטית, אלא אם כן החיים גרמו לו להזדקן טרם זמנו, ואז הוא יהיה מאוד ציני, סרקסטי, מפוכח וחסר אשליות. הוא גבר מפנק, יחסו עדין, רך ומתחשב.

המעט שהיא תוכל לעשות זה להיות אסירת־תודה. אסור לה להקל ראש בחיזוריו או לקבלם כמובנים מאליהם, אחרת התלהבותו תשקע והקשר יחדל להתקיים.

למזלו, קיימות נשים רומאנטיות למכביר, ואלה תמיד ישמחו לזכות ביחס מסוג זה.

מבחינה מינית, הדמיון שלו עוזר לו מאוד. הוא יכול לעשות כל מה שתבקש. כשהשיג את השותפה המתאימה, שום דבר לא יגרום לו מעצורים. מטרתו אינה רק לגרום הנאה לעצמו, אלא גם לענג ולספק את מישאלותיה של בת זוגו, והוא יהיה מוכן לספק כל נחמה ושיגיון שמתעוררים אצלה.

לבן דגים אין אישיות חזקה במיוחד, לכן מקובל שהוא נמשך לאשה שתלטנית. יתכן שאז יהפוך לכעין עבד למישאלותיה המיניות, אבל זה לא יימשך זמן רב. למען הנערה שהוא אוהב, הוא מוכן להקריב רבות, אך אם זה גובל בניצול – הוא נפגע ומתרחק.

● חיי המין שלה

אף גבר לא יכול שלא להימשך לבת מזל דגים. היא מקסימה ותמיד נראית כמי שזקוקה להגנה. היא חולמנית, והדרך היחידה שגבר יכול להגיע אליה היא דרך הרומאנטיקה.

קשה מאוד לשכוח אותה, אחרי שנמצאים בחברתה אפילו פעם אחת. גבר שיפנה אליה בדרך ישירה יפגע בה, והיא תתרחק ממנו במהירות. אצל גבר היודע לדבר, לא יקרה דבר כזה, היא תיענה לו. היא פשוט תימס כשתשמע את הקלישאות הרומאנטיות שלו.

היא תקשיב למילותיו כאילו הוא הראשון שהמציא את המישפטים הנדושים והמתוקים מדבש. זה יגרום לה לרחף על גב ענן רומאנטי מלא באשליות.

כשהיא שרוייה בבועת־הסבון הרומאנטית הזו, היא תסכים לתת לו הכל, אך כדי שתתן את עצמה צריך להתייחס אליה בעדינות ורכות.

תאווה חייתית ותשוקה פראית כדאי להשאיר בג'ונגל, או למקום שלדעתה התנהגות כזו מתאימה. טיפוס המזכיר את איש־המערות לא יזכה להתייחסות מצידה.

יש לה מיליון דרכים לענג את בן־זוגה, בתנאי שיתנהג בצורה רומאנטית

בת דגים אף פעם לא תיגש לגבר ותציע חברות, לא משנה כמה הוא מושך ועד כמה היא „מתה" לאהוב אותו – היא לעולם לא תהיה היוזמת. האמת היא, שגם אין צורך לנקוט בדרכים כאלה. היא מנוסה בכל הגינונים הנשיים, ויודעת איך לרכז תשומת־לב לעצמה בלי שירגישו שהיא זו המושכת בחוטים. היא אוהבת את התדמית של הנפחדת חסרת־הישע, הזקוקה להגנה מצד גבר היודע להילחם ולשמור עליה היטב. היא מתאימה בדיוק לסוג הגבר המרגיש חזק וגברי, כשלצידו אשה תלותית, עדינה ונשית.

הוא רוצה הנאה לא רק לעצמו — אלא גם לענג אותה

לעיתים רחוקות יוכל לגלות את הצד השני, המחשב המתכנן ומשחק בבן־הזוג בחיבבות ונחמדות שכזו. חוץ מהצורך ברומאן יש עוד צורך, שהוא הדמיון, שאצלה הוא בלתי נלאה.

יהיו לה מיליון דרכים לגרום הנאה לבן־זוגה, ויבואו לה עוד רעיונות חדשים כשהיא כרוכה בין הסדינים. חשוב שמאהבה ישתדל להיכנס לפנטסיות שלה כשהוא יכול, ולהפוך אותן מדמיון למציאות. דרישותיה אינן בלתי־מתקבלות על הדעת, והיא לא תבקש שום דבר שאינו מושך ומרגש.

גם השבוע עדיין אי־אפשר להשתחרר מהרגשת המועקה והכובד. וזאת מכמה סיבות. הבריאות שלכם או של אחרים מדאיגה ומעכבת, אתם נוטים להיפגע בתאונות ומה שברור שאפשר למנוע בעיות מסוג זה על־ידי התנהגות זהירה. ב־4 וב־5 בחודש יש נטיה להוציא כספים יותר ממה שתוכלו להרשות לעצמכם. אולי כדאי להתרחק מכל מקום שבו חלונות הראווה קורצים ומושכים, ולשמור מרחק עוד יותר מהבנק.

* * *

אתם די מבולבלים, ותופעה זו בינתיים לא חולפת. השקט שאליו אתם רגילים איננו. ו־מדי יום עליכם לשנות תוכניות ברגע האחרון. בחיי האהבה שלכם ה־תמונה דומה: ניתוקים מקשרים שנמשכו יותר מדי זמן ופרידות זמניות מבני זוג שעימם היחסים היו עד עכשיו מובנים מאליהם. ידידים שהיו חשובים בעבר יפנו אליכם עכשיו ויבקשו את עזרתכם. לא תוכלו לסרב להם, כך שלא תוכלו לשבת בבית או להתרחק מהחברה.

* * *

התלבטויות קשות בקשר לעבודה, כספים ויחסים עם חברים. ב־4 וב־5 בחודש עייפות גדולה, אך גם מעורבות בבעיות בריאות, שלכם או של אחרים – השתדלו לנוח, אל תעמיסו על עצמכם התחייבויות נוספות והשתדלו לפעול במיסגרת המוכרת. סיכסוכים עם חברים בעבודה ועם בני־הזוג גורמים להרגשה שאין איפה להיות. ה־8 בחודש מקל על המצב, כספים יגיעו לפתע ממקור לא צפוי – וישפרו את מצב הרוח.

נסיעות לחו"ל מעסיקות אתכם בתקופה זו, אולם בינתיים אתם נתקלים במיכשולים ועיכובים שונים. אל תאבדו את מצב הרוח. בעוד כשבוע וחצי יתברר שהתוכניות יכולות לצאת לפועל. הקפידו שלא לעבור על החוק, ביחוד בכל הקשור לנהיגה או למגעים עם מוסדות כגון ביטוח לאומי, מס־ההכנסה וכו'. לא תוכלו לסדר איש. אפילו אם תמציאו המצאה מאוד מתוחכמת. ה־6 עד ה־8 בחודש מאוד קשים ומתישים.

* * *

מצב־רוח מאוד כבד ומדכא, ואם זה רק זה תוכלו להיות מרוצים – שכן, זוהי האפשרות הקלה. האפשרות האחרת קשורה במצב בריאות לא טוב, שלכם או של אחרים, ולכך יש השפעה חזקה מאוד על עתידכם הקרוב והרחוק. בעבודה זהו זמן מאוד חשוב, מצפים מכם שתוכיחו את עצמכם ואת התוכנית שעליה אתם מתעקשים. לא קל להצליח, צפויות תקלות שאינן באשמתכם. זו אינה תקופה טובה להוכחות.

* * *

ב־4 או ב־5 בחודש יווצר קשר עם מישהו חשוב בארץ אחרת, שיעודד אתכם בתקופה הלא קלה העוברת עליכם עכשיו. בעבודה כדאי לחשוב על השתלמות בתחום חדש. יתכן שתיתקלו בהתנגדות לבקשותיכם. אך כדאי להתעקש, לאחר שתסבירו את עצמכם בצורה הגיונית ותצליחו להשיג את מבוקשכם. ה־6 עד ה־8 בחודש יהיו מאוד קשים. עדיף לא להסתבך בוויכוחים, גם אם אתם צודקים. האמת עתידה לצאת לאור.

בעיות כספיות מטרידות ומדאיגות אתכם, בינתיים שימרו על מה שיש, אבל אל תיכנסו להתחייבויות נוספות. זה לא הזמן לרכוש רכישות חדשות, ובמה שכבר נקנה לא כדאי להשקיע סכום נוסף, גם אם אינכם מרוצים. בתחום הרומאנטי קורה משהו מעניין – אנשים שנראו בלתי מושגים עד עכשיו נעשים לפתע נוחים ורכים, וכאן נדרשת מכם התנהגות מאוד זהירה. בינתיים תיהנו ממה שיש – והימנעו ממניפולציות.

* * *

מצב הרוח שלכם נוטה להיות די תוקפני כל־פי הסביבה. זה נכון שאנשים מרגיזים ועוקצים ומנצלים את חולשתכם הזמנית, אולם גם לכם יש חלק במה שקורה סביבכם. אינכם מתחשבים מספיק בסביבה, ובעיקר בבני הזוג, כל ויתור שנעשה מצידכם נותן לכם את ההרגשה שחייבים לכם, ובשלב זה הצלחתם לקנות לכם יותר מתנגדים מאשר חברים. מה־4 עד ה־8 בחודש באמת לא יהיה קל. ידיעה מחו"ל תעורר תיקוות.

* * *

בעבודה קורים דברים חשובים, עכשיו חשוב שתקחו יוזמה ותעמדו על זכויותיכם. אתם עובדים קשה מאוד ואינכם שמים לב שהאחרים מנצלים את תמימותכם. הבריאות מעסיקה אתכם. לא בטוח שהמחלה אצלכם – יתכן שמישהו מבני המישפחה או הידידים זקוק לטיפול ועידוד. בין ה־6 ל־8 אתם נוטים להסתכסך עם בני הזוג ולומר יותר ממה שרצוי וכדאי. ב־9 או ב־10 בחודש תוכלו ליהנות מהצלחה כספית.

ב־4 או ב־5 בחודש צפויה פגישה משמחת ומפתיעה. זה יכול לקדם מעט את העניינים בכל הקשור לתחום הרומאנטי, אולם אי־אפשר לסמוך על כך לטווח רחוק. ב־8 בחודש כדאי שתהיו מאוד שקטים, ביחוד במקום שבו אתם עובדים. נראה שכל מה שתעשו יתקל בקשיים. ומה שחשוב זה לשמור על יחסים טובים בעבודה. ה־9 וה־10 בחודש טובים לקביעת פגישות עם אנשים שאיכפת לכם מהם. בנסיעות כדאי שתהיו זהירים.

* * *

רוצים לבצע שיפוצים בבית או לעבור דירה, אך זה לא הזמן המתאים. אם תתחילו בכך, יתברר לפתע שזה הרבה יותר יקר מכפי שחשבתם, ודירה שאליה תעברו עכשיו יכולה לגרום אכזבה; אי־אפשר כרגע לראות את הפגמים, מה שיהיה אפשרי בעוד שבועיים. בכל הקשור בכספים המשיכו בהתנהגות זהירה והימנעו מלהוציא כספים או להשקיע בתקופה זו. בעבודה מתגבשת תוכנית חדשה, אך שימרו על סודיות.

* * *

ב־4 או ב־5 בחודש תתכוננו לביקור מצד ידיד שעימו לא התראיתם זמן ממושך. יתכן שאתם עצמכם תצטרכו לצאת לנסיעה שאינה שיגרתית, אך יהיה עליכם לברר היטב אם זו לא נסיעה שבה התיקוות רבות, אך גם האכזבות. בין ה־6 ל־8 בחודש לא יהיה קל, בעיקר האווירה בבית תהיה קשה. רצוי להזמין אנשים ולא להימצא עם בן הזוג ביחידות, זה מזמין ריב קשה שעליו תתחרטו. ב־9 וב־10 בחודש צפויה פגישה.

מיסמך

וידוי נדיר שכתב דני כץ, איש־התיאטרון הנאשם באונס. הוא מספר בפרטי־פרטים על מעשיו ועל הרגשתו בעת ביצועם, ובעת שבירתו בחקירה

ה מחברת עבת־הכרס נקראת בנשימה עצורה. זהו מיסמך נדיר בכנותו ובחשיפתו. דני כץ, 37, איש־תפאורה בתיאטרון, מספר שם על קורותיו מרגע מעצרו בחשד לאונס ועד לסיום חקירתו. לאחר שהתוודה במיספר רב של מעשי־אונס ונסיונות לאונס. הוא מדבר על פגישתו הראשונה עם בית־המעצר ויושביו, על החוקרים ודרכי־החקירה.

דני כץ הוא גבר נאה, נשוי ואב לשתי בנות קטנות. הוא נעצר בתחילת ספטמבר בשנה שעברה, בשעות הלילה, בחצר בתל־אביב. הוא טען לפני החוקרים כי הוא מציצן חולני, המקבל את סיפוקו כאשר הוא מביט בנשים מתפשטות ומאונן. הוא הכחיש כל קשר לאונס או נסיון לאונס.

20 יום ישב דני כץ במעצר ועמד בהכחשותיו. במחברת הוא מספר על שבירתו הנפשית ועל הצורך שלו להתוודות. הוא מדבר על המצפון שהציק לו, ועל הבושה שגרמו לו מעשיו. לבסוף התוודה לפני החוקרים ושיחזר לפניהם את כל המיקרים.

זמן קצר לאחר שסיפר את כל הדברים הללו לחוקרי־המישטרה, התחרט. הוא החליף את עורכת־דינו הראשונה, תי מהחצר רואות עיניי צמד בלשים בלבוש אזרחי, ממש עליי. הם שאלו: „מה מעשיך?” ואני, שעולמי חרב עליי, סיפרתי מייד את כוונתי בעת ההצצות.

מייד, ללא שאלות, שלף אחד מן השניים זוג־אזיקים ושם אותם על ידיי. השוטרים צילצלו ברלת ויצאה בעלת הדירה, בחורה לא נאה במיוחד. השוטרים שאלו שאלות, אם חסר משהו בבית, אם הרגישה שמישהו עוקב אחריה. לאחר השאלות והחיפושים לקחו אותי לתחנת־המישטרה. שם ישבתי כבול בידיי עד שעה 4, כששוטר צמוד אליי.

„לתלוש לך את הזין!”

א ז חזרו כמה שוטרים ממישמרת בוקר, והם הכניסו אותי לאחד החדרים. מפקד החוליה הוציא קלסתרון ואמר: „הנה, תפסנו את המאניאק!”

שאלו אותי שאלות, שחזרו על עצמן ללא הפוגה, כשביניהן שוב משתרבבת המילה: „אתה מאניאק, מזדיין, צריך לתלוש לך את הביצים ולחתוך לך את הזין!”

לאחר שעה קלה, שבה שמעתי את מזה שבע שנים לערך, יש בי הנטיה להציץ לבתיהן של צעירות או זוגות, ובזמן שהייתי רואה אותן מתפשטות הייתי מאונן ומסתלק מן המקום.

החקירות המשיכו בקצב מהיר, כאשר מדי פעם מתחלפים החוקרים ביניהם. זה היה ביום השני למעצרי, כאשר בשעות הערב החזירו אותי לאבו־כביר והכניסו אותי לחדר־בידוד. היו איתי בחדר עוד שני צעירים, אחד עצור על התפרצויות ושימוש בסמים קשים, והשני היה עצור על נסיון סיוע לרצח הילד בקולנוע דן בתל־אביב. פה התחילה התורה של לימוד מערכת בתי־המעצר.

מהר מאוד למדתי, עקב שאלות ששאלתי ללא הפוגה, בעניינים שונים. אבל באותו יום למדתי איך מכינים קפה שחור בחדר שאין בו דבר. לבחורים בחדר היתה קופסת־שימורים ריקה, שאינני יודע כיצד הגיעה, אבל הכל מגיע אם צריכים. בעזרת קופסת־השימורים ועיתון מגולגל מכינים קפה. תולים את הקופסה על ברז המיקלחת עם חוט, שמרטיבים אותו. מדליקים את גליל הנייר מתחת לקופסה וכך מצליחים להביא את הקפה לרתיחה.

אחרת. למיסדר־הזיהוי הביאו השוטרים שיבעה ערבים שמצאו בדיזנגוף, כדי שיעמדו איתי למיסדר־זיהוי. לפי דבריה של עורכת־הדין שלי, שעמדה ליד הנערה והאזינה לכל ציוץ שלה, היא אמרה שהיא חושבת שזה אני, והצביעה עליי דרך חלון אטום מצד אחד ושקוף מצד שני.

המיסדר נגמר, ואני — מעצם ההפתעה — פרצתי בבכי היסטרי, שלא יכולתי לשלוט עליו, בכי שעלה וגאה בקצב חזק מתוך החזה שלי. לקח לי כחצי השעה להירגע, ועדיין ישבתי בפינת החדר וייבבתי בחשאי, כשכל עולמי חרב עליי.

בשעה מאוחרת יותר המשיכו לחקור אותי, ואני בשלי. שאלו אותי אם אני מוכן לעמוד לעוד מיסדר־זיהוי, ומובן שלא סירבתי. שאלו אותי אם אני מוכן לתת דגימת דם ורוק, ואמרתי שאני מוכן לכל דבר.

החוקרים האשימו אותי באונס הנערה מרמת־גן, ואני לא זכרתי מה עשיתי באותו ערב. אז התחילו חוקריי לרענן מעט את זיכרוני. הם הזכירו לי כי זה היה הזמן שבו חזרה ידידתי מחופשה ארוכה, וזה היה אמור להיות תאריך יום־ההולדת של בנה הקטן.

גילמתי את התפקיד הראשי. נתון זה עשה לי צביטה בלב, אבל הצלחתי לשמור על קור־רוח. וכך נמשכה החקירה מתיק אחד למישנהו שעות ארוכות. בסוף היום נאמר לי, כי למחרת צפוי לי מיסדר־זיהוי נוסף. הסכמתי, למרות שהיו לי חששות בגלל מיסדר־הזיהוי הראשון, שבו לא הייתי מעורב, ובכל זאת הביטה בי הנערה ואמרה: „אני חושבת שזה הוא!”

יום חמישי, 4.9.86. שוב התחיל יום חקירות שיגרתי. במשך היום התלוצצתי קצת עם השוטרים, והרגשתי שעל חלק מהם אפילו התחבבתי. קפה, ארוחת־צהריים, עד שהגיע המועד למיסדר־זיהוי.

במיסדר זה פגשתי כמה חברים, שביקשתי שיבואו לעמוד איתי. הפגישה היתה נרגשת, והם ניסו לחזק את רוחי. במיסדר זה לא היה זיהוי כלל. נפרדתי מחבריי ודיברתי קצת עם עורכת־הדין שלי, כרמלה, שגם היא לא ידעה את האמת, ולא חשבה לרגע שפני הדברים הם אחרת. היא אמרה לי כי נתראה מחר בבית־המישפט, מפני שנגמרו חמשת הימים שהשופט נתן לי.

שוב נסיעה בחזרה לבית־המעצר

אנאטומיה של אונס

כרמלה חנוך, ופנה לעורך־הדין מנחם רובינשטיין. מאחר שהכחיש את כל הודאותיו וטען כי נלקחו ממנו בלחץ ובפיתוי, יעץ לו הסניגור להשתמש בזכות השתיקה ולא למסור כל מידע נוסף למישטרה.

גם בבית־המישפט המשיך כץ לכפור בהאשמות. סניגורו טען בכישרון רב כי ההודאות הוצאו ממנו שלא כדין, וביקש מבית־המישפט לפסול אותן. אולם לאחר טיעונו של התובע, אברהם טל, ועדותו של הנאשם במישפט־הזוטא, החליטו השופטים לקבל את ההודאות.

המתלוננות העידו כבר, וגם המחברת והודאותיו של כץ נמסרו לבית־המישפט. העולם הזה מביא בזה חלק גדול מהמחברת המקורית. כתב־היד המקורי לוקה בשגיאות־כתיב קשות, שתוקנו בעריכה.

להלן כתב־היד:

ראשיתה של דרך יסוריי במעצר וחקירות ביום שני, 1.9.86. בשעה 12.15 נעצרתי כאשר אני מציץ לדירת בחורה. בזמן שיצאתי מעבודתי באחד ממקומות הבילוי בתל־אביב. הייתי בדרכי הביתה, ונהגתי ברכב שלי. ראיתי לפתע בחורה הולכת לבדה על המידרכה, ושוב הבזיק איזה סוויץ' במוחי והחלטתי, כמנהגי מימים ימימה, לראות שוב גוף של אשה בשלבי התפשטות, כדי לספק איזשהו יצר שאינו בר־כיבוש, כנראה.

בזמן שעצרתי את מכוניתי בצד, הספקתי לראות לאיזו סימטה היא נכנסת, וכמו כן ראיתי, מקצה השביל, לאיזה חצר היא נכנסה. הלכתי באותו כיוון, ונכנסתי לחצר הבית במטרה אחת ויחידה — כדי להציץ. כל זאת תחת אותו קול, שלחש לי בראשי: „לך בעיקבותיה, הסתכל דרך התריס, הפשל מיכנסיים והתחל לאונן בקצב ההתפשטות”.

אבל למזלי המר אותה בחורה לא התפשטה, ואני הלכתי מימין לבית ומשמאל לבית, ולבסוף נדחק אותו יצר, והחלטתי לחזור הביתה. אך בצאכל אוצר המילים של אותו שוטר, לקחו אותי לאבו־כביר.

אז התחילו ימי ההמתנה הארוכים במעצר. מישפחתי העמידה לרשותי עורך־דין, דרור מקרין, ויום אחרי מעצרי הובאתי לבית־המישפט. המישטרה ביקשה 15 ימי־מעצר, השופט נתן חמישה ימים, כדי שהמישטרה תעשה מיסדר־זיהוי.

בשלב זה התחילו החקירות בשיטה של לחץ נפשי. הביאו חוקר אחד והתחילו לשאול אותי שאלות. עניתי בשטף, קצר ועניינית. שאלה: „מה עשית שם באותו לילה?” ואני בשלי, שהלכתי להציץ. סיפרתי לחוקריי כי

אשת־נאשם אירים כ׳ץ (באמצע) בבית־המישפט
השדון הקטן שבתוכי, שקוראים לו מצפון

למחרת לקחו אותי שוב לחקירות. בימים הראשונים דיברו איתי בעיקר על אונס שבוצע ברמת־גן, ליד מועצת־הפועלים, באוגוסט. ועל פי תיאורה של נערה בת 17, שנאנסה, נעצרתי ונחשדתי במעשה־האונס. החקירות נמשכו בקצב מלא, ואני, אחרי היום הראשון למעצרי, ביקשתי שיקחו לי את עורכת־הדין כרמלה חנוך, שהכרתי אישית כמה שנים.

באותו היום, בערב, עשו לי את מיסדר־הזיהוי הראשון, וזו היתה טעותי הראשונה. הייתי בטוח שהנערה לא תזהה אותי, מאחר שלא אני הוא שעשיתי את המעשה. אבל הגורל חשב

ידידתי נחקרה גם היא, והיא אמרה שבאותו יום לא יצאתי מביתה עד למחרת בצהריים. אבל כנראה ששיטות החקירה עם ידידתי היו קצת קשות, ולדיברי החוקרים היא שיקרה במכוונת־אמת, והם החליטו ללחוץ עליי באמצעותה, ולאחר יום עצרו גם אותה. אבל עורכת־הדין שלי הצליחה לשחרר אותה כעבור 12 שעות.

כאשר החזירו אותי בלילה לתא, פגשתי שם בחור שהכרתי אצל ידידתי לפני כמה שנים, ועוד שני בחורים. בזמן שאתה יושב סגור, טובה כל חברה. למדתי לחבב אנשים אלה מהר מאוד. ואז הזמן חלף לו איכשהו יותר מהר.

יום רביעי, 3.9.86. לקחו אותי מבית־המעצר בצהריים, לחקירה ארוכה מאוד. באותו יום בא אליי מפקח יהודה כהן, שהוא אדם חיובי מאוד ונראה לי אדם יסודי מאוד, שעושה מלאכתו באמונה.

אני מרגיש, כי למרות שהוא איש־מישטרה קשוח, פועם בתוכו לב אנושי. גם בחקירה הרגשתי שצדתי את עינו, למרות מה שעשיתי, וכנ"ל לגבי רוב אנשי מחלקת הימ"ר (היחידה המרכזית).

במשך הימים הראשונים של החקירה הצלחתי לרכוש את ליבם של לא מעט אנשים העובדים על התיק שלי, והרגשתי האישית שאפילו חלק מהם חיבבו אותי, ולא היו מוכנים להאמין שאכן עשיתי את המעשים המיוחסים לי.

איימתי להתאבד!

ב אותו יום לקח מפקח יהודה כהן 10 או 12 תיקים על מעשי־אונס, מעשים מגונים, ונסיונות לאונס. ישבנו יחד כמה שעות טובות, כשהוא שואל ואני עונה, ומנסה להיעזר ביומנים שלי.

ככל שחלפו התיקים, גברה תיקוותי שהם לא יצליחו להגיע אליי. אבל מבין מיכלול התיקים, היה תיק אחד שבו דרך שפת־הים ויפו, ואני מסתכל בגעגועים עזים על האנשים שהולכים בנחת ומצחקקים ונושמים אוויר נקי, ומעל לכל חופש! — שבשלב זה עוד לא הבנתי את מלוא משמעות המילה.

יום שישי, 5.9.86. בדרך לבית־המישפט קודם כל קוראים את שמות העצירים. לאחר מכן ירידה למטה, ומי שמספיק להתגלח — מה טוב. הגילוח עצמו זה דבר לא קל ולא נעים בתנאים האלה. אחר־כך נסיעה לבית־המישפט, למרתף, למיכלאות של בית־המישפט. בדרך לתאים מקבלים רבע כיכר־לחם עם קצת ריבה ושקית שתיה. ואז המתח שבהמתנה. כולם מדברים עם כולם ומייעצים מה לומר ואיך לנהוג.

לבסוף קוראים גם בשמי, ואני עולה במדרגות במיסדרון צר. יושבים על שני הספסלים האחוריים. השופט נכנס, כולם קמים, ואחר־כך מתחיל תהליך של קריאת שם עציר, והוא קם, ואז בקשת המישטרה לפני השופט ומאזני־הצדק שוקלים, ובסוף החלטה.

במיקרה שלי הביאו לפני השופט חומר חסוי. השופט עיין בחומר והאריך את מעצרי ב־15 יום.

כך חלפו להם הימים, כאשר השוטרים שואלים והתשובות רודפות בעיקביות. שישי־שבת עברו בעצלתיים, כל דקה נראית כאילו יום שלם. המעצר קשה אבל נסבל. במשך השבוע לא השתנה דבר. מצב־הרוח שלי היה בשפל־המדרגה, והחוקרים התחילו ללחוץ עליי ואמרו לי שיש נגדי חומר מוצק — ואני בשלי, לא נסוג אף צעד. החום הכבד ששרר באותם ימים היה קשה מנשוא, ואני, כרגיל, כבול באזיקים.

בצהריים באה אליי עורכת־הדין שלי, ובפעם הראשונה דיברנו בארבע עיניים, וגם ממנה הסתרתי את האמת. באותו שבוע, כאשר נחקרתי, הרביתי לבכות ולהתחנן, אבל שום דבר לא עזר.

באיזשהו שלב איימתי להתאבד, וידעתי אחר־כך כי עשיתי טעות נור־

אה. ביום שלישי, ה־9.9.86, נלקחתי למטה, ורצו לאמת את גירסתי בפרליגרף. אבל מכיוון שחששתי, לא הסכמתי, ובכך רק הגברתי את החשד.

משם נלקחתי להמשך החקירות, ואמרו לי שעומדים לעשות לי מיסדר־זיהוי־קולות. ואז גם נודע לי על איזה מיקרה הם מדברים. זה היה המיקרה ממנו חששתי, שבו גילמתי תפקיד מרכזי. למרות החששות הכבדים, הייתי חייב לעמוד למיסדר־זיהוי זה, כדי לא לעורר חשדות אצל חוקריי.

ב־11.9.86 נערך מיסדר־זיהוי־קולות. וכך נערך המיסדר: הביאו שוב שיבעה בחורים שאספו ברחוב. כל אחד קיבל דף, ועליו היו כתובים שלושה מישפטים. ברגע שקראתי את המישפטים, התחיל ליבי לפעום ביתר־שאת ובקצב פראי. מפני שבגלל מה שהיה כתוב שם, צפו ועלו בזיכרוני המישפטים האלה: „אל תזוזי! תתפשטי!” ו„שוב פעם זה קרה לי, אני לא יכול לעשות לך את זה!”

הכל צף ועלה בזיכרוני, וליבי פעם בקצב מטורף.

המתלוננת ישבה עם הגב אלינו. כלומר גב לגב, ואז כל אחד בתורו התחיל לקרוא. אני בחרתי בכיסא מיספר 3. כשהגיע תורי, צבטתי את ירכיי בחזקה, הנמכתי את קולי וניסיתי לתת לו גוון מונוטוני.

אחרי שגמרנו לקרוא, המתלוננת אמרה שהיא רוצה לשמוע שוב את המיספר 2, 3 ו־7. בפעם השלישית היא הורידה את מיספר 2, ונשארנו רק אני ומיספר 7. החוקרים תקעו בי מבט ניצחון ואמרו לי: „היא זיהתה את קולך כמעט בוודאות.”

הלחצים של אותו יום גרמו לכך, באיזה שלב שוב איימתי להתאבד. [illegible]י החלה דרך־יסוריי.

הביאו אותי לתחנת־מישטרה אחרת, ושם נעצרתי. פישפשו בבגדיי, לקחו ממני את שרוכי־נעליי ולקחו את המצית שלי. קראתי בכל פעם לשוטרים שידליקו לי סיגריה, וזה היה לוקח זמן רב.

החלטתי שכך דעתי תיטרף עליי, והתחלתי בשביתת־רעב. כל פעם שהכניסו לי אוכל, החבאתי אותו תחת המיזרונים, כדי שלא אתפתה.

בכל פעם נכנס לתאי קצין בכיר ואמר לי שכדאי לי לשתף פעולה, כי יש להם הרבה חומר [illegible]גדי. דיברו איתי בעיקר על המיקרה של הנערה ברמת־גן, שלא עשיתי, אבל הם משום־מה התעקשו בעניין. ואני מחכה בקוצר רוח לתוצאות־המעבדה על הבדיקות הסרולוגיות, שמשום־מה בוששו לבוא. בדיקה שאורכת בדרך־כלל 48 שעות, לא הגיעה אחרי עשרה ימים.

המשכתי בהפגנתיות את שביתת־הרעב, ולא אכלתי ארוחת־ערב. התחלתי להרגיש חולשה וכאבי־ראש, וביקשתי לראות את הרופא. כנראה שלא נראיתי טוב, כי השוטר לא רצה לקחת על עצמו את הסיכון ולקח אותי לאבו־כביר, שם יש רופא כל הזמן.

לאחר שיחה קלה וללא בדיקה, נתן לי הרופא אקמול ושלח אותי מעל פניו. השוטרים קינטרו אותי כל הדרך בחזרה, אבל אני ממש לא הרגשתי טוב.

ביום שישי, 12.9.86, לקחו אותי שוב מוקדם לבית־המישפט. התברר לי כי עורכת־הדין שלי הגישה ערר על מעצרי, לבית־המישפט המחוזי. היא אמרה לי שעשתה זאת מסיבה אחת, כדי לדעת קצת יותר חומר על מהלך החקירה. לאחר דיון החליט השופט לדחות את הערר. עברנו דרך בית־המעצר באבו־כביר, כדי שאוכל לקחת את חפציי, והתעכבתי שם קצת, כדי שאוכל להיפרד מידידיי.

הפעמון הקטן שבתוכי

כאשר הוחזרתי לתחנת־המישטרה, שבה הייתי עצור, פגשתי לראשונה בד"ר מ', שהוא רופא־נשים במיקצועו, ונחשד במעשים מגונים. לאחר היכרות קצרה התחלנו להישפך האחד בפני השני.

במשך חמישה לילות העברנו את זמננו בשיחות, כשהוא מנסה להרגיע אותי ואומר לי שיש לי בעיה פסיכולוגית, שקרא לה במיספר מונחים רפואיים. אדם זה עזר לי מאוד מבחינה נפשית, והיה קצת מנחם אותי.

ביום חמישי בלילה, ה־18.9.86, לקחו אותי לראות רופא, והוא נתן לי כדורים נגד לחץ־דם. במעצר היתה לי שוב שיחה ארוכה עם ד"ר מ' לתוך הלילה, ולמחרת בבוקר שוב חקירות שיגרתיות, כאשר אני החלטתי כבר בלילה לספר את האמת.

זה היה עקב שיחזור עצמי של כל המאורעות שקרו אתי במשך ארבע השנים האחרונות, ומחשבה כנה ובהירה לגבי עצמי, לאן יכלו פני הדברים להשתלשל אילו המשיך מצבי להידרדר. כי המעשה האחרון שעשיתי היה פריצה לדירה ונסיון לאונס.

מחשבה זאת לא עזבה אותי בכל תקופת מעצרי, וחשבתי לעצמי שאולי טוב שנעצרתי בנסיבות אלה, ומי יודע מה יכול היה לקרות במצבים אחרים. יכולתי להגיע אולי גם לרצח. וזאת היתה הסיבה היחידה שבגינה החלטתי לספר הכל. וגם הפעמון הקטן שבתוכי, שנקרא מצפון, זימזם במשך כמעט כל תקופת מעצרי. החלטתי: ביום שישי, 19.9.86, אפתח לפני חוקרי־המישטרה את סגור־ליבי. ואולי זאת הטעות הגדולה ביותר שעשיתי בחיי.

ביום שישי זה אמור היה להיות מיסדר־זיהוי נוסף, בשעה 2. אבל בשעה 12 התיישב מולי החוקר פינחס, והביא לפניי תיק על נסיון לאונס שחקנית התיאטרון רונית (שם בדוי. השם האמיתי נאסר לפירסום). תיק זה הוא התיק היחידי מבין כל תיקי החקירה שהיה תואם את המציאות.

מתוך תיק זה שלף לי פינחס את המכתב שהגיע מהמז"פ (המחלקה לזיהוי פלילי), ובו אישור על 12 נקודות של טביעת־אצבע שלי. מאחר שממילא כבר החלטתי לספר הכל, התחל[illegible] לדבר:

„מ[illegible]נחס, לא בגלל המיכתב שאתה מראה לי עכשיו, אלא בגלל שדרון קטן שמקנן בתוכי, וקוראים לו מצפון. ונוסף לכך החלטתי אמש על רגע־האמת.”

סיפרתי לו: „שבוע לפני ביצוע נסיון האונס, הייתי בדירה הזאת והיצצתי בה, כפי שמסרתי בעדותי. לכן שנינו יודעים שאת טביעות־האצבע הללו מצאתם על החלון החיצוני, מאחר שביום שבו קרה המיקרה לא חשבתי על אונס, ופשוט באתי שוב להציץ. המקום היה חשוך, ואז חזרתי לאוטו ולקחתי פנס וחזרתי כדי להציץ. ואז, משהו — קול או דחף — משך אותי ודירבן תהליך שלא היתה לי שליטה עליו.

„למרות שזה נשמע כדבר מתוכנן היטב, חזרתי לאוטו שיש בו בקביעות כלי־עבודה, ולקחתי משם משור ברזל, זוג כפפות־עבודה, פנס, סכין, וניסרתי את המנעול שעל הסורג. פתחתי את החלון והתקרבתי לעבר המיטה.

„לפתע התעוררה הבחורה בבהלה, ואני רכנתי מעליה, כשאני מאיר על פניה בפנס ואומר לה: ‚תשתקי ואל תזוזי! אם לא תצעקי לא יקרה לך דבר!’

„הצמדתי את הסכין אל פניה, ואחרי כמה שניות כיביתי את הפנס, והתחלתי ללטף את גופה. ההתנגדות, שהיתה חלשה במילא, נפסקה, ובשלב מסויים הבחורה רכנה קצת קדימה והסירה את תחתוניה לבדה.

„בשלב מסויים, בדקות אלה, חזרו אליי עשתונותיי, ואני לחשתי על אזנה משהו כמו: ‚אני לא יכול לעשות לך את זה.’ ומייד קמתי ובאופן אינסטינקטיבי שלחתי את ידי ומשכתי את חוט־הטלפון. מיהרתי לעבר הדלת, פתחתי את המנעול במפתח שהיה שם, ויצאתי מהמקום במהירות.”

אמרתי למר פינחס, שאין לו למעשה שום ראיות מוצקות נגדי, ואני מספר כל זאת מרצוני החופשי. מייד החלה בחוץ פעלתנות רבה בין החוקרים הבכירים, הוחלט להזמין צלם, כדי שאני אשחזר את המיקרה. ואני, כמובן, הסכמתי.

אז התחיל תהליך השיחזור. החוקר רשם על דף במה מאשימים אותי ואת כל הזכויות שיש לי, וכשאני כבול לשוטר, יצאנו לדרך.

הלחץ והמתח הנפשי היה רב מנשוא. נשבעתי לעצמי שיותר לא אהיה מוכן לשחזר לפני מצלמה. אחרי השיחזור הרגשתי ממש אפיסת־כוחות, אבל החקירה נמשכה.

ואז סיפרתי להם על עוד שני מיקרים ברמת־אביב, לפני כשלוש שנים. שוב קמה המולה בקרב החוקרים, הזעיקו את כל צוות הקצינים הבכירים מביתם, וביקשו ממני שאוביל אותם למקומות שבהם קרו המיקרים. נסענו והסתובבנו ברמת־אביב, כאשר אני מתאר להם פחות או יותר את מראה השטח שבו קרו המיקרים, אבל אינני מצליח לזהות את המקומות בוודאות. לבסוף נגמר הסיוט בשעה 12 בלילה, והוחזרתי לתא.

למחרת חקרו אותי שוב וביקשו לדעת כל פרט. לאחר מתן העדות אמרו לי חוקריי, כי למעשה הבאתי אותם, בעזרתם, למקומות הנכונים, ואז שיחזרתי את המיקרה הראשון של נערה בת 17, שגילה נודע לי לאחר מעשה מאיזה מגאזין, כמה שבועות לאחר מעשה.

הייתי אז בדרכי הביתה, אחרי יום עבודה מפרך. הבאתי את השחקנית שאיתה עבדתי לביתה. בדרכי לפתע

(המשך בעמוד 38)

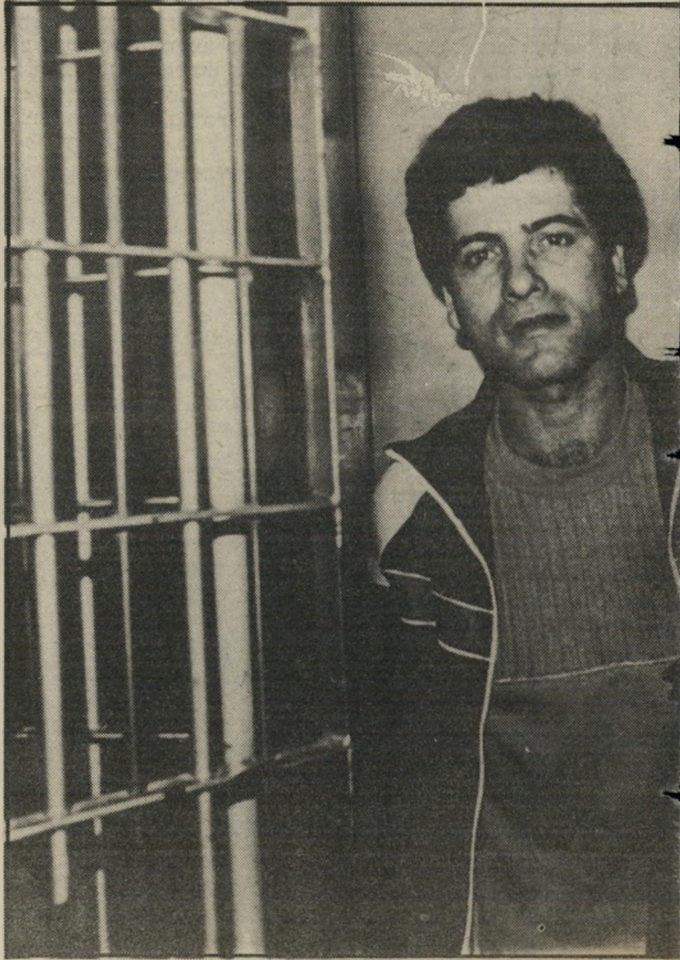

נאשם כ״ן בבית־המישפט

בגמר האונס הרגשתי שליבי פועם... ממש עמד להתפוצץ!

מַק·בָּרֶן
הטבק הדני המתולה לאניני הטעם

MAC BAREN®

אזהרה: משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות

30 שנות נסיון בהוראת צילום

צילום כתחביב וכמקצוע
במכון „צילום יוצר"
בהנהלת יעקב בורנשטיין
תל־אביב, הירדן 16
טלפון 03־658596

א.א. עבודות

- מבצעים עבודות אינסטלציה, מים וביוב
- עבודות חשמל
- מתקינים חימום מהיר, במיבצע
- שרות מהיר

מישרד: טלפון 870090
בית: טלפון 5524289

תן טרמפ לחייל

במדינה

קריית־מלאכי

מוסיאון בבית

ב־1987 עדיין מתגוררת מישפחת סבח בפחון עלוב ונוטף מים

ראש־מועצת קריית־מלאכי הצהיר לפני חודש בחגיגיות, שבכוונתו להקים מוסיאון, שבו תיעוד על ימי המעברה במקום, ימים רחוקים שעברו לבלי־שוב.

חיים (67) ומרסדס (60) סבח, ששמעו על התוכנית החינוכית, לא ידעו אם לצחוק או לבכות, כי מזה 30 שנה הם חיים במעברה המקומית. יש להם גם הצעת־חיסכון: במקום לבזבז כסף על הקמת מוסיאון, אפשר להביא את התיירים ואת התלמידים אליהם הביתה — זה יותר זול, וזה גם יותר אמיתי.

מדווח איציק אלמקיאס:

ב־1957 עלו חיים ומרסדס ממארוקו. איתם הגיעו שתי בנותיהם ואחותו של חיים עם בתה. בדרך אבד תינוקו בן שלושת החודשים של חיים, ועד היום אין יודעים מה עלה בגורלו.

בהגיעם לארץ דרשו בני מישפחת סבח להתגורר בקירבת בני־מישפחתו בחיפה. אנשי הסוכנות הבטיחו שכך יהיה, ואמרו להם שבינתיים, רק בינתיים, ישוכנו במעברת קסטינה.

במעברה הם קיבלו, כמו עוד 400 מישפחות אחרות, פחון.

עד היום הם גרים באותו פחון, בן החדר האחד, בלי דלת, בלי זגוגיות בחלונות.

במרכז הפחון יש מיטה כפולה. התיקרה הפנימית נפלה בגשמים האחרונים. בצד המיטה נמצא מיתקן־הגאז, עריי־מות סמרטוטים מתגוללים על הריצפה, מסביב לבית ערימה ענקית של אשפה ועשב־בר.

„אנחנו משלמים לעיריה מיסים, כמו כל אזרח בקריית־מלאכי, אבל הם לא באים לנקות."

בני הזוג נאלצים להשתמש בגזיות ובפנסים, את צרכיהם הם עושים בדלי, שאותו מרוקנים בעישביה שמסביב. חיים ומרסדס לא ידעו מים חמים ומיקלחת טובה כבר הרבה זמן, מפני שאין להם מיקלחת ומים חמים. כשהם חפצים להתקלח, הם מתקלחים לעיני עוברים ושבים בתוך גיגית בחצר, שאותה הם ממלאים מהברז היחיד, הנמצא מחוץ לביתם.

גם מקרר אין להם, והאוכל מתקלקל במהירות. בקיץ, אחותו של חיים מביאה לו קרח, כדי לשמר את האוכל לכמה שעות.

מחוץ לבית יש שלולית קבועה, המפיצה ריחות רעים. בין העשבים שסביב הבית שורצים להם עכברים ונחשים. באחד מימי הקיץ הכיש נחש את מרסדס, ועכברים שעלו על מיטתה נשכו אותה.

השכנים החדשים של מרסדס וחיים סבח, המתגוררים בקוטג', מנסים לפעמים לעזור. שמואל ואסתר לוי, המתגוררים בסמוך, אף בדקו אפשרות להעביר קו־חשמל מביתם לבית הזוג המתגורר בפחון. אך הדבר לא התאפשר.

ממחלקת הבניה שבמועצה המקומית קריית־מלאכי נמסר בתגובה, כי המועצה הגיעה להסכם עם חברת אליאב, שלפיו יקבלו מפוני שכונת הפחונים והצריפים 40 אלף דולר — 30 אלף כמענק ועשרת אלפים כהלוואה בתנאים נוחים ביותר. „בסכום הזה תוכל מישפחת סבח לקנות איזה בית שיחפצו בו. הצענו להם דירה בבית־קומות, אך הם רצו דירת־קרקע. דירות־הקרקע היחידות בקריה עולות 43 אלף דולר. עכשיו הם מתפנקים והם רוצים בית פינתי. דבר כזה עולה 50 אלף דולר. אם יש להם — שיקנו. הדירות יהיו מוכנות בעוד שנה, ובינתיים הצענו למישפחה לשכור דירה במימון מלא שלנו. אך הם לא מסכימים. 400 פחונים התפנו, ורק הם מסרבים להתפנות."

לא מדוייק, בכלל לא מדוייק. בעיירה הדרומית יש לפחות עוד שלוש מישפחות, המתגוררות בתנאים דומים. האם גם הן „מתפנקות"?

בידי הסניגוריה במישפט דמיאניוק תמונות של הנאשם בתקופות שונות בחיין: האם זה אותו האיש?

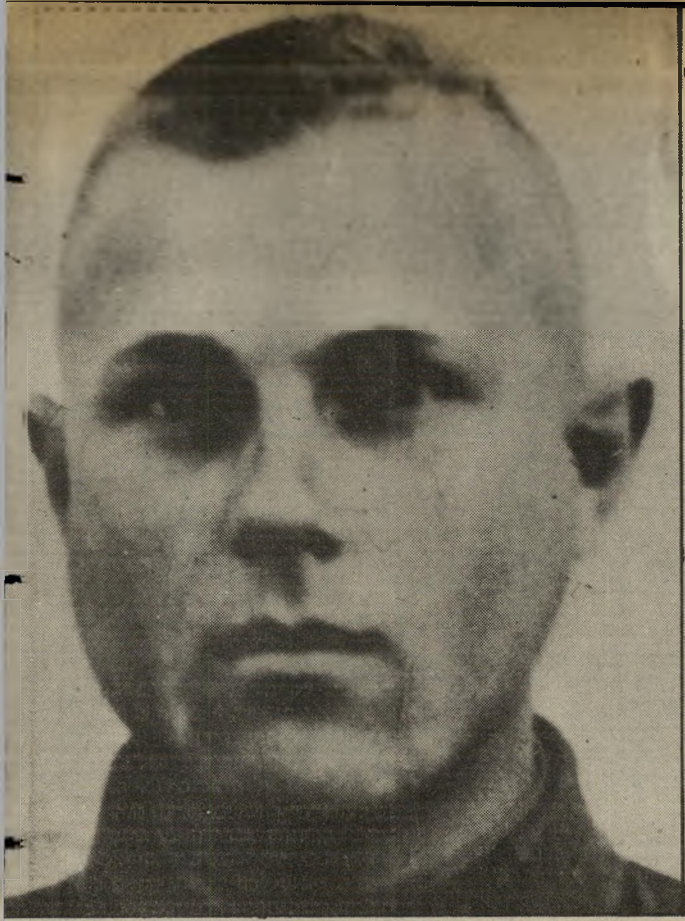

1942

„אין שום בעיות לזהות את דמיאניוק," אומרים אנשים, „הוא כל־כך גדול, יש לו פרצוף מיוחד ויש לו הליכה גמלונית, שאפילו אחרי 40 שנה לא קשה לזהותו."

גם העדים במישפט טענו כי הכירו את האיש אחרי 40 שנה ללא קושי.

מאחר שהסניגורים, מרק או'קונור ויורם שפטל, הבהירו לבית־המישפט

מיסדר זיהוי לדמיאניוק

כי עיקר המישפט יהיה דווקא עניין זהותו של הנאשם, מעניין במיוחד לראות את התמונות הרבות שנאספו, שבהן נראה דמיאניוק בשנים שונות ובתילבושות שונות.

בתמונה הראשונה, זו של מיסמך־טרבניקי — תעודת־חוגר של „איוואן האיום", שהוצאה על־ידי הנאשם וש־הובאה מברית־המועצות — נראה גבר צעיר מאוד, בעל פנים מוצקות ושיער בלונדי דליל. אלא שהסניגורים כופרים במיסמך זה, וטוענים כי תמונת הגבר הצעיר איננה תמונתו של האדם הנאשם כיום במישפט.

יתר התמונות, מתאריכים החל מ־1947 ועד היום, הן של האוקראיני־האמריקאי, הנאשם במישפט זה. הן מוכיחות כמה שונה יכול להיות אדם בתקופות שונות של חייו.

קוראי העולם הזה יכולים לעשות בעצמם את מיסדר־הזיהוי על־פי התמונות המצורפות, ולהחליט אם זיהויו של איוואן דמיאניוק באמת כל־כך קל ובטוח, אם לאו.

מיסמך טרבניקי
האם הוא אמיתי?

1947

1958

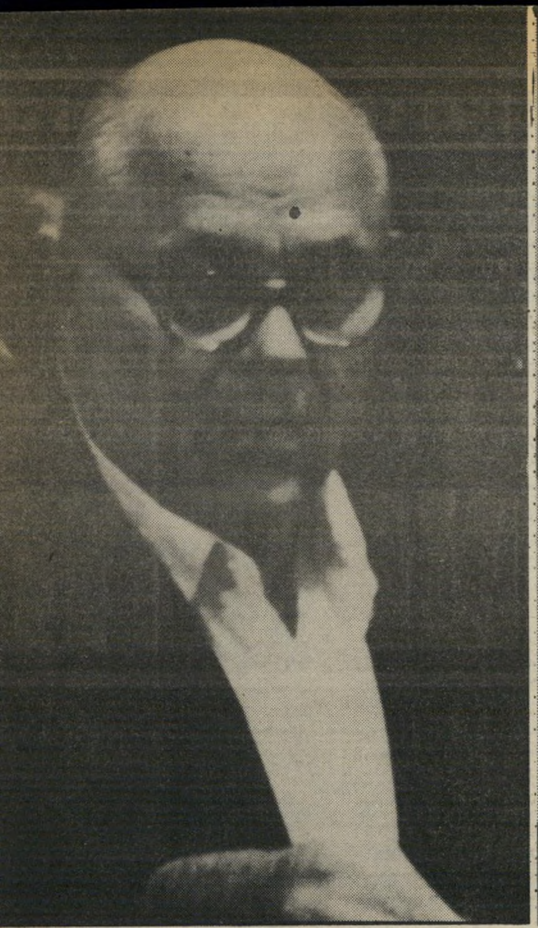

ציון צפריר

1987

מריבות הסניגורים של דמיאניוק

„אולי אתה יכול לחיות איתי, אבל אני לא יכול לחיות איתך!" ו„עורך־הדין שפטל לא יקום עוד במישפט זה!" היו רק שני קטעים ממריבות סוערות שפרצו בין סניגוריו של ג'ון דמיאניוק, מרק או'קונור האמריקאי ויורם שפטל הישראלי.

נראה כי שפטל, עורך־דין צעיר ותמרץ מתל־אביב, זוכה למנה של עלבונות גם מצד שותפו הבכיר בתיק וגם מצד עדים ניצולי־שואה, שאינם מבינים כיצד יהודי־ישראלי יכול להשתתף בהגנתו של דמיאניוק.

ברור כי שכר־הטירחה שמקבל שפטל בתיק זה אינו יכול לפצות אותו על סגירה מוחלטת של מישרדו התל־אביבי, בגלל לחץ העבודה במישפט דמיאניוק. לקוחותיו הרגילים — סוחרי־סמים, פורצים ושודדים — אינם יכולים לחכות לו עד שייתפנה, והם מחפשים להם בינתיים סניגורים אחרים.

מה בכל זאת מריץ את שפטל? לשאלת העולם הזה הסביר, כי זוהי הזדמנות חד־פעמית להשתתף במישפט חשוב מסוג זה, העשוי להיכנס להיסטוריה. אבל בהמשכה של השיחה סיפר שפטל כי תמונתו התפרסמה השבוע בעמודו הראשון של העיתון האמריקאי החשוב ניו־יורק טיימס, ומתחתיה הכותרת: „מישפט ראווה".

מנימת הגאווה שבקולו אפשר להבין כי זה שכרו האמיתי במישפט.

לבקשת העולם הזה, סיפר שפטל על מסכת יחסיו עם או'קונור מתחילתה.

וזה סיפורו של שפטל:

הכרתי את או'קונור בבוקר של ערב יום־הכיפורים, בכלא איילון. שנינו חיכינו שם לראיין את לקוחותינו, ואני סיימתי ראשון. הוא פנה אליי ושאל אם אהיה מוכן לתת לו את כרטיס־הביקור שלי. עניתי לו כי עבורי הוא אינו מצורע, ונתתי לו כרטיס־ביקור. היו בינינו כמה שיחות־טלפוניות וכמה פגישות בלתי־מחייבות, ואז נסע או'קונור לאמריקה.

או'קונור חזר לישראל במחצית דצמבר, ואז היו בינינו שתי פגישות נוספות, בהן סיכמנו את כל נושאי הצטרפותי להגנה בתיק. גם את קו־ההגנה סיכמנו אז ביחד. הוחלט בינינו כי נודה בכל העובדות, מלבד זהותו של הנאשם.

התכוונו להעלות את ההסכם שלנו בכתב, אולם באותו הלילה טילפן אליי או'קונור בבהילות ואמר, כי הוא נאלץ לחזור מייד לאמריקה, וביקש ממני להפגש איתו בנתב"ג ב־5 בבוקר. שם סיפר לי כי ביקש לדחות את המישפט, ולחץ עליי להופיע בבקשת הדחיה, למרות שטרם היה בינינו הסכם פורמאלי.

היה לי פיקפוק רב אם להופיע בתנאים אלה, כי חששתי שאתפס בתיק, לפני שאושרו לי בכתב התנאים שסיכמנו. אבל הופעתי בבקשת־הדחיה והבהרתי את מצבי לבית־המישפט. תוך שבוע שלח לי או'קונור את המיסמכים הדרושים, ומאז אני מופיע בתיק כסניגור נוסף.

לפני המישפט ישבנו יחד שבועיים ועברנו על החומר, סיכמנו כל פרט, מה חלקי בתיק ומה יעשה או'קונור. אבל בגלל הפירסומים שהיו, כי אני עומד להופיע בתיק, פנו אליי מכל תחומי־התיקשורת וכמעט מנעו ממני לעבוד. חשבתי כי אצטרך לוותר השנה על מינהגי מזה שנים, לנסוע בפברואר לשבועיים של סקי ברומניה.

אבל לאחר מחשבה שניה החלטתי כי דווקא נסיעה כזו תיתן לי אפשרות להתרכז בתיק וללמוד את החומר, ללא הטרדות מצד התיקשורת. ואומנם נסעתי לעשרה ימים לרומניה, כאשר אני עוסק בסקי שעה ביום. ואת יתר הזמן מקדיש ללימוד המישפט.

חלוקת התפקידים בינינו היתה כי אני מופיע בכל הליכי־הזיהוי של הנאשם, חוקר עדים בנושאים אלה, ונמצא באולם בית־המישפט בכל ישיבה, גם באותן ישיבות שבהן אינני מופיע.

יומיים לפני פתיחת המישפט נפגשנו שוב, ונתתי לאו'קונור את החומר המישפטי שהכנתי. הוא היה מרוצה מאוד. הוא אמר לי כי הוא מעריך מאוד את אומץ־רוחי, בכך שהייתי הסניגור הישראלי היחידי שהסכים להופיע בפומבי כאיש־ההגנה.

הוא היה מאוד אדיב ונימוסי, והסתדרנו מצויין.

גם כאשר התחיל המישפט היו היחסים בינינו ממש לבביים. עד שביום החמישי, כאשר חקרתי את הד"ר יצחק ארד, ביקש ממני או'קונור שאכניס לתיק בית־המישפט, דרך עדותו של ארד, שלושה ספרים. הסברתי לו כי מבחינת דיני־הפרוצדורה הישראליים אין אפשרות כזאת, אבל הוא לחץ ואני נכנעתי.

ביקשתי להגיש את הספרים, ובית־המישפט הציע פשרה. הפשרה היתה כי ארד ייחקר רק על עמוד אחד רלוואנטי מכל ספר, ועמוד זה יוכנס כראיה לתיק.

מאחר שלא הכרתי את תוכן הספרים הללו, ביקשתי פסק־זמן כדי לקרוא את החומר. אז התברר לי כי אלה עדויות של ניצולים, על הריגתו של איוואן האיום במרד בטרבלינקה. חלק מהעדות היה טוב עבורנו, והחלק האחר לא נראה לי. על כן, כאשר ביקש ממני או'קונור אחר־כך להגיש את כל העדות, התעלמתי מבקשתו ולא הכנסתי אותה.

בעיקבות זה התפתחה בינינו מריבה סוערת בהפסקה, שחלק ממנה נקלט על־ידי הציבור. נראה שאו'קונור אמר אז שאינו יכול לחיות איתי. אני לא זוכר מילים אלה, אבל הן כנראה נאמרו.

היתה לנו שיחה די קשה אחר כך, ואני הצהרתי בפניו כי אינני מוכן עוד לעשות דברים שהם בניגוד להליכי הדיון הישראלי, ולהעמיד את עצמי במצב כזה שנית.

אחרי שיחה זו יושרו ההדורים, והמשכנו לעבוד כמו קודם.

הכל היה בסדר עד לתקרית עם שקד השבוע. אני מוכרח להסביר את חילוקי־הדיעות העקרוניים בינינו, כדי שאפשר יהיה להבין את התקרית. במישפטים אני תמיד מנסה לצמצם את המחלוקת, ולא לחלוק על הכל. כך גם עשינו בתיק זה. אבל לאו'קונור יש גישה הפוכה. הוא נוהג לחלוק על כל פרט ופרט במישפט. חוץ מזה, או'קונור מאוד רגיש לנקודה שהוא האחראי העיקרי בתיק, והוצה שלא ייעשה שום דבר קטן בלי התייעצות מראש איתו.

בחקירתו של העד רוזנברג התעקש או'קונור להגיש שוב קטע שבו דובר על מותו של איוואן האיום. הפניתי את תשומת־ליבו של או'קונור לכך שעדות זו כבר נכנסה דרך ארד, אבל הוא התעקש.

וכך יצא, כי בעדות שהוגשה על־ידי רוזנברג, בשפה המקורית, נאמר שהאוקראינים „קיבלו מכות רצח" ולא „נהרגו", כפי שהיה כתוב בעדות שהוכנסה על־ידי ארד. מאחר שזה נאמר בעברית, קמתי והתנגדתי, והפניתי את תשומת־לב בית־המישפט להבדל.

השופט ביקש שאני ושקד נפתור את הבעיה בינינו, אבל אני אמרתי שהגרמנית שלי איננה מספיק טובה. אלא שאז שקד בעצמו ניגש ואמר כי אני צודק כאשר לתרגום, ובאמת נאמר שם „נהרגו".

ביקשתי ששקד יקרא את הקטע המתוקן לפני בית־המישפט, בהסכמת־ההגנה.

כאשר או'קונור שמע בתרגום שיש הסכמה ביני ובין שקד, הוא לא ידע על מה מדובר, וקפץ כנשוך־נחש. הוא חשב שעשיתי איזה הסכם עם התביעה, בלי להודיע לו על כך מראש. ואז אמר את הדברים שפגעו בי, שאני לא אקום עוד במישפט וכו'.

באותו רגע שקלתי לשניה להגיב באותה צורה. אבל עצרתי בעד עצמי בכוח. אחר־כך, בהפסקה, שטפתי אותו והבהרתי לו כי ייאלץ להתנצל בפומבי על הדברים שאמר. ואומנם, הוא עשה זאת.

אני מאוד מקווה שלא יהיו תקריות נוספות בינינו. אבל אם יהיו תקריות כאלה, אגיב באותה הצורה שבה אותקף. ואם יימשך המצב לאורך זמן, קשה להאמין שהעגלה תמשיך לרוץ עם שני סוסים.

עד כאן דבריו של יורם שפטל, הסניגור הישראלי של דמיאניוק.

לא ירוץ ב„פורשה"

פניתי גם למרק או'קונור, הסניגור האמריקאי, כדי לקבל את גירסתו.

הוא הרעיף שבחים רבים על עמיתו הישראלי: „שפי הוא בחור אמיץ מאוד. היו כמה עורכי־דין ישראליים שעזרו לי מאחורי־הקלעים, אבל הם לא עמדו בלחץ מישפחתם, או לחץ רעת־הקהל, ואמרו לי שאינם יכולים להמשיך.

אבל שפטל עומד בכך באומץ רב. הוא גם סופג בבית־המישפט הערות מעליבות ומכאיבות מצד ניצולי־שואה ועדים, ואני מעריך את אומץ־ליבו," אמר או'קונור.

לעצם העניין, הסביר או'קונור את קשייו: „לפני המישפט לא הספקנו לשבת יחד ולדבר על הבעיות. כך ששפטל הגיע למישפט כשהוא אינו מוכן מספיק. אני רציתי בימים הראשונים להציב את קו־ההגנה שלנו וגם לקלוט את קצב המישפט הישראלי. היה קשה מאוד. כאשר שפטל הירבה לנסוע הלוך וחזור לתל־אביב במכונית הפורשה המהירה שלו.

„אני חושב שהתקלות בינינו נגרמו בעיקר בגלל הלחץ והמתח הרב של המישפט. גם התרגום מעורר עבורי בעיות מיוחדות. לעיתים, כאשר שפטל מדבר, באגרסיביות הרגילה שלו ובשטף הלשון המהיר, והשופטים מתערבים, לא מספיק המיקרופון לקלוט הכל, ולפתע אני מוצא את עצמי כאשר האוזניות שלי שותקות וכולם מסביבי מדברים. זה מדאיג אותי מאוד, כי אני חושש שייכנסו לפרוטוקול דברים שאינם רצויים לנו. שפטל לעיתים כל־כך להוט בשטף טיעוניו, שהוא אינו שם לב לפתקים שאני כותב לו ולהערות שאני מנסה לומר. וזה מה שגרם עד כה לבעיות."

באשר לעתיד, או'קונור סבור כי הם התגברו כבר על הבעיות הראשונות: „נדמה לי שכעת הגענו להבנה. שפטל הבטיח כי יבלה יותר זמן בירושלים, ולא ירוץ כל־כך בפורשה שלו.

„ביקשתי גם משפטל שינסה לדבר קצת יותר לאט, אבל הוא אומר שזה לא הסטייל שלו."

או'קונור נשמע מרוצה מאוד מעמיתו הישראלי, ומקווה כי ימשיכו לעבוד יחדיו עד סוף המישפט.

(המשך מעמוד 35)

ראיתי מכונית חולפת על פניי. נסעתי בעיקבותיה כמו רובוט, כשאני נעול על הרכב ללא שליטה עצמית. נסעתי בעיקבותיה עד חניון ביתה, ברמת־אביב. ראיתי לאן היא נכנסת עם הרכב, והחניתי את ריכבי במרחק־מה.

רצתי לכיוון שבו היא נכנסה, הגעתי מאחוריה, משכתי אותה והצלחתי להוביל אותה בכיוון למקום חשוך יחסית.

הפשטתי אותה והשכבתי אותה עם הפנים לכיוון הריצפה. בשלב מסויים היא אמרה לי שקר לה, ואני פרשתי את מעילה מתחתיה.

אז ניסיתי לשחזר יותר פרטים: אם ליטפתי אותה או ליקקתי את איברי־מינה.

לבסוף תמה החקירה לשביעות רצונו של החוקר.

הפחד והבושה מנעו ממני

מפה עברנו למיקרה השני, שבו היתה מעורבת בחורה מבוגרת שמתוך החקירה נודע לי שהיא היתה בת 35 בערך.

גם מיקרה זה זהה לקודמו. נסיעה לכיוון הביתה, רכב חולף, דמות נשית ואני אחריה.

בכל המיקרים, כשהייתי תופס את האשה או הבחורה, המישפט הראשון שהייתי אומר: „אל תזוזי! מישטרה!" בכל ההוראות שמסרתי היה אותו דבר.

גם במיקרה זה ירדה מהרכב, כשאני

„בליל חורף גשום אחד חלפה לפניי מכונית ובה דמות אשה. ואני, ללא מחשבה, כאשר הקול הפנימי דוחף אותי, נוסע בעיקבותיה. נפגשנו על המידרכה... הצמדתי את הסכין והובלתי אותה לכניסה לבניין... זה היה המיקרה הראשון שעשיתי..."

עוצר במרחק־מה משה יכו יצה מגיע למקום. תפסתי את הבחורה בדרכה לחדר־המדרגות. המקום היה חשוך, ושוב: „אל תזוזי! מישטרה!" והסכין המאיימת.

בחורה זו לא התנגדה כלל. בשלב ראשון הצמדתי אותה ליד איזה קיר בחדר־המדרגות, והתחלתי להוריד לה את הבגד התחתון. החוקר הזכיר לי כי היא לבשה מיכנסי־עור.

לאחר מכן לקחתי אותה קצת יותר לעומק הבניין, מתחת לבניין עצמו, והצמדתי אותה אל עמוד־בטון. כשהיא בעמידה, ירדתי וליקקתי לה את איברי־מינה, ולאחר מכן התבצע אונס מהיר בעמידה.

מייד בגמר האונס אמרתי לה לא לזוז ממקומה ונעלמתי במהירות. כשעשתונותיי חזרו, הרגשתי כי ליבי פועם, עד כי חשבתי שאנשים ישנים יכולים לשמוע אותו. הוא ממש עמד להתפוצץ, והלחץ על החזה היה חזק מנשוא.

כאשר נגמרה העדות, ניסו כל הקצינים לשכנע אותי ללכת לשחזר. אבל אני לא הייתי מוכן בשום אופן לשחזר. לבסוף השתכנעתי, הזמינו צלם מישטרתי והלכנו לשחזר.

למחרת, בבית־המישפט, האריכו את מעצרי לעוד עשרה ימים, ואחר־כך שוב לחקירות. ביום זה סיפרתי להם על עוד שני מיקרים נוספים.

מיקרה ראשון היה ברחוב רש"י בתל־אביב, לפני כשלוש וחצי שנים. לילה אחד, אחרי שעות העבודה, בליל־חורף קשה וגשום, חלפה לפניי בדיזנ־גוף־סנטר מכונית ובה דמות אשה.

ואני, ללא מחשבה, כאשר הקול הפנימי דוחף אותי, נוסע בעיקבותיה. ליל־עלטה כבר, אין תאורה, החניתי את מכוניתי והלכתי לכיוון האשה. נפגשנו באיזה מקום על המידרכה, כשהיא לא רואה אותי עד שהייתי כמטר ממנה. ושוב: „עיצרי, מישטרה!" ולפיתה סביב גופה, כשאני מצמיד את הסכין לגופה, ולאחר מכן מרפה אותו ומוביל אותה לכניסה הקרובה של בניין.

במקום כלשהו עצרתי והתחלתי לגפף אותה, ומייד התחלתי להוריד לה את המיכנס התחתון.

היה גשם דק, ואני השכבתי אותה על המעיל שלה בתוך עשב רטוב. ושם ביצעתי את מעשה האונס הראשון בחיי, מבלי שתהיה התנגדות.

לאחר שסיימתי מתן עדותי, לקחו אותי להפתעתי לאבו־כביר, לאגף־הנוער, ואני מקבל תא גדול ומאוורר, ו־שמירה צמודה למשך 24 שעות בימה.

ביום שני, 22.9.86, קמתי מוקדם עם הרגשה מזופתת של חוסר־אונים. ושוב התהליך שכבר התרגלתי אליו, חקירות. אז התחילו השלמונים, כשבני־מישפחתי מביאים לי כל יום דיברי־מתיקה ודיברי־אוכל, וממלאים אותי ברכות רחוקה ומעודנת. קיבלתי כמעט כל דבר שביקשתי בגדר האפשרויות.

ואז סיפרתי על שני המיקרים האחרונים שלי, האחד ברחוב טרומפלדור בתל־אביב, נסיון לאונס, והשני ברמת־אביב, ניסיון לאונס. וכך החל שוב יום מפרך של שיחזורים וחקירות.

שיחזורתי את הנסיון לאונס ברמת־גן. גם כאן היה עיקוב אחרי מכונית, החניתי את המכונית שלי ורצתי אחרי הבחורה. המקום היה מואר יחסית, ואני ללא חשיבה רצתי, וכאשר הגעתי אליה ממש כמטר וחצי, הסתובבה בבהלה והתחילה לצעוק. פיתאום שמעתי גם קריאה מכיוון אחת המירפסות: „מה קורה?"

הגעתי עד לבחורה, נתתי לה דחיפה, ומייד נמלטתי מהמקום. ואז חזר הסיוט שלאחר מעשה.

גם במיקרה האחרון לפתתי את הבחורה והיא התחילה להתנגד. ואני בשלי, כמו אוטומאט. הובלתי אותה מסביב לבניין, השענתי אותה על גזע־עץ, והתחלתי לגפף אותה.

לפתע, בחלון שהיה בגבי, נדלק אור ומישהו צעק: „מי שם? מה אתם עושים?" מייד. ללא מחשבה, ברחתי משם כל עוד רוחי בי, ונערה זו כנראה ניצלה. אולי למזלי הטוב.

היום, כאשר אני חושב על כך, חבל שבכל המקרים לא היתה לי הפרעה, מפני שמייד הייתי חוזר לעשתונותיי. ויותר מכל מצטער אני שלא נתפסתי לאחר המעשה הראשון או בזמן המעשה. אולי אז הייתי ניצל והולך לטיפול רפואי־פסיכולוגי.

לגבי עניין הטיפול. בוודאי תשאלו מדוע לא הלכתי מייד אחרי המיקרה הראשון? ובכן, בכנות: קודם כל התביישתי, ובזמן המיקרים לא הייתי בפוקוס. נכון שלאחר מעשה הייתי נרעש ונרגז על עצמי, ואז הפחד והבושה מנעו ממני ללכת לרופא. זאת גם היתה אחת מטעויות־חיי, שעליי לשלם עליה את מלוא המחיר לחברה.

ציון צפריר

עורך מרגלית
קטעים מסויימים

שידור

מאחורי המירקע

תחרות מישפחתית

נרמה כי בכל יום שישי, ב־4 אחרי־הצהריים, נתקלת מישפחת מרגלית בבעיה: האם לצפות בתוכנית מוסף־המוספים בטלוויזיה החינוכית, שבה מראיין האח הגדול **דן מרגלית** גיבורים של כתבות עיתוני סוף־השבוע, או להקשיב לרשת ב' של קול־ישראל, לתוכנית השבועית עו־בר ושב, של האח הקטן **דודי מר־גלית.**

אבל מסתבר, שבין האחים לא ק־

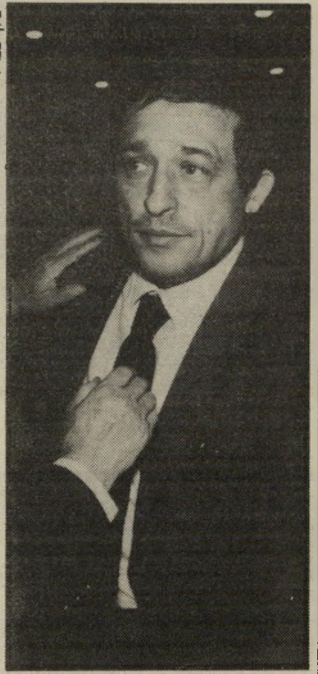

ציון צפריר

מראיין מרגלית
מעיר הערות

יימת כלל תחרות. שתי התוכניות מוק־לטות מראש. דודי מקליט את התוכנית שלו ביום החמישי אחרי־הצהריים. כ־אותו יום נמצא דן בתל־אביב, לשידור התוכנית ערב חדש, והוא מגיע לאול־פני קול־ישראל אחרי כן. אז משמיע לו דודי חלק ניכר מן הקטעים המוק־לטים, ודן מעיר את הערותיו.

התוכנית מוסף־המוספים מוקל־טת ביום השישי בבוקר. מייד אחרי ההקלטה מתקשר דן לדודי, ומפנה את תשומת־ליבו לקטעים מסויימים שבהם כדאי לו, לדעתו, לצפות.

שני האחים הם חברים טובים, ולעיתים קרובות נשאר דן לבלות את ליל החמישי בתל־אביב, והם יוצאים לבלות ביחד.

מאחורי המיקרופון

שידור כפול

אחרי שראו בגלי־צה"ל את ההתעניינות הרבה לה זוכה מישפט דמיאניוק, החליטו גם הם להקדיש ערוץ מיוחד שיעביר שידורים חיים וישירים מאולם בית־המישפט, החל בשעה 8 וחצי בכל בוקר.

העובדה שרשת א' השייכת לקול־ישראל, תחנת־הרדיו הממלכתית, מעבירה את מהלך המישפט מתחילתו, לא הפריעה לגל"ץ.

„הם מעבירים את השידור בערוץ אי־אם, ואנחנו באף־אם," הסביר **נחמן שי**, מפקד גלי־צה"ל. „נוסף לזה אנחנו לא מתחייבים להעביר את כל מהלך המישפט. כרגע מעניינות במיוחד עדויות הניצולים, שהן מיסמך אנושי, ואני חושב שזו חובה המוטלת עלינו להעביר את מהלכן למאזינינו. אם בעתיד יהיו קטעים פחות מעניינים, ייתכן שלא נשדר אותם. ההחלטה תהיה אד־הוק."

מהלך המישפט מועבר בערוץ אף־אם של גל"ץ שקיבל גם שם חדש: צה"ל 2. אותו ערוץ משדר בשעות־הערב תוכניות אחרות, לפי לוח־המישדרים של התחנה.

בערוץ אי־אם של התחנה הצבאית ממשיכים לשדר במשך היום את התוכניות הרגילות.

לא מעתיקים

„אני לא מחקה אף אחד, בוודאי לא את קול־ישראל," אמר השבוע **מולי שפירא**, מנהל מחלקת הבידור של גלי־צה"ל. שפירא הגיב למה שנכתב במדור זה בשבוע שעבר (העולם הזה 25.2.87), לפיו מעתיקים גלי צה"ל, מקול־ישראל יומן לענייני אמנות, שישודר בשתי התחנות באותה השעה, 1 בצהריים.

את היומן, המשודר החל מן היום הראשון ברשת ב', מגישים **ענת דוידוב, יובל מסקין** ו**איריס לביא.**

„הרי כל המגישים האלה הם יוצאי גל"ץ," המשיך שפירא, „לכן אני בטוח שהמגאזין שלהם יהיה מצויין, ואני יותר משוכנע שהמגאזין שלנו יהיה מצויין. ואם מדברים על חיקויים, הרי קול־ישראל העתיק יותר תוכניות מגל"ץ מאשר להיפך."

בתוככי הרשות

החולה ימות וחמור אינטליגנטי

למרות שישיבת הוועד־המנהל, שהתקיימה ביום השני השבוע, היתה רצינית, היו בה כמה פנינים.

הוועד־המנהל דן וביטל את השעייתו של **ציון סוויר**י, לשעבר יו"ר ועד־הטכנאים, שהושעה מעבודתו, אחרי שגרם להאפלת המירקע לפני חודש. השעייתו, אומנם, בוטלה, אך האיש יישאר בחופשה ללא תשלום עד 60 יום. לפי התקנות, מקבל עובד מושעה חצי מהשכר החודשי, לעומת זאת עובד הנמצא בחופשה־ללא־תשלום אינו מקבל שכר כלל.

במהלך הישיבה אמר **יוסף בראל**, מנהל הטלוויזיה בערבית: „אנחנו עסקנו בסימפטומים וממשיכים לעסוק בסימפטומים ולא במחלה עצמה, ואם נמשיך לטפל בסימפטומים, החולה ימות!"

בדברו על המחלה עצמה התכוון בראל שהבעיות המרכזיות בטלוויזיה הם הקשיים בניהולה והתוהו־ובוהו השורר בה.

ישראל פלג ענה לו: „כשהטלוויזיה במרקחה, צריך רוקח."

פלג התכוון לבראל, שסיים לימודי רוקחות עוד כשהיה במצריים.

נתן ברון, שהתנגד להשעיה, אמר: „אני לא אוכל להסתכל על עצמי בראי אם לא נבטל את ההשעיה. בישיבות קודמות של הוועד נאמר כי רק חמור לא משנה את דעתו. ראיתי חמורים ששינו את דעתם, וחמורים יותר גדולים ששינו את דעתם כל יום."

שאול עמור ענה לו: „אני נחשב לחמור אינטליגנטי..."

מכונית מרוסקת

עמרם עמר, סמנכ"ל רשות השידור לענייני כוח־אדם, קיבל מכונית ממאגר המכוניות של הרשות, לשימושו האישי למשך חודש ימים.

עמר היה מעורב בתאונת־דרכים, שבה התרסקה כליל מכוניתו הפרטית. למרבה המזל יצאו הוא ובני־מישפחתו בריאים ושלמים מהתאונה. עד שיקבל עמר מכונית אחרת מחברת־הביטוח, ה־עמידה רשות־השידור מכונית לרשותו. אבל למרות זאת, לא קיבל תוספת למשכורתו עבור המכונית, ואף שילם דמי־שימוש.

לפי התקן, אין מגיעות מכוניות לשני הסמנכ"לים, עמר ו**יוחנן צנגן.** הם מקבלים רכב מן הרשות רק במיקרה שהם צריכים לנסוע מחוץ לעיר, וגם אז אין הם מקבלים תוספת במשכורת לדלק.

עמר מעורר בזמן האחרון התמרמרות בקרב בכירים ברשות. בתוקף תפקידו הוא אחראי על המיכרזים ב־רשות, בין השאר גם על כאלה הדורשים מן המתמודדים השכלה אקדמית. לעמר עצמו, טוענים הבכירים, אין אפילו תעודת־בגרות.

ענת סרגוסטי ■

חתונה מקולקלת

הקריין בטלוויזיה הודיע ביום הרביעי שעבר כי הסרט התתונה, בבימויו של רוברט אלטמן, לא ישודר מסיבות טכניות. רבים מן הצופים, שנותרו בבית במיוחד כדי לצפות בסרט זה, התאכזבו ולא הבינו מדוע לא שודר הסרט.

מסתבר שמיקרה דומה אירע לפני כמה חודשים. גם אז היה הסרט משובץ בלוח־המישדרים. וגם אז לא שודר. חברת־ההפצה שלחה עותק לטלוויזיה. בטלוויזיה צפו בסרט והחליטו כי בגלל איכותו הטכנית, העותק שהגיע לידיהם אינו ראוי לשידור. פנה מי שפנה לחברת־ההפצה, החזיר להם את העותק וביקש עותק חדש, באיכות טובה יותר.

עותק חדש אכן הגיע, והסרט שובץ שוב בלוח־המישדרים. אך גם הפעם לא שודר, מכיוון ששוב היה מי שצפה בסרט והחליט שאיכותו הטכנית לקויה.

מסתבר שסירטו של אלטמן, לגמרי בכוונה, מתחיל בסצינה המצולמת ללא מיקוד ופוקוס. כך זה נמשך במשך כמה דקות של פתיחת הסרט, ולאט־לאט מסתדר המיקוד ושאר הסרט הוא חד לגמרי. אך בטלוויזיה הישראלית, כשצפו בסרט וראו את תמונתו הראשונה, נבהלו והחזירו אותו לחברה. כך קרה גם בפעם השניה.

נוסף לזה איתרע המזל, והמומחה המייעץ לטלוויזיה בענייני קולנוע, **דן פיינרו**, נעדר מהארץ בשתי הפעמים, ולא יכול היה להסביר, למי שצריך, שכך צריך להיראות סירטו של אלטמן.

וכך הצופים הפסידו פעמיים.

משה זילברמן רוצה להתפטר מתפקידו, אבל אין לו יורש — כי במיפלגת העבודה כולם מסוכסכים עם כולם. הרוטציה של באר־שבע

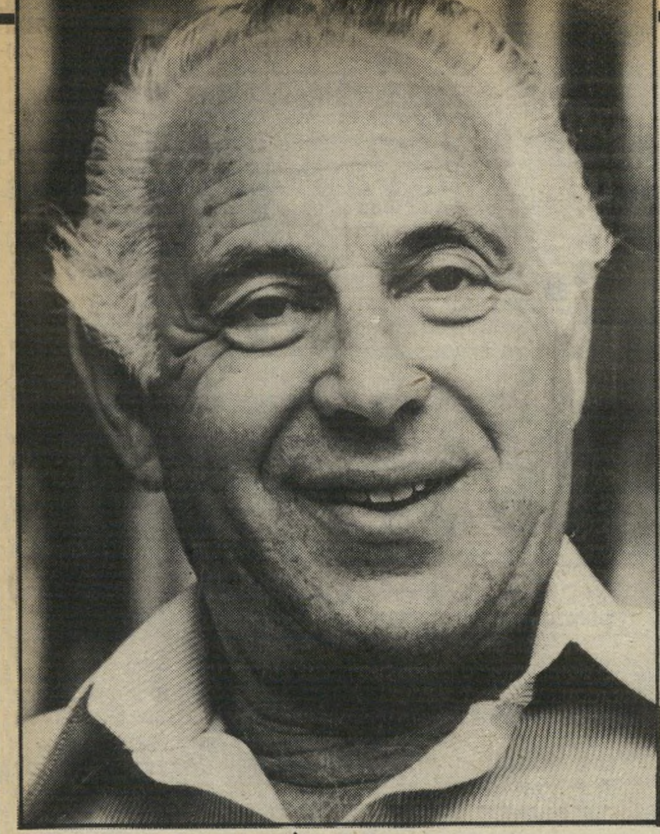

ראש עיריה זילברמן
לכוד בלישכתו

משה זילברמן, ראש עיריית באר־שבע, נלכד בלישכתו. פשוטו כמשמעו: אין הוא יכול לצאת, אין הוא יכול להתפטר, אין הוא יודע עד מתי יצטרך לשבת על כס ראש־העיריה.

לפני שיבעה חודשים בדיוק הוא נבחר לתפקידו בישיבת מועצת־העיריה, בעיקבות הסכם שערכה סיעתו,

מועמד כרמל
לא יסתכסך

אשל, עם סיעת מיפלגת־העבודה. הסעיף המרכזי בהסכם: בחודש מרס 1987 הוא יתפטר ויפנה את מקומו לאיש־העבודה.

היו אלה הימים שבטרם הרוטציה על ראשות העיריה מטעם אשל, מול מועמד של העבודה, הח"כ לשעבר אורי סבאג, וזכה שוב במישרה.

בקיץ שעבר הודיע נאווי שנמאס לו, אחרי יותר מ־20 שנה בראשות העיריה, ואחרי שהיה כמעט־מועמד לנשיאות־המדינה, ברצונו לפתוח בקריירה חדשה: נשיא הרשות השיפוטית של ההסתדרות.

לאף סיעה בעיריה לא היה אז הרוב הדרוש לבחור מתוכה ראש־עיריה חדש. אורי סבאג, המועמד הכושל, הצליח לפלג את סיעת־העבודה וליצור קואליציה עם הליכוד והדתיים. יריבו

מטרפד סבאג
כוחו להזיק

בהחלטת־ביניים קיבל אז המוסד לביקורת את העתירה, אסר על שלושה מחברי הסיעה להצביע בעד זילברמן. אך קבוצתו של כרמל התעלמה אז מהצו.

המאבק המישפטי בין שני הפלגים נמשך כל החודשים האחרונים, כשכל צד מעסיק את מיטב עורכי־הדין של באר־שבע.

לפני שלושה שבועות נתקבלה ההחלטה הסופית במוסד לביקורת. היתה בה הפתעה לכל הצדדים:

(1) נדחתה דרישתו של סבאג להכיר בו כמועמד יחיד ובלעדי;

(2) נתקבלה דרישתו להכריז על הסכם־הרוטציה כבטל ומבוטל.

אין זו סתם החלטה מופשטת, שאפשר לצפצף עליה, כי בצידה היה גם איום: „סמכות הענישה בגין הפרת החלטת המוסד לביקורת מסורה לבית־הדין העליון של המיפלגה (סעיף 60 של החוקה)."

מה יהיה עכשיו?

דבר אחד ברור: ראשות־העיריה שוב חמקה מאורי סבאג, אבל לפחות הוא הצליח להוכיח את כושרו לקלקל את התענוג לחבריו.

בנץ כרמל אינו רוצה להסתכסך עם

ראש-עיר בעל כורחו

בראשות הממשלה, והעסקנים כולם גילגלו את המילה על לשונם. באופן טיבעי קיבל ההסכם את שמו: „הסכם הרוטציה בעיריית באר־שבע."

נשכח אז רק פרט קטן אחד: לבקש את בירכתה של מיפלגת־העבודה.

בימים אלה, כאשר מגיע המועד לביצוע ההסכם, מתברר כי לסיעה בת חמשת החברים של העבודה אין מועמד מוסכם לתפקיד, ויותר מכך — המוסדות הארציים של המיפלגה אוסרים את ביצוע הרוטציה.

זילברמן רוצה לעמוד בהבטחתו — אבל אין לו למי להעביר את השילטון!

השבוע, ביום החמישי, התכנסה סיעת אשל והחליטה פה אחד: „נקיים את ההסכם הקואליציוני אחרי שהמוסדות המוסמכים של מיפלגת־העבודה יאשרו אותו. שתי הסיעות צריכות להבטיח את קיומו לפני התפטרות ראש־העיריה."

תחילתו של הסיפור המוזר הוא במרד שיזם לפני שנים אליהו נאווי, איש־העבודה, בתוך מיפלגתו. נאווי וחבריו לא עזבו את מיפלגתם, אבל בעיריה הקימו את הסיעה העצמאית, אשל.

בבחירות האחרונות הוא התמודד

הוותיק בסניף המיפלגה, מזכיר מועצת־הפועלים בנץ כרמל, ועוד שני חברים בסיעה, מיהרו לנהל משא־ומתן עם אשל. בתוך כמה ימים התפוררה הקואליציה של סבאג, בעוד אשל והעבודה גיבשו רוב.

ההסכם שאליו הגיעו השתיים: זילברמן, ממלא מקומו של נאווי — שאינו חבר המיפלגה — יכהן מחצית התקופה שנותרה עד סוף הקדנציה, ואחר־כך יתחלף עם איש־העבודה. היה ברור שהמדובר בכרמל.

בינתיים ניהל זילברמן את עירו ביד רמה. כבמטה־קסם הוא הצליח לחלץ את הקופה העירונית מהגרעונות האדירים — 47 מיליון דולר — התחיל בפרוייקטים רציניים כמו בניית היכל־תרבות מקומי והקמת קניון, וחיכה למועד הרוטציה.

גם סבאג לא ישב בשקט. הוא רקם את ניקמתו. את התפקיד הנכסף לא יקחו ממנו כל־כך מהר, חשב.

עוד באוגוסט פנה סבאג למוסד לביקורת של מיפלגתו, בדרישה לבטל את ההסכם. לטענתו, אחרי שהיה מועמד המיפלגה בבחירות האחרונות, חייבים חבריו להמשיך ולהצביע למענו בכל הצבעה.

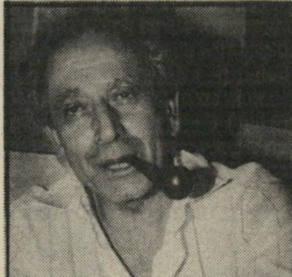

פורש נאווי
נמאס לו

ראשי מיפלגתו ולהפר את החלטותיהם. גם כך הוא אינו פופולארי אצלם. הוא גם אינו רוצה, חלילה, שזילברמן יתפטר סתם כך, ללא הסכם, כי אז יפול התפקיד לידי אריק ניסן, היום ממלא־מקום ראש־העיריה. ניסן, איש העבודה, הודח על־ידי זילברמן ממועצת־הפועלים, ובוודאי ישמח עכשיו לחטוף ממנו את השררה.

ובכלל, לפי ההסכם המקורי, אחרי הרוטציה צריכה מישרת הממלא־מקום לעבור לאיש־אשל. לכן ברור שלפני ההתפטרות של זילברמן חייב להתפטר ניסן.

איש בבאר־שבע אינו יודע היום כיצד יתגלגלו הדברים. את מירב הסיכויים נותנים העסקנים המקומיים לאפשרות שזילברמן ימשיך בתפקידו עד לבחירות. חבריו בסיעה מרוצים מכך שאין עליהם מוראה של שום מיפלגה — במיוחד שלושת החברים (מתוך חמישה) שהם חברים רשומים במיפלגת העבודה: אליהו נאווי, עובדיה קלאי ואברהם פידל.

ויותר מכל מרוצה אליהו נאווי עצמו. הוא הצליח לחמוק בזמן מלישכתו, וכעת הוא יכול להביט בכל המהומה כמשתתף סביל. **גיורא נוימן** ■

בלי הרדמה

(המשך מעמוד 17)

● קופת־החולים הכללית שילמה 92 מיליון שקל (1985) לצעיר קטוע־רגל בן 23, שנפגע ברגלו בהיותו בן 9. הוא טען באמצעות עורך־דין שהוא הובהל לבית־החולים כרמל בשל פגיעה ברגלו. בבית־החולים גיבסו את רגלו ונתנו לו כדורי־הרגעה, תחת לבדוק את רגלו. כתוצאה מזה קטעו את רגלו עד הברך.

● 76 אלף דולר קיבלו מידי קופת־חולים הורים אשר בנם הפך למפגר, לפי טענתם, מ„חיסון משולש" (ספטמבר 1985).

במיקרים של תשלום דמי־כופר עבור טיפול כושל, מובן מאליו שכל השותפים לרשלנות יוצאים „זכאים": הכסף מכסה על הכל. במיקרים אלה אין המימסד דואג להעניש את הרופאים המתרשלים.

מבקר־המדינה ללא שיניים

מיקרים **רבים** של רשלנות רפואית מגיעים לשולחנו של מבקר־המדינה, אך הוא מסוגל להתייחס רק למיקרים מעטים וגם זאת הוא עושה בעדינות רבה.

כך, למשל, פירסם מבקר־המדינה השנה (דוח 36) סיפור על מיקרה של ניתוח חולה־לב בשנות ה־50 לחייו בבית־חולים במרכז הארץ. לפי הדוח, אושפז האיש בבית־חולים בגלל התקף־לב. שם נמצא בליבו קריש־דם. צוות־הרופאים החליט שעליו לעבור

החיילת מתה בעיקבות ניתוח קוסמטי. לשופט זה לקח חמש שנים להשתכנע שהיתה רשלנות

בדחיפות ניתוח־לב־פתוח. ואולם האיש ביקש לדחות את הניתוח עד לשובו של בנו מחו"ל. בית־החולים נענה לבקשה, והניתוח נדחה.

כאשר נערך הניתוח, כעבור שבועיים, הסתבר כי בפרק הזמן שעבר מאז הבדיקה חל שינוי במצב החולה: קריש־הדם נעלם, והניתוח הפך בכך למיותר.

בדוח לא פירסם מבקר־המדינה את שם בית־החולים ושמות הרופאים שביצעו את הניתוח המיותר וגרמו נזק לחולה. גם מישרד־הבריאות לא נקט בצעדים, ואיש לא נענש על הרשלנות הרפואית — חוסר בדיקה חדשה לפני הניתוח.

מחכים לשופט

ב־18 בספטמבר 1979 מתה בבית־חולים שיבא בתל־השומר חיילת בת 20 בעיקבות סיבוך, אחרי ניתוח קוסמטי בפניה. הניתוח בוצע בידי הד"ר רפאל שפיר, והוגדר על־ידו כניתוח קל מאוד. חמש שנים היו נחוצות כדי שהשופט, שחקר את נסיבות מותה של החיילת, יגיע למסקנה שככל הנראה נעברה בעניין זה עבירת־רשלנות, בכך שלא בוצעו אצלה בדיקות מוקדמות מתאימות, ושהיה מחדל באי־ציוד חדר־הניתוח במיכשור מתאים בשעת ההרדמה.

מישרד־הבריאות יכול היה להגיע לאותה המסקנה תוך 12 שעות אחרי מותה של החיילת ולנקוט בצעדים מתאימים. אך בהרגלו, לא עשה זאת.

הוא לא עשה זאת גם במיקרה של מות תינוקה של אורה פישר בלידה בבית־החולים אסף הרופא באוקטובר 1983. אורה פישר שמעה שחברי־הוועדה, שמונתה על־ידי מישרד־הבריאות לבדיקת המיקרה, קבעו כי הד"ר יצחק לטקו הוא האחראי באופן ישיר ובלעדי לחבלה בלידה, ויש להעמידו לדין. אולם ועדה מישמעתית של מישרד־הבריאות קבעה כי הרופא זכאי.

כדי להגיש תביעה לבית־מישפט דרשה אורה פישר את דוח־הוועדה, אך מישרד־הבריאות סירב למסור לה אותו. היא לחמה כמעט ארבע־שנים, והגיעה לבג"ץ.

רק אחרי התערבות בג"ץ קיבלה אורה פישר מיסמכים, המאפשרים לה להגיש תביעה לבית־המישפט. למעשה ניסה מישרד־הבריאות לחפות על רשלנות רפואית. הוא לא היה זקוק להחלטת שופט.

זהירות חיפה

כן, כן, גם אני חשבתי עד היום שחיפה זה הפנורמה, הנמל, ממגורות דגון. כמה אוניות של חיל־הים, כמה דוכנים של ימאים בעיר התחתית ובית־המיסחר לבגדים דן גבריאלי. אם חשבתם שבית־החולים רמב"ם גם הוא בחיפה — אז טעיתם. בית־החולים הוא בבת־גלים. אז זוהי חיפה, רבותיי וגבירותיי. כך חשבנו כולנו.

עד שפיתאום, בגלל איזה עניין מישפחתי, הייתי צריכה לנסוע לשם בעצמי. נסעתי, ראיתי — נוצחתי. זה מה שאני יכולה להגיד לכם.

תשמעו סיפור, בבקשה:

אדון אחד, **אישיות חיפאית** מאוד ידועה, חטף מחלת־מין. כמו כל חיפאי סולידי, הוא הלך לרופא. הרופא בדק, אישר את המחלה, ושאל את האדון החיפאי עם מי הוא מקיים יחסים. האדון החיפאי אמר, שרק עם **אשתו** ועם **פילגשו**.

הרופא נתן לאדון החיפאי זריקה גדולה בישבן, ביקש ממנו לשלוח אליו גם את האשה וגם את החברה, כל אחת מהן במועד הנוח לה. שתי הנשים באו, כל אחת מהן קיבלה זריקה, והאדון החיפאי חשב שבזה תם הדבר.

אבל עבר עוד שבוע ועוד שבוע, והמחלה לא עברה. האדון רץ שוב לרופא וצעק לו: „געוואלד!" הרופא אמר שזה פשוט לא יכול להיות, כי כל אחד מהשלישיה כבר קיבל את הזריקה, שמעבירה את המחלה מהר מאוד.

ואז התיישב הרופא, לקח את ראשו בידו ואמר לאדון החיפאי: „יכול להיות שלאשתך יש מאהב, ואולי לחברה שלך?" האדון החיפאי נדהם מעצם השאלה, ואמר שתיכף הוא הולך הביתה לברר את העניין. בבית, אחרי תיחקור לעומק וקצת צעקות, הודתה האשה שדווקא יש לה **חבר** מאוד קרוב.

בדיסקרטיות גדולה גרמה אשתו של האדון החיפאי המכובד למאהב שלה ללכת לרופא ולקבל זריקה. ושוב לא קרה כלום, וכבר חשבו

שהחומר שמזריק הרופא הוא חומר לא טוב. אבל זה רק עד שהסתבר שלמאהב של אשתו של החיפאי המכובד יש **אשה**, וגם לאשה הזאת יש **מאהב**.

למה להלאות אתכם בתיאורי־קירבה בלתי־מוכנת? הקיצור הוא: שישה זוגות חיפאים מכובדים, ביניהם **רופא חשוב**, **עורך־דין** מכובד, **סוחר** ידוע, **יבואן** מצליח, נשותיהם ופילגשיהם, ביקרו כולם אצל רופא־המין, וקיבלו זריקות גדולות מתחת לחגורה, והיום כולם בריאים ושלמים לאחר שהמעגל נסגר סוף־סוף.

הוי חיפה, חיפה, איך לא הבחנתי בך עד היום?

רבותיי, ההיסטוריה חוזרת

לפני 10 שנים פגש **מתי מורגנשטרן**, פקיד בכיר בחברת צים, גרושה תל־אביבית יפה. באותה תקופה היה מורגנשטרן נשוי ואב לבת, עובדה שלא הפריעה לו להתאהב באופן חזק מאוד בגרושה התל־אביבית ולהבטיח לה, כמו שגברים נשואים רבים מבטיחים לאהובותיהן: „אני אתגרש ואשא אותך לאשה."

עוד לפני שהגרושה התל־אביבית הבינה מה קורה, התגרש מתי מורגנשטרן והתחתן איתה. אז שניהם נסעו לארצות־הברית, כי בדיוק באותה תקופה הוא התמנה כנציג צים בארצות־הברית. הזוג חי לו באושר ובאהבה גדולה בעיר ניו־יורק, ובאותו הזמן חסכו כסף כדי לבנות את ביתם בחיפה. בדיוק כשהושלם הבית, התמנה מור־

ידיעות אחרונות

מתי מורגנשטרן
„לא גברת צעירה ולא קלאסי!"

גנשטרן כמנכ"ל צים, והזוג המאושר והאוהב עזב את ארצות־הברית כדי לחזור הביתה.

מספרים לי כי האשה היפה סידרה בית יפהפה, ריהטה אותו בטעם, טיפחה ברגש קן חם לאהובה. אלא שאהובה התחיל להיעדר יותר ויותר מהבית, והיא נשארה יותר ויותר לבדה. כשניסתה לומר לבעלה שהם כמעט אינם מתראים מאז חזרתם ארצה, הסביר הבעל שתפקידו כמנכ"ל גוזל את כל זמנו. והיא, כמו אשה אוהבת, האמינה.

האמינה האמינה, עד שיום אחד הפסיקה להאמין והתחילה לשאול שאלות. מהתשובות שהיא קיבלה הסתבר לה שאומנם בעלה עסוק מאוד במישרד, אבל באותו המקום ממש יש גם **גברת צעירה** ועסוקה מאוד, והם — המנכ"ל והגברת — הרבה פעמים עסוקים ביחד.

החוקית עשתה כמה סקנדאלים למנכ"ל, והמנכ"ל עשה כמה צעקות לכיוון החוקית, ועכשיו אני שומעת שהם כבר בהליכים של גירושין.

נו, ואחרי כל הסיפורים האלה ששמעתי, הייתי ממש מוכרחה לעשות איזה דרינג־דרינג למתי מורגנשטרן, ולשאול אותו את השאלה הנוקבת: „האומנם?"

„זה נכון שיש קצת בעיות ביני לבין אשתי."

וזה נכון שיש לך גברת צעירה, שבגללה כל הבעיות בינך לבין אשתך. פשוט הסיפור הקלא־סי?

„שום דבר קלאסי לא קורה לי עכשיו. יש בעיות ביני לבין אשתי, ובמקום קטן, כמו הפייטון־פלייס שלנו, מנפחים כל דבר."

וחוזר חלילה

בבית יפה בשכונת דניה גרו להם אחד הזוגות היפים והעליזים של חיפה, **יעקב פיינגולד** ואשתו **גילה**. הם גידלו שני ילדים, אהבו אחד את השני ובילו את חייהם במסיבות ובחגיגות. ואז, יום בהיר אחד, לתדהמתם של החיפאים, הם נפרדו.

יעקב נסע לתל־אביב, ושם פגש, הכיר והתאהב **בענת כרם** היפהפיה, שהיתה סגנית מלכת היופי של ישראל, וגם צעירה מיעקוב ב־13 שנים. הרומאן בין שניהם פרח, ואת יעקב ראו בחיפה פחות ופחות.

כשראתה גילה שבעלה מצא את אושרו באיזור תל־אביב, החליטה שגם היא רוצה רומאן מהאיזור הזה דווקא. כך היא פגשה, הכירה והתאהבה בכדורסלן הכי מפורסם על המפה, **טל ברודי**. כמעט בכל סוף שבוע היה ברודי מגיע לבית היפה בשכונת דניה כדי לבלות עם גילה.

והאנשים בחיפה, מה יש להם לעשות מלבד לדבר? אז הם דיברו על הרומאן של גילה וטל, והם גם דיברו על הנישואין הקרובים של יעקב וענת. למה הם חשבו כולם שענת ויעקב יינשאו? פשוט מפני שיעקב שכר דירה גדולה לשניהם, וגם קנה לענת מתנה יפה, בדמות מכונית בה־אם־וה חדישה.

אבל... לא דובים ולא יער, לא חתונות ולא חופה. לפני חורש פורקה החבילה, כדי לבנות מחדש את החבילה הישנה. יעקב וגילה חזרו אחד אל השני, ומאז הם ממש בעננים. עד כדי כך הם שמחים, עד שלא יכלו להתאפק ועשו מסיבת־ענק ביום השישי, לכל חבריהם וידידיהם. כדי שכולם יידעו שהזוג חזר והתחיל את החיים מחדש. איך אומרים „מזל טוב" בחיפאית?

מנחם עוז

ענת כרם
גם טל ברודי נשאר לבד

זהירות! הצי השישי!

זה קרה לפני שנתיים. ברח' הנשיא בחיפה, בקומה ב', ישבו בסלון דירתם הד"ר **אלי פרלמוטר** ואשתו **יהודית** וצפו בטלוויזיה. השעה היתה מאוחרת והיה שקט מסביב.

לפתע נשמעו רעשים מאוד משונים מהדירה אשר מעליהם. הד"ר ואשתו ידעו כי בדירה מעליהם גרה גברת קשישה, בת 85, ומאוד־מאוד שקטה, ולכן הרעשים שבקעו מדירתה הפחידו את בני־הזוג. הם ניגשו לטלפון, חייגו למישטרה ואמרו להם לבוא ולבדוק מה קורה. בינתיים השתרר שוב שקט, ובני־הזוג חזרו לצפות בתוכנית־הטלוויזיה.

ואז לפתע הם שמעו רעש מכיוון דלת חדר־השינה שלהם. לפני שהם הבינו מה קורה, עמד מולם גבר גדול, עירום כביום היוולדו, ואיים עליהם. בינתיים התמלא הרחוב בסירנות של המישטרה, בני־הזוג פרלמוטר נשמו לרווחה, אבל העירום אמר להם שאם הם פותחים את הדלת — הוא הורג אותם. המישטרה הרגישה שמשהו משונה קורה בדירה, והיא פרצה את הדלת ותפשה את הגבר העירום, שהיה המלח מנושאת־המטוסים ניו־ג'רסי שעגנה בנמל־חיפה באותו זמן.

הסתבר גם שהגבר העירום השאיר את מדיו ליד מיטתה של הגברת בת ה־85, שאותה אנס כמה דקות לפני שהופיע בסלון של מישפחת פרלמוטר.

כמו שאמרתי, כל זה קרה לפני שנתיים. מאז מתנהל המישפט בבית־המישפט המחוזי בחיפה. מאז ועד היום, בכל פעם שאוניה אמריקאית מגיעה לנמל, מסתגרת הגברת יהודית פרלמוטר בביתה ואינה יוצאת ממנו עד שהאוניה האמרי־קאית עוזבת את המים הטריטוריאליים של מדינת ישראל.

ועכשיו שוב הגיעה נושאת־מטוסים אמרי־קאית, ואזלו כל אמצעי־המניעה מבתי־המירקחת, ובחורות עובדות מאיזור תל־אביב ובאר־שבע נסעו לעבוד כמה ימים בעיר־הנמל, והבארים מלאים עד אפס מקום, וקציני־חיל־הים הישראלי מבקרים עם עמיתיהם האמריקאים וכל חיפה התמלאה בחוגגים — ורק יהודית פרלמוטר סגורה בביתה, אשר ברחוב הנשיא, ומחכה לרגע שכולם יעזבו.

השבוע מצלצל הטלפון בביתה, ומזכירת מועדון רוטרי, שאליו משתייכים בני־הזוג, מבקשת בצורה עדינה ומנומסת, שהזוג יאות לארח כמה נחתים אמריקאיים מהאוניה. במקום תשובה מנומסת, קיבלה המזכירה של רוטרי סידרת צעקות נוראיות באוזן וטריקת־טלפון חזקה.

רחל מרחלת על כל העולם

מאת שולמית יריב

מסע של סחלבים

הבית התימהוני שברחוב הירקון בתל־אביב יישאר בזמן הקרוב מיותם מבעליו. בעלי־הבית, **שלומית סולוביצ'יק** ו**ישראל בולוק**, נמ־צאים בימים אלה ביפאן.

הזוג המוזר והבינלאומי — הוא שווייצי והיא ישראלית — נישא ביום הראשון וערך מסיבה מצומצמת ומפוארת למוזמנים קרובים.

במסיבת החתונה נכחו רק 34 איש. רוב האורחים היו בני מישפחתו של ישראל. הם הגיעו מכל קצוות־תבל, שש אחיות ובעליהן, ושלושה אחים ונשותיהן. רק אח אחד בא בלי אשתו.

הכלה הטריה לבשה שימלה שקשה לתאר אותה במילים, ולראשה היתה הינומה קטנה לבנה.

המוזמנים, שהתקבצו במלון פלאזה בירוש־

צבי סל

שלומית סולוביצ'יק
ירח־דבש ביפאן

לים, סעדו את ליבם בארוחה מפוארת של חמש מנות.

אבל גולת־הכותרת והדבר הבולט ביותר בחגי־גת הנישואין היו עשרות זרי־פרחים שקישטו את האולם, והפרחים הבולטים בכל זר היו סחלבים לבנים וסגולים.

לא במיקרה היו שם סחלבים. הדבר הראשון שעשה הזוג הטרי אחרי החתונה היה ביקור בקיבוץ מעלה־החמישה, שליד ירושלים, אצל **יצחק נוט**, המתמחה בגידול סחלבים שונים ומשונים.

את ירח־הדבש מבלים השנים ביפאן. למה ביפאן? כי שם מתקיימת בימים אלה תערוכה בינלאומית של סחלבים, כמובן.

מנדי, המטיפים והרבי

לכבוד יום־הולדתו ה־25 עשה לעצמו העיתון האנגלי סנדיי טיימס מתנה. הוא הקדיש חלק גדול מהגיליון לשלוש נשים ידועות ולטריפים שלהן. **ביאנקה ג'אגר**, גרושתו של הזמר **מיק ג'אגר**, מספרת על הבגדים המשגעים של חייה, פאנקיסטית מפורסמת מספרת על הטריפ של

מנדי־רייס־דייוויס־שאולי
„כשזה קרה לי בפעם הראשונה –

הפאנק, והשלישית, ממש מכוחותינו, אינה אלא **מנדי רייס־דייוויס־שאולי**, המספרת על זיכרונותיה הקשורים בתאוות הבשרים.

וככה מספרת מנדי:

„כבר בילדותי עלה אצלי נושא תאוות־הבשרים. שמעתי על המושג לראשונה מפי הכמרים־המטיפים בוולס, שבה ביליתי את הקיץ אצל סבתי.

שער ה„סנדי טיימס"
– זה היה פיצוץ כמו צ'רנוביל!"

המטיפים חירפו וקיללו את הנשים ,קלות הדעת' ואת חטאי־הבשרים שלהן. אצלנו בבית, בשכונה שלנו, הנושא לא היה כל־כך באוויר, אם כי שכן אחד ברח עם אשתו של רופא־השיניים.

„כשזה קרה לי בפעם הראשונה, זה היה משהו בעוצמה של צ'רנוביל — רעמים וברקים וחשמל. הוא היה ממש העתק של אלן דילון — אז מה הפלא?

אחר כך באו באו שנות ה־60, ואיתם מעלליי ופירסומי, ואנגליה היתה באותם הזמנים כל־כך פוריטאנית, שהחלטתי לעזוב אותה לטובת מדינת־היהודים. ואז, כשאני שם, בישראל, חלה המהפכה באנגליה. הגיע עידן המתירנות, ובלונדון עשו כולם חיים — ורק אני ישבתי בישראל, למדתי יידיש וסרגתי ביגדי־תינוקות. מרוב ייאוש הלכתי לאיזה רבי כדי לקבל ממנו עצה. הרבי דיבר איתי, ניסה להרגיע אותי וגם סיפר לי סיפור. הסיפור הוא על רבי אחד שהחליט לכלוא את יצר־הרע בתוכו, לטובת הכלל, כמובן. אלא שאחרי חודש, כשראו חסידי־הרבי שלא קורה כלום — לא אהבות, לא סקס, לא הריונות ולא חיים — הלכו כולם לרבי וביקשו ממנו לשחרר את יצר־הרע מתוכו, ולשחרר אותו לטובת הכלל. המסקנה ברורה, לא?"

כך אמרה מנדי רייס־דייוויס־שאולי לאנגלים, אז שאנחנו לא נאמין?

אוצר בכספת בשווייץ

איש־עסקים ידוע ואמיד נפטר לפני כמה חודשים בתל־אביב מהתקף־לב. האיש היה בן 45 במותו. אלמנתו, שגם היא צעירה, בת 40, התאבלה מרות על בעלה. היא המתינה בסבלנות ובכבוד עד תום ימי־האבל. הדבר הראשון שעשתה אחרי שהתאוששה ממות בעלה, היה לקנות כרטיס־טיסה לשווייץ. היא ידעה כי בעלה המנוח החזיק כספת בבנק שווייצי מכובד, והיא מיהרה לשם כדי לפתוח את הכספת ולהניח ידה על האוצר החבוי בה.

כשהגיעה לבנק, נכנסה לחדר־הכספות השמור היטב ופתחה את הכספת, מצאה בה אכן אוצר גלום, אך לא כזה שציפתה לו: בכספת היו רק תמונות עירום של אשה ישראלית.

מסודר טוב

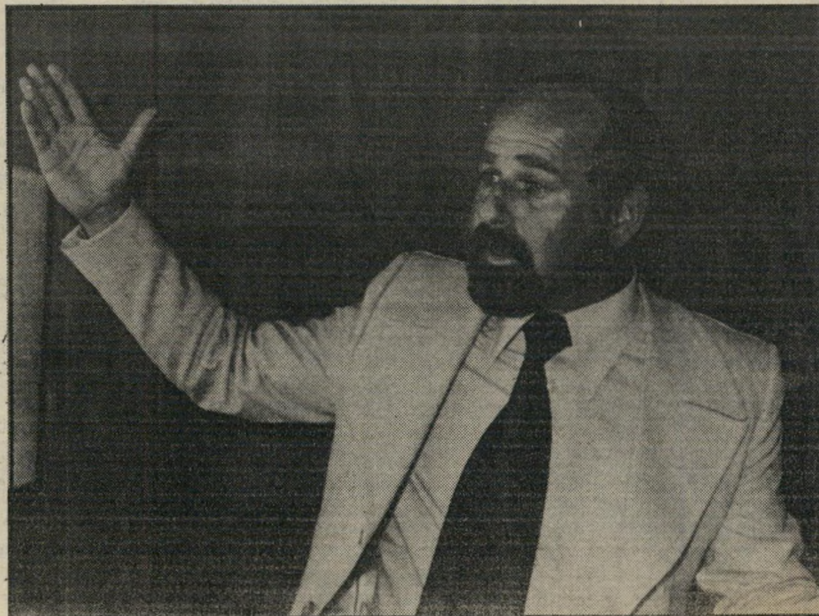

מייק סטולוביצקי
גיסתו לשעבר של בעל הבנק

מייק סטולוביצקי הסתדר בחיים. כך מס־פר שפיון זריז שחזר בימים אלה מניו־יורק שבאמריקה.

לצעירים שאינם זוכרים את מייק, אזכיר שהוא היה פעם הדמות החיה בכל האירועים החשובים. לא היתה פתיחה שמייק לא היה מקשט אותה בנוכחותו, לא היתה סגירה שהוא לא השתתף בה, לא נמצא פאב, בר, דיסקוטק ומיסעדה חדשה שמייק לא נראה בהם. ידו היתה בכל מה שקשור בצורה זו או אחרת באירועים ובבילויים. הוא היה סוכן־נסיעות, איש יחסי־ציבור, מארגן כינוסים ועוד כהנה וכהנה.

לימים, בעודו משמש כסוכן־נסיעות, נסע גם הוא ולא שב. הוא התמקם בגולת־אמריקה, בחוף המערבי, והתחתן עם אשה **אמריקאית**, גם היא סוכנת־נסיעות.

לא עבר זמן רב ומייק התגרש מסוכנת־הנסיעות האמריקאית שלו, אך לא עזב את הגולה. השבוע שמעתי כי התחתן שוב, הפעם בניו־יורק. לא הייתי טורחת לספר את הסיפור לולא היתה **הכלה** מישהי שהיא משהו. ובכן, הכלה היא גרושה מאחיו של המיליונר **ז'אק נאסר**, שהוא בין השאר גם הבעלים של הבנק הבינלאומי הראשון. שני האחים, כך סיפר השפיון בהתרגשות, שותפים בכמה עסקים. ואם האח עשיר, מן הסתם גם הגרושה מסודרת לא רע. ואם היא במצב כלכלי טוב, אז מן הסתם גם מייק אוכל עכשיו שמנת בכפית של זהב. כך אומר ההיגיון שלי.

רונית אנטלר

חור ברשת

בבית"ר משחקים פוליטיקה

בשבת האחרונה סיימה בית"ר ירושלים את מישחקה מול שימשון תל־אביב בתיקו. הבית"רים שיחקו גרוע. בכל זאת, הוסיפו למאזנם נקודה נוספת, והם עדיין הראשונים בדרך לאליפות.

הפעם אני לא בענייני כדורגל, טאקטיקה, שמירה אישית, בונקר

עסקן ריבלין
קרש־קפיצה

ועוד. הפעם אני בעניין הפוליטיקה של הכדורגל.

אז ככה: כולם יודעים שבבית"ר רו־תחת הלבה מתחת לדשא שבבית־וגן, מיגרש־האימונים של בית"ר ירושלים.

המאמן, דרור קשטן, אינו מדבר עם יושב ראש־הקבוצה, רוני בראון. המנ־הל, אברהם לוי, ביחסים רעועים עם

עסקן בראון
שישה שקלים

יושב־ראש הקבוצה, רוני בראון. רוב שחקני הקבוצה אינם מדברים עם יו־שב־ראש הקבוצה, בראון.

הטענות כלפי בראון הן רבות. הוא לא מפרגן למנהל הוותיק של בית"ר, לוי. הוא נוהג ביד קשה וחסכנית בכל הקשור להוצאות כספיות בקבוצה. הוא לא מרשה לשחקני בית"ר להזמין אור־חים על חשבון הקבוצה. הוא מקפיד שהשחקנים ישלמו מכיסם כל הוצאה נוספת בבתי־המלון שבהם הם מת־ארחים. השבוע גם לא הסכים שהק־בוצה תצא לבית־מלון לפני המישחק עם שימשון תל־אביב. הוא מתערב בשיקולי־המאמן, המעסה והטאקטיקה של המישחק. טענתו היא, שהוא רוצה להעשיר את קופת הקבוצה, שלא יהיו גרעונות.

בבית־וגן אומרים, שהוא אינו מבדיל בין עיקר לטפל, בעיקר בעניינים הק־שורים לכסף. למשל: רק אחרי הפצרות חוזרות ונשנות של אפסנאי הקבוצה, הוא הואיל להעלות לו את משכורתו החודשית. בכמה? תשאלו. בשישה שקלים.

השאלה הנשאלת היום בכל בית, בכל בית־קפה, בכל בסטה ובכל מונית בירושלים היא: למה יושב־ראש תנועת החרות בירושלים, ראובן („רובי") ריב־לין, אינו מפטר אותו.

אז ככה. בראון שייך למחנה ריבלין בחרות. במהלך החודשים שהוא יושב־ראש הקבוצה, הוא הצליח לרכז סביבו גדוד של אוהדים, שגם הם שייכים למחנה־ריבלין.

וריבלין חושש. ריבלין, שרואה עצ־מו כמועמד לכנסת הבאה, ושיש לו גם את כל הסיכויים להצליח — פוחד לאבד קולות, ועוד מהמחנה שלו. ריב־לין לא רוצה להרוס לעצמו את הדרך לכנסת על־ידי פיטוריו של איש ממח־נהו.

בראון, מצידו, מכיר את הכוח הפוליטי העצום הטמון בתפקיד יושב־ראש בית"ר ירושלים. זה כוח שבהרבה מיקרים מוביל הישר לצמרת תנו־עת־החרות. תזכרו את יהושע מצא, ש־הוא היום חבר־כנסת, ואת ראובן ריב־לין, שהוא היום יושב־ראש הסניף הירו־שלמי, ואת ניסים אבולוף, מראשי מחנה דויד לוי, ועוד רבים וטובים ש־מנצלים את בית"ר ירושלים כקרש־קפיצה לפוליטיקה העירונית, ואחר־כך לפוליטיקה הארצית.

עכשיו אתם יודעים למה בראון ייש־אר בבית"ר עד סוף העונה. ועכשיו אתם גם יודעים למה ריבלין לא יפטר אותו, ולמה הוא ינסה לשמור על שקט תעשייתי ולעשות כל שלושה ימים סולחה בין ראובן ללוי — גם הוא ממחנה ריבלין — בין בראון לקשטן, ובין בראון לשחקני הקבוצה.

מישפחה שכזאת

אשת־כדורסלן מגי
בטוחה על הפרקט

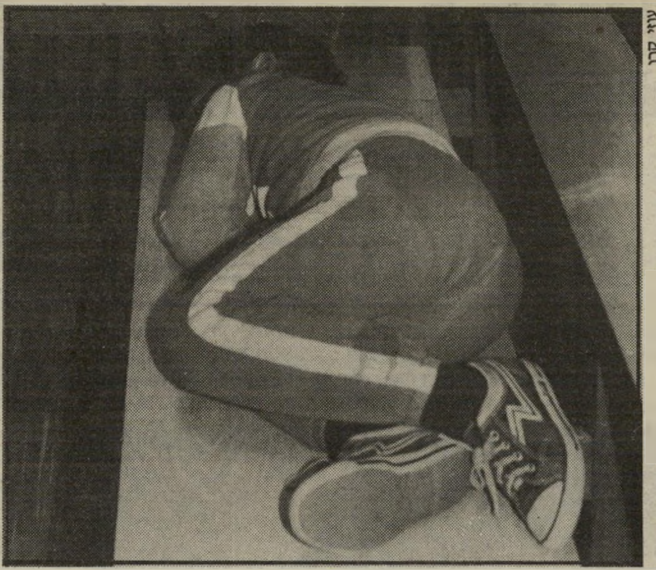

מגי ג'וניור
נרדם על הספסל

מלאני, רעייתו של שחקן מכבי תל־אביב, קווין מגי, באימון פרטי. מלאני מקפידה להתאמן מדי יום, ומוכיחה כי היא לא פחות טובה מבעלה. היא קולעת לסל, מטביעה כדורים ברשת ומרגישה בטוחה על הפרקט של יד־אליהו. בינתיים ממתינים לה בעלה, שכבר סיים את האימון שלו, ובנם הקטן, מגי־ג'וניור, שנרדם על הספסל, בין האימון של אבא לאימון של אמא.

מה קורה עם תומר?

מה קורה עם תומר שטיינהאור? שחקן ישראלי צעיר. אחד מן השח־קנים הגבוהים שנולדו בישראל (2.08), רק בן 20. הוא הצטיין במסע האחרון של נבחרת ישראל באירופה. הוא הצטיין כשנפתחה הליגה, פתח בחמי־שיה הראשונה של מכבי חיפה.

ואז קרו שני דברים מוזרים.

חיפה החליטה לשחק עם שלושה נמוכים ושני גבוהים. העדיפו שם את הגבוהים שבאו מאמריקה, על־פני גבוה אחד תוצרת־הארץ, ותומר מצא את עצמו על הספסל.

סטיב שלכטר, הגבוה הרביעי בחי־פה, מצא עצמו כמחליף ראשון, ותומר שוב נשלח לספסל. למה?

אולי מפני שהוא טיפוס בעייתי, כפי שמספרים עליו. אחד כזה שמתעצל באימונים. ואולי אין לכדורסל הישרא־לי סבלנות לטפח אותו, כמו את עופר פליישר, מהפועל תל־אביב, ועוד גבו־הים צעירים ומבטיחים [illegible]

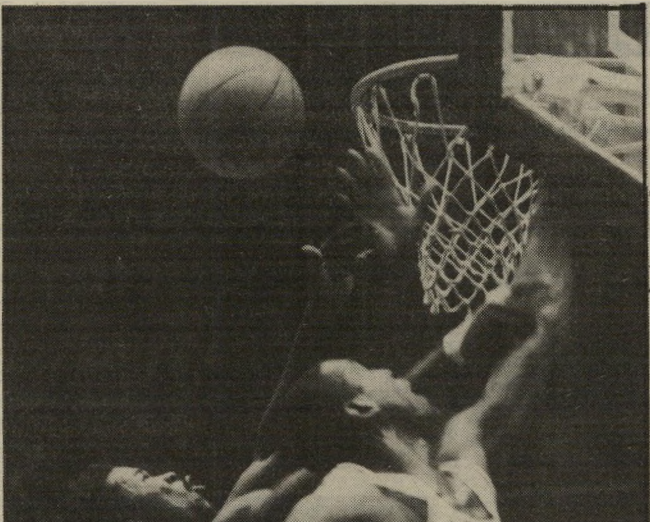

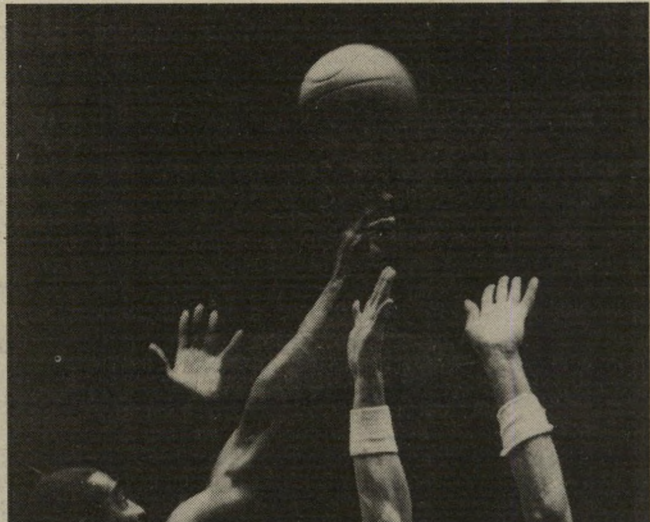

קווין מגי (משמאל), שקלע 34 נקודות, ולי ג'ונסון (באמצע), שקלע 30 נקודות, היו כוכבי המישחק בין מכבי תל־אביב לאורטז. בניצחון סוחף (87:106) הוכיחו המכבים כי הכרטיס למישחק הגמר ב־2 באפריל בלוזאן שבשווייץ יכול להיות שלהם. בשניית־הסיום של המחצית הראשונה היה מגי מעורב בתקרית אלימה. הוא תפס את הכדור וחבט בעזרתו בפרצופו של השחקן הצרפתי שפלר. הצרפתים קפצו לעבר השופטים, אך אלה התעלמו מן התקרית ולא הגיבו למחאות. מכבי היתה במיטבה, והכל פעל כמו שצריך. הפתיחה היתה רצחנית. כבר אחרי שתי דקות ו־50 שניות הוכיחה מכבי תל־אביב מיהו בעל־הבית על הפרקט ביד־אליהו. מישחק־ההתקפה המהיר אילץ את הצרפתים לעבור למישחק אזורי, שגם לו יכלה הקבוצה הישראלית. עכשיו, אם מכבי תל־אביב תנצח את ריאל מדריד – הסיכויים שלה לנסוע ללוזאן יגדלו.

של צבעים
מבחוץ ומבפנים...
Metz
CAMILLION
14" + שלט רחוק, לחדרי ילדים וחדרי שינה
בכל צבע לפי בחירתך
25" + שלט רחוק, יבוא מיוחד,
אידאלית לחדרי מגורים בכל צבע לפי בחירתך
עכשיו אפשר סוף סוף
להתאים את הטלוויזיה
לרהיטים,
לווילונות, למצב הרוח...
22" + שלט רחוק, הגודל הנכון בצבע הנכון
צבעים רועשים, או צבעים
רוגעים, תוססים ועכשיויים, או
צבעים קלסיים.
22" + שלט רחוק, הגודל הנכון בצבע הנכון
מץ, מעכשיו גם אופנתית:
מץ במבחר צבעים שאחד
מהם יתאים גם לכם: צבעים
סולידיים וצבעים נועזים,
22" + שלט רחוק, הגודל הנכון בצבע הנכון
מץ טלויזיה משוכללת
עם כל החידושים
האלקטרוניים האחרונים
ומסך מרובע ושטוח.
22" + שלט רחוק בכל הצבעים
מבצע מיוחד
לרוכשים עד
14.5.87
אפשרות החלפה למשך שלוש שנים!
חברת מץ תאפשר לכם, פעם אחת
בשלוש השנים הבאות להחליף את
צבע הטלויזיה לצבע אחר.
החלפתם רהיטים? הצבע הישן נמאס
עליכם? התקשרו למץ ותוכלו להחליף
את צבע הטלויזיה.
בנוסף לדגמים המופיעים במודעה, לבחירתך טלויזיות מץ קמיליון בשלל צבעים עם המסך המרובע בגדלים
של "24, "25, "28, בכל הדגמים שלט רחוק משוכלל
פרטים והזמנות בחנויות המובחרות ובבית מץ. רח' בן גוריון (מודיעין) 19 בני-ברק. טל' 03-799114
* אספקה מיידית לפי מצב המלאי.

ג׳ באדר תשמ״ז 4.3.1987 מיספר 2583 ...יה 51 המחיר 3.50 שקל חדש (כולל מע״מ)

יומנו האישי של דני כץ,
איש התיאטרון הנאשם באונס

בלעדי

מצפונו של אנס

מיסדר זיהוי מצולם של
דמיאניוק
העולם הזה מפרסם את התמונות

רחל המרחלת מדווחת
מחיפה
כל מחלות המין

פרשת עמר
פרקליטי ה״פגישה הלילית״:
רוצים לחסל אותנו!